

Universita Karlova v Praze

Právnická fakulta

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Hrdelní soud města Říčany v 16. – 18. století

Municipal capital court in Říčany in the 16th to 18th century

Praha, květen 2011

Mgr. Vladimír Stejskal

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým. Tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

.....
Mgr. Vladimír Stejskal

Seznam zkratk

art. - artykul

AS - Apelační soud

CCC - Constitutio criminalis Carolina

CCJ - Constitutio criminalis Josephina (též „Nové útrpné právo císaře Josefa I.“)

CCT - Constitutio criminalis Theresiana

CK - císařsko-královský

čl. - článek

f. - fond

inv. č. - inventární číslo

JKnM - Jeho knížecí Milost

KNM - Knihovna Národního muzea

l. - léta, letopočet

kr. - krejcar

míš. - míšeňských (grošů)

MS - městský soud

n. - nad

násl. - následující

odd. - oddíl

OM AS - ortelní manuály Apelačního soudu

ozn. - označení

PHS - právně-historické studie

písm. - písmeno

pol. - polovina

r. - rok, roky

SOA Praha – Státní oblastní archiv v Praze

SOKA Praha - východ - Státní okresní archiv Praha - východ se sídlem ve Zdíbech

SR – studie a rukopisy

StřHS - Středočeský historický sborník

SÚA Praha - Státní ústřední archiv v Praze

SVPP - Sborník vlastivědných prací Podblanicko

vč. - včetně

VZZ - Vladislavské zemské zřízení

zl. - zlatý

ZZ - zemské zřízení

OBSAH

ÚVOD.....	1
1 PROBLEMATIKA HRDELNÍHO SOUDNICTVÍ	3
2 ŘÍZENÍ PŘED MĚSTSKÝMI SOUDY	8
2.1 ŘÍZENÍ U MĚSTSKÝCH SOUDŮ V DOBĚ PŘEDBĚLOHORSKÉ	8
2.2 ŘÍZENÍ U MĚSTSKÝCH SOUDŮ V DOBĚ POBĚLOHORSKÉ	16
3 KRIMINALITA STÍHANÁ ŘÍČANSKÝM MĚSTSKÝM SOUDEM, JEJÍ STRUKTURA A TRESTÁNÍ Z HLEDISKA JEDNOTLIVÝCH SKUPIN DELIKTŮ.....	43
3.1 OBDOBÍ PŘEDBĚLOHORSKÉ.....	44
3.1.1 <i>Jednotlivé skupiny zločinů, jednotlivé zločiny a jejich postih</i>	45
3.1.1.1 Delikty proti zdraví a životu	45
3.1.1.2 Delikty proti feudálnímu vlastnictví.....	51
3.1.1.3 Delikty proti právnímu řádu, bezpečnosti a pořádku	55
3.1.1.4 Delikty proti ideologickým základům feudálního státu, státnímu zřízení a jeho představitelům	58
3.1.1.5 Delikty proti feudálnímu manželství a delikty pohlavní (sexuální)	60
3.2 OBDOBÍ POBĚLOHORSKÉ	62
3.2.1 <i>Trestání pachatelů</i>	63
3.2.2 <i>Jednotlivé skupiny zločinů, jednotlivé zločiny a jejich postih</i>	79
3.2.2.1 Delikty proti životu a zdraví.....	79
3.2.2.2 Delikty proti feudálnímu vlastnictví.....	89
3.2.2.3 Delikty proti právnímu řádu, bezpečnosti a veřejnému pořádku	97
3.2.2.4 Zločiny proti ideologickým základům feudálního státu	100
3.2.2.5 Delikty proti feudálnímu manželství a delikty pohlavní.....	105
3.2.2.6 Nedoložené procesy u MS v Říčanech	108
4 ZÁVĚR.....	110
4.1 SHRUTÍ	119
4.2 ABSTRACT	120
5 PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	122
6 PŘÍLOHY	125

Úvod

Stručný historický a správní vývoj města Říčan a zdejšího městského soudu

Město Říčany, které se dnes nachází v těsném sousedství hlavního města Prahy, bylo založeno před více jak 750 lety, neboť rod pánů z Říčan je v listinách existenčně doložen již od r. 1237. Jednalo se původně o prostý vladycký rod, který se však koncem 13. století dostal mezi staré panské rody na královském dvoře v Praze. Z toho lze dovodit, že Říčany vznikly již někdy v 1. polovině 13. století. Jedinou hmatatelnou památku na nejstarší období dějin města Říčan představuje zřícenina architektonicky mimořádně hodnotného raně gotického hradu v centru města. Doba jeho založení není přesně známa; historici a kasteologové se však kloní k názoru, že byl založen Ondřejem z Říčan v letech 1270-77, kdy stavebník zemřel. Předpokládá se, že hrad byl postaven královskou stavební hutí. Jeho dějiny nebyly dlouhé; hrad byl dobyt a vypálen již na samém počátku husitských válek v r. 1420 spojenými husitskými vojsky táborů a pražanů v čele s Janem Žižkou z Trocnova. Jeho držitel Diviš z Říčan byl totiž jako katolík straníkem krále Zikmunda Lucemburského a oporou katolické církve. To prokázal mj. i tím, že ukrýval na říčanském hradě několik mnichů, kteří byli následně na příkaz Jana Žižky upáleni.

Po vypálení Říčan a vyhnání pana Divíše obsadili Říčany pražané. Od r. 1485 do r. 1516 držela Říčany rodina Trčků, konkrétně Johana Trčková a po ní Jan Trčka. Ten se však dostal později do dluhů a jeden z jeho věřitelů, Ladislav Vostrovce, se r. 1544 na Říčanech trvale usadil. Za vlády jeho nejstaršího syna Jan Vostrovce, který Říčany zdědil po smrti svého otce, je poprvé r. 1552 doložena existence zdejšího městského soudu (dále jen „MS“). Ten je tu označen jako soud hraniční. Takto označený soud byl definovaný v Právech městských jako „iudicia extraordinaria“, tj. jako postranní, posudkový soud, který nepochází z nařízení právy vyměřeného¹. Jednalo se o soud, který byl osazený osobami z různých míst a jako z hranic rozdílných, které k tomuto soudu neskládaly žádné přísahy. Soud mohl vynášet rozsudky, ale s výhradou Apelačního soudu (dále jen „AS“). Po smrti Jetřicha Vostrovce, který byl posledním z rodu Vostrovců vlastnícím Říčany do r. 1569,

---

¹ Práva městská království českého ed. J.Jireček, Praha 1876, čl.A.XLIII/I-III, s.26-7 (dále jen „Práva městská“)

přichází r. 1572 do Říčan nová vrchnost. Tato tříletá pauza do příchodu nové vrchnosti byla způsobena tím, že Zemský soud Království českého musel vyčíslit velké a složité nároky věřitelů Jetřicha Vostrovce.

Touto novou vrchností se stal Jaroslav ze Smiřic, maršálek královského dvora, jehož rod se postupně stal jedním z nejvýznamnějších v předběllohorských Čechách a na Moravě. Tento šlechtic se dlouhodobě zabýval zvětšováním svých panství a podporoval jejich hospodářský rozvoj. Říčany se staly v době jeho vlády hospodářským centrem širokého okolí.

Roku 1575 na žádost Jaroslava ze Smiřic vydal římský císař a český král Maxmilián II. pro Říčany privilegium a potvrdil v něm konání dvou jarmarků v roce a trh týdně („téhodní“) každou sobotu. Ve stejném roce byly Říčany povýšeny na městečko. Rod Smiřických vymřel symbolicky po meči v r. 1618. Tedy v roce vypuknutí stavovského povstání, ve kterém měl rod Smiřických hrát jednu z hlavních rolí nejen pro své bohatství, ale též pro své organizační schopnosti a vlivné zahraniční kontakty. Jejich vymření tak znamenalo pro stavy citelnou ztrátu, která se neblaze promítla do dalšího průběhu povstání a byla jednou z příčin, že toto povstání bylo již za 2 roky potlačeno v bitvě na Bílé hoře.

Městečko Říčany, které bylo již před Bílou horou součástí panství Uhřetěves, se dostalo koncem r. 1622 do majetku jednoho z nejrozhodnějších stoupenců císaře Ferdinanda II. Štýrského z rodu Habsburků, Karla I., knížete z Liechtensteina. Císař Ferdinand II. ho jmenoval jak svým místodržícím v Čechách, tak předsedou mimořádného soudu nad stavovskými předáky. Rod Liechtensteinů držel uhřetěvské panství i s městečkem Říčany po tři generace v mužské linii (Karel I. 1622 - 27, Karel Eusebius 1627 - 84 a Jan Adam 1684 - 1712).

Po smrti Jana Adama z Liechtensteina zdědila panství Uhřetěves i s městečkem Říčany jeho dcera Marie Terezie (1694 – 1772) a vlastnila ho až do své smrti, tedy po dobu šedesáti let ! V r. 1713 se provdala za Tomáše, vévodu Savojského. V r. 1729 však ovdověla a po smrti jejich jediného syna o 5 let později se uzavřela před světem a věnovala se náboženské a charitativní činnosti.

1 Problematika hrdelního soudnictví

Pramenná základna výzkumu hrdelního soudu města Říčan v 16. - 18. století

Výzkum hrdelního soudnictví v Čechách a na Moravě se zaměřuje většinou na období pozdního feudalismu a raného novověku (15. – 18. století)². Pozornost historiků se v minulosti soustřeďovala především na určitá témata, eventuelně na studium čarodějnických procesů, které jsou právě v našich zemích poměrně výjimečným projevem hrdelního soudnictví³.

V současné době se naopak obrací pozornost badatelů k obecným projevům hrdelního soudnictví a všedním projevům hrdelní delikvence a jejího postihu v období pozdního feudalismu. Analyzují se pojmy zločinu a trestu v jejich dobové ekonomické, sociální, politické a ideologické podmíněnosti.

Pro zjištění a následné posouzení významu každého hrdelního MS v období 15. – 18. století je obvykle vždy rozhodujícím kritériem vypovídací hodnota a množství dochovaných písemných pramenů. Přitom ale musí být splněny oba tyto požadavky. Mohou totiž nastat případy, kdy je doloženo relativně velké množství dochovaných písemných pramenů (např. velké množství trestních případů), ale pro velmi stručné zápisy (které např. uvádějí jen rok spáchání trestného činu, pachatele a trest) a neexistenci dalších písemností k těmto kauzám, je vypovídací hodnota těchto pramenů o činnosti konkrétního MS nepatrná.

Hrdelní pravomocí byla vybavena všechna města královská a četná poddanská města a městečka, na které přenesla jejich vrchnost svou soudní pravomoc nad poddanými. Někdy ji města získala královským privilegiem.

U MS byli souzeni nešlechtici – svobodní i poddaní, kteří se dopustili trestného činu v jeho obvodu. Tento soudní obvod nebyl v předbělohorské době totožný s obvodem panství, k němuž poddanské město či městečko patřilo. K blízkým soudům poddanských měst posílali své poddané a jiné neurozené osoby, které se dopustily trestných činů na jejich území, též příslušníci okolní drobné nižší šlechty⁴.

---

² Jedná se o práce E. Procházkové a J. Pánka zabývající se městskými hrdelními soudy v 15. – 18. století (viz Použitá literatura)

³ J. Kočí: Čarodějnické procesy, Praha 1973

⁴ J. Honsová, J. Hons: Kapitoly z dějin Říčan, vyd. MÚ Říčany, 1. vydání 1997, str. 121

Tuto skutečnost potvrzuje již zmíněný nejstarší doložený proces u MS Říčany uvedený v ortelních manuálech Apelačního soudu (dále jen „OM AS“)⁵ z r. 1552. Apelační soud zde řeší trestní kauzu mezi pozůstalými po jistém Duchku Mudrákovi z Votic a Martínkem a Vítem z Jazlovic, poddanými pana Hanuše Renšperga. Protože rytířský rod Renšpergů vlastnil okolo poloviny 16. století blízkou vesnici Uhříněves⁶, je nepochybné, že Hanuš Renšperg poslal své poddané právě k tomuto MS.

Lze tedy shrnout, že v městečku Říčanech existoval minimálně od poloviny 16. století MS nadaný patrně už v tomto období hrdelní jurisdikcí („právem meče“ - „ius gladii“). Přesný rok jeho vzniku nelze z písemných pramenů zjistit. Lze se pouze domnívat, že se tak stalo nedlouho předtím, snad v 1. pol. 16. století za vlády rodu Trčků z Lípy.

Jako u většiny druhořadých MS, které se nacházely v poddanských městech a městečkách, je i činnost říčanského MS doložena ve sledovaném období od r. 1552 do r. 1765 jen torzovitě a nepravidelně. Např. období let 1553 – 1604 a 1625 – 1663 není doloženo ani jediným trestním soudním případem v žádné z dochovaných písemností. Vinu za jejich ztrátu nesou především válečné události, zejména období třicetileté války, v jejímž závěru byly Říčany v letech 1639 a 1642 vypáleny švédskou armádou. Z některých procesů jsou dochovány jen nepatrně části, takže není znám rozsudek, ani konkrétní obvinění či jméno pachatele. Tudíž takové procesy jsou pro účely této práce považovány za nedoložené.

Porovnáme-li časové úseky nedoložené soudními písemnostmi s obdobími, které jsou po stránce pramenů týkajících se činnosti zdejšího MS naopak doloženy velmi dobře (tj. období let 1667 – 1757), můžeme jednoznačně potvrdit, že delikvence projednávaná říčanským MS v letech 1552 – 1765 byla poměrně početná a z hlediska spektra projednávaných trestních deliktů též pestrá.

Základním písemným pramenem pro zkoumání činnosti zdejšího hrdelního MS je sedm (!) městských pamětních knih, které nesou různá označení.

Jedná se o:

- Knihu žalob a obvinění města Říčany z let 1605 – 24
- Soudní manuál z let 1667 – 75 (dále jen „Manuál 1667“)
- Manuál právní založený roku 1676 (dále jen „Manuál 1676“)

---

⁵ SÚA Praha, fond AS, OM AS 99, fol. 57b – 58a

⁶ Jan z Renšpergu je doložen jako vlastník vesnice Uhříněves r. 1557.

- Manuál výsad založený roku 1684 (dále jen „Manuál 1684“)
- Manuál úřadu knížete z Liechtensteina vejsadního městečka Říčany založený roku 1692 (dále jen „Manuál 1692“)
- Inventář městských knih říčanských z roku 1738 (dále jen „Městské knihy 1738“)
- Criminální manuál roku 1745 založený⁷ (dále jen „Manuál 1745“)

Za „klasickou“ smolnou knihu lze považovat pouze nejstarší písemnost – „Knihu žalob a obvinění“. Ta sice obsahuje, stejně jako běžné smolné knihy⁸, výpověď („vyznání“) delikventa o spáchaných deliktech, ale už nikoliv trest, který byl obvykle hrdelní. Po jeho výpovědi následuje pouze konstatování, že „pro lepší vyhledání práva se naň právo outrpné pouští“. Navíc ostatní pamětní knihy z let 1667 - 1745 obsahují vzácně i jiné záznamy než soudní.

Dalším podstatným pramenem pro poznání hrdelního MS v Říčanech je česká řada OM AS⁹. Obsahuje vynesené rozsudky (ortely) na trestné činy projednávané u zdejšího soudu od konce 17. století do konce existence říčanského hrdelního MS, tj. do vydání Restrikčního patentu císařovnou Marií Terezií (19.8.1765) s platností od 1.1.1766. V OM AS 327, kartónu č.34 se nachází písemnost z r. 1709, obsahující ve čtyřech tzv. „literách“ A – D soupis celkem 26 ortelů z let 1607 – 1708¹⁰. (Lit. A obsahuje 8 ortelů z let 1607 – 24, lit. B 5 ortelů z let 1673 – 86, lit. C 4 ortele z let 1689 – 1699 a lit. D 9 ortelů z let 1700 – 08), které opsal z téměř zničené „Knihy černé aneb vyznání zločinců“ dle vlastního připsu Václav Maxmilián Lochovský, veřejný notář a vicesyndikus Karlo – Ferdinandovy university. Nejstarší ortely z let 1607 – 24 doplňuje vyšetřování totožných kauz z Knihy žalob a obvinění, která obsahovala výpověď obžalovaného o jeho spáchané trestné činnosti, ale neuváděla znění ortelů a trest. Konečně je nutno zmínit písemnost uloženou v SÚA Praha ve fondu Sbírka autografů pod inv. č. 627 označenou jako „Výpis z knih aneb protokolův pamětních práva Říčan“, která je komplementárním pramenem pro nejstarší doložené procesy z let 1607 – 24 a obsahuje velmi stručně jejich finální část. Tedy – kdy a kolikrát byl ten který delikvent mučen a kdy a jakým způsobem popraven či výjimečně jinak potrestán.

⁷ tyto písemnosti jsou dnes uloženy v SOKa Praha – východ, Zdiby - Přemýšlení

⁸ např. Smolná jinak černá kniha města Solnice z l. 1569 – 1721 nebo Kniha černá nebo smolná města Rokycan

⁹ v německé řadě OM AS nebyl doložen ani jediný záznam pro Říčany (německy "Ritschan")

¹⁰ OM AS jsou uloženy v SÚA Praha - 6, M.Horákové 133

Další komplementární pramen pro poznání činnosti hrdelního MS v Říčanech jsou písemnosti Velkostatku Uhříněves obsahující soudní, hospodářskou a správní agendu, která je sice uložena ve více jak 100 kartónech, ale písemností týkajících se činnosti zdejšího MS ze sledovaného období je zde relativně málo a nejsou zcela chronologicky uspořádány. Důležitý je však např. kartón č. 137 obsahující velmi neúplný seznam cca 40 procesů projednávaných na velkostatku Uhříněves v letech 1663 – 1755. Procesy jsou zde doloženy písemnostmi z jejich různých stádií (zatčení, výslechy, inkvizitorní akta aj.). Velkou většinu zde uvedených procesů lze doložit i z jiných písemností. Nejstarších cca 6 hrdelních záznamů z let 1663 – 1669 však nebylo možno dohledat, a tedy jednoznačně určit, zda se vztahují k říčanskému MS. Není tedy zřejmé, zda trestní řízení bylo u něj skutečně provedeno a uvedené ortely vykonány. Avšak vzhledem k tomu, že v Uhříněvsi prokazatelně po celou sledovanou dobu hrdelní soud neexistoval a velkou většinu kauz ze seznamu se podařilo pro říčanský MS doložit z jiných pramenů, je velmi pravděpodobné, že i tyto zbývající hrdelní případy projednával říčanský MS a vynesl i vykonal rozsudek. Pochopitelně za předpokladu, že causa (případně jen vykonání rozsudku) nebyla předána na žádost jinému MS, což se výjimečně stávalo. Takový případ nastal v letech 1670-71, kdy delikventka arestovaná u říčanského MS za cizoložství měla být předána na žádost hejtmána cizího panství MS v Kostelci nad Černými lesy „ke spravedlivému potrestání“. Avšak z pozdějšího zápisu (z r.1807) vyplynulo, že delikventka byla mezitím u zdejšího MS popravena (proces č.52/1670-71).

Soudní písemnosti dochované ve fondu Velkostatek Uhříněves jsou v řadě případů duplicitní se záznamy v městských pamětních knihách vedených od r. 1667. Tyto knihy však dokumentují podrobně celý proces od zajištění delikventa, podání žaloby, výslechů, vč. útrpných, korespondenci s hejtmánem panství, krajským hejtmánem, vrchností a AS, případně dalšími MS o dalším postupu, konfrontace s dalšími podezřelými až po vynesení rozsudku nebo předání spisového materiálu („inkvizitorních akt“) a dalších písemností AS. Tento soud od konce 17. století na základě těchto písemností prakticky bez výjimky vynášel rozsudek, případně postupoval náležitě odůvodněné žádosti o milost panovníkovi v případě hrdelních trestů (tzv. „motiva“). Tyto knihy navíc obsahují veškerou trestní delikvenci, včetně drobných deliktů, zejména krádeží.

Zbývá se ještě zmínit o několika písemných pramenech vztahujících se k činnosti říčanského hrdelního MS, které prokazatelně existovaly, a které zmiňoval

ještě tzv. Inventář městského archivu Říčany z roku 1738, ale které se do dnešních dnů nedochovaly. Jedná se o 2 městské („smolné“) knihy:

- a) Knihy aneb vyznání zločinců od r. 1607
- b) Knihu rozsudků od r. 1606 (Liber sententiarum iuridicum)

2 Řízení před městskými soudy

2.1 Řízení u městských soudů v době předbělohorské

Úvodem lze obecně konstatovat, že zdrojem soudní moci v městě v období vrcholného a pozdního feudalismu nebylo město samo, ale jeho zakladatel, ať už to byl panovník (město královské) nebo jednotliví šlechtici (města poddanská), kteří svěřovali soudní pravomoc městským orgánům jen v takové míře, kterou považovali za účelnou.

Proces před MS v 16. století byl pod značným vlivem práva římského a kánonického; byl rychlejší a jednodušší ve srovnání s řízením u zemského soudu a oprostil se od formalit, které znala ještě Kniha písaře Jana z Gelnhausenu či právo magdeburské¹¹. Nevyskytovaly se zde již ordály. Používaly se jen řádné důkazní prostředky (s výjimkou přísahy), zejména písemná svědectví a připouštělo se odvolání v podobě žádosti o „naučení“ k „vrchnímu právu“ – tj. k soudu významného královského města, od r. 1548 k Apelačnímu soudu jako jediné výhradní odvolací instanci¹².

Trestní právo v Čechách mělo navíc v této době duální charakter, tj. zčásti soukromoprávní, zčásti veřejnoprávní. To se v praxi projevovalo tím, že osobou aktivně legitimovanou k podání žaloby byly jak osoby soukromé, tak pozemková vrchnost, kterou zastupoval při podání žaloby vrchnostenský úředník, který současně odevzdával podezřelého soudu. Tyto skutečnosti jsou spolehlivě písemně doloženy¹³ i pro MS v Říčanech. Od poloviny 16. století mohl toto učinit i krajský hejtman, který byl vybaven policejní a dohledací pravomocí, na jejímž základě stíhal a odevzdával soudu podezřelé osoby¹⁴. Trestněprávní případy tak byly v důsledku různých okolností řešeny v tomto období ve dvou odlišných typech procesů:

- 1) v trestním (inkvizičním) procesu a
- 2) v civilním (soukromožalobním) procesu¹⁵.

---

¹¹ K. Malý /ed./ Dějiny státu a práva v Československu do r.1918, 1. díl, Praha 1988, s.193

¹² tamtéž

¹³ Kniha žalob a obvinění z l. 1605-24

¹⁴ B.Roučka: Poznámky k mapě hrdelních soudů v Čechách v 1. a 2. pol. 18. století. Právně historické studie 3, 1957, s.120

¹⁵ P. Kreuz: Ženy v trestněprávních případech před městským soudem Starého města pražského v l. 1548-1560. Documenta Pragensia 1994, s.1

Trestní proces v předbělohorském období se v městském právu vyznačoval formální nerovností jednajících sporných stran, formální či předpokládanou existencí veřejného žalobce, v podstatě totožného s osobou soudce.

Naproti tomu se předbělohorský civilní proces vyznačoval formální rovností jednajících sporných stran. Žalobu podával městský rychtář, který vystupoval před soudem ve shodném postavení se soukromým žalobcem. Tento žalobce nebyl totožný s osobou soudce a jeho postavení se nelišilo od strany žalované¹⁶. Proces byl veden na základě soukromé žaloby, obvykle ve formě obeslání před soud. Podezřelý musel být zažalován do 14 dnů od zajištění, jinak jej musel MS propustit na svobodu¹⁷. Při tomto procesu navíc nesl soukromý žalobce majetkovou odpovědnost za škody, které by vznikly žalovanému v případě neprokázání spáchaného deliktu¹⁸. Obdobně tomu bylo v případech, kdy došlo k poškození zdraví či smrti žalovaného ve vězení. V takovém případě nesl částečnou odpovědnost i městský rychtář mající na starosti vězení. Městský proces nevyžadoval ukončení sporu v jediném stání. Žalobce mohl žalobu měnit nebo ji stáhnout do okamžiku vyjádření žalované strany. Jakmile se žalovaná strana k žalobě vyjádřila, nastala litis – contestata (tj. vstup žalovaného do sporu) a spor musel být zahájen¹⁹.

Podmínkou zahájení trestního řízení u MS bylo zajištění pachatele přistiženého při spáchání trestného činu nebo osoby podezřelé a jejich uvěznění v městské šatlavě. Tím se již v 16. století začal odlišovat civilní a trestní proces, neboť v civilním procesu nebyla přítomnost žalované strany obligatorní, aniž to bránilo uspokojení nároků žalobce. K trestnímu procesu přistupovaly MS jen za určitých, právně přesně stanovených okolností (např. v případě přistižení při spáchání závažného trestného činu, v případě udání mučeným a popraveným zločincem apod.). Tedy v situaci, kdy zločinec svou výpověď proti konkrétní osobě před popravou potvrdil a smrtí „zpečetil“, což bylo v té době chápáno u zločince jako jediný věrohodný důkaz jeho výpovědi²⁰.

---

¹⁶ tamtéž

¹⁷ P.Kreuz: Hrdelní soudnictví města Nymburka v době předbělohorské. Diplomová práce na katedře Pomocných věd historických a archivního studia, Praha 1989, s.145-6

¹⁸ J. Klabouch: Staré české soudnictví, s.251

¹⁹ tamtéž, s.222

²⁰ Práva městská, čl. S.XXX/I, s.391; „Vyznání zločinců teprve jejich smrtí a duší jejich se ztvdí; jináč za konečné a jisté pokládati se nemohou“

V tomto procesu musela být žalovaná strana přítomna, aby mohla být na základě rozsudku potrestána²¹. Podezřelé osoby byly zajištěny – jak již uvedeno - buď při spáchání zločinu nebo po jeho spáchání. K říčanskému MS byly dodávány na poč. 17. století podezřelé živly, které byly zatčeny obvykle při policejních razíích v okolních krčmách, kde se obvykle scházívávaly. Tyto razie organizoval hejtman (či úředník panství) ve spolupráci s okolními rychtáři, kteří byli nadáni policejní pravomocí. Neslavně „proslulé“ byly zejména krčmy na Fidrholci, v blízkosti stejnojmenného lesa, nebo U Barborky v Počernicích či U Medulána v Popovičkách. Městský rychtář byl odpovědný za pronásledování a zajištění zločince, stejně tak měl odpovědnost za bezpečné vězení, z něhož by zatčený neměl možnost uprchnout.

Podezřelý musel být do tří dnů předán hejtmanem (úředníkem, rychtářem) výsadnímu „právu“, tj. hrdelnímu MS, v jehož obvodu (či obvodu panství) byl zločin spáchán. Pokud toto „právo“ nemělo bezpečné vězení, musel zakročit krajský hejtman jako představitel státní moci a rozhodnout o jeho uvěznění u některého okolního MS. Vězení tu mělo funkci zajišťovací vazby. Pokud nebyla na vězně podána žaloba do 14 dnů, měl být z vězení propuštěn²². Některé dobové zločiny však mohly být potrestány soukromoprávní cestou bez soudní ingerence. Jednalo se o delikt cizoložství manželky, kterou při spáchání tohoto zločinu přistihl její manžel nebo dcery, kterou přistihl její otec. Oba měli v takovém případě právo manželku (resp. dceru) beztrestně usmrtit²³.

MS byl personálně totožný s městskou radou, někdy označovanou jako magistrát. Tvořilo ho 12 konšelů v čele s purkmistrem a čestné místo v něm zaujímal primas (primátor jako první ze střídajících se purkmistrů). MS tvořili právní laici (měšťané, obchodníci, řemeslníci apod.). Současně se však jednalo o poddané konkrétní vrchnosti, tedy osoby závislé. Proto je v podstatě logické, že žaloby přednášené vrchnostenskými úředníky, kteří žalovali na místě své vrchnosti v trestních věcech, byly vesměs považovány MS za důvodné.

---

²¹ J. Klabouch: Staré české soudnictví, s.238-39

²² K. Malý: Trestní právo v Čechách v 15. a 16. století, s.33

²³ Práva městská, čl. M.XXXIX, s.311

K MS se podávaly 2 druhy žalob:

- a) prostá – ve které žalobce pouze vinil obžalovaného, ale netvrdil, že má proti němu důkazy. Zde se mohl obžalovaný očistit přísahou a zbavit se tak žaloby²⁴,
- b) důrazná – ve které žalobce svá tvrzení podpíral důkazy²⁵. Byl-li obviněný z „gruntů krevních“ byla žaloba písemná. To byly i případy žalob u MS v Říčanech v předbělohorské době.

V uvedené době podával u říčanského MS žalobu písemně a jménem vrchnosti většinou úředník panství Václav Semilský ze Semil, a to v 15 případech. Výslechu se však osobně nezúčastnil. Ve zbývajících případech ji podávali příslušníci okolní nižší šlechty²⁶. Tito šlechtici jako žalobci žalovali na místě svých poddaných nebo své poddané. V některých případech, kromě popisu skutkového stavu a právní kvalifikace spáchaného deliktu, navrhovali obvykle mučení a v případě „mordu“ již předjímalí hrdelní trest, někdy s odůvodněním, že „udělení milosti tu není možné“ (viz proces č.7/1606). V této souvislosti četné odkazy žaloby na ustanovení Práv městských S.XX. svědčily o tom, že žalobci považovali většinu podezření a důkazů o spáchaných zločinech, které předkládali soudu, za zcela dostatečné pro užití tortury ve smyslu tohoto ustanovení. Přitom jsou však z OM AS už z doby před vydáním Koldínových Práv městských známy četné případy, kdy se MS obracely na AS, aby na základě popsaného skutkového stavu rozhodl o přípustnosti užití tortury. Ve většině případů se jednalo o různé formy usmrcení člověka („mordy“, „vraždy“, „zabití“). Ve většině takových případů AS interlocutorní sentencí její užití zakázal, neboť na základě došlých písemností zjistil nedůvodnost jejího užití. Nejednalo se totiž obvykle o „mordy“, ale usmrcení v nutné obraně nebo usmrcení „z náhody“ (tj. zabití). Obdobně postupoval AS již v případě prvního doloženého procesu u zdejšího MS (v r.1552), kdy usmrcení označené zdejší soudem za „mord“ odmítl z důvodů rozporů mezi tvrzením žalobce a výpovědí svědků. Pokud však užití tortury AS povolil, pak výpověď „na trápení“ byla považována za významný důkaz s tím, že delikvent „cokoliv vyzná, což za právo jest“. Stejně tak pokud AS označil shodně s MS delikt za „mord“, pak byla tato kvalifikace deliktu pro MS závazná s ohledem na potrestání delikventa. (AS totiž v takových případech doložených v OM AS vynášel rozsudek smrti jen výjimečně).

²⁴ J. Klabouch /ed./: Staré české soudnictví aneb jak se dříve soudívalo. Praha 1967, s.221

²⁵ tamtéž

²⁶ např. Daniel Skalský, rytíř z Dubu (r.1606), Jindřich Beřkovský z Bebarova (r.1612) nebo Adam Zapský ze Zap, který byl zastoupen svým úředníkem Šimonem Justem Liběchovským na Dubči

U zdejšího MS se však už předem nebral v potaz postoj žalované strany k podané žalobě. V této době byl tento jev obvyklý, jak to prokazují zápisy z jiných smolných knih. Pokud by se žalovaný totiž přiznal, pak tortura dle ustanovení Práv městských S.XX neměla být užita. Navíc v jednom z případů žaloval šlechtic svého poddaného na základě ustanovení ZZ, které stanovilo pro podezřelého těžší (tj. hrdelní) trest, než kterým by byl trestán za shodný delikt dle Práva městského (viz proces č.20/1619).

Žalované straně se sice formálně dával prostor k vyjádření k žalobě a jejím jednotlivým obviněním, ale v praxi k tomuto vyjádření zatčeného MS nijak nepřihlížel a považoval ho a priori za pachatele. Dokladem této praxe je říčanská „Kniha žalob a obvinění“ z let 1607-1624. MS tak postupoval v rozporu Právy městskými, které již konstruovaly presumpci nevinu a považovaly vyšetřovanou osobu za pachatele zločinu nikoli po podání žaloby, ale až poté, co ho MS na základě provedených důkazů odsoudil²⁷.

V řadě případů se podezřelý ke skutkům, ze kterých byl obžalován, přiznal. Důvody pro jeho přiznání byly různé. V některých případech byl pachatel usvědčen výpověďmi svých společníků (ať už zapsaných ve smolných knihách či při jejich konfrontaci), nebo „stvrzených“ jejich smrtí na popravišti. Jindy se domníval, že se s dobrovolným přiznáním spáchané delikvence MS spokojí a vyhne se jak mučení, tak i hrdelnímu trestu. Naproti tomu však žalobce – a jak se v praxi ukázalo i MS v Říčanech – naopak shodně předpokládali, že podezřelý - ve snaze zmírnit své potrestání - přiznal jen část spáchaných zločinů a měl další společníky (spoluviníky).

To se týkalo zejména lupičů („loupežníků“), loupežných vrahů a zlodějů, jejichž bandy sužovaly na poč. 17. století široké okolí dnešních Běchovic, které bylo tehdy součástí uhřetovského panství, a soustřeďovaly se v blízkosti lesa Fidrholce (dnešní Vídrholec). Proto bez ohledu na to, zda se žalovaný ke spáchaným deliktům uvedeným v žalobě přiznal nebo nikoliv, žádal vrchnostenský úředník v pozici žalobce nebo přímo žalující šlechtic v závěru své žaloby MS, aby „pro lepší vyhledání dalších zlých skutků“ (tj. k přiznání další trestné činnosti) použil proti podezřelému mučení. Taková byla obvyklá dobová praxe u většiny MS, které se držel i MS v Říčanech, jak to ostatně dokumentuje zmíněná Kniha žalob a obvinění.

---

²⁷ Práva městská, čl. M.XX., s.305

Jen menší část MS se v takovýchto případech obracela s „naučením“ na AS, jak to dosvědčují zápisy v OM AS předbělohorské doby.

Ze zápisů v Knize žalob a obvinění vyplývá, že k mučení docházelo naprosto mechanicky u téměř každého doloženého případu uvedeného v této pamětní knize a bez ohledu na to, o jaký zločin se jednalo a v jakém rozsahu byl spáchán. A tak byl mučen téměř každý podezřelý, ať už se dobrovolně přiznal k banální krádeži nebo rozsáhlé delikvenci. Zatčený se navíc nemohl bránit mučení podáním odvolání, jako později po vydání OZZ a Josefiny. Užití tortury tak bylo zcela na úvaze MS, který však požadavek úředníka zastupujícího místní feudální vrchnost nemohl odmítnout, neboť byl vůči ní v závislém postavení.

V letech 1605 – 24 bylo doloženo u říčanského MS projednávání 22 trestních, většinou hrdelních případů, v nichž byla velká většina pachatelů popravena a předtím téměř automaticky mučena. K tortuře nedošlo jen ve dvou případech – v případě muže, který předložil „zachovací list“ a u jediné obviněné ženy, která však byla za několik dní popravena (resp. upálena se svým manželem a synem za spáchané žhářství (proces č.21/1620). Z „Výpisu z knih aneb protokolů pamětních práva Říčan“ z let 1607 – 20, které stručně zachycují závěrečnou fázi těchto hrdelních procesů, tj. mučení a hrdelní trest, vyplývá, že k tortuře docházelo většinou třikrát (obvykle každý den byl podezřelý mučen jednou). Někdy byly mezi mučením krátké pauzy. Jen ve třech případech byl podezřelý mučen dvakrát. Pro stručnost těchto zápisů však nelze rozhodnout, proč tomu tak bylo. Uvedená praxe trojího mučení podezřelého byla patrně obvyklá²⁸, ale pro ostatní MS zcela nezávazná. Srovnáním se soudobými smolnými knihami, které dokládají i smrt podezřelého na mučení, lze s určitou dávkou pravděpodobnosti vyvodit, že delikvent byl mučen tak dlouho, až - podle mínění soudu - přiznal všechny spáchané zločiny. Taktéž v předbělohorském období je doložen v Říčanech proces (č.11/1610), v němž figurovali dva zatčení delikventi. Ti byli poprvé mučeni společně, ale při druhém a třetím mučení a následné popravě je zmínka již jen o jednom z nich. Vzhledem ke stručnosti zápisů o mučení lze předpokládat, že druhý vyšetřovaný ve vězení (nebo při mučení) zemřel. Tuto skutečnost lze nepřímou dovést ze zjištění, že od poč. 18. století, resp. od vydání Josefiny v r. 1708, která v art. XVI mučení podrobně upravila a omezila dobu mučení na max. 15 minut, se nepřiznalo na mučení k obvinění ze spáchaných zločinů u MS

---

²⁸ viz např. Smolná jinak černá kniha města Solnice z l.1569-1721 nebo SÚA Praha, f. AS, OM AS 119, fol.107b – 108a (1577 – „do Brodu Českého“)

Říčany několik vyšetřovaných osob. Jednalo se většinou o ženy obviněné z deliktu infanticidia.

Nepřihlíželo se tu přitom k ustanovení Práv městských, která užívání mučení různým způsobem omezovala (např. nedoporučovala jeho užití v případech, kdy se podezřelý při výslechu ke spáchanému skutku přiznal²⁹, nebo kdy existovala důvodná pochybnost o spáchání deliktu podezřelým, nebo bylo nejisté či nedostatečně podložené tvrzením v žalobě³⁰ či v případech lehkých „vejstupků“³¹. A Práva městská nakonec konstatovala obecnou nespolehlivost útrpného výslechu a doporučovala, že je lepší ve sporných případech vinného propustit než nevinného odsoudit³².

Těchto rozumných ustanovení nebylo v praxi dbáno. Bezpečnost na panstvích, jejich ekonomická prosperita a potírání jakékoliv delikvence (včetně bagatelní) všemi prostředky a způsoby, včetně porušování platných zákonů, byly v jak v zájmu feudálního pána, tak jeho úředníků. Ti mohli být v případě legálního postupu obvinění z neplnění svých povinností a odvolání z dobrého místa, případně nést další následky.

Přesto užití mučení nebylo i v této době zcela libovolné. Bylo podmíněno sociálním postavením podezřelého, jeho věkem a zdravotním stavem³³.

Důležitou roli v předbělohorském procesu u MS měli svědci. Musely jimi být především osoby důvěryhodné a mravně zachovalé. Městská práva vylučovala a priori některé skupiny obyvatelstva z možnosti podávat relevantní svědectví z důvodu jejich věku, sociálního postavení, věrohodnosti, mravní zachovalosti apod. Pro zamezení subjektivity podaného svědectví se vyžadovalo vyslechnout co nejvíc věrohodných svědků (viz „jeden svědek, žádný svědek“ – unus testis, nullus testis). Současně však platilo, že i jeden svědek „zakládal“ podezření vůči zadržené osobě. I když svědkové měli být lidé zcela důvěryhodní, hrozila Práva městská svědkovi, který podal falešné svědectví, a proti svému svědomí něco „odporného“ (jiného) svědčil, zostřeným hrdelním trestem³⁴.

---

²⁹ Práva městská, čl. S.XVII, s.386

³⁰ tamtéž, čl. S. XIX./I, s.386-7

³¹ tamtéž, čl.S. XXI, s.388

³² tamtéž, čl. S. XX/III, s.387-8

³³ tamtéž, čl. T.I, s.392

³⁴ tamtéž, čl. B.LXXV/I „...a jazyk jemu teylem vytažen bud“, s.74

Poté přistoupil MS k vynesení rozsudku, kterým stanovil trest pro pachatele spáchaného deliktu nebo deliktu, ke kterému se pachatel přiznal na mučení, aniž ho spáchal. Před jeho přečtením stranám (vyhlášením) však musel zůstat v naprosté tajnosti pod hrdelním trestem³⁵. K jeho vyhlášení se dostavil MS v plném obsazení („pleno sessio“), aby tak převzal za jeho vynesení a vykonání kolektivní odpovědnost. Rozsudek byl vyhlášen v přítomnosti odsouzeného „in banco iuris“ tedy na radnici. Jestliže rozhodnutí soudu nebylo jednomyslné, obracel se na významný soud královského města a od r. 1548 na pražskou Apelaci³⁶.

Pachatel se mohl, zejména v případě odsouzení k hrdelnímu trestu, taktéž odvolat k AS. Musel tak učinit do dvou týdnů od vyhlášení rozsudku „ohlášením“ u tohoto MS³⁷. Současně měl při ohlášení zaplatit tzv. „důkladní peníze“ (tj. soudní poplatek), jehož výše byla stanovena u každého MS obyčejem³⁸. Pokud se v jediném procesu odvolávalo více osob, mělo být podáno jediné odvolání za všechny³⁹. Jestliže se pachatel v této lhůtě neodvolal nebo sice složil důkladní peníze, ale poté nechal marně uplynout lhůtu k podání odvolání, pak byl považován za neodvolávajícího se⁴⁰. U říčanského MS není v letech 1605 – 24 doloženo žádné k odvolání k AS. Trestní řízení bylo v této době – na rozdíl od procesů v 18. století, které se táhly řadu měsíců i let – velmi rychlé. Od zajištění delikventa, přes podání žaloby až po popravu trvalo 4 – 15 dní, přičemž v poslední den procesu bylo provedeno závěrečné mučení spojené s konečným přiznáním delikventa, vynesení a vyhlášení rozsudku zdejšího MS delikventovi a vzápětí jeho poprava.

Vynesený ortel, potvrzený či napravený pražskou Apelací, však v 16. a částečně v 17. století neznamenal ukončení řízení a vykonání trestu. V praxi záleželo na autoritě vrchnosti vůči MS. Vzhledem k malé ingerenci státu do hrdelní jurisdikce MS v této době docházelo k časté derogaci rozsudků soudů místní pozemkovou vrchností⁴¹, která v některých případech i zrušila MS a hrdelní jurisdikci vykonávala sama⁴². U MS v Říčanech není taková situace doložena. V případě některých hrdelních rozsudků, zejména byl-li pachatel odsouzen k „těžkému“ trestu

---

³⁵ tamtéž, čl. B.XL/I, s.56

³⁶ J. Klabouch: Staré české soudnictví, s.220

³⁷ Práva městská, čl. C.VI/I, s.88-9

³⁸ tamtéž

³⁹ tamtéž, čl. C.VI/II, s.88-9

⁴⁰ tamtéž, čl. C.VII, s.89

⁴¹ např. E. Procházková: Hrdelní soudnictví města Votic v 16. – 18. století., Sborník vlastivědných prací Podblanicka, roč.22, 1981, s.209

⁴² B. Roučka: Poznámky k mapě hrdelních soudů, s.121 (Pozn. stalo se tak např. v Luži)

smrti (lámání kolem, upálení), byla výslovně dána možnost zdejší pozemkové vrchnosti zmírnit delikventovi trest a udělit mu „lehčí smrt“. (Tedy nahradit tento „těžký“ trest smrti „lehčím“ – tj. stětím nebo oběšením). Z vykonaných rozsudků je však patrné, že pozemková vrchnost v Říčanech v předbělohorské době neprováděla ingerenci do výkonu městského soudnictví a pachatelé byli popraveni způsobem, který stanovil vynesení ortel zdejšího MS. O nejstarším hrdelním procesu, který je písemně doložen u zdejšího soudu (již zmiňovaný ortel r. 1552), nevíme po odmítnutí jeho právní kvalifikace „mordu“ AS již vůbec nic. Téměř s jistotou lze jen konstatovat, že oba pachatelé tohoto usmrcení nebyli povinni „mordem“, a tudíž unikli popravě.

2.2 Řízení u městských soudů v době pobělohorské

Porážka stavovského povstání z let 1618 -20, která byla dovršena bitvou na Bílé hoře 8. listopadu 1620, v níž koaliční císařsko-ligistické armády zlomily odpor stavů, přinesla samozřejmě i podstatné změny v Českém království, jeho právního řádu a státoprávního uspořádání. Císař Ferdinand II. záhy po svém vítězství inicioval vydání nového zákoníku, kterým by tyto změny promítl do platného práva. Tento zákoník, vypracovaný JUDr. Melanderem, byl úpravou dolnorakouského zemského zřízení a označen jako Obnovené zřízení zemské (dále jen „OZZ“) s platností pro Království české od r. 1627 (a pro Moravu r. 1628), a stal se poté základním pramenem práva.

OZZ zakotvilo absolutistickou monarchii reprezentovanou dědičně habsburskými panovníky, která tak nahradila stavovskou republiku, za jediné přípustné náboženství prohlásilo katolickou víru⁴³ vedle trpěné víry židovské. Ze starších právních předpisů ponechalo OZZ subsidiárně v platnosti Práva městská (1579) a právo římské.

Vítězství písemného procesu v OZZ⁴⁴ a postupující vliv AS na výkon jurisdikce ve městech, včetně vzájemné subsidiarity zemského a městského práva, vedly nakonec k tomu, že písemný proces převážil v městech úplně⁴⁵ (platilo: quod non est in actum, non est in mundo). Kromě toho se zvýšil vliv absolutistického státu do výkonu hrdelní jurisdikce prostřednictvím AS a krajských hejtmanů, kterým byla OZZ

---

⁴³ H. Jireček /ed./: Obnovené zřízení zemské, Praha 1888, (dále jen „OZZ“) čl. A XXIII, s.32-4

⁴⁴ OZZ, čl. C I, C VI, s.118-120

⁴⁵ J. Klabouch: Staré české soudnictví, s.225

uložena povinnost zakročovat v kraji ex officio aktivně proti všemu, co směřovalo proti panovníkovi, řádu a pořádku a zjištěné podezřelé osoby dodávat soudu k náležitému potrestání. Současně měli krajsí hejtmané postupovat proti možné delikvenci v kraji preventivně a zakročovat i proti snahám o utajení zjištěných deliktů⁴⁶. Krajský úřad v čele s krajským hejtmanem však v případě zajišťování více podezřelých osob (např. band zlodějů) rozhodoval o tom, u kterého konkrétního MS budou jednotlivé podezřelé osoby arestovány a vyslechnuty. Tato opatření byla motivována nejen volnou kapacitou věznic a nutnou separací jednotlivých členů band před výslechem, ale též ekonomickými důvody, tj. rovnoměrným rozložením výdajů na okolní MS⁴⁷. Z české řady OM AS vyplývá, že do 2. poloviny 17. století řešil AS převážně civilní případy. Od konce 17. století však v jeho činnosti narůstá rozhodování o odvolání poddaných od MS v trestních (zejm. hrdelních) kausách. Od počátku 18. století pak AS, jehož postavení se v průběhu 17. století značně upevnilo, řešil odvolání od MS výhradně ve věcech trestních (resp. hrdelních). Kromě toho se na něj často obracely MS ohledně „naučení“ v průběhu procesů tím více, čím zřetelněji upadala jejich vlastní odborná úroveň. AS nebyl v protikladu se skutečnými potřebami měst, neboť přispíval svou judikaturou k unifikaci městského soudnictví⁴⁸. V období mezi 30letou válkou a josefínskými reformami se AS posunul na přední místo v českém soudnictví. Kromě toho, že se stal odvolací instancí, vytvářel svou činností judikaturu, která měla na svou dobu vysokou úroveň ve zdůvodněních⁴⁹.

Odhalování trestní delikvence na panstvích byla OZZ uložena každému vlastníku; týkalo se to zejména zjevných „mordů“⁵⁰. V takových případech měl povinnost kdokoli, kdo podezřelou osobu zabil a neměl vlastní vězení, jí předat příslušnému krajskému hejtmanovi nebo nejbližšímu MS s hrdelní jurisdikcí (resp. příslušnému rychtáři města) k umístění do vězení a do dvou týdnů jí zažalovat z konkrétního zločinu, jinak byl MS povinen jí propustit. Totéž platilo v případě, jestliže byl podezřelý dopaden v obvodu města, které nemělo vlastní vězení. Současně byl žalobce povinen uhradit „gruntovní“ vrchnosti, která ho do vězení přijala, všechny vzešlé soudní výlohy („outraty“).

---

⁴⁶ OZZ, čl. R.I., s.496; uvedené ustanovení provádělo taxativní výčet zločinů, které měl krajský hejtman stíhat ex officio (mj.delikt laesae crimen majestatis, rouhače, zloděje, zemské zloubce, odpovědníky atd.

⁴⁷ např. proces č.239/1755

⁴⁸ J.Klabouch: Staré české soudnictví, s.142

⁴⁹ SÚA Praha, f. AS, OM AS 183 Vyjádření k žádostem o milost z l. 1714-15

⁵⁰ OZZ, čl. R.III, s.498

Pokud by žalobce do dvou týdnů podezřelého nezažaloval, ale svědčily by proti němu určité indicie, měl být kontaktován AS, aby rozhodl, zda vězně propustit nebo proti němu pokračovat v řízení⁵¹. Žalobce byl současně povinen podat o celé věci podrobnou zprávu (zejména proč a z jakých důvodů podezřelého dává do vězení), a to pod vlastní pečeti. Tuto činnost prováděla „gruntovní“ vrchnost zastoupena obvykle hejtmanem panství.

Vyšetřování sice prováděl nadále MS, ve skutečnosti jej však vedli jeho delegovaní členové, označováni jako „deputírovaní komisaři“, a písař (syndikus). Předpokladem pro zatčení podezřelé osoby mělo být zpravení o této záležitosti MS, v jehož obvodu byl podezřelý zatčen a současně sdělení důvodů pro toto zatčení příslušné „gruntovní“ vrchnosti (případně hejtmanu panství, rychtáři, konšelům aj. úředním osobám). Pokud by tuto podezřelou osobu nechtěli vydat, vznikla jim povinnost tuto osobu zajistit⁵². Pokyn k zatčení podezřelých osob a jejich uvěznění u MS – pokud byly zadrženy již dříve jinde – a zahájení vyšetřování nebo naopak k jejich propuštění mohl dávat taktéž krajský hejtman.

Obligatornost písemného procesu u MS potvrdila císařská pragmatika z r. 1641 a instrukce AS z r. 1644. V důsledku písemnosti procesu se stávají pro řízení u MS ustanovení Práv městských nepotřebná a subsidiárně se začíná používat proces OZZ. Z Práv městských byly ponechány jen procesní lhůty (14 dní)⁵³, neboť pro městské prostředí byly šestitýdenní procesní lhůty OZZ⁵⁴ zbytečně dlouhé.

Proces OZZ vyžadoval k přijetí žaloby (libel) výměnu řezaných cedulí mezi stranami s výjimkou případu „mordu“ a dalších trestných činů. Po podání žaloby se mohl obviněný do dvou týdnů bránit exepcí, v níž měl uvést námitky proti skutkovému stavu a proti svědkům uvedeným v žalobě, a uvést písemné důkazy. Jinak mohl soud rozhodnout spor na nejbližším zasedání.

Na exepci mohl žalobce reagovat replikou, sloužící k vyvracení tvrzení exepce. Musel ji taktéž podat do dvou týdnů. Pokud replika obsahovala změnu žalobního petitu, pak bylo nutno vypracovat novou žalobu. Duplika byla odpovědí žalované strany na repliku, přičemž obžalovaný mohl v tomto stádiu zahájit tzv. incidentální proces, kde mohl v potestaci zpochybnit dostatečnost majetku žalobce (kauce).

---

⁵¹ OZZ, čl. R. VI, s.500

⁵² OZZ, čl. T.XXXIII, s.546

⁵³ J.Klabouch: Staré české soudnictví, s.225-7; též Práva městská A.XLIII/VI a C.XIV

⁵⁴ OZZ, čl. C. VI, s.118-120

V případě, že žalobce o důkazech dupliky nevěděl, mohl reagovat triplikou a žalovaný na ní quadruplikou, která měla tripliku vyvrátit.

Kdo vedl svědka, měl právo na kladení otázek vůči němu (tzv. articuli positionales). Výpovědi svědka byly oznámeny protistraně, která na něj mohla formulovat vlastní otázky (tzv. interrogatoria).

Jestliže se objevily nové skutečnosti, mohly strany otázky doplnit (articuli additionales). Povinnost druhé strany spočívala v podání potestatio contra testes, tj. v námitkách proti návrhu svědků⁵⁵.

Při uvedení nového svědka se protistrana měla k němu vyjádřit do dvou týdnů⁵⁶. OZZ stanovilo, že i v případě, že svědkové protistrany nebyli dotazováni, měli se jich menší zemští úředníci tázat na vztah k protistraně (nepřátelství, pokrevnost aj.) a současně stanovilo taxativně okruh osob, které nemohly svědčit.

Následovala publikace svědectví, do té doby tajných, proti nimž se strany mohly bránit probatorním či impugnatorním spisem proti svědkům protistrany. Komentáře svědectví se prováděly podáním konkluzorního (salvatorního) spisu, v nichž se strana snažila formulovat přehledně výpovědi svědků, případně v nich upozornit na rozpory v jejich výpovědích.

Při podezřeních na lživé výpovědi svědků, mohla proti nim druhá strana namítnout testes probatori (tj. jiné svědky) a položit jim písemně reprobatorní články. Následovala už jen inrotululace, tj. uzavření případu ve spisech, kdy se dostal veškerý písemný materiál od řezaných cedulí až po konkluzorní spisy soudu a následně k vynesení definitivního rozsudku – sententia deffinitiva⁵⁷.

Na rozdíl od městského práva, kdy bylo možno vynesení ortel MS napadnout odvoláním (apelací), připouštělo OZZ jako prostředek nápravy revizi procesu, kterou prováděla jménem panovníka Česká dvorská kancelář.

OZZ stanovilo v rámci trestního řízení podmínky pro užití útrpného práva (tortury) a zamezilo tak libovůli laických MS, které v předbělohorském období užívaly tortury zcela libovolně a automaticky, čehož dokladem jsou i písemnosti zachycující předbělohorské trestní procesy u říčanského MS v letech 1605-20. Užití tortury zde bylo „odůvodněno“ účelovým formálním požadavkem na „vyhledání dalších nešlechetných skutků“, tj. delikvence, ke které se podezřelý přiznal jen v důsledku

⁵⁵ OZZ, čl. C.XXVIII, s.140-3

⁵⁶ OZZ, čl. C.XXIX, s.143; čl. D.IX – D.XIV, s.166-8

⁵⁷ podrobněji pojednává o procesním právu OZZ monografie: J. Klabouch: Staré české soudnictví, Praha 1967, s.186-202

mučení, a kterou nebylo možno nijak dokázat (např. k „lapání“ ryb a raků), při které nebyl dopaden.

OZZ předně stanovilo, že pokud by podezřelý nebyl při spáchání zločinu spatřen a „ke slyšení se volal“, pak nesmí být bez pořádného výslechu mučen. Pokud mělo být v rámci trestního řízení vůči němu užito tortury, měl právo odvolat se k císaři nebo na AS⁵⁸. OZZ v tomto směru navazovalo na Práva městská a doporučovalo z hlediska jejího užití opatrnost a umírněnost. V případě sporných záležitostí (ať už užití tortury nebo útrpně položených otázek či ortele) se měl soud obracet a brát naučení od AS. Pokud by byl někdo mučen bez pořádného slyšení, pak tato jeho výpověď nebyla brána za žádný „průvod“ (tj. podklad žaloby) ani nemohla vyšetřovaného společensky diskvalifikovat⁵⁹.

Vliv pozemkových („gruntovních“) vrchností na činnost hrdelních MS v poddanských městech a výkon hrdelního soudnictví byl od poč. 18. století ještě více oslabován zvýšenou dohlédací činností již zmiňovaného krajského hejtmana. Tento trend potvrzují i doložené písemnosti týkající se činnosti říčanského MS. Přesto dochází ohledně ingerence vrchnosti do jeho činnosti k určitému paradoxu; zatímco na poč. 17. století rod Smiřických do jeho činnosti zjevně nezasahuje (ačkoliv je to v této době zcela obvyklé), od 2. pol. 17. století do poč. 18. století, kdy naopak ingerence vrchnosti do činnosti MS postupně mizí, je doloženo několik rozsudků podepsaných osobně knížaty z Liechtensteina - Carlem Eusebiem a jeho synem Janem Adamem.

Z říčanských městských knih vyplývá, že hejtman tohoto panství, jako představitel liechtensteinské vrchnosti, přijímal ve 2. pol. 17. století podněty k žalobám od poddaných zdejšího panství nebo od okolních rychtářů jako představených policejních orgánů ve městech spadajících do uhříněvského panství. V těchto návrzích poddaní nebo rychtáři oznamovali podezření ze spáchání zločinů konkrétními osobami, uváděli podstatné okolnosti jejich spáchání, případné svědky či další podezřelé. Hejtman panství byl za těchto okolností povinen na tyto podněty reagovat. Zda tuto svou povinnost vždy splnil, není zcela zřejmé, neboť některé doložené podněty k žalobě nejsou v dalších písemnostech již zmiňovány.

Kromě toho podával hejtman panství žaloby jako představený vrchnosti z vlastní iniciativy (ex offio) a postupoval je zdejšímu MS jako jediný výhradní žalobce.

---

⁵⁸ OZZ, čl. R.VII, s.500-2

⁵⁹ OZZ, čl. R.VIII – IX, s.502

Liechtensteinové, kteří byli vlastníky uhříněvského panství, však pobývali většinou na svých moravských panstvích, zejména na Valticích a Vranově nebo prodlévali jako nejvyšší úředníci císařského dvora ve Vídni a z operativního hlediska nebylo možno řešit situaci jinak. Hejtman panství kromě podávání žaloby zasahoval do jím iniciovaného procesu od samého začátku, často až do jeho konce. Obvykle současně s dodáním podezřelého MS v Říčanech přikázal zdejšímu rychtáři, aby tuto podezřelou osobu arestoval a neprodleně vyslechnul („examiníroval“).

V některých případech dával příkazy k zatčení i rychtářům okolních obcí tohoto panství (např. Kyjí) s tím, aby provedený "examen" poslali na krajský úřad (např. proces č.227/1747). Někdy určil i den provedení výslechu i způsob, jakým měl být podezřelý zajištěn (např. přikován na ruku i na nohu ke kládě, aby nemohl uprchnout). Zároveň instruoval MS jak má vést výslech podezřelého. V některých případech pouze naznačil, jakým směrem se má výslech ubírat, v jiných sám formuloval otázky na podezřelého. Dělo se tak obvykle v případech, jestliže se na něj obracel MS s dotazem na další postup vyšetřování nebo s formulací nových otázek na obviněného, jestliže dosavadní vyšetřování směřovalo do „slepé uličky“.

Hejtmanovi panství byly i v jednoduchých procesech zasílány MS zprávy o jeho pokračování na základě jeho příkazů, zejména o provedených výsleších. Ten pak určoval další postup.

V závažnějších případech, kdy výslech podezřelého nepřinesl očekávaný výsledek (např. inkvizit odmítl vypovídat, zapíral nebo si protiřečil), nařizoval vyslechnout další svědky nebo spolupachatele, kteří se objevili v jeho výpovědích, nebo byli uvedeni v žalobě. Spolupachatele nařídil obvykle separátně arestovat a současně formuloval otázky, na které měli být oba odděleně vyslýcháni. Poté přikázal MS, aby je těmto osobám položil a jejich písemné odpovědi mu zaslal zpět.

Následně prováděl hejtman panství rozbory těchto výslechů; zejména se soustředil na rozporné odpovědi vyšetřovaného, jeho případných spolupachatelů a svědků na totožné otázky. Citace jejich odlišných výpovědí pak nařídil užít v dalším výslechu proti hlavnímu podezřelému ve snaze jeho předchozí výpověď znevěrohodnit a donutit ho k přiznání. Při rozporných výpovědích byla přirozeně upřednostňována pravdivost výpovědí nezúčastněných, důvěryhodných svědků. Vyšetřovanému byly při dalším výslechu opakovaně položeny vybrané otázky jako při výslechu předchozím. Pokud na ně hlavní vyšetřovaný odpověděl shodně (nebo podobně) jako předtím, pak mu byly přečteny zcela odlišné výpovědi na shodné

otázky, které vypověděli svědci či jeho spolupachatelé. V případě svědka mu bylo sděleno, že se jedná o výpověď člověka nezúčastněného a důvěryhodného, která byla navíc potvrzena přísahou, a byl vyzván, aby se přiznal. Někdy byla tato výzva doplněna pohrůzkou užití tortury. (V praxi se jednalo obvykle jen o hrozby, neboť se v řadě případů jednalo o nevýznamné delikty, např. krádeže, za které nehrozil hrdelní trest). Hejtman mohl k dosažení tohoto cíle (tj. přiznání podezřelého) doplnit původní opakované otázky o nové otázky, které měly doplnit mezery v dosavadním vyšetřování hlavního podezřelého s ohledem na nové skutečnosti, které vyšly najevo při výpovědích těchto svědků nebo ostatních spolupachatelů, aniž mu přesně citoval jejich výpovědi.

Ještě účinnější a častější než tento postup se v praxi ukázala konfrontace mezi vyšetřovaným podezřelým s těmito svědky nebo spolupachateli (tzv. „scelení“), která byla prováděna i u jiných MS. Stávalo se tak v případech více podezřelých (obvykle kriminálních band), jejichž zatčené členy krajský hejtman předával jednotlivým MS k arestování a vedení procesu. Některé takové konfrontace pak byly velmi podrobné a zahrnovaly desítky otázek.

MS písemně informoval hejtmana panství o výsledku provedené konfrontace na základě jeho instrukcí, vylíčil podrobně její průběh, včetně okolností, které při ní vyšly najevo a žádal hejtmana panství o další instrukce.

Pokud výslech ani výpovědi svědků a jejich konfrontace s inkvizitem nepřinesly žádoucí výsledek (neboť se nepřiznal), závisel další postup na řadě okolností (zejm. na druhu spáchaného zločinu, zda byl spáchán organizovaně, na osobě inkvizita – zda byl osobou bezecnou atd.). Pokud ani hejtman panství nebyl schopen určit další postup vyšetřování, obracel se pak na AS, který od konce 17. století (a zejména po vydání Josefiny) přebíral v procesu iniciativu a zatlačoval postupně jako státní orgán (spolu s krajským hejtmanem) v trestním řízení úlohu hejtmana panství a MS do pozadí.

Konečně v některých závažných hrdelních případech, zejména pokud vyšetřovaný byl zjevně kriminální delikvent, pohrozil hejtman panství inkvizitovi skutečným mučením, uvozeným nejprve psychickým nátlakem („představením mistra popravního se všemi instrumenty k mučení“). Pokud i tento psychický nátlak selhal, pak dal příkaz k užití tortury proti podezřelému. Protože do vydání Josefiny (r.1707) neupravovaly právní předpisy závazně užití tortury vč. jejich jednotlivých stupňů, postupoval hejtman panství podle ustálených zvyklostí nebo povahy věci. Obvykle

nejprve určit užít palečnic. Koncem 1. poloviny 18. století však bylo mučení nahrazeno bitím karabáčem (20 – 30 ran), jak to ostatně vyplývá z městských knih. Bylo „operativnější“ a levnější, protože ho mohl provádět biřic a vyšetřovaný se proti němu nemohl – na rozdíl od mučení – odvolat.

V roce 1707 vydali apelační radové na podnět císaře Josefa I. tzv. „Nové útrpné a hrdelní právo císaře Josefa I.“⁶⁰. Tento zákoník sjednotil trestní proces pro české země po vzoru zákoníku císaře Ferdinanda III. pro Dolní Rakousy (Constitutio criminalis Ferdinanda 1656) a formuloval závazná pravidla inkvizičního trestního procesu („proces vyhledávací“) s odůvodněním, že tento proces je rychlejší z hlediska „vyhledání spravedlnosti“⁶¹. Akuzační (obžalovací) proces Josefina úplně nezakázala, pokud některým městům byl udělen v minulosti v nadání nebo privilegiu, tedy na základě vynětí (exempce)⁶². Pro postup orgánů žalujících ex offio, který dosud upraven nebyl a řídil se jen poučkami obecné právní nauky, vypracovala Josefina inkviziční proces do závazné podoby. Tento proces byl obecně charakterizován tím, že byl zahajován z iniciativy státního orgánu, existovala tu presumpce viny a nebyla tu důsledně oddělena funkce žalobce a soudce, který měl za úkol zjišťovat co svědčilo v neprospěch, ale též v prospěch obžalovaného.

CCJ neodstraňovalo starší procesně právní předpisy Práv městských nebo OZZ, ale doplňovalo je. Výslovně stanovilo, že hrdelní věci může napříště soudit a přistiženého zločince (či podezřelého) zatýkat jen hrdelní soud⁶³, tj. MS mající od panovníka privilegium hrdelní jurisdikce. Tím zároveň došlo k výslovnému rozlišení hrdelních MS od soudů ostatních, které toto privilegium neměly. Panovník tak opětovně nepřímou zdůrazňoval své výlučné právo trestat na hrdle a toto právo si nesměl nikdo jiný přisvojovat. Taktéž jen on mohl udělovat milost poté, co byl delikvent odsouzen soudem k hrdelnímu trestu⁶⁴. V praxi však nebylo toto ustanovení zcela dodržováno. V některých případech totiž AS poté, co po vyhlášení hrdelního rozsudku odsouzený pachatel podal s pomocí „přítele právního“ (tj. advokáta) žádost o milost k panovníkovi, AS po provedeném rozboru případu⁶⁵ a pohnutek pachatele vlastní rozsudek sám zrušil a vydal ve stejné věci rozsudek nový. V něm odsoudil

⁶⁰ též Constitutio criminalis Josephina, (dále jen „CCJ“ či „Josefina“)

⁶¹ CCJ, art.I (úvodní preambule)

⁶² CCJ, art.I, § 3

⁶³ CCJ, art.II, § 1

⁶⁴ CCJ, art.XXI, § 3-4

⁶⁵ SÚA Praha, f. AS, OM AS 183. Tyto rozboru AS pro účely vyhovění či zamítnutí žádostí o milost jsou doloženy jen pro léta 1714 – 15

pachatele k nehrdelnímu trestu (tj. nuceným pracím „na obecním neb panským díle v poutech a železích“ v trvání obvykle tří let).

AS tak nepostupoval ve smyslu tohoto ustanovení Josefíny, podle něhož měl žádost o milost se všemi potřebnými spisy předat Královské dvorské kanceláři, která žádost dále postoupila panovníkovi k vyřízení.

Je však nutno dodat, že AS tak postupoval v případech méně závažných deliktů a jím odpovídajících trestů, kdy mohl být mimo hrdelního trestu uložen i trest nehrdelní, např. za krádeže.

Hrdelní MS musel mít dle Josefíny 9 přísěžných soudců, kteří museli splňovat určitá kriteria (mravní i odborná). Vyžadovala se znalost jak Hrdelního zákoníku císaře Karla V. (Constitutio criminalis Carolina r. 1532), tak i tohoto zákoníku a soudce musel složit přísahu). V případě nedostatku způsobilých osob mohla pozemková vrchnost jmenovat do soudu přísěžného úředníka⁶⁶.

K výkonu hrdelní jurisdikce musel mít MS kromě personálního obsazení (rychtáře, písaře, žalávníka či biřice, který byl obvykle označován jako „šatlavní služebník“ a kata) i materiální podmínky, které musel splňovat (vězení, mučírnu a popraviště). Zejména vězení musel mít MS dobře zabezpečeno proti možnému útěku podezřelých arestantů a žalávníci či biřici museli být způsobilí a věrní lidé. Tyto podmínky musel MS splňovat pod ztrátou své hrdelní jurisdikce⁶⁷.

Rychtář – byl nadán policejní pravomocí (tj. vykonával mj. razie v okolních krčmách a na podezřelých místech), měl dohled nad vězením a nesl odpovědnost za arestanty (zejm. za jejich případný útěk), stejně jako biřic, jehož byl nadřízeným.

Biřic („posel právní“) – vykonával kromě uvedené povinnosti zneuctující tělesné tresty u pranýře (mrskání odsouzených, jejich výprask = pardus, jejich „vystavení“ na pranýři aj.), k čemuž nebylo nutné povolávat kata.

V případě, že MS neměl vlastního písaře nebo kata, mohl si je „vypůjčit“ od nejbližšího personálně lépe vybaveného soudu na základě žádosti adresované městské radě dotyčného města. Tato žádost je u říčanského MS doložena v r. 1640, kdy zdejší městská rada (personálně totožná s MS) žádala magistrát (městskou radu) v královském městě Kouřimi o zapůjčení kata k vykonání blíže neurčené popravy neznámého delikventa. V této době ojedinělá zmínka však znamenala, že

---

⁶⁶ CCJ, art.II, § 3-4

⁶⁷ CCJ, art.II, § 3,6

ačkoli předchozího roku (1639) byly Říčany vypáleny švédským vojskem generála Johanna Banéra, městská správa a soud nadále bez přerušení fungovaly.

Hrdelní soud zahajoval řízení dle Josefiny sám, když se o zločinu dověděl (ex officio) nebo po udání pachatele. V případě podání soukromé žaloby následoval akuzační proces a soud se vložil sám do sporu. Josefina potvrdila ohledně žalobního práva vše, co již obsahovala Práva městská i OZZ; stanovila však povinné náležitosti žaloby (musela být podána duplicitně v určeném čase, musela obsahovat jméno a příjmení žalobce /“původa“/, označovat spáchaný zločin /“zločinnost“/, prokázat ho dostatečně pomocí svědků nebo jinými provedenými důkazy /“potahy“/ a žádat vyměřený trest /“pokutu“/. Pokud žalobce chtěl žalovaného preventivně zajistit vězením (vazbou), rozhodoval o jejím uvalení soud⁶⁸. V řadě případů je však u MS v Říčanech doloženo, že příkaz k zajištění a arestování podezřelé osoby na základě podané žaloby dával městské radě (soudu) hejtman panství.

V případě akuzačního procesu se musel soukromý žalobce /“původ“/ nadále zaručit statkem, že svou žalobu dovede až do konce, pokud v jeho případě neexistovala výjimka z práva. Pokud by žalobce od žaloby ustoupil anebo zažaloval udavač (denunciant), začal by inkvizitorní („vyhledávající“) proces. Jméno udavače by však zůstalo v takovém případě v tajnosti jen tehdy, jestliže by se jednalo o udání „těžkého přečinění“, tj. hrdelního zločinu, který byl takto označován pravidelně v OM AS, nebo „obecnou zločinnost“. Tímto neurčitým pojmem, který není v CCJ ani jiných tehdy platných zákonících blíže vymezen, se patrně mínila běžná kriminalita na daném panství, zejména majetkové povahy (krádeže apod.). Každý žalobce byl oprávněn požadovat po obžalovaném jistou kauci – zástavu (tj. peněžitou záruku), že se na žalobci nebude jakkoli mstít⁶⁹.

Prvé stadium řízení CCJ (tzv. „všeobecná inkvizice“ či „sumární examen“) nastávalo po zajištění podezřelé osoby příslušným MS. K výslechu byli předvoláni a vyslechnuti jak podezřelý, tak svědci, kteří o věci něco věděli (zatím bez přísahy). Podezřelý zatím nebyl vězněn, pokud se nejednalo o osobu bezectnou („lehkou“). Městskému soudu CCJ výslovně stanovilo povinnost zkoumat, zda se zločin stal tak, jak se svědecky uvádí, a přitom dbát na to, jakého stavu, povolání a chování je podezřelá osoba. Při vyslýchání osob se tak rozlišovalo mezi osobami dobře zachovalými a osobami bezectnými (tj. osobami se špatnou pověstí nebo sociálně

---

⁶⁸ CCJ, art.III, § 1-2, 6-7

⁶⁹ CCJ, art.III, § 3

sníženými osobami), které mohly být jako osoby apriori podezřelé bez dalšího podrobeny osobnímu vyšetřování („vyhledávajícínosti“), zatímco k vyšetřování osob zachovalých musely být splněny určité podmínky⁷⁰.

Podezřelý, svědci, případně další vyslýchané osoby měli zodpovědět obecné otázky (jméno, příjmení, věk, stáří, stav – poddaný vers. svobodný, profese, obchod, víra, osobní stav, počet dětí). Sám podezřelý byl následně tázán, proč je ve vězení⁷¹. Ve většině případů se odpověď podezřelého shodovala s deliktem, na který zněla žaloba nebo udání. V praxi se však stávaly i případy, že podezřelý přiznal spáchání jiného deliktu, což mělo za následek rozšíření žaloby o tento zmíněný delikt a chápáno jako jeho přiznání se k němu. Další otázky, vztahující se k tomuto přiznanému deliktu (zločinu), se týkaly už jen jeho upřesnění a zjištění okolností, za nichž byl delikventem spáchán.

Co se týče svědků - pokud by se odvolávali na jiné osoby, měly být i tyto osoby předvolány k soudu a vyslechnuty a současně pod stanovenou pokutou („čitelnou pokutou“) nesměly nic o vyslýchaném povídat, „aby se to zločinec nedověděl“. Pokud svědkové nechtěli vypovídat, měli být soudem napomenuti a uložena jim přísaha, aby nic nezatajovali a pravdivě zodpověděli otázky, které jim soud položí. Jestliže se na základě jejich výpovědí, event. dalších osob, podezření ze spáchání zločinu proti vyšetřované osobě posílilo nebo zločin („skutek zločinnosti – corpus delicti“) vyšel najevo či se v rámci „sumární inkvizice“ podezřelý k žalovanému nebo k dalšímu deliktu přiznal, nastala "speciální inkvizice". Tehdy mohl být podezřelý již uvězněn⁷².

Zatčení podezřelého mohl provést jen hrdelní MS, a to i v obvodu jiného soudu a pozemkové vrchnosti bez jejího předběžného souhlasu. Mohl tak zasáhnout (vniknout) do domu či gruntu na cizím panství. Muselo se to však stát pouze z naléhavých časových důvodů; v případě nebezpečí z prodlení a obav z útěku podezřelého. Tato skutečnost musela být příslušné pozemkové vrchnosti dodatečně sdělena.

V opačném případě musela být cizí pozemková vrchnost o stíhání podezřelé osoby na svém teritoriu předem uvědoměna. V případě sporu o vydání mezi cizím soudem a „gruntovní“ vrchností, byla pozemková vrchnost povinna podezřelého

---

⁷⁰ CCJ, art.III, § 8-10; art.VI (úvod)

⁷¹ CCJ, art.VI, § 1

⁷² CCJ, art.III, § 11-13

cizímu MS vydat a s ním všechno, co se u něho našlo a sloužilo ke trestné činnosti. V případě konfliktu mezi pozemkovou vrchností, na jejímž území byl podezřelý dopaden, a dožadujícím soudem cizí jurisdikce, byl podezřelý tomuto soudu vydán a spor mezi nimi se vyřešil později⁷³.

Tato skutečnost zřetelně ilustruje zesilující moc státu (moc soudní) nad pozemkovou vrchností, která musela tuto skutečnost strpět a za výše uvedených zákonných podmínek respektovat dohlédací pravomoc cizího soudu nebo AS.

Pokud byl pachatel dopaden při činu („zjevné zločinnosti“), mohl být zatčen (event. zajištěn) kýmkoliv – tedy i soudem bez hrdelní jurisdikce - a dodán do tří dnů hrdelnímu MS, který s ním následně vedl proces, a to na útraty soudu, do jehož jurisdikce pachatel patřil⁷⁴.

Při zajištění delikventa mělo dojít neprodleně k jeho tělesné a osobní prohlídce, (zda nemá na těle vypálený cejch, písm. „R“, stopy po mučení, zbraň, nástroj ke spáchání trestných činů či dopis). Vypálení písmene „R“ delikventovi – obvykle na zádech – souviselo s jeho vypovězením buď z města nebo celého Království českého. Cizí věci nalezené u této zadržené osoby, ať už podezřelé či zadržené při spáchání trestného činu, měly být popsány, a jestliže šlo o věci kradené, měly být bezplatně vráceny jejich původním vlastníkům. Ostatní věci nalezené u zadržené osoby měly být zpeněženy a zisk z jejich prodeje použit na pokrytí soudních výloh (zejména na stravování podezřelého v arestu, na jeho exekuci atd.). Zbývající peněžité prostředky měly sloužit k uhrazení případných dluhů zadrženého. Při hrdelní exekuci připadly tyto věci jeho dědicům. Pokud dědici neexistovali, nebo se do jednoho roku o tyto věci nikdo nepřihlásil, či se osoby neprokázaly jako dědicové, byly tyto věci zpeněženy a zisk z nich byl použit na výživu dalších arestovaných osob.

Jestliže po tělesné a osobní prohlídce zadrženého byla na jeho těle zjištěna „znamení“ – „in delicti facti permanetis“ (stopy po mučení, písmene „R“, cejch) nebo zbraně apod., tehdy měl být podezřelý dán ihned do vězení a bezprostředně měl následovat jeho výslech, s využitím momentu překvapení. Podezřelý byl tázán na otázky sestavené dvěma komisaři, které se týkaly podrobností a okolností spáchaného zločinu (např. kde, kdy, s kým, proč zločin spáchal) a bylo-li to možné,

---

⁷³ CCJ, art.IV, § 2-6

⁷⁴ CCJ, art.IV, § 3 a 7

totéž se dotazovali případných svědků. Byla tu snaha, aby delikvent nemohl zapírat a nelhal⁷⁵.

Další úkony speciální inkvizice se týkaly skutkového a právního objasnění spáchaného deliktu (tj. „vyzdvižení skutku zločinnosti aneb corpusu delicti“). AS díky své odbornosti instruoval MS a dohlížel nad odborností a včasností prováděných úkonů a důkazů. Zjišťovalo se tzv. „facti permanetis“, tj. zda spáchaný delikt po sobě zanechává stopy (např. na mrtvém těle). V případě násilného či podezřelého úmrtí prováděla ohledání mrtvoly komise, kterou tvořil minimálně jeden ranhojič s určitými lékařskými znalostmi a písař. Od poč. 18. století prováděl obvykle prohlídky mrtvého, exhumaci a následnou soudní pitvu odborný přísežný lékař (tzv. „krajský chirurgus“). Soudní pitva mrtvého těla měla pokud možno jednoznačně objasnit příčinu úmrtí zemřelé osoby. V praxi se to týkalo zejména případů tzv. infanticidia (usmrcení narozeného dítěte matkou po porodu). V takových případech se už nespokojil AS se stanoviskem porodních bab a v některých případech ani s odborným posudkem krajského chirurga, pokud sice podrobně popsal zjištěná zranění, ale neuvedl jednoznačně, zda zranění vedla ke smrti. Stejně tak postupoval AS v případě, kdy krajský chirurg ve znaleckém posudku (tzv. „attestaci“) sice uvedl, že zemřelé dítě bylo „náležitě vyvinuté“, přičemž ale nezjistil na něm žádná zranění či jinou příčinu smrti (viz např. proces č.228/1748). Pokud krajský chirurg ve své attestaci uvedl jednoznačně zjištěné smrtelné zranění, mělo to v případě podezření z infanticidia obvykle za následek vydání interlocutorní sentence, v níž byla matka dítěte podrobena tortuře, pokud se předtím již dobrovolně k tomuto deliktu nepřiznala. Vedle AS dával příkazy k provedení prohlídek zraněných či ohledání a pitev mrtvol i krajský hejtman, který se již obracel výhradně na krajské chirurgy, kteří mu byli jako státní zaměstnanci instančně podřízeni.

Takový případ je doložen i v dalším z procesů (proces č.237/1753-54) projednávaných MS a týkajících se deliktu infanticidia. AS tu nařídil exhumaci dítěte a provedení jeho soudní pitvy, přičemž odmítl pro neurčitost příčiny smrti znalecký posudek vypracovaný krajským chirurgem jako nedostatečný a nařídil její opakované provedení. V případě otevřené rány na těle se zjišťovalo, zda tato rána byla smrtelná, případně se zkoumal způsob usmrcení (pokud byla k dispozici zbraň či podezřelý nástroj, zjišťovalo se, zda jím byla vražda provedena), tato zbraň se odesílala soudu.

---

⁷⁵ CCJ, art.IV, § 7-8

Pokud byla zbraň („vražedný nástroj“) sporná, tj. nebylo jednoznačně určeno, že s ním byla vražda spáchána nebo byl nezvěstný, ale svědkové jej přísežně popsali, měl být podle jejich popisu zhotoven podobný nástroj jako kopie a ponechán u soudu⁷⁶. Podezřelá žena však byla obvykle souběžně vyslýchána souborem otázek vypracovaných AS, který v intercolutorní sentenci určil i další obvyklý postup vyšetřování deliktu (tj. pohružku tortury a určení jejich jednotlivých stupňů).

Stejně lékařské výkony se prováděly v případě podezření na travičství, dobově úzce spojeného s čarodějnictvím. Zde se navíc zjišťovaly zejména účinky jedu (zda bylo tělo po smrti oteklé, zmodralé), zda si nebožtík před smrtí nestěžoval na bolesti, zda se dávil nebo byly nalezeny zbytky jedu. V takovém případě byli dotazováni případní svědkové, zda byl jed zkoušen na domácích zvířatech (např. psu). V případě čarodějnictví se zjišťovaly čáry, knihy, hrnce, zrcadla a koření⁷⁷. Usmrcení kořením s případným užitím různých jedovatých bylin (tzv. „nápoje lásky“ za účelem zvýšení sexuální náklonnosti), ke kterým v 16.-18. století docházelo, bylo kvalifikováno jako čarodějnictví nebo v souběhu s travičstvím, přestože ve skutečnosti se jednalo o neúmyslné travičství.

Při usmrcení dítěte po porodu matkou nebo záměrným potratem (tzv. infanticidium) se kromě předchozích úkonů zjišťovalo, zda narozené dítě bylo dospělé, tj. náležitě vyvinuté a přišlo řádně na svět⁷⁸. Tato okolnost byla velmi důležitá, neboť se vesměs jednalo o děti, které byly počaty „neřádně“, tj. nahodilým sexuálním stykem mimo manželství. V důsledku obav z možných následků rodily tyto ženy - matky - osaměle a záměrně nikoho k porodu nezvaly. Matka dítěte byla v takových případech automaticky považována za pachatelku vraždy s výjimkou případů, kdy dítě bylo zjevně fyzicky nevyvinuté. Zjišťovalo se mj. i uvázání pupeční šňůry.

Pokud byly pochybnosti, zda žena je matkou dítěte, pak byla na příkaz soudu prohlédnuta dvěma přísežnými „porodními bábami“. Stejně se postupovalo v případě znásilnění („násilné smilstvo – stuprum seu violentum“). Zde však byly požadovány další důkazy o spáchaném deliktu na znásilněné ženě, neboť se jednalo o delikt „nezanechávající stopy“ (facti transseuntis“). Musela prokázat roztržení šatů, strašný křik apod. Vyžadovalo se tu navíc svědectví dvou osob⁷⁹.

---

⁷⁶ CCJ, art.V, § 2-4

⁷⁷ CCJ, art.V, § 5

⁷⁸ CCJ, art.V, § 2-4, 6

⁷⁹ CCJ, art.V, § 6,17

U ostatních deliktů typu „facti permanentis“ (krádeže, loupeže, žhářství apod.) měl každý poškozený či svědek popsat pod přísahou okolnosti tohoto deliktu a případně vyčíslit vzniklou (způsobenou) škodu⁸⁰.

V případě deliktů nezanechávajících stopy („facti transseuntis“) se vyžadovala obvykle písemná svědectví. Ale i u uvedených zločinů se vyžadovaly, pokud to bylo možné, nálezy a důkazy. Týkalo se to deliktů jako rouhání proti Bohu a sv. Obrazům, kde kromě výpovědi svědků měl být obraz, proti kterému k rouhání došlo, „právně shlédnut“⁸¹.

U deliktu sodomie (tj. „zločinu proti přirození“) se vyžadovalo navíc „znamení“. V případě cizoložství byly rozhodným důkazem matriky církevních sňatků a delikt krvesmilstva se taktéž zjišťoval z matrik stupněm příbuznosti. Soud měl povinnost zjistit, zda k deliktům došlo ve dne či v noci, na kterém místě (důležité zejména v případech loupeží, vražd – zda byly spáchány na odlehlém místě apod.)⁸².

Poté následoval „pořádný examen“ („speciální inkvizice“), tj. podrobný výslech podezřelého za asistence dvou soudců („deputírových komisařů“) a písaře. Podezřelý odpovídal bez přítomnosti obhájce, nesměl vědět z čeho je obviňován ani znát kladené otázky⁸³. V případě přiznání mohl MS řízení ukončit, vynést rozsudek a provést exekuci. Takové případy se vyskytovaly u MS v Říčanech relativně často. Jednalo se však zpravidla o méně závažné (nehrdelní) delikty, obvykle menší krádeže (např. obilí). AS a hejtman panství nařídili v některých případech MS, kdy se pachatel ke zločinu přiznal a zavázal k náhradě způsobené škody, aby byl z vězení propuštěn. Někdy se tak dělo s jeho písemným závazkem, že kdykoliv to bude potřeba, dostaví se znovu k soudu. Tímto způsobem byla ukončena u říčanského MS soudu řada procesů, aniž byl vynesena konečný rozsudek nebo pachatel byl povinen před propuštěním složit revers (prostý či hrdelní). Pokud rozhodl v těchto věcech hejtman panství nebo další panští úředníci, pak se jednalo obvykle o marginální delikty, které nebyly oznámeny AS, ale trestní řízení prováděl MS za odborného vedení hejtmána panství. Z dochovaných písemností není doložen jediný případ, kdyby takto propuštěný pachatel byl znovu povolán před MS a causa pokračovala dále.

---

⁸⁰ CCJ, art.V, § 7

⁸¹ CCJ, art.V, § 15-16

⁸² CCJ, art.V, § 18-21

⁸³ CCJ, art.VI, § 2-3; art.XII, § 2

Veškeré dotazy se měly soustředit na vyslýchaného a na konkrétní věc, kterou měl delikvent spáchat zločin (např. zda kromě zločinu, z něhož byl obviněn, spáchal ještě jiný zločin, zda musel spáchat mord při své obraně, zda byla přítomna osoba N.N., zda tak učinil nenadále, z hněvu, opilství, proč zločin spáchal, jak a čím zabitého udeřil apod.). Pokud se jednalo o skutek zjevný, který byl prokázán hodnověrnými svědky (např. u vraždy) a podezřelý byl spatřen nedaleko mrtvého se zakrváceným kordem, platila tu presumpce viny a důkazní břemeno tu postihovalo podezřelého, který musel prokázat svou nevinu⁸⁴.

Jestliže existovalo podezření, že zločin spáchalo více pachatelů a jen jeden byl dopaden a zajištěn, měl být zjištěnec dotazován na tohoto spolupachatele, pokud ten byl psancem či osobou se zlou pověstí. Při výslechu platil zákaz dávat vyslýchanému naději na udělení milosti v případě, že by se přiznal, ať už dobrovolně nebo na mučení. Přiznání vyslýchaného, které bylo získáno tímto slibem, se neuznávalo. Výjimku z tohoto pravidla mohl v konkrétním případě dát jen AS⁸⁵.

Jestliže vyslýchaný zapíral, bylo nutné ho usvědčit dalšími důkazy, zejména svědeckými. Jednalo se většinou o svědky, kteří byli vyslechnuti již při generální inkvizici, nyní ale již svědčili pod přísahou. Svědci měli uloženou povinnost dostavit se k výslechu k určenému MS bez ohledu na to, pod kterou jurisdikcí se nacházeli. V takovém případě si je soud vyžádal od jejich vrchnosti. Pokud by nepřišli ani po druhé obsílce, měli být pokutováni. Jestliže se nemohli dostavit z omluvitelných příčin, učinili svědci výpověď před vyslaným zřízencem soudu. Obdobně při velké vzdálenosti soudů byly otázky posílány písemně MS, pod jehož jurisdikci svědek spadal, a ten svědka předvolal a vyslechl. Jeho zapečetěné odpovědi na uvedené otázky pak tento MS „in forma autentica“ zaslal zpět dožadujícímu soudu⁸⁶.

Výslech svědka se konal vždy v nepřítomnosti obžalovaného. Svědek musel již tehdy kromě základních údajů (jméno, příjmení, stáří, věk atd.) sdělit svůj vztah k vyslýchanému (příbuzný – cizí člověk nebo vztah – přítel – nepřítel) nebo zda mu bylo něco přislíbeno za podání zkresleného svědectví. Byla tu snaha MS předejít

---

⁸⁴ CCJ, art VI, § 4

⁸⁵ CCJ, art.VI, § 3

⁸⁶ CCJ, art.IX, § 1-2

neobjektivní výpovědi, ať už ve prospěch nebo v neprospěch vyslýchaného. CCJ také explicitně stanovilo okruh lidí, kteří nemohli být svědky. Kromě lidí duševně či zdravotně nezpůsobilých se jednalo o osoby se špatnou pověstí, křivopřísežníky, zločince, osoby zainteresované ve věci, zjevné nepřátele vyslýchané osoby apod. Odpovědi na „speciální articule“, tj. krátké otázky kladené svědkovi, musel soud písemně zaznamenat a současně dbát na to, aby si svědek neprotiřečil. V řadě případů projednávaných u říčanského MS však byl k výsledku obžalovaného povolán svědek za účelem potvrzení nebo vyvrácení jeho výpovědi. V případě rozporů mezi výpověďmi obžalovaného a svědka na shodné otázky se konala jejich konfrontace (tzv. „scelení“)⁸⁷.

Svědek se měl vyjádřit k pravdivosti odpovědi nebo k jednotlivým odpovědím obžalovaného na konkrétní jednotlivou otázku či otázky, tak při shrnutí „speciální inqizice“ v jejím závěru. V případě rozporu některých výpovědí vyslýchaného a nepřítomného svědka byl svědek povinen svou výpověď opakovat při jejich konfrontaci i u jiného MS. „Speciální inqizice“ byla v některých kausách velmi podrobná a obsahovala i několik desítek otázek na podezřelého (v procesu č.239/1755 bylo položeno vyslýchanému 73 otázek).

Obrana byla obžalovanému povolena až po výpovědích svědků a jeho samého. Totéž se týkalo možnosti mít vlastního advokáta („přítele právního“). Do té doby byl "inqvizit" izolován v arestu, s nikým se nesměl stýkat a hovořit mohl jen nahlas v přítomnosti žalávníka, s výjimkou lékaře a zpovědníka⁸⁸.

Taktéž rozmluvě s advokátem musel být přítomen člen soudu. Obžalovaný i jeho advokát mohli nahlédnout do soudních spisů a obžalovaný mohl ke své obhajobě jmenovat svědky, kteří by potvrdili jím přednesené důkazy a potvrdili jeho nevinu. V tom případě měl podat tzv. articulos deffensionales nebo navrhnout a vyslechnout svědky proti svědkům obžaloby. Tyto články či „spisy odvodní“ podepisoval advokát obžalovaného. Povinností soudu bylo též bedlivě zjišťovat vše, co svědčilo ve prospěch obžalovaného⁸⁹. Ten však nesměl navrhnout doplňující otázky. V praxi MS byl tento postup sporadický. Zejména pro jejich stále klesající odbornou úroveň.

---

⁸⁷ CCJ, art. IX, § 3-6; art.X, § 1

⁸⁸ CCJ, art.XII, § 2 -3; art. XV, § 1-2

⁸⁹ CCJ, art.XII, § 3

V důsledku obtížného rozhodování dle tohoto zákoníku se mohl MS kdykoliv obrátit na AS jako výhradní odvolací instanci s žádostí o naučení⁹⁰. Tím lze také vysvětlit, že ingerence pozemkové vrchnosti (Jana Ondřeje z Liechtensteina a jeho dcery Marie Terezie) do činnosti říčanského MS, vydávání a potvrzování rozsudků po vydání Josefiny mizí.

Pokud při svědeckých výpovědích nesvědčily proti obžalovanému žádné přímé důkazy, obžalovaný vinu na deliktu popíral a navíc se jednalo o méně závažné delikty, které nebyly obligatorně trestány „na hrdle“ (např. různé krádeže), pak mohl ve věci rozhodnout mimosoudně, kromě hejtmana panství, i plnomocník knížat z Liechtensteina, který v některých procesech (např. v procesu č.208/1739) bral na sebe též úlohu soudce a odsoudil např. židovského delikventa ke složení židovské přísahy, čímž se delikvent z tohoto deliktu „očistil“. Tato soudní činnost panských úředníků pokračovala i po vydání Josefiny.

Většina deliktů, kterou stíhal v rámci panství hejtman a další panští úředníci, byla majetkové povahy. Hejtman panství v takových případech obvykle přikázal, aby usvědčený pachatel uhradil škodu a byl následně propuštěn nebo složil běžný nebo hrdelní revers a poté byl vypovězen z panství. Pokud se jednalo o „běžný“ revers, nebyly s jeho porušením spojeny žádné následky a pachatel byl jen prostě biřicem vyveden z městečka. V případě hrdelního reversu se jednalo o podmíněný hrdelní trest, kdy pachatel byl po jeho složení biřicem zpravidla z Říčan vymrskán. Tento typ reversu stanovil, že pachatel se nesměl usadit v okruhu několika mil od Říčan, nebo byl vypovězen ze všech liechtensteinských panství. V tomto případě byl pachateli před vyvedením vypálen cejch – písmeno „R“ („relegatio“ – vypovězení). Pokud by tento revers pachatel porušil, měl být na něm vykonán hrdelní trest. Tyto případy byly v praxi relativně časté, a též u MS v Říčanech se s nimi setkáváme v řadě procesů (např. v procesu č.239/1755-57). Popravy delikventů za porušení hrdelního reversu však přesto byly u MS výjimečné a v Říčanech byl popraven za tento delikt jediný pachatel (proces č.154/1713).

Jestliže soud shromáždil dostatečný materiál z vyšetřování, mohl vynést rozsudek, i když se obviněný k deliktu nepřiznal. V případech, kdy proti podezřelému svědčily určité indicie, které sice nestačily na odsouzení ani osvobození inkvizita,

---

⁹⁰ CCJ, art. XIV, § 1

nebo se inkvizit nemohl očistit z deliktu přísahou, měl MS požádat o stanovisko AS.

Ten v takovém případě obvykle vynesl AS tzv. mezeitímní rozsudek („interlocutorní sentenci“). V ní nařídil MS provedení dalších procesních úkonů, zejména použití tortury (tj. „outrpného výslechu“) proti vyšetřovanému. Mezeitímní rozsudek musel obsahovat od vydání Josefiny druh a stupeň mučení. Již bylo uvedeno, že se podezřelý mohl proti tortuře odvolat k AS. Toto jeho právo garantovala i Josefina⁹¹. Pokud by však AS na základě studia spisů torturu povolil, nemohl vyšetřovaný podat k AS proti ní již další odvolání.

V praxi však mučení nenásledovalo automaticky po kladném stanovisku AS. Předně Josefina nově a šíře vymezila okruh osob, které nesměly být mučeny. Jednalo se o těhotné ženy, šestinedělky, dále lidi „nebezpečně“ nemocné, duševně choré a nezletilé. Nemoc či poškození zdraví však znamenalo jen oddálení tortury. Kromě toho MS prováděly před vlastním mučením další výslech inkvizita „s představením mistra popravního se všemi instrumenty k trápení“. Kat zde vyšetřovanému „vysvětlil“ podstatu jednotlivých stupňů tortury a bolesti, které způsobují. Jednalo se tu o psychologický nátlak na inkvizita, aby se před hrozícím mučením raději dobrovolně přiznal ke spáchání deliktu, z něhož byl obžalován. Poté byl soudem napomenut, aby vypovídal dobrovolně, případně mu byl ještě poskytnut čas na rozmyšlenou⁹². Vyšetřovaný odpovídal obvykle na otázky, které mu již byly položeny v předchozích výsleších („examinech“).

Použití jednotlivých stupňů tortury nebylo do vydání Josefiny právně upraveno a dobová praxe vycházela z ustálených zvyklostí. Např. na konci 17. století je doloženo u MS Říčany v jednom z procesů (proces č.107/1696-1700), že konkrétní stupně tortury (vč. dalšího postupu vyšetřování) stanovil zdejší hejtman panství. Teprve Josefina určila závazně postup mučení a explicitně jmenovala jednotlivé stupně tortury, kterých bylo celkem pět. Mučení nesmělo trvat příliš dlouho, mělo být prováděno ve všední den a takovým způsobem, aby inkvizita trvale nepoškodilo na zdraví. Delikvent však nesměl vědět, jak dlouho bude mučen ani jakými stupni („grady“). Omezila též dobu mučení tak, že každý stupeň mučení nesměl přesáhnout 15 minut. Vůči mučenému mohly být užity maximálně tři stupně. Z protokolů výslechů plyne, že za tuto dobu bylo podezřelému položeno MS jen několik otázek, které

---

⁹¹ CCJ, art. XVI (úvod); dtto § 18

⁹² CCJ, art. XVI, § 1-2, § 4-5, § 11

současně zodpověděl. Stejné otázky byly podezřelému pokládány i v dalších stupních, pokud se předtím nepřiznal. Mezi jednotlivými stupni mučení existovaly krátké přestávky. Je však doložen případ, kdy všechny 3 stupně mučení byly provedeny za pouhých 40 minut (proces č.235/1753). Josefina však umožňovala v některých případech provést mučení inkvizita ve 2 – 3 dnech, avšak vždy po předchozím stanovisku („naučení“) AS. Podmínkou pro toto rozdělení tortury na více dní byla skutečnost, že v praxi se vyskytovalo množství delikventů, kteří byli proti tortuře „silní a odolní“ a též židé“, kteří všechny 3 stupně vydrželi a museli být propuštěni⁹³. Naopak přiznání na mučení bylo dostatečným důvodem k odsouzení.

Běžně se doporučovalo užití prvních dvou „nejmírnějších“ stupňů mučení, tj. moravské vazby a palečnic. Teprve v případě „přečinění hrozného“ se měl užít 3. - 5. stupeň tortury, (tj. šroubovací boty, tažení za sucha na žebříku a pálení ohněm na žebříku)⁹⁴. Toto „přečinění hrozného“ nebylo blíže specifikováno. Lze se však domnívat, že se jednalo o hrdelní delikty, za jejichž spáchání mohl být soudem uložen zostřený nebo „těžší“ trest smrti.

Mučení se mělo provádět pouze při vyšetřování zločinů, na které byl stanoven hrdelní trest (tj. trest smrti) a nemělo být tedy tvrdší než tento trest, který inkvizitovi hrozil. AS byl při určení jednotlivých stupňů mučení v interlocutorní sentenci vázán příslušnými ustanoveními Josefiny, které stanovily při určení stupně mučení přihlídnout k polehčujícím či přitěžujícím okolnostem pro výměru trestu⁹⁵.

V případě zločinu, který nebyl dosud kvalifikován (ale který byl blízký hrdelnímu trestu), měl soud zločin popsat a následně klást inkvizitovi zvláštní otázky směřující ke zjištění polehčujících nebo přitěžujících okolností zločinu. Na základě odpovědí pak soud uložil delikventovi buď trest smrti (v případě okolností přitěžujících), nebo jiný nehrdelní trest (při zjištění polehčujících okolností). Jestliže bylo odsouzeno „k outrpné otázce“ více obžalovaných, měl soud mučit nejdříve ty, od kterých se předpokládalo snadnější přiznání (tedy od slabšího k silnějšímu, od ženy před mužem), pokud AS nestanovil jinak⁹⁶.

---

⁹³ CCJ, art. XVI, § 8-10

⁹⁴ CCJ, art. XVI, § 6, 8

⁹⁵ CCJ, art. XVI, § 21-22

⁹⁶ CCJ, art. XVI, § 21-22

Tortura mohla maximálně zahrnovat užití tří stupňů, přičemž inkvizit byl postupně „trápen“ jiným stupněm. AS dbal na to, aby se postupovalo od mírnějších stupňů mučení k těžším a nedocházelo k jejich svévolným změnám. V praxi MS Říčany takový případ nastal (viz proces č.198/1735) a AS mu tento postup ostře vytkl. Taktéž je u něj doložen případ, kdy MS využil ustanovení Josefiny⁹⁷ a rozdělil mučení na několik dní, přičemž porušil zásadu maximálního počtu tří „grádů“ tortury a podezřelého mučil celkem čtyřikrát, přičemž užil u podezřelého nejtěžšího stupně pálením ohněm na žebříku (proces č.203/1737-38).

Josefina řešila podrobně případy, kdy inkvizit po přiznání na mučení následně svou výpověď odvolal. Hned poté, co začal při mučení vypovídat, se mělo mučení přerušit a dát vyslýchanému možnost, aby bez mučení odpověděl na položené otázky.

1) Pokud byl inkvizit mučen palečnicemi a začal se přiznávat, ale po jejich sejmutí zase vše odvolal, pak měl být znova mučen palečnicemi dál, a to i kdyby se znovu přiznával nebo sliboval, že svou výpověď učiněnou na mučení znovu neodvolá, nebo se skutečně přiznal. Jestliže se inkvizit chtěl znovu přiznat, mohl tak učinit až po dokončení přerušného stupně mučení. Pokud by inkvizit tento stupeň přestál a nepřiznal se („v popírání trval“), pak měl MS pokračovat v mučení až do doby, kdy se inkvizit přizná nebo mučení nařízeným způsobem dokoná, tj. provést 2. případně 3. stupeň mučení, který byl stanoven⁹⁸.

2) Pokud se inkvizit při mučení přiznal, ale toto přiznání vzápětí – tedy ještě před ulehčením - opět odvolal, pak mučení nepokračovalo od palečnic nebo právě prováděného stupně, ale od stupně následujícího (např. „sucha tažení“) a jeho případné přiznání během tohoto stupně bylo přijato až po skončení tohoto následujícího stupně. Zde je však nutno konstatovat, že obě ustanovení Josefiny, která tyto situace řeší, nejsou zcela jasně formulována z hlediska rozlišení obou situací⁹⁹

3) Jestliže se inkvizit přiznal ke zločinu až po skončeném mučení, ale brzy na to svou výpověď odvolal, bylo již zakázáno ho znova mučit, pokud se neobjevily nové

---

⁹⁷ CCJ, art.XVI, § 8

⁹⁸ CCJ, art.XVI, § 14

⁹⁹ CCJ, art.XVI, § 14-15

důkazy, pro které by mučení mohlo být znovu nařízeno. MS měl sepsat průběh vyšetřování a zaslat jej na AS k naučení¹⁰⁰.

Jestliže se inkvizit ani po 3. stupni mučení nepřiznal, byl propuštěn. Naopak jeho přiznáním byl získán dostatečný důvod k jeho odsouzení. V obou případech měl kat napravit delikventovi škodu na zdraví, která mu byla způsobena mučením¹⁰¹. Následně 3. nebo 4. den po mučení (resp. po odeznění bolestí) měl delikvent „v místě právním“ potvrdit svou výpověď provedenou na mučení (ať už přiznání nebo nepřiznání). V takovém případě bylo zakázáno užít proti němu jakéhokoliv násilí nebo pohrůzek. V případě přiznání byl vyzván, zda k němu chce něco přidat či doplnit a jeho odpověď měla být též zaznamenána. Katu a jeho pomocníkům bylo zakázáno mučení jakkoli zotřovovat, a to i v případě, kdy existovalo podezření, že zjištěnci si kvůli získání necitlivosti k mučení „vlasy na celém těle ostříhají“ nebo požívají „dábelské kunsty“ či duchovní prostředky¹⁰².

Josefina taktéž zakázala, aby v případě, že se podezřelý dobrovolně a hodnověrně přiznal, jmenoval své společníky a na svém přiznání setrval, aby mu byla učiněna pohrůžka s představením mistra popravního, nebo byl dokonce ještě mučen za účelem potvrzení své předchozí výpovědi. Následek by byl ten, že mučená osoba by svou předchozí výpověď odvolala. Když se však podezřelý nepřiznal dobrovolně, ale až při tortuře, povolila její užití i po tomto přiznání za účelem potvrzení této jeho výpovědi („zda vrtkavý nejní“)¹⁰³.

Josefina též podrobila kritice dosavadní způsob vyšetřování zločinů u MS, které byly spáchány společně několika delikventy (společníky). Odmítla především tradovaný „zlý obyčej“, podle něhož se společníku inkvizita nedůvěřovalo, pokud svou výpověď nepotvrdil na mučení („leč by mukami neb outrpným právem dolíčil“)¹⁰⁴. Pokud byl inkvizit usvědčen ze spáchání zločinu, který by však nemohl páchat bez jednoho či více společníků, ale tohoto společníka (či společníky) chtěl tajit, pak Josefina nařizovala postupovat dvojím způsobem:

- a) „skrže ostřejší artykule“ – tedy výslechem s pohrůžkou užití mučení nebo mučením nebo

---

¹⁰⁰ CCJ, art.XVI, § 16

¹⁰¹ CCJ, art. XVI, § 19 („jestliže zjištěnec skrže muka na svých oudech skutečnou škodu utrpěl, má se jemu od mistra popravního takové oudy zase dobře napravit a všechna potřebná pomoc zaopatřiti“)

¹⁰² CCJ, art.XVI, § 19-20

¹⁰³ CCJ, art.XIII, § 27

¹⁰⁴ CCJ, art.XIII, § 26

b) použitím odpovědi na obdobnou otázku z již předtím provedeného „outrpného“ výslechu jiného společníka, kterou by potvrdil, že se na spáchaném zločinu s inkvizitem podílel.

Pokud tento společník po mučení tuto výpověď potvrdil až do své smrti na popravišti, mohl MS vynést nad inkvizitem rozsudek¹⁰⁵. Veškerý písemný materiál z vyšetřování (tzv. „inkvizitorní akta“, výslechy svědků vč. záznamů z konfrontací s vyšetřovaným a znalecké posudky – pitevní protokoly tzv. „attestata“) zasílal MS na AS k vynesení konečného rozsudku „in forma autentica“ (nebo v kopii originálu). Tato akta musela být podepsána jednotlivými soudci a opatřena městskou pečeti. AS se však v některých případech, které jsou doloženy i z říčanského MS, nespokojil s obsahem doručených písemností a vynesl jen tzv. mezitímní rozsudek. V něm nařídil doplnit vyšetřování o další otázky na podezřelého nebo svědky, konfrontaci dalších svědků s podezřelým, jejich přísežné výslechy nebo doplnění či upřesnění výsledků provedené pitvy. Poté byly opětovně zaslány tyto doplněné písemnosti na AS.

Vynesení rozsudku („sententia deffinitiva“) znějícího buď na odsouzení nebo osvobození, záviselo na výše uvedených skutečnostech. Soud byl vázán zjištěním viny event. nevinu obžalovaného. Při výměře trestu se přihlíželo, stejně jako při mučení, k polehčujícím nebo přitěžujícím okolnostem¹⁰⁶.

Odsouzený se mohl odvolat jak proti interlocutornímu rozsudku (např. proti mučení), tak konečnému rozsudku (sententia deffinitiva) k AS do 14 dnů za předpokladu, že odvolávající se strana zaplatila tzv. „důklad“ („důkladní peníze“ – tj. příslušný soudní poplatek)¹⁰⁷. Odvolání mělo odkladný účinek, podávalo se písemně ve dvou vyhotoveních prostřednictvím MS jako soudu 1. instance, který rozsudek vynesl a muselo být spolupodepsáno advokátem („přítelem právním“), jinak ho AS nepřijal. MS přitom nesměl pod pokutou bránit odsouzenému obrátit se na tuto všeobecnou odvolací instanci.

AS měl sice o podaném odvolání rozhodnout do 4 týdnů, ale tato lhůta nebyla zpravidla dodržována. Soudil bez účasti stran jen na základě zaslaných inkvizitorních akt a dalších písemností, které obdržel od MS. Obvykle se strana v odvolání neměla

---

¹⁰⁵ viz 104

¹⁰⁶ CCJ, art. XVII – XVIII

¹⁰⁷ J. Klabouch: Staré české soudnictví Praha 1967, s.228

dovolávat nových fakt, která nebyla uplatněna již v řízení u MS. Když ale u něj nebyli vedeni svědkové, mohl je vyslechnout alespoň AS.

Když AS vynesl rozsudek, posílal jej k vyhlášení příslušnému MS. Odvolávající se strana však musela AS za expedici spisu od AS zaplatit 2 kopy českých grošů. Pokud chtěla pozdržet exekuci, tak tuto taxu nezaplatila, čímž k expedici nedošlo. Když ale rozsudek od AS k MS došel, stanovil MS termín ke stání, při kterém byl rozsudek otevřen a přečten¹⁰⁸.

Rozsudek obvykle obsahoval i tzv. průvodní „misív“, který zejména při odsouzení delikventa k hrdelnímu trestu obsahoval instrukce k jeho provedení a někdy i soubor otázek na odsouzeného, které měl před popravou zodpovědět, čímž se jeho výpověď stávala nanejvýš věrohodnou (tj. svou výpověď „smrtí zpečetil“).

V případě odsouzení k hrdelnímu trestu nesměl MS bránit odsouzenému podat žádost o udělení milosti k císaři a poskytnout mu k tomu přiměřenou lhůtu, neboť proti rozsudku AS nebylo možno podat další odvolání. Odsouzený musel tuto žádost podat do dvou týdnů od vyhlášení rozsudku. Jestliže odsouzený nemohl včas doložit příčiny odvolání (tzv. „motiva“), povoloval se mu odklad dalších dvou týdnů, který mohl být ve výjimečných případech AS ještě o stejnou dobu dvakrát prodloužen. Pokud však odsouzený tyto lhůty opakovaně nedodržoval a svévolně tak prodlužoval vedení procesu, mohl proti němu zakročit MS a vést proti němu exekuci¹⁰⁹.

Žádost o milost šla přes MS, který odsouzeného zajistil, provedl řízení a vyhlásil rozsudek AS, opět se všemi potřebnými spisy na AS, který tuto žádost spolu se svým stanoviskem doručil panovníkovi prostřednictvím Královské dvorské kanceláře¹¹⁰.

Stanovisko AS k podané žádosti o milost vycházelo z podrobného skutkového a právního rozboru každého případu, zejména spáchaného zločinu, pohnutek pachatele (či pachatelů – jejich „motiva“), zkoumáním případných polehčujících či přitěžujících okolností, výší způsobené škody (zejm. při krádeži nebo loupeži), ochotou pachatelů škodu nahradit apod. V závěru každého rozboru vyjádřil AS své

---

¹⁰⁸ J. Klabouch: Staré české soudnictví, s.228-9

¹⁰⁹ CCJ, art. XXI (úvod), § 1-4

¹¹⁰ CCJ, art. XXI, § 4-5; v některých lehčích případech svůj rozsudek sám změnil (již uvedeno)

stanovisko k udělení milosti resp. změně hrdelního trestu na nehrdelní – obvykle 2 – 3leté (výjimečně 4leté) nucené práce v poutech a železích „na obecním neb panským díle“, který byl považován za ekvivalent hrdelního trestu¹¹¹. Jak už bylo uvedeno, v některých případech AS poté, co uložil delikventovi hrdelní trest, svůj právní názor po podané žádosti o milost změnil, a ve věci rozhodl znovu nehrdelním trestem (viz proces č.212/1740-41), což ale Josefina explicitně nezakazovala. Pouze stanovila jako nepřípustné jednání MS, který by bránil odsouzenému podat odvolání k AS, nebo se ucházet o milost u panovníka.

V případě, že odsouzený neměl finanční prostředky k zajištění advokáta, vyřešil formální náležitosti podané žádosti o milost též plnomocník vlastníka panství JUDr. Tobl.

Případy, kdy se pachatel odsouzený k trestu smrti před vyřízením žádosti o milost dopustil dalšího deliktu, byly výjimečné. U MS v Říčanech se však takový případ vyskytl (proces č.238/1750-51). Pachatel však nebyl automaticky potrestán původním hrdelním trestem. V uvedeném případě odsouzený delikvent uprchnul z vězení společně s dvěma vězni, kteří byli po dopadení předáni novoměstskému soudu. Na uvedený soud měl být předán i uprchlý delikvent. Navíc útěk z vězení nebyl sám o sobě trestný; trestný byl delikt, jímž jiná osoba pomohla vězni „dobýt se“ z vězení. Tedy aktivní pomoc k útěku. Za takovýto delikt mohl být potrestán ten, kdo vězňům tajně pronášel nástroje, s nimiž se mohli dostat z vězení, nebo biřic či rychtář, kteří jim umožnili útěk svou nedbalostí. Navíc byl uprchlý vězeň dopaden náhodou, a to po více jak pěti letech od útěku. Poté byl i on předán MS v Novém Městě pražském.

Vynesený ortel MS nebo „vynalezený“ ortel AS měl být vždy vyhlášen odsouzenému „v místě právním“ (tj. na radnici). V případě hrdelního trestu se tak muselo stát alespoň tři dny před jeho vykonáním. Odsouzenému byl oznámen den i hodina exekuce, aby se mu v této době mohl věnoval katolický kněz a zaopatřit jej svátostmi¹¹². MS vyhlašoval rozsudky v plném obsazení a byl odpovědný za jejich provedení, zejména hrdelních ortelů. Josefina zakazovala při exekuci jakékoliv

---

¹¹¹ SÚA Praha, f. AS, OM AS 183 Vyjádření AS k žádostem o milost z let 1714 – 15. Jedná se o jediný manuál obsahující rozbor žádostí o milost podaných prostřednictvím AS a královské dvorské kanceláře panovníkovi

¹¹² CCJ, art. XX (úvod). V 16. století byl výkon trestu (exekuce) prováděn ihned po vyhlášení rozsudku, viz „Výpisy z knih aneb protokolův pamětních práva Říčan“ z l. 1607 – 20; SÚA Praha, f. Sbírka autografů, inv. č. 627

svévolné zostření trestu katem, stejně tak jakékoliv příhody či obyčeje, které by bránily dokonání exekuce. Pokud AS stanovil otázky, které měla odsouzená osoba na „místě popravním“ k potvrzení své výpovědi zodpovědět, měly být tyto otázky krátké¹¹³.

Výpověď odsouzeného k hrdelnímu trestu na společníka nebo jinou zainteresovanou osobu, získávala „dokonalou víru“ (tj. absolutní pravdivost), nikoliv samotným „outrpným“ vyznáním delikventa, ale až potvrzením v místě právním („in banco iuris“) a následně na popravišti smrti delikventa. V případě, že by 2 společníci zločinu učinili za stejných okolností výpověď na třetího z nich, jejich výpověď by byla shodná a své výpovědi potvrdili smrti na popravišti – měl být tento třetí společník považován za usvědčeného („za přesvědčeného držán“). Pokud by toto shodné svědectví na něj podali dva dobře zachovalí svědci, pak měl být tento třetí zločinec odsouzen¹¹⁴. V případě, že byl delikvent odsouzen vedle hrdelního trestu též k trestu doprovodnému (např. šmejkání na popraviště, uštknutí rozpálenými kleštěmi či utětí pravé ruky), byly tyto tresty provedeny před vlastní popravou. Doprovodný trest utětí ruky však AS někdy přikázal provést současně se stětím delikventa. Zneuctvující tresty spojené s popravou (vystrčení hlavy na špic či zahrabání na popravišti) byly pochopitelně provedeny po smrti popravené osoby.

Byl-li obžalovaný osvobozen, byl propuštěn obvykle okamžitě. Tato skutečnost byla motivována zejména ekonomickými důvody. Pobyť ve vězení, spojený s hlídáním a stravováním vězně a výdaji na exekuci, představoval pro městský rozpočet spolu s dalšími výdaji značnou sumu. (např. proces č.191 z let 1727-31 stál celkem 122 zl. 55 kr., což byla značná suma). Platilo to zejména v případech, kdy stravování platilo město a současně se jednalo o dlouhodobé věznění. A to přesto, že náklady na stravování vězně činily jen 4 kr. denně. Náklady řízení včetně exekuce sice nesl sám odsouzený; neměl-li však vlastní finanční prostředky, pak hradil tyto soudní výdaje soukromý žalobce, který dal delikventa uvěznit, v případě ex offo nesl

---

¹¹³ CCJ, art.XX (úvod), § 1-3

¹¹⁴ CCJ, art.XIII, § 28-29

náklady soud (resp. město). Byl-li obžalovaný uznán za nevinného, hradil náklady jen při důvodném vyšetřování, jinak je mohl žádat na udavači či soukromém žalobci¹¹⁵.

---

¹¹⁵ J. Klabouch: Staré české soudnictví, s. 251

3 Kriminalita stíhaná říčanským městským soudem, její struktura a trestání z hlediska jednotlivých skupin deliktů

V relativně dlouhém časovém období, které zahrnuje léta 1552 – 1765, v němž máme doloženu existenci hrdelního MS v Říčanech, zde bylo zjištěno projednávání celkem 244 trestních procesů.

Díky relativně bohatým písemnostem, které v některých obdobích mapují činnost zdejšího MS doslova „krok za krokem“ (mj. 6 pamětních knih z let 1667 - 1757 a 2 knihy smolné), je značná část procesů doložena prakticky kompletně. Tyto zvláštnosti lze do jisté míry vysvětlit skutečností, že Říčany byly součástí rozsáhlého panství, jehož „gruntovní“ vrchností byl od r. 1622 jeden z nejvýznamnějších a nejbohatších rodů pobělohorských Čech – rod Liechtensteinů.

Tento rod vlastnil ve Středních Čechách dvě rozsáhlá panství: panství černokostelecké a panství uhříněvské, jehož součástí byly i Říčany. Na zdejší MS tak byli dodáváni podezřelí z celého uhříněvského panství, což ostatně potvrzují zápisy z četných projednávaných procesů. Existoval však i případ, kdy krajský úřad kraje rakovnického dodal do Říčan členy „zlodějské bandy“, kteří byli z arestu MS v Rakovníku předáni do říčanského arestu. Nepochybně se to však stalo po předchozí konzultaci s krajským úřadem kraje kouřimského. Současně byl MS v Říčanech upozorněn, u jakých MS jsou arestováni další podezřelí členové této bandy, aby s nimi mohl koordinovat proces. Je doložena např. velmi podrobná konfrontace jedné z obou zadržených podezřelých osob, která se odehrála u MS Velvary.

Přesto je však nepochybné, že skutečný počet projednávané kriminální činnosti (delikvence) u zdejšího MS byl podstatně vyšší, než lze v současnosti doložit. Zejména se to týká staršího období (16. století a 1. pol. 17. století). Vyplývá to z již dříve zmiňovaných písemností, o jejichž existenci sice víme, ale do dnešních dnů se nedochovaly. Přitom k drobné delikvenci na uhříněvském panství, která byla projednávána u říčanského MS (jednalo se zejména o drobné krádeže obilí nebo dobytka), docházelo prakticky nepřetržitě, jak o tom svědčí jednotlivé pamětní knihy města Říčan.

Pro porovnání struktury a četnosti doložené kriminality je rozlišeno období předbělohorské a pobělohorské, třebaže se nejedná z časového hlediska ani z hlediska kvantity a pestrosti delikvence o rovnocenné epochy.

3.1 Období předbělohorské

V období předbělohorském, které lze z hlediska prvního doloženého trestního případu projednávaného před říčanským MS ohraničit léty 1552 – 1620, bylo projednáváno u zdejšího soudu 21 trestních, převážně hrdelních, procesů. V nich MS soudil celkem 31 pachatelů, kteří spáchali celkem 36 zločinů.

Písemné záznamy dokládající delikvenci v tomto období jsou – jak už bylo výše zmíněno – nerovnoměrně rozložené. Pro 2. polovinu 16. století je doložen písemně pouze jediný trestní proces, zatímco období let 1605 - 1620 je doloženo díky zmíněným dvěma smolným knihám relativně dobře, třebaže i zde je pravděpodobné, že nezahrnují veškerou zdejší delikvenci. Lze to nepřímou dovodit ze skutečnosti, že v některých letech tohoto období (např. v letech 1605 - 07) je písemně doloženo vždy několik hrdelních procesů v každém roce, zatímco za období několika let dalších (např. 1608 – 9, 1611 - 12 atd.) není doložen ani jediný. Pozoruhodné je, že hned první doložený proces (z r.1552) se rozhodoval na základě odvolání AS, zatímco v dalších procesech (z let 1605 - 24) je AS zmiňován v souvislosti s odvoláním jen jednou. Prokazatelně však nebylo podáno odvolání proti žádnému hrdelnímu rozsudku z této doby.

V procesech, kde byla jedna osoba stíhána pro větší počet různých zločinů, jsou pro účely statistiky kriminality uvedeny všechny zločiny. Mnohonásobné zločiny stejné skutkové podstaty (např. opakované loupeže, taxativně vypočítávané krádeže apod.) spáchané jediným delikventem, jsou pro účely této práce posuzovány jako jediný zločin.

Jejich dobová klasifikace, provedená magistrem Koldínem v Právech městských, je z dnešního pohledu nevyhovující. Proto jsou zločiny rozděleny dle odborné literatury¹¹⁶ do pěti základních skupin:

- I) delikty proti životu a zdraví
- II) delikty proti feudálnímu vlastnictví
- III) delikty proti právnímu řádu, bezpečnosti a pořádku
- IV) delikty proti ideologickým základům feudálního státu, státnímu zřízení a jeho představitelům
- V) delikty proti feudálnímu manželství a delikty pohlavní.

---

¹¹⁶ K.Malý: Trestní právo v Čechách v 15. a 16.století, Praha, 1979

3.1.1 Jednotlivé skupiny zločinů, jednotlivé zločiny a jejich postih

Výskyt deliktů spadajících do některé z těchto pěti skupin byl v předbělohorském období u říčanského MS - jak již bylo řečeno - nerovnoměrný. Z tohoto pohledu pak lze delikvenci postihovanou zdejšími hrdelními MS – ve srovnání s následujícím pobělohorským obdobím – označit z hlediska struktury deliktů za chudou. V 21 doložených procesech byly v 7 z nich stíhány zločiny proti životu a zdraví, většinou loupežné „mordy“ (I. skupina), dále obsahovaly 26 majetkových deliktů (II. skupina – delikty proti feudálnímu vlastnictví, zejména krádeže a loupeže, výjimečně zhářství a ostatní delikty). Z ostatních tří skupin deliktů se vyskytlo pouze dvakrát čarodějnictví (IV. skupina) a konečně z deliktů V. skupiny je doložen pouze jediný proces, v němž byl stíhán pachatel, který se dopustil deliktu smilstva.

3.1.1.1 Delikty proti zdraví a životu

- představovaly fyzický útok proti konkrétní osobě ve snaze poškodit její zdraví. Souhrnně lze tyto delikty označit pojmem ublížení na zdraví, které zahrnovalo zbití, zranění či zmrzačení člověka¹¹⁷ a Práva městská vydaná r. 1579 tento delikt, stejně jako usmrcení, podrobně upravila. Uvedený delikt byl v předbělohorské době stíhán jen na základě soukromé iniciativy poškozeného a současně pouze v případě úmyslného činu¹¹⁸. Soud považoval spor za soukromoprávní a hlavní účel řízení spočíval v rozhodnutí o nároku na náhradu škody způsobené zraněním a teprve poté vydaným rozsudkem potrestal pachatele. Tudíž rozhodoval o náhradě škody jen v případech, kdy nedošlo mezi spornými stranami k dohodě, obvykle pro vysoké nároky poškozeného nebo popírání viny útočníka na zranění. Soud obvykle stanovil stranám 14denní lhůtu, ve které se měly strany „smluvit“. Jestliže ani poté nedošlo mezi nimi k dohodě, stanovil soud (obvykle AS) výši náhrady sám podle druhu rány či poranění¹¹⁹. Vedle odškodnění postiženého však byl pachatel trestán vězením (v délce 8 – 14 dnů) nebo peněžitým trestem, neboť tím došlo i k porušení právního řádu, tzv. „výtržnosti“.

Ublížení na zdraví tak bylo v městském právu pod silným vlivem práva římského, které jej chápalo jako způsobenou škodu. Forma odškodnění měla vždy peněžitý charakter a její výše byla dána společenským postavením pachatele a jeho

¹¹⁷ Práva městská, čl.S.XI, s.384

¹¹⁸ tamtéž, S.XI - XVI, s.384-5; dále N.XXVII a násl., s.322

¹¹⁹ K. Malý: Trestní právo v Čechách v 15. a 16. století, s.175

oběti. I zde se projevovala dobově podmíněná personalita práva; Práva městská např. uvádí peněžitý trest 300 gr. za usmrcení sedláka, ale za usmrcení vrchnosti (nebo jen usilování o její „bezhrdlí“) je pachatel nebo jen ten, kdo má tento úmysl, trestán ztrátou „cti, hrdla a statků“. Některé „pokuty“, resp. jejich výši, uvádí Koldín v příloze jako závěr Práv městských¹²⁰. Uvedený delikt se bez spojitosti s majetkovou trestnou činností u MS v Říčanech v předbělohorském období nevyskytuje. Jestliže zranilo jednu osobu více pachatelů, odpovídal každý z nich sám za sebe a náhrada škody uhrazená jedním z pachatelů nezbavovala ostatní odpovědnosti¹²¹.

Právní úprava týkající se usmrcení člověka byla ještě v 16. století velmi konzervativní a odpovídala spíše 13. - 14. století. Právní ochrana jednotlivce byla nedostatečná. Existovala zde soukromá iniciativa a obdobný postup stejně jako u zranění. Určitý archaismus tu představovala smírčí smlouva mezi pozůstalými příbuznými a pachatelem (vraždy nebo nedbalostního usmrcení či jen zranění). V české řadě OM AS, který „napravoval“ či potvrzoval ortely MS, je v 16. století - ještě před vydáním Koldínových Práv městských - často judikováno, aby se sporné strany „smluvily“¹²².

Po vydání Práv městských r. 1579 je problematika usmrcení člověka podrobně právně upravena, přičemž vychází z právní úpravy starší, kterou představovala Práva městská Briekého z Licka (1534). Dochází tu k rozlišení obecných pojmů „vražda“ a „mord“; stejně tak jsou definovány pojmy „vražedlník“, „mordéř“ a „loupežník“¹²³. Koldín uvádí i způsoby spáchání „mordu“ i „vraždy“ (tj. násilným usmrcením, otrávením nebo kouzly).

„Mord“ byl definován jako úmyslné usmrcení a zahrnoval 2 základní kategorie: „loupežný mord“ (loupežná vražda)¹²⁴ a „úkladný mord“ (zavraždění oběti v nečekané situaci kdy se nemohla bránit (např. spícího či koupajícího se člověka, mimo

---

¹²⁰ Práva městská, s.396-400

¹²¹ K.Malý: Trestní právo v Čechách v 15. a 16. století, s.171

¹²² např. SÚA Praha, f. AS, OM AS 119, fol.42b (1577 – „do Ronšperka“) nebo OM AS 119, fol.3b (1578 – „do Plzně“)

¹²³ Práva městská, čl. N.XXVII, čl.N XXVIII/I s.322-3

¹²⁴ tamtéž, čl. N.XXVIII/II; na rozdíl od loupežného „mordu“ pachatel loupeže napadeného neusmrtil, pouze mu násilím sebral věci, které měl napadený při sobě či na sobě, případně ho jen zranil

rvačku¹²⁵, číhání na oběť ze zálohy s předchozí přípravou jeho usmrcení vč. pokusu)¹²⁶. Trestný je zde tedy i samotný úmysl někoho zavraždit.

„Mord úkladný“ dále zahrnoval:

- usmrcení podruha nebo hosta hospodářem (nebo naopak hospodáře hostem či podruhem) ve snaze zmocnit se jeho statku¹²⁷
- vražda mezi manželi, vražda otce nebo dětí matkou (tzv. paricidium)
- usmrcení protivníka po vznesené žalobě
- bezdůvodné zastřelení z ručnice nebo pokus o zastřelení. (V takovémto případě byl explicitně pokus mordu vedený „zlým úmyslem“ hodnocen a trestán jako dokonaný „mord“. Dokonce i úmysl spáchat „mord“ byl trestné jako dokonaný „mord“.)
- úmyslné usmrcení oběti ze zálohy nebo pokus, při kterém nebyl pachatel schopen pro vzniklé překážky oběť usmrтит
- návod či příkaz k vraždě daný jinou osobou odlišnou od „mordýře“, nebo příslib majetkového prospěchu vrahovi „mordýři“ za provedení vraždy „ouplatek“ (Zde však tento návodce či „úplatce“ není sice uveden jako „morděř“, ale je trestán „pokutou morděřskou“, nikoli trestem za „vraždu“.)
- travičství a kouzla, pokud měla za následek smrt oběti¹²⁸.

Mord (nebo vražda) - však nastal i v případě, že na utrpěné zranění napadená osoba později zemřela a smrt měla bezprostřední souvislost s utrpěným zraněním.

Konečně se mord členil z hlediska příbuzenství usmrcené osoby na „homicidium“ (tj. usmrcení osoby cizí) a „paricidium“ (usmrcení osoby v příbuzenském vztahu)¹²⁹, který byl obvykle trestán přísněji.

---

¹²⁵ Práva městská, čl. N.XXVIII/IV, s.323; - „mordýř jest, který na zemi, v posleli, v lavici ležícího, za stolem sedícího aneb spícího, v lázni se myjícího, krom pŕtky zabíjí“

¹²⁶ tamtéž, čl. M.VI/V, s.301 – „A netoliko skutek lidský, ale také oumysl zlý a nešlechtný k trestání přichází. Např. když by někdo někoho zamordovati usiloval a pak z příčin některých mordu nad ním nevykonat nemohl“ – čl. N.XXXIII, s.325

¹²⁷ tamtéž, čl.N.XXVIII/V, s.323

¹²⁸ tamtéž, jednotlivé případy mordu - čl. N.XXIX, čl. N.XXX/I, čl.N.XXXII, čl.N.XXXVI, s.323-6

¹²⁹ tamtéž, čl.S.XIII, s. 384-5; N. XXVII/II-III, s.322

„Vražda“ - byla definována především jako usmrcení člověka ve rvačce či v hádce. Jednalo se tedy o usmrcení v afektu bez „zlého úmyslu“ kdy prvotním účelem nebylo usmrcení, ale jen zranění protivníka. (Pokud se nepodařilo přitom zjistit pachatele zabití, povolovala se jejím aktérům očistná přísaha).

Jako vražda byly dále označeny všechny ostatní případy usmrcení, které nebyly „mordem“. Jednalo se např. o situace kdy:

- pachatel, který chtěl jiného usmrtit, ale pouze ho zranil, ochromil nebo „okrvavil“, nebo jeho návodce nebo pomocník (tj. ten, kdo oběť držel)¹³⁰
- zabití jiného jakoukoliv zbraní nebo bez použití zbraně
- pachatel, který v místech, kde lidé často nechodí, chtěl zastřelit zvěř, ale zastřelil člověka. To ale platilo jen v případě, že se dodatečně prokázalo, že v době výstřelu tohoto člověka viděl nebo byl okřiknut, aby nestřílel. (V opačném případě se jednalo o „zabití“ a pachatel byl trestán extraordinárním trestem.)
- pachatel, který zastřelil člověka v místech, kde lidé často chodí
- návodce, který rozkázal jiného ubít a postižený na jeho následky zemřel¹³¹
- infanticidium¹³² – usmrcení novorozence nebo záměrný potrat; tohoto deliktu se mohla dopustit dle Práv městských jen matka dítěte. V praxi AS nebo MS označované jako úmyslné usmrcení „svého neřádně nabytého plodu“. Nerozlišovalo se, zda dítě usmrtila „in vitro“ ještě před porodem pomocí různých preparátů, či po porodu v důsledku bolesti, či s „chladným“ rozumem v situaci, kdy jeho otec byl neznámý nebo otcovství odmítl a matka dítěte nebyla schopna nebo ochotna se sama o dítě postarat.

Soudy tak trestaly jak přímé pachatele „vraždy“, tak její návodce a pomocníky. Pokud byla úmyslná „vražda“ spáchána více pachateli, existovala tu jejich solidární odpovědnost jako v případě rvačky.

Beztrestné bylo poranění, případně usmrcení útočníka v důsledku uplatnění nutné obrany. Bylo však podmíněno trvajícím útokem a s ním spojeným hrozícím nebezpečím pro napadeného¹³³. Přesto však v praxi trestaly soudy usmrcení

---

¹³⁰ Práva městská, čl.N.XXVIII/I, N.XXXIII, N. XXXIV, N.XLIX, s.323,325,331

¹³¹ tamtéž, čl.N.XXXV, N.XLVI/II, N.LII, s.325-6,330,332

¹³² tamtéž, čl.N.XXXV/III „...ta, která plod ze sebe vyhání, neb jakýmkoli způsobem mrtví a udušuje“

¹³³ tamtéž, čl. S.XVI, s.386

útočníka napadeným, a to „pro velikost skutku“ obvykle několikátýdenním vězením. Obdobně beztrestné bylo i usmrcení cizoložné manželky manželem či dcery otcem při souloži nebo nočního zloděje či psance. Jestliže došlo mezi dvěma či více osobami ke vzájemnému poranění (obvykle se jednalo o rvačky) a soud nemohl zjistit, kdo byl její příčinou resp. dal k ní podnět, postihl všechny rvače pro výtržnost vězením.

Jestliže však po odražení útoku či skončení rvačky by napadený na útočníka znovu fyzicky zaútočil a usmrtil, byl považován za „vražedníka“. Takto byl označen i ten, kdo ve snaze „přetrhnout“ rvačku některého z jejích aktérů usmrtil¹³⁴.

Universálním trestem za úmyslné usmrcení člověka byl dle tehdejšího nazírání, kdy trest představoval odvetu či mstu vůči pachateli¹³⁵, trest smrti v různých formách. Prováděl se buď v „lehčí“ formě (oběšením, stětím) nebo ve formě „těžší“ (lámáním kolem „zhůry dolů“ nebo naopak, dále upálením nebo zahrabáním zaživa s následným probitím). Záleželo jak na osobě pachatele (občanské zachovalosti), tak zejména na oběti (příbuzenský vztah, věk oběti), případně na dalších skutečnostech, které městské právo uvádělo u některých zločinů, a znamenaly buď polehčující, či naopak přitěžující okolnost.

Obecně se úmyslné usmrcení trestalo smrtí mečem (tj. stětím); taktéž „vražda“ (resp. „vražedník“) byl trestán stejným způsobem, „loupežný a úkladný mord“ obvykle „těžkým“ trestem smrti lámáním kolem a vpletením do něho. Trest za úkladný mord byl navíc ztřeštěn předchozím doprovodným trestem, jímž bylo „šmejkaní koněm na popraviště“. Lupič a zloděj býval potrestán trestem smrti provazem¹³⁶.

Zvláštním typem úmyslného usmrcení bylo travičství¹³⁷. To ve své čisté formě představovalo usmrcení jedem a bylo trestáno ztřeštěným trestem smrti. Často však travičství dobově splývalo s čarodějnictvím. Stávalo se to v případech neúmyslného usmrcení mužů různými přípravky (obvykle domnělými afrodisiaky – „nápoji lásky“),

---

¹³⁴ Práva městská, čl. N. XLIV/II, s.329-30

¹³⁵ tamtéž, čl. M.I

¹³⁶ tamtéž, čl. N.XXXI/I-III, N.XXX/II, s.324-5

¹³⁷ tamtéž, čl. N.XXVII,N.XXXVI, s.322,326

které měly mít „kouzelnou moc“, navíc ještě zvýšenou různými zaříkáváním, modlitbami apod. Ve skutečnosti se však jednalo o jedy, jimiž byli ti, kterým byly podány, mnohdy nechtěně otráveni. Tyto nechtěné travičky končily v 16. století obvykle na hranici jako čarodějnice a travičky, a to za oba delikty. V lepším případě byly nejprve sřaty a následně upáleny. Posledním zločinem této kategorie bylo již zmiňované infanticidium, tj. úmyslné usmrcení narozeného dítěte matkou¹³⁸. Zatímco travičství (tj. usmrcení jedem) bylo méně častým deliktem, patřilo obecně infanticidium k deliktům, které nejčastěji trestaly MS. A to přesto, že u MS v Říčanech není v předbělohorském období ani jeden z těchto dvou zločinů písemně doložen.

Tento delikt byl v 16. století trestán zahrabáním pachatelky zaživa do mělkého hrobu a následně její probití zaostřeným kulem. Na některých dochovaných popravištích je možno dodnes hroby těchto delikventek spatřit (např. v Divišově, Milevsku nebo Vlašimi). Od 17. století však byla pachatelka tohoto deliktu předtím sřata a probití s jejím následným zahrabáním se provedlo už jen na mrtvém těle.

Výjimku z tohoto universálního „hrdelního“ trestání představoval stavovský rozdíl mezi pachatelem a obětí. Jestliže měšťan zabil poddaného (selského člověka) „ze slušné a hodné“ příčiny, byl povinen – jak již bylo uvedeno - dát jeho pánu 300 kop grošů; pokud ale vraždu spáchal z „nešlechtnosti“ (tj. jednalo-li se o „mord“), byl též „trestán na hrdle“. Příslušnost soudu pro vraha – cizince byla dána obvodem soudu, kde vraždu spáchal¹³⁹. Toto ustanovení bylo uplatněno jen v jediném procesu, a to v případě delikventky pocházející z Bavorska, která byla stíhána za infanticidium. Zvláštní typ úmyslného usmrcení byla sebevražda (suicidium), která byla v souladu s dobovými představami trestána jako zločin proti životu¹⁴⁰. Zde měl být sebevrah bez ohledu na své postavení vyvezen katem „na rozhraní“ (tedy na popraviště) a zde spálen. V tomto případě měl výkon trestu zneuctující charakter. Pokud by však sebevrah trpěl duševní chorobou, uznávalo ji Právo městské jako polehčující okolnost, aniž však výslovně uvedlo, jak se sebevrahem naložit. V praxi

---

¹³⁸ Práva městská, čl. N.XXXV/III, s.326

¹³⁹ tamtéž, čl. N.XLIII, s.329

¹⁴⁰ tamtéž, čl. O.I, s.334-5

byl však sebevrah bez ohledu na tuto skutečnost obvykle zahrabán na popravišti. V předbělohorském období není zaznamenán u říčanského MS ani jediný případ tohoto zločinu, a taktéž u ostatních MS se vyskytuje poměrně vzácně¹⁴¹.

Naproti tomu „loupežný mord“ patřil mezi nejčastější zločiny stíhané a trestané v 16. a počátkem 17. století. To se týká i MS v Říčanech, kde je na poč. 17. století doloženo několik procesů, v nichž byla souzena řada delikventů za úkladné a loupežné vraždy či loupeže.

Pokud jde o polehčující a přitěžující okolnosti, nebyly uváděny systematicky. Vztahovaly se obecně buď na všechny pachatele (nedostatek věku nebo přičetnosti), nebo jen na pachatele konkrétního zločinu (mravní zachovalost „vražedníka“). Naproti tomu „obecně“ přitěžující okolností bylo kupříkladu spáchání zločinu ve „vejsadním“ místě (např. v „rathause“, v kostele apod.) nebo „nezachovalost“ pachatele (kdy se jednalo o osoby „lehké“ – nevěstky, biřice, tuláky, recidivisty, nemanželské osoby aj). Pokud jde o čas (denní dobu) nebo „jakost“ spáchaného zločinu (obecný versus kvalifikovaný), měly mít tyto přitěžující okolnosti vliv pouze v případě trestání konkrétních zločinů¹⁴², ale v praxi bylo spáchání zločinu „nočním časem“ obecnou přitěžující okolností.

3.1.1.2 Delikty proti feudálnímu vlastnictví

Trestní ochrana feudálního vlastnictví, které představovalo základ politické moci, je charakterizována v pozdně feudálním období hypertrofií práva. Základem tohoto vlastnictví byla převážně půda. Taktéž vlastnická práva poddaných, zejména k nemovitostem, právo chránilo. Činilo tak ale v mnohem menším měřítku a s ohledem na jejich vrchnost.

Útoky proti movitému vlastnictví tvořily převážnou část majetkové delikvence. Spektrum deliktů proti feudálnímu vlastnictví bylo velmi široké a zahrnovalo krádež, přechovávání kradených věcí, loupež, žhářství, různé formy „falše“, pych, pytláctví, lichvu a další formy majetkové trestné činnosti¹⁴³. Tato delikvence zahrnovala

---

¹⁴¹ např. ve smolných knihách města Rokycan z l.1573-1630 a Solnice z l.1569-1721 není uveden ani jediný případ tohoto deliktu

¹⁴² Práva městská, čl. M.VIII/II, M.IX – XI, s.301-2

¹⁴³ tamtéž, čl. P.I – P.XX, s.345-51; čl. P.V, s.346; čl. N.XXXI/III, s.325; čl. O.XIV – O.XXV, s.339-43; čl. O.V, s.337; čl. Q.I, s.354-5; čl. G.XX, s. 207-8; VZZ (1500) čl.534

částečně i „výtržnost“ ve formě „výboje“. Podstatou tohoto posledně uvedeného deliktu bylo však úmyslné způsobení škody, nikoli obohacení pachatele¹⁴⁴. Jednalo se o násilné vtržení do statku bez souhlasu jeho vlastníka. I tento delikt trestalo Právo městské trestem smrti.

Krádež (furtum) – byla v městském právu označována jako „Istné dotýkání se cizí věci mohovité (tj. movité), které se děje bez přivolení pána té věci“. Člověk „zachovalý“ se mohl při obžalobě z krádeže, pakliže nebyla na něj prokázána, očistit přísahou. Naproti tomu podezřelé osoby byly obvykle vydány útrpnému právu automaticky na žádost žalobce, což potvrzuje i nejstarší „smolná kniha“ města Říčan z let 1605 – 24. Trestní odpovědnost za krádež vznikala u mužů v 18 letech, u žen v 15 letech. Před dosažením tohoto věku neměli být pachatelé krádeže trestáni trestem smrti, kterou byla šibenice. V případě menší krádeže následoval extraordinární trest. Naproti tomu mohl být „noční zloděj“ beztrestně zabit¹⁴⁵. Pokud ke krádeži došlo mimo město na vinicích, zahradách a chmelnicích, pak zloději („škůdci“) měly být vyloupnuty oči; pokud by tuto krádež spáchal v noci, pak mohl být též beztrestně zabit („hrdlo propadne“). Naproti tomu krádež nemohla vzniknout mezi příbuznými (z krádeže nemohl vinit otec syna ani manžel manželku – mohli být žalováni pouze za neoprávněnou dispozici s majetkem). Za krádež ale nebylo považováno odběhnutí domácího zvířectva. Stejně jako zloděj byl stíhán pomocník či přechovávající zlodějů. V předbělohorském období je tento delikt zjištěn též v několika procesech a kromě jediného (kdy se jednalo o malou krádež), byli v ostatních případech její pachatelé potrestáni hrdelním trestem (šibenicí), pokud nespáchali kromě ní další zločiny, které by znamenaly potrestání „těžším“ hrdelním trestem nebo doprovodným trestem zostřujícím.

Krádeže byly často páčány na jarmarcích, trzích a v okolních lokalitách. Jejich předmětem byly nejrůznější věci (věci denní potřeby – potraviny, nářadí, šatstvo), ale i cennosti a peníze a konečně v řadě případů i domácí hospodářský dobytek (ovce, koně, vepři, krávy) – jednalo se zde o tzv. crimen abigeatus¹⁴⁶.

---

¹⁴⁴ K. Malý: Trestní právo v Čechách v 15. a 16. století, s.121

¹⁴⁵ Práva městská, čl. P.XVIII, s.350

¹⁴⁶ tamtéž, čl.O.XXIX, s.345

Dalším specifickým typem krádeže byl tzv. „crimen peculatus“, tj. krádež obecních peněz nebo obecních věcí, která však v Říčanech v té době není doložena.

Zvláštním případem krádeže byla tzv. svatokrádež (sacrilegium)¹⁴⁷ – která byla definována jako „posvátných věcí pokradení“, tedy toho, co „k pobožným a svatým místům neb na skutky milosrdné oddáno jest“. Což znamenalo obvykle jak veškeré zařízení kostela, ale též finanční prostředky na charitativní akce.

Delikt přechovávání kradených věcí – se vyskytoval v praxi obvykle spolu s krádeží nebo další trestnou činností pachatele nebo pachatelů a byl trestán stejně jako krádež. Stejně tak byly považovány za krádež a shodně i trestány delikty související, jako vědomá koupě či prodej kradené věci¹⁴⁸. Pomoc při krádeži, která je demonstrativně uvedena¹⁴⁹, byla trestána též „na hrdle“. Tento delikt, vč. deliktu crimen abigeatus a deliktu sacrilegium, se vyskytuje u zdejšího MS až v pobělohorské době.

Pachatelem deliktu loupeže (lupičem – „loupežníkem“) - byl v městském právu „ten, kdo nezabíjí člověka, statek druhému poběře, z šatů ho svleče a obloupí“¹⁵⁰. Byl jím tedy pachatel, který fyzickým nebo psychickým násilím (resp. pohrůzkou užití násilí) odňal přepadenému věci, které měl při sobě, ale neusmrtil ho, nejvýš ho zranil. Tento delikvent byl trestán šibenicí jako zloděj, na rozdíl od pachatelů loupežných „mordů“, kteří byli trestáni přísněji lámáním kolem (v obou variantách). Loupeže v této době projednával říčanský MS vedle loupežných „mordů“ a krádeží. Další výše jmenované delikty nejsou v tomto období v Říčanech doloženy.

Delikty „pych“ a „pytláctví“ - představovaly dva zločiny, které zahrnovaly různé skutkové podstaty.

„Pych“ – zahrnoval dle definice Práv městských¹⁵¹ mj. lovení ryb a raků „ve strouhách, potocích a tůních“ a jeho pachatel měl za trest uhradit 10 kop grošů tomu, komu tímto deliktem způsobil škodu.

„Pytláctví“ – představovalo neoprávněný výkon práva myslivosti, který byl označován někdy jako „krádež zvěře“. Ten byl upraven ve VZZ čl. 534, který zakázal poddaným výkon práva myslivosti ručnicemi, kušemi, tenaty aj. způsoby. Trestem za

¹⁴⁷ Práva městská, čl.O.XII, čl.339

¹⁴⁸ K. Malý: Trestní právi v Čechách v 15. a 16. století, s.162

¹⁴⁹ Práva městská, čl. P.VI,s.347

¹⁵⁰ tamtéž, čl.N.XXVIII/II (2.věta), s.323

¹⁵¹ tamtéž, čl.Q.I, s.354-5

tento delikt bylo týdenní vězení, peněžitý trest jedné kopy grošů a pobrání všeho, co bylo při lovu u pachatele nalezeno¹⁵². V případě nedobytnosti byl delikventům ukládán trest vězení v délce 4 týdnů. Tento peněžitý trest byl však později nahrazen 14denním vězením.

Žhářství („paličství“ - incendium) - bylo v pozdně feudálním a raně novověkém období jedním z nejtěžších zločinů, neboť v době neexistence efektivní požární ochrany ohrožovalo na životě a majetku celou komunitu. Třebaže Právo městské nestanovilo výslovně za jeho spáchání konkrétní trest, bylo v tehdejší praxi stíháno „těžkým“ trestem smrti – upálením zaživa, což ostatně plyne z ustanovení, že „hrozní skutkové hroznými pokutami se trescí“. Opět se tu objevuje symbolika trestu. Právo městské však rozlišovalo úmyslné žhářství – kdy pachatel ve zlém úmyslu, návodu nebo zlosti „oheň klade“. Byl za něj považován i ten, kdo veden pomstou vyhrožoval pálením, nebo u něhož by byla nalezena „znamení k ohni kladení“, příp. již započal s přípravou žhářství, ale svůj čin nedokonal. Samotný vznik požáru tedy nebyl rozhodný pro potrestání. Trestný tu byl totiž i úmysl spáchat tento zločin¹⁵³.

V Říčanech byl v předbělohorském období (v letech 1552 – 1620) doložen pouze jediný případ žhářství, který provedla rodina Živnůstků (oba manželé a jejich syn) v lednu r.1620. Tento delikt byl navíc spojen s krádeží, kterou spáchal otec rodiny Jakub Živnůtka, ale která vedle deliktu žhářství byla zcela nepodstatným zločinem a potrestána v rámci trestu za spáchané žhářství. Oba muži byli opakovaně mučeni. (Žena však mučena nebyla). Po krátkém procesu byli všichni 3 odsouzeni k upálení zaživa a v den vynesení rozsudku i tímto způsobem potrestáni.

Pokud vznikl oheň bez zlého úmyslu, ale nedbalostí, byl pachatel povinen nahradit vzniklou škodu, ale nebyl trestán smrtí. Takový případ se však u zdejšího soudu neobjevil. Za požár, který vznikl bez zavinění, nebyl nikdo odpovědný. V případě ohně ve městě byl nařízen „mír“, jehož překročení bylo stíháno hrdelními tresty; krádež byla trestána oběšením, zranění protivníka stětím. Obyvatelé města měli povinnost hasit a její nesplnění bylo trestáno extraordinárním (nehrdelním) trestem¹⁵⁴.

---

¹⁵² K. Malý: Trestní právo v Čechách v 15. a 16. století, s.126

¹⁵³ Práva městská, čl.O.XIV-XVI, s.339-41 „Žhář je i ten, který s úmyslem zlým, že se pálením mstít chce.....“

¹⁵⁴ tamtéž, čl.O.XVIII, O.XXI-XXII, s.341-3

„Faleš“ (podvod) („*crimen falsi*“) – představoval celou řadu jednotlivých deliktů jako falešné ústní svědectví, falšování listin, falšování mince, vydávání se za někoho jiného apod. Nejednalo se tu však o majetkový prospěch pachatele.

Žádný z těchto deliktů však nebyl v Říčanech u zdejšího MS v předbělohorském období projednáván.

Naproti tomu „podvod – „*crimen stellionatus*“ - představoval souhrnný delikt, jímž delikvent klamal jiného za účelem dosažení majetkového prospěchu. V praxi se jednalo o řadu deliktů jako např. prodej movité věci několika osobám, vypůjčování peněz na koupi této věci, nebo úmyslný prodej nekvalitního zboží a jeho vydávání za kvalitní. Tento delikt byl trestán - kromě falšování mince, které bylo trestáno upálením – *extraordinárním trestem*¹⁵⁵.

Zpronevěra¹⁵⁶ – představovala nevrácení schované věci nebo její zapření schovatelem. Tento delikvent byl prohlášen za zlopověstného a ztrácel čest¹⁵⁷. V Říčanech nejsou poslední 3 jmenované delikty (tj. oba delikty falše, stejně jako delikt zpronevěry) před Bílou horou doloženy, stejně tak není doložen ani delikt vědomého přechovávání kradených věcí“ a „*fedrování zlodějů*“¹⁵⁸.

Loupeže (vč. loupežných mordů, které však náležely do I. skupiny deliktů) a krádeže - představovaly v předbělohorském období u MS v Říčanech prakticky výhradní zločiny proti feudálnímu majetku (s výjimkou ojedinělého deliktu žhářství). Obdobně tomu bylo i u jiných MS té doby, např. v Milevsku.

3.1.1.3 Delikty proti právnímu řádu, bezpečnosti a pořádku

- zahrnovaly v městském i zemském právu řadu deliktů, jejichž základní charakteristikou byla „moc“. Jednalo se o pojem, jímž právo 16. století označovalo odporování právu, neuznávání autority soudu a řešení sporů mimosoudní cestou, tj. násilím, zajetím poddaných na cizích gruntech, někdy i žhářstvím („kdo by zemi hubil a páčil“). Mezi delikt moci náleží i „opovědění nepřátelství“¹⁵⁹. Soudy přitom

¹⁵⁵ Práva městská, čl.O.XXVIII/I-II, s.344-5

¹⁵⁶ tamtéž, čl. H.XXXIX, s.239

¹⁵⁷ K. Malý: Trestní právo v Čechách v 15. s 16. století, s.163

¹⁵⁸ Práva městská, čl. P.V, s.346; okruh osob je tu omezen jen na zloděje a jejich podporu; naproti tomu ustanovení čl.O.XXX (s.345) rozšiřuje okruh „*fedrováných*“ osob oproti předchozímu ustanovení o obecné vymezení kriminálních živlů (tj. lotrů a jiných zlých škůdců“)

¹⁵⁹ Práva městská, čl. N.III/I. („Moc aneb zjevné násilí“); čl. N.V, s.314-5

musely velmi opatrně rozlišovat, kdy výrok byl skutečnou opovědí nepřátelství, a kdy šlo jen o nezávadné prohlášení¹⁶⁰.

U říčanského MS je doloženo několik procesů týkajících se stíhání deliktů tohoto charakteru. Jde zejména o zejména nebezpečné vyhrožování žhářstvím nebo verbálními útoky na úředníky panství. V tomto druhém případě se však spíše jednalo o osobní invektivy než pohružky opovědí nepřátelství.

Delikt „moci“ byl velmi podobný deliktu „odboje“ a byl charakterizován - kromě pohrdání právem a soudem - též odporem proti rychtáři a právu¹⁶¹. Uvedený delikt není v Říčanech za celou dobu existence zdejšího MS písemně doložen. Zavraždění „posla právního“ s následným útekem vraha a jeho společníka z vězení jiného MS¹⁶² je z hlediska zařazení tohoto zločinu pod skupinu deliktu „moci“ sporné. V uvedeném případě šlo spíše o delikt proti životu a zdraví, neboť se nejednalo o útok proti rychtáři a autoritě soudu, ale jen proti biřici, který měl za úkol hlídat vězně, třebaže se jednalo o zaměstnance soudu.

Delikt „výtržnosti“ obsahoval řadu subdeliktů, které staré české právo souhrnně zahrnovalo pod tento pojem a znamenal „vytržení proti právům, majetku a zdraví protivníka“, nikoli proti právnímu řádu¹⁶³ a jednalo se o „soukromou moc“. Jeho jednotlivé skutkové podstaty jsou podrobně uvedeny v Právu městském¹⁶⁴. Tento delikt nesledoval majetkový prospěch pachatele. U MS Říčany jsou doloženy pouze případy bezdůvodného napadení se zbraní protivníka v úmyslu jej zranit nebo skutečné násilí¹⁶⁵. Tyto delikty byly trestány extraordinárními tresty (tj. „podle uvážení soudu“).

---

¹⁶⁰ K.Malý: Trestní právo v Čechách v 15. a 16. století, s.91

¹⁶¹ Práva městská, čl. D.XXXVIII/II, s.126-7; čl. N.XVII, s.320

¹⁶² SÚA Praha, f. AS, OM AS 159, fol.126a – b (1727 – „ku právu Ledeč nad Sázavou“); vrah byl později dopaden a popraven

¹⁶³ K.Malý: Trestní právo v Čechách v 15. a 16. století, s.95

¹⁶⁴ Práva městská, čl. N.XVIII - N.XIX (7 skutkových podstat), s.320-4

¹⁶⁵ tamtéž, čl. N.XIX.,s.320-1

Delikt označovaný jako „výboj“ znamenal narušení domovní svobody, resp. ozbrojený útok na dům (obydlí). Pachatel tohoto útoku i jeho pomocníci byli trestáni smrtí i v případě, že vlastníka domu (nebo jeho čeleď) nezabili, ale jen zranili či zbili. Stejně trestné bylo i pronásledování protivníka se zbraní do jeho domu. Nešlo však o výboj, pokud pachatel vnikl do cizího domu, do kterého mu předtím utekla manželka. Vlastník měl právo nutné obrany proti hrozícímu násilí, která ho zbavovala trestní odpovědnosti. Nesměl se však bránit zákroku rychtáře jako policejního úředníka¹⁶⁶. Delikty „výtržnost“ a „výboj“ opět stojí na rozhraní s delikty proti životu a zdraví.

Mimo delikty „moci“, „odboje“, „výtržnosti“ a „výboje“ zahrnoval typ deliktů této III. skupiny v praxi i pomoc při útěku z vězení, vzbouření lidu - povstání nebo různé druhy „falše“. Tento posledně zmíněný delikt (zločin), stejně jako žhářství však stojí na rozhraní této skupiny deliktů a deliktů proti feudálnímu vlastnictví. Ohledně falše tomu napomáhá i dobové rozlišení „falše“, co se týče jejího spáchání (řečí, písmem, skutkem – např. falšování peněz)¹⁶⁷.

Mezi delikty III. skupiny patřila konečně i podpora („fedrování“) zločinců a jejich přechovávání. Tento delikt byl však obvykle spojován s přechováváním kradených věcí, a tedy spojen podporou kriminálních živlů. V Říčanech není tento delikt doložen. V jediném procesu (č.76/1678) je doloženo ukrývání lidí, ale nejednalo se tu o ukrývání zločinců¹⁶⁸.

Za pachatele této skupiny deliktů byly označovány i osoby, které prokazatelně neměly vlastní zaměstnání, ani svou vrchnost a potulovaly se po Království českém. Byli to tzv. „povaleči“, na které prováděly razie mocenské složky v čele s rychtářem. V 17. a 18. století se jednalo zejména o kočující cikány, kteří byli trestáni pro potulku proti „mnohonásobným“ císařským patentům. V některých případech byli pronásledováni i „škodliví židovští tuláci“ nebo dokonce i cizinci, kteří nelegálně pobývali v Čechách. Říčanský MS vedl procesy proti všem těmto tulákům, ale až v pobělohorském období.

---

¹⁶⁶ Práva městská, čl.N.XI; N. XVII, s.317-20

¹⁶⁷ tamtéž.; čl.O.V, s.336-7; čl.O.XIII, s.339; čl.Q.IV/I – IV, s.354-5

¹⁶⁸ OZZ v čl.Y I, (s.572) stanovil povinnost krajským hejtmanům a všem vrchnostem, aby těmto „žebrákům, povalečům a chodcům“ jejich poddaní neposkytovali žádnou podporu a nepřechovávali je

3.1.1.4 Delikty proti ideologickým základům feudálního státu, státnímu zřízení a jeho představitelům

- označují v praxi většinou trestnou činnost proti vládnoucí pozdně feudální a raně novověké ideologii, kterou představovalo křesťanské náboženství, dále proti představitelům vrchnosti a státním orgánům. V předbělohorských Čechách existovala náboženská pluralita zakotvená již Kompaktátami roku 1434. Na jejich základě právo uznávalo existenci dvou církví – katolické (výrazně menšinové; počet jejich členů se odhadoval v českých zemích před r. 1620 na 10%) a kališnické (utrakvistické). Mezi oběma církvemi byl uzavřen r. 1485 náboženský mír kutnohorský, který byl r. 1512 obnoven¹⁶⁹, a jehož platnost trvala až do vydání OZZ (r.1627). Tento zákoník povolil v Čechách a o rok později na Moravě výhradně katolickou víru¹⁷⁰ (fakticky však výhradnost katolické víry nastala již r.1622 vypovězením luteránských kněží). Ostatní církve, které se během 16. století objevily v Čechách a na Moravě (Čeští bratři, luteráni a kalvinisté), byly střídavě pronásledovány nebo tolerovány. Totéž se týkalo jejich sympatizantů. Posílení nekatolických církví bylo korunováno vydáním Rudolfova majestátu r. 1609.

Z mimořádného významu této ideologie pro dobovou společnost plynula i hypertrofie její trestněprávní ochrany proti deliktům, které vůči ní směřovaly. Jednalo se o ochranu křesťanského náboženství jako celku, nikoli ochranu obou těchto konfesí.

Delikty uvedené skupiny zahrnovaly v předbělohorských Čechách rouhání (blasfémii) a čarodějnictví¹⁷¹. Oba tyto delikty trestalo Právo městské na hrdle; blasfemie byla trestána „vytažením jazyka tejem“ (tj. vyříznutím jazyka), čarodějnictví stětím s následným upálením. Vzhledem ke zmiňované náboženské pluralitě neobsahovalo městské ani šlechtické právo delikt kacířství, neboť jeho stíhání by bylo v tehdejší době značně obtížné. Pokud se tento delikt přesto v praxi objevil, byl postihován na základě práva kánonického a světské úřady tu plnily pouze vykonavatele rozsudků soudů duchovních¹⁷².

---

¹⁶⁹ K. Malý: Trestní právo v Čechách v 15. a 16. století, s.41

¹⁷⁰ OZZ, čl. A XXIII, s.32-4

¹⁷¹ Práva městská, čl.M.XXVIII, s.307-8; čl.O.II, s.335

¹⁷² K. Malý: Trestní právo v Čechách v 15. a 16. století, s.46

Rouhání - v předbělohorských Čechách bylo trestné jen potud, pokud jeho objektem resp. objektem zlořečení byl výhradně Bůh¹⁷³, nikoli další náboženské osoby a pojmy. V Říčanech v této době není tento delikt doložen.

Čarodějnictví – bylo v městském právu trestáno většinou tehdy, jestliže se jednalo o „kouzla škodná“¹⁷⁴. Tedy pokud došlo v jeho důsledku ke smrti (ať už člověka nebo dobytka), ochrnutí, potratu, zranění, ztráty smyslu apod. Pak bylo trestáno hrdelním trestem (stětím či upálením u muže a u ženy stětím či zahrabáním zaživa). Pokud šlo o „babské pověry“, trestaly je MS i AS mírně a zaujímaly k nim přezíravé stanovisko¹⁷⁵. Existovaly však četné výjimky z tohoto pravidla, které jsou doloženy i u MS v Říčanech. Krátce před koncem sledovaného období se nedlouho po sobě konaly 2 procesy (v r. 1610 a 1614) s celkem třemi delikventy, kteří byli všichni popraveni. V obou procesech však byli pachatelé vedle čarodějnictví trestáni i za zohavení dříve popravených zločinců, které bylo spojeno s krádeží na říčanském popravišti. Nemohlo se tu však jednat o tzv. „violatio sepulchrorum“ (Práva městská O.III.), neboť tento delikt nezahrnoval, na rozdíl od pozdější Josefiny, do skutkové podstaty „krádeže na šibenici“, které byly obvykle spojeny s hanobením popravených mrtvých delikventů.

Zločin „crimen laesae maiestatis“¹⁷⁶ obsahoval několik skutkových podstat (usilování o zavraždění vrchnosti, úmysl způsobit zkázu vlasti či obecného dobrého, dodávání tajných rad nepřátelům, spojenectví s nimi a zrada měšťanů). Pachatel byl považován za zemského zhoubce a opovědníka. U MS v Říčanech tato delikvence není do poč. 17. století doložena. Zdejší MS však v předbělohorském období stíhal a označoval za zemské zhoubce kriminální bandy provádějící rozsáhlé krádeže, loupeže a loupežné „mordy“ na rozsáhlém teritoriu okolí Říčan.

Delikt „Zrádných cedulí“¹⁷⁷ – tj. letáková agitace není v Říčanech za celou dobu trvání jejího MS doložena ani v jediném případě, proto není nutné se jím blíže zabývat¹⁷⁸.

¹⁷³ Práva městská, čl.M.XXVIII: „Kdo by Bohu, svému Stvořiteli zlořečil a velebnosti Božské utrhal...“, s.307-8

¹⁷⁴ tamtéž, čl.O.II, s.335

¹⁷⁵ K.Malý: Trestní právo v Čechách v 15. a 16. století, s.50

¹⁷⁶ Práva městská, čl.M.XXVII, s.307

¹⁷⁷ tamtéž, čl. R.X. - XII, s.371-2

¹⁷⁸ podrobnější výklad podává monografie: K. Malý: Trestní právo v Čechách v 15. a 16. století, s.65-67

3.1.1.5 Delikty proti feudálnímu manželství a delikty pohlavní (sexuální)

- byly jednou ze dvou kategorií deliktů proti osobním právům příslušníků stavovské společnosti¹⁷⁹ a zahrnovaly kromě nich i delikty označované jako „nářek“ a „zhanění“. Tato druhá skupina zmiňovaných deliktů, zahrnujících „urážku na cti“, „nářek cti“, zhanění při lání o peníze“, „zhanění náboženského vyznání“¹⁸⁰ atd., je v pobělohorském období u říčanského MS doložena pouze v několika případech. Navíc jsou vždy tyto delikty zmiňovány pouze jako nepodstatné ve srovnání se závažnými hrdelními delikty, jejichž pachatele souhrnně trestal tento soud v jednotlivých procesech. Tudiž se tyto verbální delikty do potrestání pachatelů závažnějších zločinů prakticky nijak nepromítly. Tyto případy tak představují jen obecnou formu „injurie“ (tj. „ublížení skutkem, řečí“), která nakonec vyústila v násilný delikt – rvačku, zabití apod.), který pak MS projednával a trestal. Z těchto důvodů nebyly tyto v podstatě bagatelní a spíše civilní delikty do uvedené práce zahrnuty¹⁸¹.

Delikty proti feudálnímu manželství a delikty pohlavní (sexuální) se v praxi MS v 16. století objevují velmi často¹⁸². Tyto delikty byly nejvíce ovlivněny starými obyčejovými pravidly a náboženskou morálkou. Ta se začala uplatňovat již na základě Dekretů Břetislavových (z r.1039). Manželství se stalo jednou ze sedmi církevních svátostí respektovaných jak katolickou, tak utrakvistickou církví. Jeho trestněprávní ochrana se stala i ochranou dobové morálky, která se do něj promítala.

Základem církevních představ o manželství se stala především jeho nerozlučitelnost za života manželů, rozdílné postavení muže a ženy v něm, zejména „hříšnost“ a „nemravnost“ mimomanželského sexuálního života¹⁸³. Tyto představy se dostaly do ostrého rozporu s myšlenkami renesance, která přinášela větší uvolnění v oblasti morálky. Na českém venkově však stíhaly MS tyto typy deliktů ve zvýšené míře.

¹⁷⁹ kromě následně uvedených dvou podskupin deliktů uvádí Koldín ještě delikty únos dětí, věznění a obchod s lidmi (čl.O.IV.), které se u říčanského soudu nevyskytují

¹⁸⁰ Práva městská, čl.Q.XII, s.359; čl. R.V - VI, s.369-70

¹⁸¹ tamtéž čl.Q.XII; blíže o této problematice: K. Malý: Trestní právo v Čechách v 15. a 16. století, s.201 a násl.

¹⁸² např. E.P.Lány /ed./: Smolná jinak Černá kniha města Solnice, Liberec 1948, obsahuje z celkového počtu 32 doložených procesů projednávaných zdejším soudem v l. 1569 – 1721 plných 8, ve kterých byl stíhán pohlavní delikt (tedy plnou čtvrtinu)

¹⁸³ K. Malý: Trestní právo v Čechách v 15. a 16. století, s.231

Z deliktů proti feudálnímu manželství byly nejvýznamnější delikty bigamie a cizoložství¹⁸⁴.

Bigamie (dvoženství, dvojmužství) - jeho skutkovou podstatou bylo uzavření manželství za života druhého manžela, což v praxi znamenalo, že muž měl současně dvě manželky a taktéž žena dva muže. Pachatelé byli trestáni na hrdle, přičemž muž byl "zvýhodněn" (byl s'tat), zatímco žena mohla být buď s'tata nebo zahrabána zaživa. V praxi však druhý z uvedených trestů byl postupem doby nahrazován stětím.

Cizoložství (adulterium) - nastávalo v případě sexuálního styku, kdy jeden či oba partneři byli oddáni; muž ženatý a žena vdaná. Pokud se jednalo o cizoložství jednoho z partnerů, označovalo se „simplex“; pokud byli oba cizoložníci – pak „duplex“. I v tomto případě byli delikventi trestáni „na hrdle“ (bez bližší specifikace). V praxi bývali muž i žena s'tati¹⁸⁵. Většinou byl hrdelní trest vynášen v případě "adulteria duplex".

Rozhodnutí o spáchání obou deliktů dávaly soudy duchovní, na které se v těchto věcech obracely světské soudy (jak městské tak AS). Pro ty se pak stanovisko duchovních (konzistorních) soudů stalo závazné pro vydání rozsudku a potrestání pachatelů těchto deliktů nebo naopak (v případě nepotvrzení) jejich osvobození. V předbělohorském období se ani jeden z obou deliktů u zdejšího soudu nevyskytuje, třebaže u jiných MS je velmi častý. Pro pobělohorské období jsou oba delikty doloženy a v některých případech bylo cizoložství spácháno v souběhu s bigamií.

Delikty pohlavní (sexuální)

- zahrnovaly: smilstvo (stuprum), znásilnění („stuprum seu violentum“ tj. „násilné smilstvo“), únos spojený se znásilněním, incest („krvesmilstvo“ tj. pohlavní styk mezi příbuznými), pedofilii¹⁸⁶, sodomii (která zahrnovala jako homosexualitu, tak zoofilii tj. pohlavní styk se zvířetem)¹⁸⁷ a kuplířství¹⁸⁸.

Smilstvo - bylo pohlavním deliktem svobodných nebo ovdovělých osob nebo

---

¹⁸⁴ Práva městská, čl.M.XXIX („Lex Julia de adulteris“), s.308; čl.M.XL, s.311

¹⁸⁵ cizoložství bylo v 16. století aktivně stíháno MS zejména proto, že přinášelo městské pokladně značný zisk z pěněžitých pokut ukládaným provinilcům. Muž získával zpět své obvěnění i věno manželky

¹⁸⁶ Práva městská, čl.M.XXX/I; M.XXX/II; M.XXXI/I; M.XXXI; N.I; M.XXXIX; s.308-9, 311

¹⁸⁷ Práva městská tyto delikty neuvádějí; jsou však uvedeny v CCC art. C.CXVI

¹⁸⁸ tamtéž čl. N.II/1 (viz „lenocium – svodové“), s.313

v případě neprokázaného infanticidia. Právo městské jej stíhalo mírněji než oba předchozí pohlavní delikty, zásadně však nehrdelním zneuctvujícím trestem mrskáním u pranýře s následným vypovězením z města. Později bylo trestáno obvykle 6týdenními nucenými pracemi. Uvedený delikt byl u zdejšího MS projednáván na konci sledovaného období a žalující šlechtic požadoval jeho pachatele potrestat, nikoli podle mírnějších Práv městských nehrdelním trestem, ale dle Zemských zřízení (ZZ) trestem hrdelním. Jednalo se o jediný případ za celou dobu existence zdejšího soudu, kdy měl být tento delikt (stuprum simplex) stíhán trestem „na hrdle“. Nakonec pachatel nebyl takto potrestán, ale byl „jen“ potrestán výpraskem („trpěl pardus“) a byl ocejchován.

Znásilnění – bylo násilné přinucení ženy k pohlavnímu styku a trestáno na hrdle (stětím); pokud se ho dopustili muži patřící mezi tzv. osoby „lehké“ (židi, rasové, biřici, chodci, žebráci, kejklíři apod.), byli lámáni kolem a vpleteni do něj. Stejně byli trestáni i pomocníci pachatele. Žena však musela znásilnění explicitně prokázat např. velkým křikem, roztržením šatů a násilím na těle.

Incest – pohlavní styk mezi příbuznými (mužem a ženou), mělo být stíháno přísněji než cizoložství.

Pedofilie – měla stejnou skutkovou podstatu jako znásilnění s tím, že se jednalo o znásilnění dívek do 12 let věku a bylo trestáno stejně.

Sodomie – nebyla uvedena v Právech městských. Obě její varianty byly trestány v 16. století upálením, přičemž trestání bylo patrně převzato z Hrdelního zákoníku císaře Karla V. (Constitutio criminalis Carolina – 1534). Během 17. století však byli její pachatelé zásadně nejprve sťati a teprve po smrti upáleni (pachatelé zoofilie i se zvířetem, se kterým byl pohlavní styk proveden).

Kuplířství - bylo formálně trestáno též na hrdle, ale v praxi tomu tak nebylo. Žádný z těchto pěti posledně jmenovaných deliktů však nebyl v předbělohorském období u MS v Říčanech zjištěn, projednáván ani potrestán.

3.2 Období pobělohorské

Porážka stavovského povstání v bitvě na Bílé hoře 8.11.1620 s sebou přinesla i pronikavou změnu právního řádu a státoprávního uspořádání, které započalo r.1627 vydáním Obnoveného zřízení zemského (dále jen „OZZ“). To zakotvilo mj. absolutistickou monarchii, reprezentovanou dědičně habsburskými panovníky a

povolilo vyznávat pouze katolickou víru. Trestní právo až na malé výjimky OZZ neobsahovalo. Ponechalo však v platnosti Koldínova Práva městská a jako subsidiární pramen práva též právo římské.

V roce 1707 byl vydán na podnět císaře Josefa I. nový trestní zákoník označený jako „Nové útrpné právo císaře Josefa I.“, tzv. *Constitutio criminalis Josepha* (dále jen „CCJ“ či „Josefina“). Přestože v oblasti trestání zčásti navazovalo na Koldínova Práva městská (např. nadměrné užívání trestu smrti, stíhání iracionálního deliktu čarodějnictví aj.), představuje celkově již předobraz moderního trestního zákoníku. Např. oblast trestání (trestní právo hmotné) je přehledně zpracováno v artykulech č.17,18 a 19. artykul č.17 jmenuje obecné polehčující okolnosti, následující artykul naopak přitěžující a v jejich rámci podrobně upravuje trestnost souběhu zločinů (vč. absorbce a asperace trest). Artykul č.19 jmenuje jednotlivé zločiny a stanovuje jejich potrestání. Postupuje přitom systematicky: §1 – 6 obsahuje delikty, které je možno souhrnně označit jako „zločiny proti vládnoucí ideologii“, § 7 – 17 „zločiny proti životu a zdraví“, § 19 – 27 „zločiny proti feudálnímu manželství a zločiny pohlavní“, § 28 – 38 a § 44 zločiny proti feudálnímu majetku. Ze zbývajících zločinů měl v praxi význam § 41 „loupání hrobů“ („*violatio sepulchrorum*“) a § 44 - „mocný“ odpor proti právu, resp. osobám „právním“, z nichž oba stojí na hranici jednotlivých skupin deliktů. Taktéž Josefina ponechala subsidiárně v platnosti Koldínova práva městská (§ 46) v případě trestání deliktů, které neuváděla¹⁸⁹.

3.2.1 Trestání pachatelů

Josefina stanovila v oblasti trestání obecné polehčující a přitěžující¹⁹⁰ okolnosti, které se vztahovaly na všechny zločiny, tak i na „speciální“, které byly uvedeny pro každý jednotlivý uvedený zločin zvlášť. Některé z těchto polehčujících okolností (zejména nedostatečný věk nebo duševní choroba) či jejich kumulace mohly pro delikventa znamenat skutečné zmírnění jeho trestu (např. z hrdelního trestu na nehrdelní či extraordinární). Josefina zde soudu neurčovala jak pachatele potrestat. Postupně však vznikala konstantní judikatura týkající se např. změny některých hrdelních trestů na nucené práce v délce 2-3 let. „Speciální“ polehčující okolnosti u spáchaného zločinu však neměly pro odsouzeného většinou žádný

¹⁸⁹ CCJ, art. XIX, § 46 (generální klausule)

¹⁹⁰ CCJ, art. XVII (označené jako „okolnosti zmenšující pokutu“); art.XVIII, § 6 - 7 (označené jako „obtěžující okolnosti“)

praktický význam. Zejména proto, že většinu zločinů trestalo CCJ nadále trestem smrti v různých formách (tj. jak „těžkých“, tak „lehkých“). U každého zločinu navíc Josefine stanovila, že při splnění některé z vyjmenovaných (speciálních) polehčujících okolností se „těžký“ hrdelní trest měnil na „lehčí“ (např. lámání kolem či upálení bylo nahrazeno stětím či trestem smrti na šibenici). Za tím účelem stanovila u každého zločinu řadu základních otázek, které měl soud položit vyšetřovanému, aby zjistil na základě jeho odpovědí případnou objektivní existenci některé z relevantních polehčujících či přitěžujících okolností.

Obecné polehčující okolnosti – (CCJ art. XVII, § 1 - 9)

- zahrnovaly především nízký věk pachatele (muž do 18 let, dívka do 15 let), těžkou nemoc, duševní chorobu („krvekalnost“), velkou „hloupost“, těžké opilství, slušnou horlivost, projevenou lítost a snahu o nápravu, dobrovolné udání, pouhý úmysl pachatele spáchat zločin, ale upuštění od něho nebo dobrou pověst pachatele (pachatel byl „dobře křesťansky zachovalý“) nebo udání dalších pachatelů.

V tehdejší praxi však měly tyto obecné polehčující okolnosti různou váhu u různých zločinů. U nejtěžších zločinů trestaných „těžkým“ trestem smrti (upálením, lámáním kolem případně ještě tresty doprovodnými) mohly tyto okolnosti – i při jejich kumulaci – znamenat pro odsouzeného pouze zmírnění hrdelního trestu. V praxi se jednalo např. o delikt žhářství, rouhání, zoofilie, infanticidia aj. V takových případech byl pachateli těchto zločinů „těžký“ trest smrti změněn na „lehčí“ a „těžší“ trest byl vykonán jen na mrtvém těle, nebo zmírnění trestu spočívalo v odpadnutí mrzačících (doprovodných) trestů. Trestání osob nízkého věku je doloženo u říčanského MS v několika procesech. Tak např. roku 1676 (proces č.65/1676) byla knížetem Carlem z Liechtensteina potrestána za zoofilii 19letá dívka „díky své mladosti“ „jen“ stětím (namísto upálení zaživa) a následně byla i se psem, se kterým „skutek ohavný“ činila, spálena. Naproti tomu byl 14letý mladík byl za stejný delikt (tj. zoofilii) potrestán AS k nehrdelnímu trestu (3násobnému mrskání karabáčem vždy po 15 ranách – proces č.184/1726).

Trest za zločin žhářství, který spáchali v letech 1713 a 1763 dva pachatelé na hranici tehdejší zletilosti (tj. 16letá dívka a o půl století později 18letý mladík - procesy č.155/1713 a č.241/1763), byl však hrdelní jako v jiných případech. Bylo tomu nejen proto, že se jednalo o jeden z nejtěžších zločinů, ale též kvůli faktu, že

Josefina neznala pojem „věk v blízkosti věku mladistvých“, a potrestala proto oba pachatele bez zřetele k této skutečnosti. Navíc byl tento zločin od 2. půle 17. století trestán výhradně „lehkým“ trestem smrti, kdy pachatel byl před upálením sťat či uškrcen, a teprve po smrti upálen což přešlo i do Josefiny. Předchozí uškrcení pachatelů tohoto deliktu, „neb přivěšení pytlíku s prachem“, tak bylo již obligatorní před upálením a nejednalo se tedy o zmírnění trestu v důsledku polehčující okolnosti¹⁹¹. Naproti tomu stětí pachatele nastalo v případě, že obecná nebo speciální polehčující okolnost (či obě polehčující okolnosti) v konkrétním případě nastaly. Nízký věk byl totiž uveden jako polehčující okolnost pro všechny delikty, tak i pro delikt žhářství. AS však logicky judikoval, že zmírnění trestů nesmí nastat dvakrát po sobě. Proto v případě tohoto deliktu, kdy byl nízký věk uveden jako obecná i „speciální“ polehčující okolnost¹⁹², neměla mít tato skutečnost vliv na potrestání obou pachatelů tím spíše, že oba byli na hranici zletilosti a dívka těsně za ní. Proto byli uškrceni a následně upáleni, nikoli sťati.

Pouze prokázána těžká duševní choroba, doložena lékařským posudkem, mohla pachatele osvobodit od jakéhokoliv trestu¹⁹³. Naproti tomu těžká nemoc znamenala pro pachatele polehčující okolnost jen v případě nehrdelního trestu; v případě odsouzení k hrdelnímu trestu měla být poprava pouze odložena do doby vyléčení pachatele.

Ostatní polehčující okolnosti, zejména advokáty delikventů často zdůrazňovaná „dobrá křesťanská zachovalost“, kterou se nepochybně mínil dosavadní bezúhonný způsob života delikventa, neměly na jeho potrestání velký vliv. Projevilo se to ve stanoviskách AS k žádostem o milost k panovníkovi.

Z obecných polehčujících okolností mělo v praxi význam posouzení úmyslu spáchat trestný čin. Přestože Právo městské bylo pod silným vlivem práva římského, nepřejalo veškeré jeho zásady. V oblasti trestního práva se to projevilo např. v otázce trestnosti úmyslu spáchat zločin. Zatímco klasické římské právo odmítá jakoukoli trestnost úmyslu či myšlenky spáchat zločin (např. slavný výrok „pouhý

---

¹⁹¹ CCJ, art.XIX, § 18

¹⁹² tamtéž, dále art.XVII (úvod), art. XIX, § 18

¹⁹³ tamtéž, art.XVII, § 2; („zde žádná pokuta, ale dobrozdání lékaře“)

úmysl spáchat krádež zloděje ještě nedělá¹⁹⁴), městské právo v některých případech úmysl trestalo¹⁹⁵. Pokud jde o jeho specifické trestání, je situace složitá, neboť při výsledku docházelo k přiznání úmyslu spáchat zločin zřídka, a vždy v souvislosti s dalším, tentokrát už skutečně spáchaným zločinem. Ten byl přirozeně určujícím pro uložení druhu trestu, přičemž úmysl spáchat zločin měl jen doplňkový charakter a mohl mít za následek maximálně zostření trestu. CCJ sice úmysl spáchat zločin zahrnuje mezi polehčující okolnosti¹⁹⁶, ale tento úmysl též v některých případech trestalo. Týkalo se to však nejtěžších a nejnebezpečnějších zločinů jako žhářství a otravy jedem. CCJ v art. XIX, § 18 sice hovoří o pohrůžce ohněm (vyhrožováním), ale lze se patrně domnívat, že pojmy „úmysl“ a „pohrůžka“ tu měly stejný význam (pohrůžku by bylo možno též chápat jako projevení úmyslu navenek před lidmi). V případě pohrůžky žhářstvím měli být stíháni delikventi podle „podle povahy a uznalosti“ hrdelním trestem, který nebyl explicitně zmiňován. Nejspíš se v praxi jednalo o „lehčí“ hrdelní trest, protože bylo nutno zohlednit skutečnost, že k vlastnímu zločinu žhářství ani k pokusu o jeho spáchání nedošlo.

Pokud jde o otravu jedem a dalších „těžkých a hrozných zločinností“, stanovila Josefina, že i když „ze zlého předsevzetí a úmyslu již započatý ale nedokonaný skutek nenásledoval“, má být trestán jako dokonale provedený zločin. Z uvedené formulace však vyplývá, že zde nejde o úmysl, ale pokus o spáchání zločinu¹⁹⁷.

Pokus zločinu však neznamenal polehčující okolnost; pachatel byl trestán za dokonaný zločin i ve shodě s římským právem¹⁹⁸ a mohl být potrestán hrdelním trestem. Zejména to platilo tehdy, jestliže se pachateli nepodařilo zločin z jakýchkoli příčin uskutečnit v plném rozsahu. Přesto nedokonání zločinu bylo jednou z nejčastějších „motiv“ podávaných panovníkovi prostřednictvím AS jako součást žádosti o milost.

V případě pokusu vraždy („mordu“) předcházely od 2. pol. 17. století „lehkému“ hrdelnímu trestu obvykle doprovodné (mrzačící) tresty. Jednalo se často o vraždy spáchané milenci manželek na jejich popud ve snaze odstranit manžela jako

¹⁹⁴ např. Ulpianus: „Nikoho nepostihne trest za myšlenky“ (Cogitationis poenam nemo patitur) – D 48, 19, 18 nebo „Zákon postihuje skutek, ne úmysl“ (Factum lex, non sententiam notat) nebo Paulus: D 47, 2, 1, 1 („Sola cogitatio furti faciendi non facit furem“)

¹⁹⁵ jednalo se např. o zločin „crimen lesae maiestatis Práva městská M.XXVII, s.322; mj. úmysl zabít příslušníka vrchnosti (např. úmysl usmrtit p. Lázeckého), který byl trestán na hrdle stětím

¹⁹⁶ CCJ, art.XVII, § 7; „je-li tu zločinnost povědomá, ale schází skutek zločinnosti“

¹⁹⁷ CCJ, art. XIX, § 16

¹⁹⁸ „Při zločinech se přihlíží k úmyslu, ne k výsledku – (Calistratus)

překážku pro jejich sexuální život. Manželka - jako návodce ke zločinu - byla v takových případech potrestána utětím pravé ruky a následným stětím, což je např. v OM AS v letech 1682-83 několikrát doloženo¹⁹⁹. Pokud tento zločin spáchala vlastní manželka, byla trestána stejným způsobem. Jestliže se však pokus o vraždu manžela nezdařil, pak byla v takových případech manželka trestána relativně mírně nucenými pracemi²⁰⁰.

Další polehčující okolnosti se ve formě tzv. „motiv“ snažili ad hoc uvádět (v již zmíněných žádostech o milost) advokáti odsouzených k hrdelnímu trestu. Nejčastěji uvedenými „motivy“ bylo dobrovolné přiznání (které však nebylo totožné s dobrovolným udáním dle Josefíny)²⁰¹, navrácení vzniklé škody (která však byla navrácena úředními osobami po jejich zatčení), neužití ukradených věcí (peněz) nebo jejich užití pro obživu jejich početných rodin. Tato „motiva“ AS pravidelně odmítal jako zcela účelová, stejně tak jako odkazy na „selskou hloupost“²⁰². Týkalo se to zejména případů, kdy uskutečněná loupež byla dobře organizačně připravena a úkoly rozděleny. AS též odmítal jako polehčující okolnost dosavadní bezúhonnost pachatelů; tento pojem byl shodný s pojmem „křesťansky dobře zachovalé osoby“²⁰³.

V případě loupeže peněz AS odmítal zmíněnou „motiv“ o nutnosti obživovat vlastní rodinu s odkazem, aby pachatel buď pracoval nebo žebrol. Psychický nátlak při spáchání loupeže sice AS považoval ve shodě s ustanovením Josefíny²⁰⁴ za polehčující okolnost (jako tzv. „lest“), ale v praxi znamenala jen zmírnění hrdelního trestu, jak již bylo uvedeno. Navíc musel pachatel k uplatnění této polehčující okolnosti kumulativně splnit další podmínky, totiž, že zločin spáchal „z největší nouze“ a „v jídelních věcech“ (tedy, že jeho stav neumožňoval opatřit si vlastní práci obživu a on a jeho rodina se ocitla bez prostředků).

---

¹⁹⁹ SÚA Praha, f. AS, OM AS 143, fol.8b - 9a (1682 „do Votic“); SÚA Praha, f. AS, OM AS 143, fol.57b – 58a (1683 – „ku právu města Slaného“); - SÚA Praha, f. AS, OM AS 143, fol. 75a - 76a (1683 – „ku právu města Poděbrad“)

²⁰⁰ SÚA Praha, f. AS, OM AS 143, fol. 89b - 90a – pachatelka byla za pokus mordu ve formě paricidia potrestána půlročními nucenými pracemi na obecním/panském díle v poutech a železích

²⁰¹ CCJ, art.XVII, § 8

²⁰² odkaz na CCJ, art. XVII, § 3

²⁰³ CCJ, art.XVII, § 8

²⁰⁴ CCJ, art. XIX, § 31; jednalo se o použití psychického nátlaku namísto fyzického útoku na napadeného

Jednou z nejčastějších pohnutek pro podání žádosti o milost bylo též nedokonání zločinu. Nešlo však o dobrovolné upuštění od jeho spáchání, ale jeho nedokončení pro nepředvídané objektivní překážky, neležící na straně pachatele. Ve shodě s římským právem i Josefinou byl však pokus zločinu považován a trestán jako dokonáný zločin²⁰⁵.

Z jediné dochované knihy těchto žádostí o milost (označené jako „Vyjádření AS k žádostem o milost z let 1714 – 15“²⁰⁶) však nelze pro malé množství těchto žádostí (cca 20) dělat jednoznačné závěry. Přesto tato kniha má velký význam, neboť v ní AS provádí detailní rozbor jednotlivých hrdelních kauz a závěrem konstatuje oprávněnost či neoprávněnost podaných „motiv“ (pohnutek) pro udělení milosti panovníkem. „Motiva“ uvedená v žádosti byla navrhována jako polehčující okolnosti konkrétního případu. Bylo na AS (resp. na konkrétním apelačním radovi, který rozbor kauzy pro panovníkovo rozhodnutí prováděl), zda tyto pohnutky uznal či nikoliv. Na základě jejich celkového shrnutí doporučil nebo nedoporučil panovníkovi udělit odsouzenému milost (tj. proměnit hrdelní ortel ve 2-4leté práce na obecním/panském díle).

Z těchto „Vyjádření AS k žádostem o milost z let 1714 – 15“ lze zjistit, jakými úvahami se AS řídil, jak hodnotil sdělené pohnutky pachatelů, zda-li je případně považoval za polehčující okolnosti, nebo naopak dospěl v konečném resumé, že žádost o milost je zcela nedůvodná. Ve většině doložených případů AS nakonec konstatoval, že žádosti o milost byly nejen bezdůvodné, ale v několika případech navíc při ukládání hrdelního trestu nevzal soud v potaz ještě další delikt (či delikty), které se mu při ukládání trestu jevily jako méně významné. A to přesto, že byl v takových případech oprávněn uložit i za tyto delikty hrdelní trest.

Protože je doložena jen jediná kniha těchto vyjádření AS, a tedy jen malé množství těchto rozborů, nelze jednoznačně prokázat, zda AS touto svou činností dotvářel právo (rozšiřoval obecně počet polehčujících okolností), nebo takto zjištěné polehčující okolnosti byly relevantní pouze ad hoc – tedy jen pro konkrétní případ.

Výjimečnou a zvláštní formou milosti byla tzv. „panovnická amnestie“, kterou vyhlášoval panovník obvykle u příležitosti své korunovace. Vyhlásil jí např. císař Karel VI. roku 1723. Téhož roku tak zachránila v Říčanech život žháři, který vypálil

---

²⁰⁵ obdobně viz CCJ, art. XIX, § 16 (týká se otravy a dalších „těžkých a hrozných zločinností“)

²⁰⁶ SÚA Praha, f.AS, OM AS 183

hospodu a byl na základě této amnestie odsouzen „pouze“ k 3letým nuceným pracím a trest smrti mu byl změněn na podmíněný.

Žádost manželky o předčasné propuštění manžela, který byl odsouzen k jednoletým nuceným pracím AS odmítl; její opakované žádosti (kdy její manžel měl za sebou téměř 2/3 doby trestu), však již vyšel vstříc a nařídil MS v Říčanech delikventa za cca 3 týdny propustit s přísným napomenutím, aby se varoval v budoucnu kriminální činnosti (proces č.233/1750-51).

b) Přitěžující okolnosti (CCJ, art. XVIII, § 1 – 7)

- se vztahovaly na všechny zločiny („skutky zločinnosti“) a na osoby postižené („škodu trpící“). Vztahovaly se k náchylnosti, připravení, místu, času a způsobu spáchání zločinu. Při trestání k nim soud (obvykle AS) přihlížel tehdy, pokud měly vliv na spáchání hrdelního zločinu.

V § 1 – 5 byly řešeny případy spáchání více zločinů jedním pachatelem. V praxi se totiž začaly objevovat případy, kdy pachatel spáchal několik zločinů a s ohledem na jejich dobovou závažnost měl soud rozhodnout, zda trest, který mu za tyto jednotlivé zločiny uloží, bude dostatečný. Objevuje se zde poprvé pojem „sbíhání“ (souběh) trestání zločinů. Protože Práva městská tuto situaci neřešila, vytvářel tu AS od 17. století ustálenou trestní judikaturu, která byla poč. 18. století v obecné podobě zapracována do CCJ (art. XVIII, § 1 - 4).

§ 1 tohoto ustanovení řešil situaci, kdy pachatel spáchal dva zločiny, které byly oba trestány na hrdle (tj. trestem smrti). V takovém případě měl soud potrestat tohoto pachatele „těžším“ z obou hrdelních trestů. Např. v případě spáchání zločinu krádeže a nákeřnictví (loupežné vraždy) měl být pachatel potrestán lámáním kolem tj. „těžším“ hrdelním trestem, přičemž tento trest v sobě zahrnoval i trest smrti provazem za krádež. Stejně tak v případě spáchání „kvalifikovaného zlodějství“ a vraždy, která byla trestána „mečem“, měl být pachatel těchto dvou zločinů, potrestán trestem za tuto kvalifikovanou krádež. Jednalo se tu absorpci hrdelního trestu.

Asperace (zostření) hrdelního trestu (§ 2) – nastávala v případě spáchání dvou zvlášť těžkých hrdelních zločinů v souběhu. Josefina však neurčila, o které zločiny („obzvláště hrozné přečinění“) se jednalo. V takových případech měl soud uložit opět „těžší“ trest smrti za závažnější zločin a hrdelní trest za zločin méně závažný transformovat do doprovodného zostřujícího trestu (šmejkání koněm na

popraviště, „ušknutí“ rozpálenými kleštěmi, utětí ruky, vyzdvížením na kolo apod.)²⁰⁷. Proto i v tomto případě byla vytvářena AS trestní judikatura, která řešila potrestání pachatelů, kteří spáchali nejrůznější „kombinace“ dvou a více hrdelních zločinů. Tak např. spáchání žhářství, které bylo trestáno upálením s předchozím uškrcením a současně bigamie, trestané stětím, byl pachatel potrestán trestem za žhářství, který absorboval i trest za bigamii²⁰⁸. Naproti tomu asperací hrdelního trestu byl potrestán manželský pár za zločiny loupeže a „mordu“, které byly oba trestány stětím (CCJ art. XIX, § 8 a 31). Muž byl trestán lámáním kolem („shora dolů“), ale předtím byl šmejkán na popraviště, jeho žena byla sřata a její trest byl zostřen tím, že před stětím byla na pravé ruce „ušknta“ rozpálenými kleštěmi²⁰⁹. Tímto zostřením se nepochybně kompenzoval „lehký“ trest smrti, neboť užití „těžkého“ hrdelního trestu u ženy z již uvedených mravnostních důvodů bylo nepřipustné. Případy více jak dvou spáchaných zločinů Josefina neřešila. Navíc v praxi se vyskytly zcela vzácně. V pobělohorské době jsou v Říčanech doloženy jen dva procesy, kde pachatelé spáchali více než dva delikty. V prvním z nich se pachatelka – jistá Dorota Růžicková - dopustila celkem čtyř (!) zločinů (proces č.82/1679-80). Dopustila se dvojnásobného infanticidia, smilstva, potulky a krádeže. Rozhodným zločinem pro trest byly v takových případech zločiny proti životu (různé formy vraždy, infanticidium), z ostatních zločinů pak žhářství. Zbývající delikty nepovažoval AS obecně za důvody k zostření hrdelního trestu (potulka, odchod z panství, smilstvo či cizoložství aj.) a trestal jejich pachatele pouze za nejzávažnější zločin. V druhém z nich se delikvent dopustil tří deliktů, z nichž ale žádný nesměřoval proti životu (proces č. 88/1680-82). Zde pachatel nebyl trestán „na hrdle“; byl pouze vymrskán a vypovězen z panství.

Obdobně, jako v prvním z výše zmíněných dvou procesů, byla r.1688 u MS v Mělníku potrestána trestem smrti pachatelka, která se dopustila incestu v souběhu se smilstvem (s nevlastním otcem), lenocia²¹⁰ a infanticidia. Za posledně zmíněný zločin pak byla tato potrestána obvyklým způsobem bez dalších zostření²¹¹. V případě více deliktů, z nichž byl více než jeden skutečně závažný, se už uplatnila asperace hrdelního trestu. V případě spáchaného čarodějnictví, mordu („magiae et

---

²⁰⁷ CCJ, art. XVIII, § 1 - 2

²⁰⁸ SÚA Praha, f. AS, OM AS 143, fol. 14a (1682 – „ku právu města Chlumce nad Cidlinou“)

²⁰⁹ SÚA Praha, f. AS, OM AS 164, fol. 30b (1737 – „do Votic“)

²¹⁰ Práva městská, čl.N.II, s.313; „svodové“ – kuplířství

²¹¹ SÚA Praha, f. AS, OM AS 144, fol. 18b - 19a (1688 – „ku právu města Mělníka“)

homicidy“) a incestu v souběhu s cizoložstvím, musel AS hrdelní trest zostřít. Protože pachatelka – jak už bylo zmíněno – nemohla být z mravnostních důvodů nebo symboliky trestu potrestána jiným hrdelním trestem než stětím, byla v takových případech trestána doprovodnými zostřujícími tresty a po vykonané popravě následnými tresty zneuctujícími. V tomto případě byla delikventka před stětím dvakrát „uštknuta“ rozpálenými kleštěmi a po popravě byla její useknutá hlava dána na kolo a tělo zahrabáno na popravišti²¹². Zcela atypickým v tomto procesu bylo, že AS vznesl v průvodním misívu požadavek, aby odsouzená byla ještě před popravou „palečnicemi tázána“ ohledně jejich souložníků, přestože ortel obsahuje zmínku, že delikventka odpovídala dobrovolně. Navíc AS upřednostňoval výslech dobrovolný, a teprve pokud se podezřelý nepřiznal, uložil v mezitimním rozsudku pohrozit delikventu „představením“ mistra popravního, a poté nastoupily jednotlivé stupně mučení tak, jak je určil AS. Z uvedeného tedy nelze jednoznačně konstatovat, zda uložení mučení delikventky před popravou bylo součástí doprovodného trestu nebo se jednalo o procesní opatření. Z uvedených okolností se spíše zdá, že se jednalo o další doprovodný (zostřující) trest.

V případě deliktů trestaných jak hrdelním, tak nehrdelním trestem, stanovila Josefina užít princip absorbce trestu a uložit odsouzenému jen hrdelní trest²¹³. Automaticky to nastupovalo v případě tzv. infanticidia, tzv. „zamordování neřádně nabytého plodu“ matkou těsně po porodu. Delikt smilstva, který jemu předcházela, nebyl jako nehrdelní v konečném ortelu vůbec zmiňován. Pokud však delikventka vystála všechny určené stupně tortury (obvykle dva nebo tři) a ke spáchání infanticidia se nepřiznala, byla odsouzena automaticky za smilstvo. V rozsudku pak bylo uvedeno, že od infanticidia je delikventka „osvobozena“, ale pro spáchané smilstvo byla potrestána krátkodobými (obvykle šestitýdenními) nucenými pracemi na obecním nebo panském díle (viz např. procesy č.228/1748 nebo č.235/1753).

Postihování zločinů „velmi pohoršlivých“ stíhala Josefina tělesnými tresty; jednalo se o tzv. tresty zneuctující, které měly delikventa v dobovém nazírání na veřejnosti morálně diskreditovat a současně odstrašit případné následovníky. Těmito tresty byli stíháni pachatelé deliktů souhrnně označovaných jako „delikty proti feudálnímu manželství a delikty pohlavní“ (sexuální), obvykle smilstvo, případně cizoložství.

---

²¹² SÚA Praha, f.AS, OM AS 146, fol.93b (1702 - „ku právu města České Budějovice“)

²¹³ CCJ, art. XVIII, § 3

Pachatel (pachatelka) vykonával tento zneuctvující trest na pranýři – potupném místě v městě - kde byl „vystaven“ veřejnému pohoršení po stanovenou dobu a v době, kdy bylo v městě pokud možno co nejvíce lidí, např. v trhovách dnech nebo jarmarcích. Trest na pranýři byl různým způsobem modifikován; pachatel zde stál s metlami, s mečem nebo s provazem zavěšeným na hrdle, nebo s jelením parožím na hlavě v případě spáchání pytláctví (viz proces č.110/1699). Jednalo se o způsoby, které CCJ nezmiňovalo, stejně tak jako variantu tohoto zneuctvujícího trestu, kdy byla obvykle pachatelka povinna stát s černou zhasnutou svící před kostelem nebo klečct s ní u oltáře v době nedělní mše²¹⁴.

Po skončení tohoto trestu byl pachatel obvykle u pranýře mrskán a následně vypovězen z města nebo z celého Království českého. CCJ však hovoří pouze o vypovězení ze země. Několik dní předtím byl pachateli odsouzenému k tomuto trestu „vysekán“ (resp. vypálen) na zádech cejch – písm. „R“ (relegatus – vypovězený). Tyto tresty však neměly mrzačící charakter, třebaže též směřovaly proti tělesné integritě pachatele. Na rozdíl od trestů mrzačících se jednalo o tresty hlavní, které se vzájemně doplňovaly. Vypálení cejchu „R“ pak sledovalo především označení pachatele jako delikventa, pokud byl znovu zatčen jiným MS pro jiný spáchaný delikt. Tento druh trestu v 18. století byl vedle nucených prací "na obecním/panském díle" nejčastější. Ve stejné době se objevuje i další zneuctvující trest, tzv. „veřejný pardus“ – veřejný výprask.

V praxi však bylo vypovězení mnohem variabilnější; pachatel byl buď vypovězen jen z města, panství, nebo byl vypovězen do určité vzdálenosti z města (např. na 3 míle). Tento trest s předchozím vymrskáním byl pachateli stanoven obvykle v tzv. reversu (resp. kriminálním reversu). Jednalo se o jednu z forem rozhodnutí mimo rozsudek. Revers představoval písemný závazek delikventa vůči soudu, že splní závazek či závazky v něm obsažené. Revers existoval ve dvou variantách jako tzv. prostý nebo hrdelní. Porušení prostého reversu s sebou nepřinášelo zvláštní postih. Jednalo se o revers, který neobsahoval obvykle žádnou pohružku trestem, nebo se pachatel nesplněním tohoto závazku pouze dával „v moc práva“, nebo mu byla učiněna pohružka, že bude potrestán AS, tedy obvykle přísněji.

---

²¹⁴ SÚA Praha, f. AS, OM AS 143, fol.8b - 9a (1682 – „ku právu města Příbramě“) „...a v tom čase dvakrát v Chrámě Páně den nedělní neb sváteční před voltářem při službách božích v rukou svíci hořící držící představena býti má“

Naproti tomu hrdelní revers²¹⁵ představoval formu podmíněného trestu smrti, který byl pachateli složením reversu odložen (obvykle do konce života). Uplatňoval se při těžších deliktech, které mohly být stíhány i hrdelním trestem; v takovém případě byl však pachatel po vymrskání vypovězen buď z celého Království českého nebo ze všech císařsko-královských dědičných zemí pod sankcí popravu v případě návratu.

Jeho porušení, resp. nerespektování závazku vypovězení (z města, panství nebo celého Království Českého) mělo automaticky znamenat trest smrti při opětovném dopadení, na což byl delikvent obligatorně při jeho skládání upozorněn. Takový případ se stal např. r.1712, kdy pachatel porušil dva hrdelní reversy a vrátil se na panství, odkud byl vypovězen, a kde se navíc opakovaně dopustil pytláctví. Jednalo se však o zcela výjimečný případ. Pokud však pachatel porušil hrdelní revers a kromě toho nespáchal nový zločin, pak skládal zpravidla nový hrdelní revers a potvrdil jej přísahou.

Revers měl ustálený usus - obsahoval nacionále delikventa, stručné vylíčení jeho deliktu a souvisejících okolností, za který se dostal do arestu, a způsob obvyklého potrestání (často „na hrdle“). Dále byly jeho součástí zmínky o četných přímlovách „duchovních a světských lidí“ za delikventa a nakonec modifikace trestu. Ten nyní spočíval v tom, že se delikvent po složení reversu (a jeho potvrzení vlastnoručním podpisem) a následném propuštění z vězení zavázal, že akceptuje tento trest. Tomu často předcházelo zmíněné stání na pranýři a vymrskání. V praxi se revers (v obou variantách) vyskytoval poměrně často. Bylo tomu tak i u MS v Říčanech ve 2. polovině 17. století, kdy byli pachatelé deliktů trestáni na zdejším panství (MS, hejtmanem panství, lichtenštejnským plnomocníkem či úředníky panství). Např. v období let 1673 – 80, kdy bylo u říčanského MS projednáváno celkem 32 procesů (procesy č.57 – 88), byl uložen trest složení reversu s vypovězením (v obou variantách) v 17 procesech. Spektrum deliktů, za které byl revers ukládán, byl velmi široký. Zahrnoval nejen běžné delikty, které v té době nebyly dle Práv městských hrdelní (smilstvo, drobné krádeže, různá „podezření“ ze spáchání zločinu, pytláctví, úmyslně spáchaná škoda), ale i hrdelní delikty (čarodějnictví, cizoložství, svatokrádež, krádež dobytka aj.).

---

²¹⁵ Práva městská, čl. P.XXX, s.353

V praxi však často nebyl tento revers (v obou variantách) odsouzenými dodržován, a ti se vraceli zpět do lokalit, odkud byli vypovězeni, a kde měli své zázemí. V takových případech však skládali při dopadení opětovně stejný revers; ženy byly před jeho opětovným složením případně znovu mrskány u pranýře. Všichni pak byli upozorněni, že pokud se znovu vrátí, budou automaticky popraveni²¹⁶. Jak již bylo uvedeno, docházelo v takových případech popravám jen výjimečně a obvykle jen tehdy, kdy bylo jeho porušení doprovázeno další prokázanou kriminalitou delikventa²¹⁷.

Zvláštní revers skládal r.1749 žid, který se dopustil podvodu. Ten spočíval v tom, že převzal od jisté ženy diamant k prodeji v Praze a namísto peněz jí vrátil podobný, ale bezcenný kamínek. Po řadě svědeckých výpovědí, které ho usvědčily, musel žid poškozené zaplatit odhadní cenu (která byla 20 zl.) a zavázat se, že kdykoliv bude třeba, dostaví se ke zdejšímu soudu (proces č.231/1749).

CCJ však zakázala současnou kumulaci tělesných a peněžitých trestů²¹⁸. Stanovila, že ortel může přisoudit náhradu způsobené škody delikventem z jeho majetku, pokud nějaký má. Věci, které se u delikventa (zloděje, loupežníka) našly, měly být postiženému vráceny nebo (v případě jejich fyzické neexistence) zaplacený. Zbývá se ještě zmínit o trestání méně závažných (bagatelních) deliktů, např. malých krádeží, které byly projednávány a pachatelé potrestáni na panství – buď MS nebo hejtmanem panství, plnomocníkem vlastníka panství či ve výjimečných případech některým z panských úředníků, v jejichž „resortu“ byl delikt spáchán. V případech způsobené škody na panství (např. krádeže obilí v panských sýpkách) nebo jednotlivým hospodářům, rozhodoval obvykle hejtman panství. Ve druhém zmiňovaném případě byl však postižený „škodu trpící“ hospodář obvykle povinen stanovit věrohodně vzniklou škodu. Delikvent byl v takovém případě na základě rozhodnutí hejtmana panství povinen uhradit tuto způsobenou škodu, a poté musel složit obvykle prostý revers, v němž se mj. zavázal, že se nebude nikomu mstít. Poté byl obvykle propuštěn.

---

²¹⁶ SÚA Praha, f. AS, OM AS 144, fol. 37b - 38a (1687 – „ku právu města Pelhřimova“) kdy delikventka porušila hrdelní revers dokonce dvakrát

²¹⁷ SÚA Praha, f. AS, OM AS 144, fol.175a - b (1690 – „ku právu města Nového Bydžova“) – delikventka kromě opakovaného porušení hrdelního reversu (závazku vypovězení) spáchala několik krádeží, za což byla sřata

²¹⁸ CCJ, art. XVIII, § 5

Často byl však pachatel propuštěn až poté, co uhradil způsobenou škodu a složil revers. V jiných, obvykle sporných případech, uložil hejtman panství domnělému pachateli, aby se očistil přísahou („juramentem“). V tomto případě však musel být podezřelý tzv. osobou zachovalou (tj. nejednalo se o recidivistu, žida nebo osobu sniženou na cti – kata, rasa, biřice, nevěstku, kejklíře apod.). Ve výjimečných případech uložil hejtman panství pachateli peněžitý trest (pokutu), jehož výši určil. V případech, kdy se podezření z bagatelního deliktu nepodařilo prokázat, podezřelého propustil na svobodu. Stávalo se to však výjimečně a jednání hejtmana bylo motivováno zejména ekonomickými důvody (tj. náklady na vyživování a hlídání obvykle nemajetného vězně). V takových případech byl podezřelý povinen složit buď revers, jehož obsahem byl obvykle závazek, že se nebude nikomu mstít a zřekne se jakékoliv budoucí kriminální činnosti, nebo byl jen „ostře“ napomenut, aby se v budoucnu jakékoliv kriminality vystříhal. Jestliže se však jednalo o propuštění podezřelého z hrdelního zločinu, musel obvykle skládat hrdelní revers a byl vypovězen z panství.

Návod ke spáchání zločinu („pohnutí“ pachatele ke zločinu) byl sice dle Josefiny obecnou přitěžující okolností (art. XVIII, § 7) a u některých zločinů i „speciální“, ale soud (zejména AS) trestal návodce značně nejednotně. V praxi záleželo na závažnosti spáchaného zločinu. V některých případech byl návodce k hrdelnímu zločinu potrestán nehrdelním trestem a vlastní váhu potrestání nesl skutečný pachatel. Pokud se jednalo o návod ke konání, které mohlo mít za následek zranění (i s možností usmrcení), pak tento „návodce“ byl potrestán zcela symbolicky za nevhodné řeči (procesy č.161-162/1714). Jestliže se však jednalo o návod k nejtěžším tehdejším zločinům (zločinům proti životu, zhářství apod.) musel i návodce počítat s hrdelním trestem. Tak tomu bylo v případě údajného návodu 16leté vnučky svou bábou ke zhářství (úmyslného podpálení stodoly). Její bába byla jako návodkyně AS odsouzena ke stejnému trestu jako její vnučka (tj. k upálení s předchozím uškrcením), třebaže AS mohl trest teoreticky ještě zostřit²¹⁹. Stejně tak pokud pachatel spáchal hrdelní zločin (cizoložství), ale ke druhému (v praxi přísněji stíhanému zločinu infanticidia), navedl jeho matku, která s ním měla nemanželské dítě. AS v souladu s tímto ustanovením Josefiny potrestal návodce zostřeným hrdelním trestem, byť zostření bylo provedeno až po jeho popravě (proces

---

²¹⁹ návod ke zločinu byl totiž přitěžující okolností (viz CCJ, art. XVIII, § 7)

č.149/1712). Vlastní poprava byla v podstatě shodná jako poprava jeho souložnice (oba byli sťati). Návodce byl následně vpleten do kola a jeho hlava byla nastrčena „na špic“. Nicméně lze i tuto formu zostření považovat za zpřísnění hrdelního trestu.

Takže nelze jednoznačně rozhodnout, zda návod k těmto zločinům představoval v praxi obecně přitěžující okolnost.

Recidiva trestné činnosti – tj. případy, kdy byl pachatel již v minulosti soudně trestán, vč. těch, kterým byl předešlý trest zmírněn („aggratírován“) nebo prominut a pachatel „se nepolepšil“. Recidivou však nebylo nerespektování reversu (prostého nebo hrdelního) spojeného s vypovězením a návrat pachatele do místa, odkud byl předtím vypovězen. U MS Říčany je však doloženo několik případů recidivy jiných zločinů, zejména krádeží. Pokud jde o potrestání jejich pachatelů – recidivistů, byli trestáni obvyklými nehrdelními tresty (nucenými pracemi nebo vypovězením z panství).

Zbývající obecné přitěžující okolnosti (CCJ, art.XVIII, § 6 –7)

- se vyskytovaly vzácně a u MS v Říčanech nebyly zaznamenány.

Jednalo se o tyto okolnosti:

- a) kdyby pachatel zločin spáchal v nebezpečné době (v době moru, války, hladu, vichřice – „škody od povětří“ a ohně) nebo „ukrutným“ způsobem či na privilegovaném místě a s velikým pohoršením
- b) kdyby kriminalitu páchali ti, kteří jí měli zabránit
- c) kdyby kriminální delikty byly páchány zločinci na osobách, které jim „škodu trpící“ dal k ochraně, opatrování, cvičení apod.

Tresty stanovené Josefinou za jednotlivé zločiny („přečinění“) byly, jak již bylo uvedeno, většinou hrdelní a u značné části z nich v podstatě shodné s tresty stanovené v Právech městských. Navíc Josefina neodstranila platnost tohoto zákoníku, takže pachatel mohl být trestán alternativně dle obou právních předpisů. Kromě toho však mohlo teoreticky dojít i k „duplicitní“ subsidiaritě. CCJ totiž v art.XIX, § 46, uvádělo, že zločiny v CCJ neuvedené mají být trestány dle Práv městských (což jen potvrdilo existující praxi) nebo Zemských zřízení, jinak dle Constitutio criminalis Carolina (1534, dále jen „CCC“). Případné trestání dle tohoto zákoníku by však znamenalo podstatný krok zpět, a to zejména pro naprostou disproportionálnost mezi zločinem a trestem. Na jedné straně CCJ „nesměle“ upouštělo u některých

méně závažných zločinů od trestu smrti (např. u krvesmilstva nebo krádeže – art.XIX, § 21 a § 27, a to ještě jen částečně) a nahrazuje je alternativními nehrdelními tresty, na straně druhé CCC – zákoník téměř o 200 let starší – se vrací se svými drákonickými hrdelními tresty do doby středověku.

Avšak vzhledem k tomu, že Práva městská, tak CCJ nebo ZZ zahrnovaly ve svých ustanoveních prakticky veškerou myslitelnou delikvenci, užití CCC v praxi nepřicházelo v úvahu. Navíc i trestání poměrně závažných zločinů (např. „čisté“ čarodějnictví, rouhání, kacířství, některých forem cizoložství atd.) již v průběhu 18. století AS trestal v rozporu s Josefinou často nehrdelními tresty. Zpřísnění trestání těchto deliktů, které přinesla Josefina, tak mělo dočasnou platnost. Pokud přesto soud vynesl za spáchání těchto zločinů trest smrti, upozornil obvykle odsouzené na možnost podat si žádost o milost k panovníkovi.

Trestání drobných krádeží (např. obilí) projednával v 18. století MS výhradně bez spolupráce s AS. Tato skutečnost umožňuje postihnout svéráznou specifiku potrestání těchto nevýznamných deliktů (např. procesy č.212-213/1743). Kromě již zmíněného zneuctvujícího trestu ukládaného hejtmanem panství jako soudcem (variabilní trestání pachatele u pranýře), trestal hejtman pachatele této drobné kriminality i méně běžnými tresty: krátkodobým vězením (několik dnů až týdnů), peněžitými tresty, odevzdáním prasete (proces č.102/1693) apod. V některých případech soudil MS i krádeže, při nichž vznikla větší škoda (např. 65 zl.). V takovém případě odsoudil pachatele krádeže ke čtvrtletním nuceným pracím a složení reversu s tím, že pokud by některý jeho závazek porušil, byl by uvězněn a AS by jej za týž delikt odsoudil přísněji (proces č.194/1732).

Trest nucených prací na obecním či panském díle začal být užíván postupně od 2. pol. 17. století, a během století následujícího se stal postupně nejčastějším nehrdelním trestem. Jeho obliba byla dána především ekonomickým využitím pachatele, který prováděl obvykle málo atraktivní práce (např. čištění městských příkopů, metení ulic nebo pomáhat stavět silnice). Odsouzený vykonával tyto nucené práce v trvání od několika týdnů až po dobu tří let. Tříletý (nebo výjimečně) dvouletý trest nucených prací byl považován v 18. století za ekvivalent hrdelního trestu, neboť v případě udělené císařské milosti byl pachateli zpravidla změněn hrdelní trest na trest nucených prací v uvedené délce (proces č.115/1700-01 – pozn. spolupachatelka však byla popravena). Pokud odsouzený z výkonu tohoto trestu

uprchnul a byl dopaden, pak zbytek trestu se započítával od data vydaného rozsudku a misívu AS (proces č.197/1733-34).

Konečně posledním trestem, který měl současně charakter jak vypovězení, tak nucených prací, byl od konce 17. století trest prací na galejích („galérách“). Pachatel byl poslán na Dunaj v Uhrách či do Benátek. Odtud se zpravidla nevracel a umíral v důsledku těžkých životních podmínek ve výkonu trestu. Přestože se jednalo o poměrně vzácně ukládaný trest, v Říčanech je v jednom případě doložen (proces č.191/1727-31), třebaže byl tento trest později delikventovi změněn na běžné nucené práce.

Specificky mrzačícím trestem bylo uřezání uší potulným cikánským kočovníkům, zejména v 1.pol. 18. století, pokud nebyli tito delikventi rovnou popraveni. Jednalo se o trest ukládaný výhradně cikánům. Přestože se jednalo, jak je již uvedeno, o trest mrzačící, v případě cikánských kočovníků šlo o trest hlavní a současně i zneuctvující.

Specifická trestání

Trestání podezření ze zločinu

V praxi docházelo k několika řešením v závislosti na závažnosti spáchaného deliktu, který se vyšetřováním (tj. ani za pomoci tortury) nepotvrdil, resp. pachatel se k němu nepřiznal:

- V případě infanticidia, které se torturou nepodařilo prokázat, byla podezřelá žena automaticky trestána za smilstvo krátkodobými, obvykle 6-8 týdenními nucenými pracemi na panském/obecním díle nebo krátkodobým vězením²²⁰, případně mrskána u pranýře a vypovězena z města. Výjimečně byla pachatelka potrestána jednoletým trestem nucených prací²²¹.
- V případě zastřelení člověka (v konkrétním případě myslivce), které nebylo prokázáno a zůstalo jen „podezření“, volil zřejmě AS „střední cestu“ mezi potrestáním za tento zločin trestem smrti a úplným osvobozením. Podezřelý byl proto potrestán obvyklým způsobem jako pytlák (lesní pych) – kdy byl povinen stát jednu hodinu na „planýři“ (sic!) s jeleními parohy na sobě zavěšenými a vypovězen z města²²². Delikt se sice nepodařilo prokázat, ale podezření dále trvalo.

²²⁰ SÚA Praha, f. AS, OM AS 151, fol. 5b (1717 – „ku právu města Dobříše“)

²²¹ SÚA Praha, f. AS, OM AS 173, fol. 25b – 26a (1754 – „ku právu města Kostelce nad Černými lesy“)

²²² SÚA Praha, f. AS, OM AS 147, fol. 25a – 26a (1706 – „ku právu města Dobříše“)

- Neprokázané obvinění ze žhářství, kdy podezřelý přestál torturu, byl přesto potrestán zneuctvujícím trestem na pranýři s metlami a po složení hrdelního reversu (Práva městská P:XXX) vypovězen z celého Království Českého. Trest tu měl asi i částečně preventivní charakter, aby se tento zvlášť závažný delikt již neopakoval, resp. podezřelý ho znovu nespáchal).

Trestání osob handicapovaných a duševně nemocných

- neznamenalo jejich úplné osvobození od potrestání, ale výraznou polehčující okolnost, kterou označuje již Koldín v Právech městských, kdy se má při potrestání šetřit osob, které nemají dostatečný věk nebo rozum (tj. duševně nemocných, či handicapovaných na smyslech²²³ apod.). Jedním z mála doložených případů byl proces s Václavem Cibulkou, který byl již od narození hluchoněmý a zastřelil jistou Dorotu Holečkovou. Podrobnosti tohoto případu však nejsou známy. Rozhodně však delikvent nemohl slyšet jakékoliv hlasité pokyny, aby nestřílel, jak to požadují Práva městská. Proto jeho potrestání AS bylo velmi mírné – byl odsouzen pouze k 6nedělním nuceným pracím "na obecním neb panským díle" a povinností přispět na pohřeb zastřelené ženy pěti zlatými²²⁴.

Z říčanského MS je za dobu jeho existence doložen jediný proces s duševně nemocným pachatelem z r.1740 (proces č.210/1740), který navíc nedospěl ani do konce vyšetřování a vynesení rozsudku. Týkal se jistého Františka Havlaty, který smrtelně zranil neznámého chlapce. Místní felčar shledal delikventa duševně nemocným. Z popisu duševní choroby vyplývá, že tento pachatel byl nebezpečný svému okolí i sám sobě. AS schválil žádost jeho otce o jeho předání soudu na Nové Město pražské, což se následně také stalo.

3.2.2 Jednotlivé skupiny zločinů, jednotlivé zločiny a jejich postih

3.2.2.1 Delikty proti životu a zdraví

Mord - Obecně bylo o účasti a návodu ke zločinu „mordu“ již pojednáno. Návod a účastenství na „mordu“ bylo upraveno speciálně pro tento hrdelní delikt Právy

²²³ Práva městská, čl. M.VIII/II, s.301

²²⁴ SÚA Praha, f. AS, OM AS 144, fol.236a - b (1691 – „ku právu města Žebráka“)

městskými²²⁵, a vzhledem k jejich subsidiaritě a neexistenci speciální právní úpravy stanovené Josefinou, platila jejich ustanovení i nadále. Existovala tu proto solidární odpovědnost všech spolupachatelů (účastníků). Pokud jde o návod, byl návodce postihován trestem za „mord“ stejně jako „mordýř“. Tedy lámán kolem, vpleten do něho a vyzdvížen. Po 30leté válce však začaly v trestní praxi mizet „těžké“ tresty smrti (lámání kolem a upálení zaživa) a byly nahrazovány „lehčími“ (stětím, šibenicí), přičemž „těžký“ trest byl proveden v některých případech až na mrtvém těle.

Proto „mord“, který nebyl označen jako „úkladný“, byl trestán jako vražda „jen“ stětím. Existovaly však ojedinělé případy, kdy byl pachatel po vykonání „lehčího“ hrdelního trestu (stětí) následně ještě vpleten do kola (proces č.25/1666).

Sociální, náboženský či národnostní původ (s výjimkou potulných cikánů) neměl význam z hlediska potrestání pachatelů „mordu“, zejména jednalo-li se o mord vícenásobný. Tak v případě mordu dvou žebráků manželským párem byl muž jakožto spolupachatel vícenásobného „mordu“ potrestán jako úkladný „mordýř“ zostřeným trestem (šmejkáním na popraviště a následným lámáním – byť „jen“ shůry dolů). Byl tedy trestán přesně dle Práv městských. Jeho manželka byla trestána běžným hrdelním trestem žen, tj. stětím²²⁶.

Loupežná vražda byla v pobělohorském období u říčanského MS již vzácným deliktem a byla stíhána jen v několika procesech. R.1696 byl zde trestán pachatel, který se dopustil pokusu loupežné vraždy. Přestože pokus byl trestný shodně jako dokonalý trestný čin, a přestože kníže Liechtenstein argumentoval v rozsudku ustanoveními Koldínova zákoníka N.XXIX a N.XXX, tj. ustanoveními o úkladných mordech, potrestal pachatele velmi nízkým trestem. Dle jím vydaného rozsudku byl tento delikvent odsouzen ke složení reversu, stání jedné hodiny na pranýři a k následnému vymrskání z panství. Přitom stejné době potrestal AS loupeživého „mordýře“ lámáním kolem. Ten oloupil a těžce zranil přepadeného člověka, který na následky zranění brzy poté zemřel²²⁷.

---

²²⁵ Práva městská, čl. N.XXXII, s.325 (návod, příkaz atd.) a čl. N.LI, s.332 (účast – uvádí se sice u vraždy, ale nepochybně se to týkalo i mordu)

²²⁶ SÚA Praha, f. AS, OM AS 144, fol. 7a - b (1687 – „ku právu města Hradiště nad Jizerou“)

²²⁷ SÚA Praha, f. AS, OM AS 143, fol. 37a - b (1683 – „ku právu Německého Brodu“); Práva městská, čl. N.XXVIII, s.323

Vražda („mord“) členů rodiny a příbuzných - byla označována už Koldínem ve smyslu římského práva jako tzv. „paricidium“, aniž však tuto skutečnost promítl do trestnosti a odlišil tak úmyslné usmrcení osob „spojených krví“ od vraždy ostatních osob. CCJ tuto skutečnost nadále diversifikovala a zejména právně zpřesnila. V případě vraždy rodinných příslušníků a příbuzných rozlišovala „běžnou“ vraždu (bez rozlišení způsobu usmrcení s výjimkou otrávení) a vraždu nedospělých dětí – ať vlastních nebo tzv. pastorních /nevlastních/ - bez ohledu na způsob jejich usmrcení, které trestala přísněji.

- Vražda manžela vlastní manželkou nebo jejím milencem - nebývala sice častým, ale přesto vyskytujícím se zločinem. Do vydání Josefiny byla delikventka formálně trestána ještě podle Koldínova zákoníku Práv městských, ale ve skutečnosti už podle dlouholetého „usu“, tedy obvyklým hrdelním trestem (stětím). Tento druh trestu smrti byl obvykle zostřen některým doprovodným (mrzačícím) trestem používaným zejména u vražd nedospělých dětí (nikoli novorozenců), sourozenců aj. příbuzných. Obvykle se jednalo o „uštknutí“ rozpálenými kleštěmi (zde na obou prsou) a následným zneuctujícím trestem (nasazením hlavy „na špic“ a zahrabáním mrtvého těla)²²⁸.

U říčanského MS je doložen první proces týkající se usmrcení manžela vdané ženy jejím milencem, zřejmě na její podnět, roku 1666. Kromě toho se oba dopustili deliktu cizoložství (adulterium duplex). I zde pokračoval dobový „usus“ trestání pachatelky hrdelním trestem, zostřeným navíc trestem doprovodným. Tudíž manželka (jako návodkyně k paricidiu a cizoložnice) byla nejprve bičována metlou a poté na popravišti sřata; vrah jejího manžela byl však nadále trestán jako úkladný „mordýř“ a v souladu s Právy městskými²²⁹ lámán kolem a následně do něj vpleten. Do potrestání byl přitom zahrnut (absorbován) i trest za cizoložství, které zpravidla nebylo v orteli jako delikt uvedeno.

---

²²⁸ SÚA Praha, f. AS, OM AS 146, fol. 73a - b (1703 – „ku právu města Pelhřimova“)

²²⁹ Práva městská, čl.N.XXXI/III, s.324-5

- Vražda manželky vlastním manželem, byla trestána ještě přísněji; bylo to způsobenou skutečností, že u ženy nemohly být z mravnostních důvodů užity „těžší“ hrdelní tresty (s výjimkou upálení, které tu nepřipadalo v úvahu). Tak např. vražda manželky, ke které došlo r. 1720, byla potrestána jedním z nejpřísnějších pobělohorských rozsudků. Její manžel byl lámán kolem – ale těžší formou „zdůli nahoru“, přičemž byl předtím na popraviště „šmejkan“ zašitý v kůži. Poté byl vpleten do kola a do povětří vyzdvižen²³⁰. CCJ však umožňovala v tomto případě oba druhy lámání kolem nebo alternativní „těžký“ trest smrti rozčtvrcením. Vzhledem k tomuto způsobu potrestání byla manželka zavražděna buď brutálně nebo zákeřně (jedem, utopením, což ale z ortelu výslovně nevyplývá).
- Vražda vlastního /pastorního/ nedospělého dítěte a dalších příbuzných - byla trestána podobně. Ukázkovým případem bylo „zamordování“ 10letého syna nevlastní matkou r.1731. Přestože nebylo výslovně uvedeno, že byl otráven – a tedy došlo by k souběhu zločinů – byla pachatelka potrestána uštknutím rozpálenými kleštěmi na pravé ruce a státa, přičemž současně se stětím jí měla být utáta i pravá ruka, což AS v průvodním misívu výslovně požadoval. Její hlava pak byla na špic vyzdvižena a useknutá ruka na kůl přibita²³¹. Došlo tu atypicky k dvojnásobnému zostření hrdelního trestu.
- Vražda vlastní sestry – nebyla trestána jako obyčejný „mord“, ale jako „mord osob krví spojených“²³², třebaže sestra ve výčtu osob v CCJ uvedena není. Subsidiárně tu nadále platila Práva městská, kde je uvedeno pod pojmem „paricidium“ „mord osob krví spojených“. Těžké hrdelní tresty – jak již bylo uvedeno - nemohly být v případě odsouzené ženy aplikovány; proto byla delikventka potrestána „jen“ stětím, které však bylo předtím zostřeno utětím pravé ruky, jako v případě jiných osob „krví spojených“ a delikventkou zavražděných. Zneuctěním po smrti bylo naražení její hlavy na špic kůlu a přibití ruky na něj²³³.
- Utopení - představovalo vzácnou formu „mordu“ a podobně jako otrávení byl tento delikt obtížně prokazatelný a proto i mimořádně přísně trestaný. Vyskytuje se pouze výjimečně. Pro tento zákeřný způsob usmrcení odsoudil AS pachatele k lámání kolem shůry dolů, zostřený taháním dvou „řemenů z hřbetu“ a utětí pravice

²³⁰ CCJ, art. XIX, § 9

²³¹ SÚA Praha, f. AS, OM AS 160, fol. 237a - 238a (1731 – „ku právu města Dřevohostic“)

²³² CCJ, art. XIX, § 9

²³³ SÚA Praha, f. AS, OM AS 149, fol. 91b - 93a (1713 – „ku právu města Ledec nad Sázavou“)

a její přibití na pilíř. Jednalo se opět o dvojnásobné zostření hrdelního trestu²³⁴. Vyzdvižení jeho „propleteného“ těla s kolem už mělo jen zneuctvující charakter.

Za usmrcení své nevěsty svržením do studně byl u MS v Divišově r.1740 pachatel potrestán obvyklým hrdelním trestem, tj. stětím a utětím pravé ruky a následně nabodením hlavy na špic a vyzdvižení ruky a hlavy.

Otrávení členů rodiny a příbuzných

Otrávení (in ptco veneficidy) – bylo považováno v praxi (stejně jako utopení) za nejzávažnější případy „mordu“, zejména pro jejich zákeřnost a obtížnost prokázání. Tento delikt tak představoval dobově podmíněnou speciální formu vraždy a s ohledem na výše uvedené skutečnosti byl trestán „na hrdle“ s maximální přísností.

- Otrávení manžela/manželky - upravila jednoznačně Práva městská²³⁵ a trestala je v této době ještě archaickými hrdelními tresty – usvědčená žena měla být zaživa zahrabána; muž měl být probit kulem nebo „přinejmenším sťat“. Soudy sice nadále trestaly tento delikt na hrdle, ale v průběhu 17. století užívaly „mírnějších“ trestů smrti. V případě, že se na zločinu podílelo více lidí, rozlišovaly mezi návodem („nabádáním“) k jeho spáchání a vlastním otrávením. V r.1692 navedla jistá žena vdanou ženu k otrávení svého manžela, přičemž tento manžel byl švagrem návodkyně. Manželka s otravou patrně projevila souhlas, ale vlastní pachatelkou zločinu byla až 3. žena, která navíc jed k otravě opatřila a podala jejímu manželovi.

AS postupoval z hlediska závažnosti deliktu a odpovídajícího trestání od nejvzdálenějšího účastníka až k samotnému pachateli, kterého považoval za vlastního „mordýře“, navíc z tehdejšího nazírání, za nejzákeřnějšího.

Proto návodkyně k otravě byla odsouzena AS ke stání u pranýře s dobytým mečem, pak vymrskána z města a vypovězena navždy z Království českého. Vlastní manželka byla potrestána podle výše uvedeného ustanovení Práv městských. Proto byla trestána nejen přímo za tento spáchaný zločin, ale i za „jakékoliv úklady, které by činila o bezhrdlí svého muže“, což v uvedeném případě spáchala. Třebaže ortel obsahoval odůvodnění, že manželka byla odsouzena ke stětí za „otrávení manžela svého“, bylo to spíše za souhlas či umožnění spáchání tohoto zločinu. Pokud by tento delikt spáchala, byla by trestána ještě přísněji. Vlastní pachatelka („mordýřka“)

²³⁴ SÚA Praha, f. AS, OM AS 175, fol.105b (1760 – „ku právu města Horažďovic“)

²³⁵ Práva městská, čl. P.XXIV, s.351

tak byla trestána za mord + travičství, navíc si jed sama opatřila. Proto byla potrestána nejpřísněji: nejprve byla na popravišti jednou „uštknuta“ na pravém prsu rozpálenými kleštěmi a poté sřata. Tento doprovodný mrzačící trest se od konce 17. století poměrně rozmohl a byly jím trestány ženy, u nichž šmejkání na popraviště bylo z důvodů mravopočestnosti vyloučeno, i když se ojediněle i tento doprovodný trest vyskytl²³⁶.

- Otrávení manžela spojené s čarováním - trestala Práva městská provinilou manželku ve výše uvedeném ustanovení P.XXIX za spáchání takového zločinu trestem smrti zahrabáním zaživa. AS však v 17. století trestal tento delikt v případě ženy zásadně stětím spojeným s utětím její pravé ruky. Tímto způsobem byla za spáchání těchto dvou zločinů potrestána např. delikventka r. 1699²³⁷. Josefina tento způsob potrestání v podstatě přejala.

- Otrávení vlastních (či nevlastních / pastorních) dětí – upravila Josefina zcela přehledně a trestání vraždy, která byla např. spáchána v roce 1718²³⁸, značně zjednodušila. CCJ byl trestní zákoník značně modernější a byly do něj zapracovány mj. i dosavadní zkušenosti AS s trestáním více hrdelních deliktů či deliktů obtížně prokazatelných (např. otrávení) a zákeřných. V uvedeném případě se jednalo o souběh hrdelních zločinů ve smyslu CCJ art. XVIII, § 2 (tj. art. XIX, § 9 „vražda nad dětmi“ a § 16 „otrávení jedem“). V takových případech AS nemohl zvolit ani jeden z trestů uvedených v § 9 (všechny byly nejen „těžké“, ale navíc nepřipustné z důvodů mravnosti). Proto byla pachatelka tohoto deliktu potrestána stětím (dle § 16) a podle možnosti dané tímto ustanovením byl její trest ztížen doprovodným (mrzačícím) trestem („uštknutí“ rozpálenými kleštěmi, zde do pravého ramene). Následující posmrtný trest „vložení mrtvého těla na kolo a jeho vyzdvižení“, stejně tak „nastrčení hlavy na špic“, měl už jen zneuctvující charakter. Tudíž nahrazení „těžkého“ hrdelního trestu „lehčím“ bývalo v takových případech kompenzováno uložením ztíživšího doprovodného trestu.

Usmrcení ve rvačce - bylo definováno v Právech městských jako „vražda“ (pachatel jako „vražedník“) a stíháno stětím²³⁹. Po Bílé hoře se trestání tohoto deliktu zmírnilo. Dokladem toho je v Říčanech jeden z procesů, konaných u zdejšího soudu ve 2. pol.

²³⁶ SÚA Praha, f. AS, OM AS 144, fol. 291a - b; 291b - 292a; 293a - b (3 ortely - 1692 – „ku právu města Čáslavě“)

²³⁷ SÚA Praha, f. AS, OM AS 144, fol. 218a (1699 – „ku právu města Ledeč nad Sázavou“)

²³⁸ SÚA Praha, f. AS, OM AS 151, fol. 178a -b (1718 – „do Doubravníka“)

²³⁹ Práva městská, čl.N.XXXI/III, s.324-5; CCJ ho neuváděla

17. století, kdy byl jeden z aktérů rvačky, v níž došlo k usmrcení, odsouzen jednoletému vězení, a poté k nuceným pracím o stejné době (proces č.53/1670). Na konci 17. století však již převažovala tendence nahrazovat tyto „lehčí“ hrdelní tresty nehrdelními tresty nucených prací na obecním/panském díle v délce 2-3 let. Tato doba trestu nucených prací se v 18. století stala ekvivalentním trestem pro trest smrti a v praxi jím uděloval panovník milost delikventům, kteří byli odsouzeni k hrdelnímu trestu a obraceli se na něj s žádostí o udělení milosti²⁴⁰. Z konce 17. století je doložen v Říčanech opět případ smrtelného zranění jednoho ze dvou účastníků rvačky kamenem. Pachatel této rvačky musel „trpět pardus“ (tj. výprask), složit hrdelní revers a následně byl vypovězen z panství (proces č.97/1689-91). Zřejmě méně významný účastník jiné rvačky (v tomto případě žena) byl třikrát „představen“ na pranýři a na věčnost vypovězen z Království českého. Stejným trestem (tj. 3letými nucenými pracemi) byl potrestán pachatel v r.1759, přičemž další dva pachatelé tohoto deliktu byli potrestáni jen 2letými nucenými pracemi²⁴¹. Jestliže však byl ve rvačce usmrcen jeden z jejich aktérů a následně se zjistilo, že usmrcený byl opilý a dalším účastníkům rvačky prokazatelně vyhrožoval mj. zabitím, pak byli její ostatní aktéři osvobozeni pro nutnou obranu (proces č.161/1714).

Smrtelné zranění (tzv. „smrtelné zbití“) bylo těžké zranění, na jehož následky postižený zemřel. Práva městská tento delikt označovala též jako „vraždu“, přestože pachatel nechtěl postiženého usmrtit, pouze zranit (jednalo se o jeho vědomou nedbalost) nebo prostě jen zbít. Protože však Josefina tuto skutečnost neupravovala, podpůrně se užilo tohoto zákoníku²⁴², ale obvykle bez hrdelního trestu. AS v takových případech již před polovinou 18. století vytvářel konstantní judikaturu a odsuzoval pachatele těchto deliktů k jednoletým nuceným pracím (např. procesy č.221/1746 a č.223/1746-9). Jestliže však toto „smrtelné zbití“ bylo dle pitevního nálezu (znaleckého posudku - „attestace“) krajského chirurga způsobeno do značné míry i zjištěnou vážnou nemocí zabitého a navíc jeho opilstvím (což bylo obojí doloženo svědecky), pak AS výrazně snížil tuto trestní sazbu a odsoudil pachatele jen k šestitýdenním nuceným pracím (proces č.206/1739). Obdobně postupoval AS i na poč. 18. století, kdy odsoudil nevlastní matku, která smrtelně zbila svou pastorní dceru, dokonce jen k čtyřtýdennímu arestu (proces č.138/1709), ačkoli vůči ní byly

²⁴⁰ SÚA Praha, f. AS, OM AS 144, fol. 52a - b (1687 – „ku právu města Pardubic nad Labem“)

²⁴¹ SÚA Praha, f. AS, OM AS 175, fol. 14b - 15a (1759 – „ku právu města Ledec nad Sázavou“)

²⁴² Práva městská, čl. N.XXXIII; XXXV/I-II, s.325-6; viz procesy č.221/1746 a č.223/1746-49

atypicky užity 2 stupně tortury, která však mohla být uplatněna dle Josefiny jen u deliktu s hrdelním trestem²⁴³. Stejný delikt v téže době potrestal AS dokonce jen 2týdenním vězením, kdy však započítal do výměry trestu předchozí vězení, stejně tak patrně na druhé straně nutnou obranu hospodáře proti nenadálému útoku jeho pacholka se zbraní (nožem) v ruce (proces č.130/1705-06). Zcela bez trestu ponechal AS „smrtné zbití“ v r.1721, z něhož byl obžalován bývalý dobřejovský hejtman a na jehož následky postižený za několik dní zemřel. Vyšetřováním se zjistilo, že následkem bití zemřel starý a nemocný člověk. Navíc pachatelem byl představitel vrchnosti a AS nepochybně přihlédl k těmto skutečnostem. Ke zranění dalších osob tímto hejtmanem nepřihlédl vůbec. Pachatele nejen osvobodil, ale naopak potrestal žalobce a odsoudil je k několikátýdenním nuceným pracím (proces č.176/1721-22). Vražda spáchaná v opilosti byla vzácným případem. Na rozdíl od dnešní doby bylo dle Josefiny opilství významnou polehčující okolností²⁴⁴. Protože pachatel tohoto deliktu býval trestán stětím, byl delikventovi trest zmírněn na 2leté nucené práce na obecním/panském díle v poutech a železích.

Infanticidium (usmrcení novorozence, záměrný potrat) - pachatelka infanticidia byla trestána obvyklým hrdelním trestem (stětím, probitím kulem a zahrabáním na popravišti) bez ohledu na to, zda dítě usmrtila nebo ukryla či dítě ponechala a opustila, a to bez cizí pomoci zemřelo (častý případ). Prakticky vyloučena tu byla tzv. laktační psychóza, neboť tato duševní porucha matky po porodu, která je ovlivněna hormonálními změnami v jejím organismu, se objevuje cca u 1-2 žen z 1000. Navíc vražda novorozence či sebevražda matky se vyskytuje v případě této duševní poruchy zcela vzácně.

AS při trestání tohoto deliktu tedy nerozlišoval vědomou nedbalost a úmysl a vycházel z představy, že matka jednala promyšleně a dítě chtěla vědomě usmrtit a zbavit se ho, ať už zemřelo její rukou nebo v důsledku neposkytnutí nezbytné zdravotní péče. Pokud však bylo zjištěno, že pachatelka narozené živé dítě usmrtila zvláště krutým způsobem, pak byl její obvyklý trest ještě ztížen doprovodným mrzačícím trestem, který měl též symbolický charakter (byla např. „uštknuta“

---

²⁴³ CCJ, art.XVI, § 22

²⁴⁴ CCJ, art. XVII, § 4; (pozn. jednalo se o „obecnou“ polehčující okolnost)

rozpálenýma kleštěmi na svém prsu)²⁴⁵. Ke zmírnění trestu za tento zločin docházelo výjimečně. Takový případ je v Říčanech též doložen. Pachatelka byla k tomuto činu proti své vůli v podstatě dohnána, neboť byla podvedena svým milencem, který jí slíbil manželství a poté ji i s dítětem odmítl. Zmírnění trestu však spočívalo pouze k odpadnutí doprovodného trestu po smrti („probití kulem“) a AS potrestal tuto matku „pouze“ stětím (č.161/1714).

Ve výjimečném případě přihlédl soud k tvrzení matky, že dítě se narodilo mrtvé a nenařídil torturu. Stalo se to však výhradně na základě odborného posudku krajského chirurga, který po pitvě či prohlídce mrtvého dítěte na něm neshledal žádná poranění (proces č.238/1754).

Vyskytl se i neobvyklý případ infanticidia, kdy již zmíněným obvyklým hrdelním trestem pro ženu byl potrestán muž, resp. manžel matky. Spíše mělo jít o mord, protože dle Práv městských se tohoto deliktu mohla dopustit jen žena²⁴⁶. Atypické bylo i to, že se jednalo o jejich vlastní dítě. Oba byli „mečem na hrdle trestání, přičemž u ženy (matky) odpadly obvyklé následné doprovodné tresty: zahrabání a probití kulem. Lze téměř s jistotou říci, že dítě usmrtil vědomě muž, na místě své manželky, která ho buď navedla nebo s jeho usmrcením souhlasila²⁴⁷. V praxi také nebyl činěn jakýkoliv rozdíl, zda dítě bylo „řádně“ či „neřádně“ nabyté (tj. zda bylo manželské či nemanželské).

Jakési „quasiinfanticidium“ představovalo zvláštní případ, kdy se sice podezření z infanticidia nepotvrdilo, resp. se zjistilo, že dítě delikventky se narodilo mrtvé a pachatelka byla z něho bez mučení osvobozena, ale byla trestána „pro ukrutnost, kterou proti (mrtvému) dítěti svému provedla“. Lze pouze spekulovat o laktační psychóze, která v té době nebyla známa. Nejednalo se tu ani o zločin „violatio sepulclorum“²⁴⁸, které bylo stíháno trestem na hrdle, a který byl zřejmě nejbližší tomuto zločinu svou skutkovou podstatou, a už vůbec nešlo o čarodějnictví. A tak se lze domnívat, že AS trestal tento skutek jako brutální jednání vůči mrtvému dítěti nehrdelním, ale přesto přísným trestem – tj. 2letými nucenými pracemi "v poutech a železích"²⁴⁹.

²⁴⁵ SÚA Praha, f. AS, OM AS 143, fol. 233a - b (1686 – „ku právu města Horažďovic“), kde pachatelku usmrtila dítě pentlicí a popíchala jehlou

²⁴⁶ Práva městská, čl. N.XXXV/III, s.325

²⁴⁷ SÚA Praha, f. AS, OM AS 143, fol. 86a - 87a (1683 – „ku právu města Litoměřic“)

²⁴⁸ CCJ, art. XIX, § 41

²⁴⁹ SÚA Praha, f. AS, OM AS 153, fol. 38b - 39a (1721 – „ku právu města Čáslavi“)

Utěti pravé ruky, které Josefina u tohoto zločinu fakultativně připustila, bylo součástí trestu pouze výjimečně. V takovém případě zřejmě pachatelka usmrtila své dítě neobvyklým krutým či zákeřným způsobem²⁵⁰. V takovém případě (jestliže k usmrcení dítěte došlo např. „popícháním jehlou a pentlicí“) mohl být tento doprovodný zostřující trest nahrazen „uštknutím rozpálenými kleštěmi na prsu“ a teprve poté byla matka sřata²⁵¹.

Infanticidium bylo ve výjimečných případech charakterizováno účastí několika osob, nejen matky dítěte. Pokud jiná osoba než matka splnila její příkaz a dítě usmrtila (např. hodila sviním), nebyla trestána jako „mordýř“, ale „vražedník“ („pouze“ stětím). Třetí delikvent, který byl otcem tohoto dítěte, jej vynesl z hrobu, spálil ho a stal se tím podezřelý z čarodějnictví – byl pouze vymrskán katem a vypovězen z celého Království českého. Matka byla trestána obvyklým trestem za infanticidium. Jestliže se obvinění z infanticidia nepotvrdilo (ať už proto, že obžalovaná přestála nařízenou torturu, nebo se zjistilo, že se dítě narodilo mrtvé), byla automaticky trestána za smilstvo několikatydenními nucenými pracemi na obecním/panském díle.

Podezření infanticidia v souběhu s cizoložstvím trestal AS vcelku mírně a odsoudil pachatelku jen na 4týdenní nucené práce, přičemž MS měl při propuštění delikventku upozornit, aby „se takových podezřelostí se zahubením dítěte varovala“²⁵². Tím dal AS najevo, že samotné podezření z infanticidia staví ve srovnání s ním prokázaný delikt cizoložství do pozadí.

Zastřelení pytláka myslivcem bylo podle patentů o myslivosti beztrestné, pokud se prokázalo, že pytlák se chystal ke střelbě. V případě deliktů, které byly projednávány u MS v Říčanech, bylo navíc zjištěno, že zastřelený byl zloděj. Proto byl myslivec jako zaměstnanec panství osvobozen s napomenutím, nebo v obdobném případě potrestán jen symbolickým osmidenním vězením (procesy č.180/1724 a č.120/1703)

Sebevražda byla v praxi trestána variabilně – od prostého zahrabání na popravišti nebo potupného spálení mrtvých těl²⁵³ až po komplikované zhanobující tresty na mrtvém. Takovým případem je jediná doložená sebevražda v Říčanech, ke které

²⁵⁰ SÚA Praha, f. AS, OM AS 168, fol.26b - 27a (1743 – „ku právu města Dobrušky“)

²⁵¹ SÚA Praha, f. AS, OM AS 143, fol.233a - b (1686 – „ku právu města Horažďovic“)

²⁵² SÚA Praha, f. AS, OM AS 148, fol.37a – b (1709 – „ku právu města Pyšely“)

²⁵³ MS Divišov 1706 (2 děvečky spáchaly sebevraždu oběšením); Práva městská (čl.O.I, s.334-5.) – požadují spálení sebevraha na popravišti; Josefina (art.XIX, § 17) nařizuje za trest sebevraha prostě zahrabat u šibenice

došlo roku 1675 (proces č.61/1675). Zde byl sebevrah u staré šibenice „potrestán“ tím, že mu „kat rozřal prsy, vytrhl srdce, sřal hlavu“ a teprve následně zahrabal.

3.2.2.2 Delikty proti feudálnímu vlastnictví

Krádež - patřila mezi nejběžnější zločiny v pobělohorském období. V 2. pol. 17. století byla většinou trestána variabilními nehrdelními tresty. Např. r. 1668 byl obžalovaný z krádeže, ke které se nepřiznal, sice mučen palečnicemi, ale protože se jeho krádež neprokázala, byl na prostý revers propuštěn (proces č.43/1668). Ve stejné době byla banda zlodějů potrestána týdenním vězením a peněžitým trestem podle účasti na provedené krádeži ve výši 5 – 20 kop grošů (č.46/1668), nebo v jiném soudobém případě složením reversu s pohružkou zaplacení pokuty 50 kop grošů (proces č.47/1669). CCJ sice krádež nadále trestalo hrdelním trestem (oběšením), ale jen pokud hodnota ukradených věcí přesahovala 15 zl., v ostatních případech byla trestána nehrdelními extraordinárními tresty, které byly v praxi velice variabilní, např. složením hrdelního reversu s vypovězením v okruhu tří mil (proces č.81/1679). V některých případech se uplatnila i u trestání krádeže symbolika trestu. Např. za krádež vinných hroznů na vinici byl její pachatel potrestán tím, že byl jednu hodinu „představen“ na pranýři „s přivěšenými okolo hrdla hrozníčků vinných“ a následně vypovězen z měst pražských. Raritou však bylo vypovězení pouze na dobu jednoho roku; obvykle byl totiž pachatel vypovězen až do své smrti²⁵⁴. Postupem doby však začala být hranice 15 zl. pro rozlišení velké krádeže (trestané na hrdle) a krádeže malé smazávána. Trest smrti byl ukládán za krádeže, kde byla způsobená velká škoda, ale i zde AS často upozornil pachatele na možnost podat žádost o milost, které bylo obvykle vyhověno. Taková situace nastala v procesu z roku 1749 (č.232/1749), kde se jednalo o krádež peněz a dalších věcí v hodnotě přes 300 zl. Avšak v případě, že pachatel byl za stejný zločin nedlouho předtím prokazatelně potrestán jiným soudem (proces č.243/1765), tj. v případě recidivy, kde mu navíc mu přitížilo, že vytvořil „sít“ překupníků, kteří od něj kradené zboží přebírali, byl potrestán hrdelním trestem na šibenici. Krádež 450 zl., která tehdy představovala skutečně velkou sumu a navíc byla provedena třemi pachateli, byla potrestána ortelem vydaným knížetem z Liechtensteina smrtí všech delikventů na šibenici (proces č.91/1686). Při blíže nespecifikované krádeži byl v Říčanech oběšen

---

²⁵⁴ SÚA Praha, f. AS, OM AS 144, fol. 44b - 45b (1687 – „ku právu Starého Města pražského“)

pachatel a poté spálen i se šibenicí, která byla k jeho popravě zvlášť postavena (proces č.178/1723).

Krádež ve formě kapsářství byla poměrně řídká a v Říčanech se nevyskytla. Taková forma krádeže byla ale trestána na hrdle (stětím). Byla jím např. potrestána žena, neboť obvyklý trest za tento delikt - šibenice - byl u ní z důvodu mravopočestnosti též nepřipustný²⁵⁵.

Loupežné přepadení v cizím příbytku²⁵⁶ bylo projednáváno u říčanského MS v několika případech. Za spáchání tohoto deliktu hrozilo pachateli stětí; pokud byl navíc delikt spáchán s užitím násilí proti jeho obyvatelům, pak dokonce zostřený hrdelní trest.

V dalším případě projednával říčanský MS ve spolupráci s jinými MS (dokonce se soudem ve vzdálených Velvarech a v Kostelci n. Labem) případ loupeží a krádeží židovské bandy (proces č.239/1755-57). Zde z podrobného výslechu některých zadržených vyplynulo, že v době kolem pol. 18. století byly některé loupeže skvěle zorganizovány. Ke zmíněné loupeži došlo v noci, s předběžnou rekognoskací terénu, s podrobným rozdělením úkolů, opatřením zbraní a postupu loupeže vč. maskování pachatelů (zhotovení masek – zvaných „larvy“). První pokus o provedení loupeže pachatelé dokonce odvolali kvůli jedinému chybějícímu členu bandy. Přesto se i v tomto popsaném případě jednalo jen o pokus loupeže, protože napadení začali křičet a pachatelé uprchli. Jeden z delikventů byl předán k MS v Kostelci n. Labem, druhý byl vystaven v Říčanech na pranýři, bylo mu „vysekáno“ písmeno „R“ a byl vypovězen ze všech dědičných habsburských zemí. Podal si však žádost o milost – což představuje naprostou výjimku, neboť zpravidla se žádost o udělení milosti týkala jen hrdelního trestu. Konečný ortel na tohoto delikventa, který byl případně změněn touto podanou žádostí, však není znám.

Obdobná noční loupež spáchaná šesti pachateli (patrně židy), kteří byli taktéž maskováni a měli rozdělené úlohy, se stala v Říčanech před vánoci r. 1737 (proces č.203/1737). Pachatelé svázali přítomné osoby (majitelku domu a děvečku), ale při loupeži byli vyrušeni lidmi, proto všichni uprchli. Celková škoda na uloupených

---

²⁵⁵ SÚA Praha, f. AS, OM AS 161, fol. 57a - 59a (1732 – „ku právu města Dobříše“)

²⁵⁶ CCJ, art.XIX, § 43

věcech byla přesto vysoká a činila 225 zl. a 45. kr. Po navrácení věcí se snížila na cca 167 zl. Jeden ze dvou zadržených pachatelů si způsobil úmyslně nožem smrtelné zranění a třetí den po zatčení zemřel, druhý trestnou činnost zapíral, nepřiznal se ani při 4násobné (!) tortuře. Přesto však byl potrestán "vysekáním" litery „R“, „představen“ na pranýři a po složení hrdelního reversu (Práva městská P:XXX) vymrskán a vypovězen ze všech dědičných císařsko-královských zemí. Prakticky stejnou noční loupež provedl jiný žid se svou bandou r. 1719 u šenkýře v Pyšelích (proces č.173/1719-20). Celkovou škodu způsobenou touto loupeží odhadl postižený na 143 zl. 31 kr., z toho cca polovinu tvořila hotovost. Žid navíc nabádal jiné židy i křesťany ke spáchání dalších loupeží, což bylo svědecky prokázáno. Pachatel ale vše popřel, při konfrontaci přiznal jen opakovanou koupi hovězího dobytka, o němž údajně nevěděl, že je kradený. AS nařídil jeho mučení, opět čtyřmi stupni, vč. tažení za sucha s pálením ohněm (!). Delikvent se přesto nepřiznal, a byl potrestán shodně jako v předchozím případě (tj. vypálením lit. „R“, pranýřem, vymrskáním a vypovězením ze všech dědičných habsburských zemí).

Spolupráce s loupežnou bandou, která nebyla při konfrontaci s jejími členy prokázána, byla řešena propuštěním údajného spolupachatele (proces č.39/1668).

Vloupání - pokud bylo spojené s krádeží a nedošlo přitom k napadení okradeného člověka (resp. se jednalo o vloupání do prázdného domu) bylo Josefinou klasifikováno spíše jako krádež než loupež²⁵⁷. Vzhledem k válečnému stavu Marie Terezie proti řadě evropských mocností byl pachatel potrestán odvedením do vojska - „vzat na vojnu“ – (proces č.211/1741). Blíže nespecifikovanou loupež trestal AS jen 6nedělními nucenými pracemi (proces č.218/1745).

Kvalifikovaná krádež – krádež dobytka (crimen abigeatus) je sice Právy městskými zmíněna, ale bez uvedení trestu. V praxi byl proto tento delikt trestán obdobně jako běžná krádež. Tak např. pachatelé jedné této specifické krádeže byli odsouzeni k trestu čtvrtletních nucených prací (proces č.174/1719). Z hlediska trestnosti však záviselo na druhu a množství ukradeného dobytka. CCJ pojem krádeže sjednotilo a odstranilo dosavadní kazuistiku²⁵⁸, třebaže i poté se tento pojem speciálního druhu krádeže objevoval.

---

²⁵⁷ CCJ, art.XIX, § 28

²⁵⁸ viz pozn. p.č.257

Ve většině případů byl tento delikt u říčanského MS od konce 17. století trestán nadále poměrně mírně; pachatelé měli zaplatit pouze pokutu a byli v obou případech krátkodobě uvězněni (procesy č.88-89/1685), nebo byli po složení hrdelního reversu vypovězeni z panství (proces č.86/1680). Výjimečně byl pachatel potrestán složením přísahy, kterou se z tohoto deliktu očistil. Zjistilo se totiž, že v době jeho spáchání byl zcela opilý a nehnul se z hospody (proces č.84/1680). Tento trend pokračoval v 1. třetině 18. století. Stalo se tak mj. i proto, že delikt nebyl považován za tak závažný, aby o potrestání pachatele rozhodoval AS (v důsledku jehož ingerence by došlo k podstatnému nárůstu soudních výdajů) a běžné krádeže, vč. krádeží dobytka, se řešily na panství. Pokud však krádež trestal AS, pak bylo trestání tohoto deliktu opět nejednotné. AS totiž vynášel rozsudky s podstatně přísnějšími tresty, než které ukládali úředníci panství nebo zdejší MS. Pachatel tohoto deliktu byl na panství např. potrestán tím, že postiženému musel dát vlastní prase (proces č.102/1693), nebo byl za tento delikt trestán zdejším MS zneuctujícím trestem stáním na pranýři s metlami v ruce a následně vypovězen s předchozím složením hrdelního reversu (proces č.127/1705). V jiném případě byl soudcem liechtenštejnský plnomocník JUDr. Tobl, který pachateli započel vyšetřovací vazbu do trestu a mimo to pachatele potrestal 30 ranami karabáčem (což provedl místní biřic) a složením reversu. Pokud by tento revers porušil, byla by kausa předána AS, který by patrně ve shodě s Právy městským potrestal pachatele přísněji (proces č.200/1735). Zdá se, že v oblasti trestání stál instančně plnomocník Liechtensteinů (jako právník) nad hejtmanem panství. Oba trestali pachatele drobnější delikvence, pokud jí netrestal zdejší MS, a kterou nepovažovali za nutné předávat AS z důvodu již zmíněných vysokých soudních nákladů. Nasvědčuje tomu jeden z procesů, kdy sice pachatele potrestal hejtman panství, ale propuštěn byl na příkaz JUDr. Tobla, liechtenštejnského plnomocníka (proces č.126/1705). Pokud však tento delikt soudil AS a pachatel spáchal velkou krádež dobytka, pak mohl být odsouzen i k oběšení, jak to vyplývá z procesů č.190/1717-28 nebo č.197/1733. V obou případech však byl pachatelům „via gratia“ hrdelní trest císařem zmírněn na dvouleté nucené práce.

Přechovávání kradených věcí a delikventů²⁵⁹ - bylo trestáno dle Josefiny jako delikt krádeže oběšením. V praxi však rozhodovala výše způsobené škody. Jestliže došlo k velké škodě, byl pachatel potrestán oběšením, v ostatních případech nehrdelními

---

²⁵⁹ CCJ art.XIX, § 37

tresty, které postupem doby zcela převážily (obvykle opět nucenými pracemi). Tento delikt často souvisel s krádežemi. Pachateli tohoto deliktu byli často společníci (pomahači) zlodějů, kteří ukradené věci použili nejen pro přímé zpeněžení, ale i pro své povolání (např. šenkýři či mlynáři kupovali výhodně kradené obilí, řezníci zase hospodářské zvířectvo a dobytek).

Takto byli potrestáni i dva delikventi v letech 1737 a 1744, které AS odsoudil k nuceným pracím na dobu jednoho roku²⁶⁰, resp. čtvrt roku²⁶¹. V Říčanech je v několika procesech doložen pouze delikt přechovávání kradených věcí, který byl trestán variabilními nehrdelními tresty.

Žhářství (incendium)²⁶² - tj. úmyslné založení požáru bylo sice trestáno nadále upálením, ale již zásadně po předchozím usmrcení delikventa. Tento „těžký“ trest smrti byl nahrazen „lehčím“; žena byla obvykle předtím sřata, ale vyskytly se případy usmrcení zardoušením. Tak tomu bylo např. roku 1690 v městě Bělá, kde se žhářství dopustil muž a žena. Ta byla nejprve sřata a muž na hranici u kůlu uškrcen. Poté byli oba upáleni²⁶³.

Přiznání k nedoloženému obvinění ze žhářství na základě msty lidí a jiných pochybných indicií již nebylo řešeno v 2. pol. 17. století v Říčanech užitím tortury. Příklad se přes svou závažnost dokonce nedostal ani před AS a rozhodl ho hejtman panství tak, že se podezřelá žena musela očistit přísahou, neboť se současně za ní nikdo nechtěl zaručit pro její zřejmě konfliktní povahu (proces č.40/1668).

Pokud jde o pokus žhářství – byl pachatel trestán na konci 17. století mírně nehrdelním trestem. V jednom z doložených případů byl potrestán půlročním vězením, v jehož průběhu byl třikrát mrskán přes kládu metlami, poté byl s mečem „představen na pranýři“ po dobu jedné hodiny a následně byl vypovězen z celého panství²⁶⁴. Uvedená praxe trestání pokusu žhářství byla za několik let Josefinou opuštěna a pokus o spáchání tohoto deliktu byl trestán znovu jako dokonalý zločin

---

²⁶⁰ SÚA Praha, f. AS, OM AS 164, fol. 37a - b (1737 – „ku právu města Ledec nad Sázavou“)

²⁶¹ SÚA Praha, f. AS, OM AS 168, fol. 54a (1744 – „ku právu města Kostelce nad Černými lesy“)

²⁶² CCJ, art.XIX, § 18

²⁶³ SÚA Praha, f. AS, OM AS 144, fol. 182a (1690 – „ku právu města Bělé“)

²⁶⁴ SÚA Praha, f. AS, OM AS 144, fol. 225a -b (1691 – „ku právu města Přeštic“)

upálením s předchozím usmrcením. Rozdíl mezi pokusem žhářství (navíc podmíněným vznikem malé škody - polehčující okolností) a dokonaným žhářstvím, tak spočíval pouze ve vlastním trestu smrti před upálením. V takových případech byl pachatel pokusu žhářství (navíc obligatorně s malou způsobenou škodou) potrestán „pouze“ stětím a následně upálen, zatímco pachatel dokonaného žhářství byl před upálením uškrten nebo mu byl přivěšen u hlavy „pytlík s prachem“.

V Říčanech byl tento delikt trestán po Bílé hoře ve třech případech shodně uškrtením před upálením, přičemž o žhářství se jednalo ve dvou případech. V posledním případě se pak jednalo o návod k jeho spáchání. Uškrtení obou žen před upálením tak představovalo méně častý způsob usmrcení, který byl ale v souladu s ustanovením Josefiny art. XIX § 18.

Svatokrádež (sacrilegium)²⁶⁵ - se často sbíhala s kouzelnictvím a čarodějnictvím²⁶⁶. Oba delikty byly trestány na hrdle. Pokud se však jednalo pouze o svatokrádež, pak byla trestána shodně jako běžná krádež, tj. trestem smrti na šibenici. Vzhledem k tomu, že tento hrdelní trest byl přes svou potupnost zřejmě považován za „nejlehčí“, a vzhledem k již zmiňovanému zmírňování trestů od 17. století, byl - stejně jako u běžné krádeže - nahrazován nehrdelním trestem. Tímto trestem byly obvykle nucené práce na panském/obecním díle v délce několika měsíců nebo let (v těžších případech)²⁶⁷, nebo jen několikátýdenním vězením. Navíc jeden z pachatelů byl osvobozen (proces č.111/1699).

Krádež svátosti oltářní (spojená s jejím ukrytím), za kterou byli stíháni dva delikventi, nebyla spojena s čarodějnictvím, a proto opět mírně trestána (prvý z nich byl ve vězení čtyři týdny a přitom byl mrskán přes kládu „poslem právním“; druhý z nich měl pracovat osm týdnů v "poutech a železích" na obecním/panském díle)²⁶⁸. Prevencí proti opakování tohoto zločinu pak byly povinné návštěvy katolických duchovních u delikventů ve vězení, kteří je měli lépe vychovat v katolické víře. Tento příkaz AS byl obvykle uveden v průvodním misívu, který byl spolu s ortelem zasílán

---

²⁶⁵ Práva městská, čl.O.XII, s.339; CCJ, art.XIX, § 30

²⁶⁶ Práva městská, čl.O.II, s.335 („Magia sive sortilegium“); CCJ, art. XIX, § 3

²⁶⁷ SÚA Praha, f. AS, OM AS 143, fol. 162b - 163a (1685 – „ku právu Luna nad Ohří“)

²⁶⁸ SÚA Praha, f. AS, OM AS 144, fol. 25a - b (1687 – „ku právu města Pelhřimova“)

MS. Souběh svatokrádeže s jinými delikty na konci 17. století (např. s oboustranným cizoložstvím) ukazoval, že AS považoval za daleko významnější (z hlediska postihu) potrestání cizoložství oproti deliktu svatokrádeže a absorboval jeho potrestání do hrdelního trestu za toto cizoložství. Pachatelé však patrně nebyli potrestáni na hrdle, protože AS je v misívu přímo vybídl, aby si podali žádost o milost k císaři, a pokud tak učiní, má být poprava poodložena. Za sacrilegium však nebyla považováno „podsekání a vyloupení Božích muk“. Bylo kvalifikováno jako čarodějnictví (nikoli v souběhu se sacrilegiem), ale pouze jako pověrečné, bez způsobené škody. Pachatel byl proto potrestán jen čtvrtletními nucenými pracemi na obecním/panském díle a před propuštěním byl „ostře“ napomenut, aby se podobných „pověr a čar“ v budoucnu varoval²⁶⁹. Za obdobný delikt byl pachatel v Říčanech r. 1682 vymrskán u pranýře a po složení reversu vypovězen ze všech lichtenštejnských panství. Je však nutno konstatovat, že trest tu vynesl vlastník panství, nikoli AS.

Josefina trestání tohoto deliktu opětovně značně zpřísnila a sacrilegium se stalo znovu obligatorně hrdelním zločinem. V art. XIX, § 30 rozlišovala dvě jeho skutkové podstaty, a to vlastní svatokrádež a svatokrádež spojenou s jejím zneuctěním, která byla trestána „těžkým“ trestem smrti ve formě upálení zaživa.

AS však již tento druh trestu smrti - jak bylo dříve uvedeno - v praxi již nepoužíval. Např. v r. 1721 jsou doloženy dva tyto zločiny („in pto sacrilegii furti“), jejichž pachatelé byli popraveni²⁷⁰. V prvním případě se nespíš jednalo o prostou svatokrádež, kdy byl její pachatel v souladu s tímto ustanovením CCJ nejprve „na obzvláštní šibenici pověšen a usmrčen“, a teprve potom byl s ní i spálen. Ve druhém případě se zřejmě jednalo o sacrilegium spojené se zneuctěním velebné svátosti, kdy měl být pachatel upálen zaživa. Avšak vzhledem k tomu, že se tento trest v pobělohorském období používal vždy až po předchozím usmrcení delikventa, byl pachatel nejprve uškrcen a teprve po smrti upálen.

Spáchání sacrilegia a krádeže v r.1727 bylo trestáno opět nehrdelně – tj. 3letými resp. 2letými nucenými pracemi, třebaže tyto tresty byly považovány za ekvivalent hrdelního trestu.

---

²⁶⁹ SÚA Praha, f. AS, OM AS 144, fol. 182b - 183a (1690 – „ku právu města Poděbrad“)

²⁷⁰ SÚA Praha, f. AS, OM AS 153, fol. 1a (1721 – „ku právu města Bavorova“) a fol. 47a (1721 - „do Doubravníka na Moravě“)

Pytláctví (lesní pych) – byl v pobělohorském období upraven až v nařízení o honitbě z r.1732, kde bylo uvedeno, že myslivost mohou provádět jen svobodníci, kteří k němu měli povolení a byli zapsaní v Deskách zemských. OZZ upravoval jen delikt „pychu“, který kromě jiného zahrnoval lovení ryb a raků v potocích a výslovně z něho vyloučil myslivost²⁷¹. Trestání tohoto deliktu bylo patrně díky neexistenci právní úpravy v 17. a 18. století opět značně nejednotné. Např. pytlák, trestaný u MS roku 1688, byl potrestán 6 týdnů nucených prací a složením hrdelního reversu bez vypovězení (proces č.92/1688). Jiný delikvent, zadržený r.1706, byl odsouzen pouze ke složení hrdelního reversu, na jehož základě byl vypovězen z „okršku“ říčanského. Ve zdejšímu arestu byl až do prosince r.1708, kdy složil tento revers (proces č.132/1706-08). Členové pytlácké bandy, zadržené r. 1726 (proces č.185/1726), byli potrestáni takto: její vůdce byl odsouzen k trestu na „galérách“ v délce 1/4 roku, ostatní 2 členové byli potrestáni jedním rokem nucených prací; jeden z těchto dvou pachatelů (jistý F. Ruda) opakovaně prchal z výkonu trestu a byl za předchozí pytláctví a opakovaný útěk z vězení odsouzen v novém procesu (proces č.191/1727-31) ke 3letým galejím, které mu však císař „cestou milosti“ zmírnil na 2leté nucené práce. (Protože pachatel i po tomto odsouzení patrně na určitou dobu znovu uprchnul, byl přesto evidován ve vězení téměř 4 a 1/4 roku, a teprve koncem srpna 1731 mu byl publikován změněný ortel. Teprve následně byl eskortován k nuceným pracím na Špilberk). V jiném případě byli 2 pytláci r. 1715 odsouzeni jen k šestitýdenním nuceným pracím (proces č.164/1715-16).

Pych – byl na rozdíl od pytláctví označován jako tzv. „vodní pych“, tj. nepovolený lov ryb a raků v potocích, řekách, tůních, sádkách aj. Práva městská jej trestala²⁷² pokutou 10 kop českých grošů. Pro obvyklou nemajetnost pachatelů pachatelů byl však u říčanského MS trestán ve 2. pol. 17. století tento delikt opět variabilním způsobem; v roce 1668 byli oba delikventi povinni na základě příkazu hejtmana panství, který v tomto procesu měl úlohu soudce, složit prostý revers, v němž se zavázali, že nebudou tento delikt opakovat a byli propuštěni (proces č.42/1668). O rok později byl sice jiný pachatel potrestán MS opět reversem, ale hrdelním a na jeho

---

²⁷¹ OZZ, čl. W.I, s.562

²⁷² Práva městská, čl. Q.I/I, s.354-5; CCJ tento neuvádí a odkazuje na Práva městská a ZZ

základě se zavázal, že pod hrozbou trestu smrti na šibenici se vzdálí z „gruntů JKnM“ v okruhu 3 mil (proces č.50/1669). Další delikt pychu byl spáchán roku 1707, (tj. těsně před platností Josefiny). Tentokrát provedl MS jen vyšetřování a věc byla k vynesení rozsudku předána AS. Ten sice potrestal tyto pachatele peněžitým trestem, ale nikoli stanovenou pokutou dle Práv městských, avšak uložil jim uhradit vzniklou škodu, která byla podstatně vyšší²⁷³ a činila cca 75 zl. a veškeré soudní výlohy ve výši 12 zl. 49 kr. (proces č.133/1707). Kromě toho jim byl uložen trest nucených prací (pozn. neuvedeno na jak dlouho) a poté byli povinni složit prostý revers.

Falšování měny – je doloženo v jediném procesu společně s jinou delikvencí (proces č.173/1719-20). Jednalo se o blíže neurčenou minci, kterou delikvent platil. Tato mince se však stala důkazem a díky jejímu nálezu bylo odhaleno loupežné přepadení, neboť patřila oloupené osobě (jistému šenkýři Šimonu Stříbrskému z Pyšel, kterému byla spolu s dalšími penězi a věcmi ukradena). Tento delikt však byl nepodstatný vedle deliktu hlavního (loupežného přepadení) a pachatel za delikt falšování měny nebyl potrestán.

3.2.2.3 Delikty proti právnímu řádu, bezpečnosti a veřejnému pořádku

- zahrnovaly v městském právu pobělohorského období (a též po vydání CCJ) nadále delikty: rebelii, zradu a urážku Nejvyššího důstojenství (CCJ, art. XIX, § 6), moc a násilí (CCJ, art. XIX, § 7) nebo plagium – přechovávání lidí. Nejčastějším deliktem této skupiny však byla obvykle potulka, ať už se jednalo o cikánskou potulku, nebo potulku jiných osob (uprchlých poddaných, vojenských dezertérů, toulavých obchodujících židů, osob vypovězených po složení reversu nebo cizinců). Dále se v praxi objevovaly delikty, které Práva městská ani CCJ nejmenovaly, ale soudní orgány je stíhaly a trestaly („přelhání práva“, neoprávněné propuštění vězně, útěk z vězení či výkonu trestu nebo podvodná žaloba). Delikt porušení hrdelního reversu měl být trestán smrtí. V praxi tomu docházelo zřídka; u MS Říčany je tento případ jednou doložen. Pachatel však byl potrestán „na hrdle“ též proto, že se dopustil mezitím další trestné činnosti (proces č.154/1713).

OZZ přikázalo krajským hejtmanům a každé vrchnosti, aby „žebráci, povaleči, chodci a tuláci, kteří cestují od krčmy ke krčmě, žádný obchod ani práci nemají a na

---

²⁷³ 1 zl. = 60 grošů = 140 krejcarů. 1 groš tedy odpovídal cca 2,33 krejcaru

zlodějství a loupeže se vydávají“, nemohli procházet přes Království české a nesměl je nikdo jakkoli podporovat²⁷⁴. Tímto způsobem měla být potulka potírána. Tento postup se však v praxi neosvědčil.

Tlupy cikánů se totiž začaly ve velkém množství trousit do Čech a na Moravu z území dnešního Polska a Uherska již v průběhu 30leté války, a zejména po jejím skončení. Vzhledem k odmítání usedlého způsobu života, řádné pracovní činnosti, odmítání přijetí katolické víry, ale zvláště loupežemi a krádežemi nutily státní moc, aby proti nim zakročila. Protože se vypovídací mandáty a patenty proti cikánům nadále mýjely účinkem a situace se nadále zhoršovala, byli cikáni v r. 1697 dekretem císaře Leopolda I. a posléze mandátem císaře Karla VI. z r.1721 zbaveni jakékoliv právní ochrany a po celou 1. třetinu 18. století hromadně likvidováni (muži věšeni na šibenicích), ženám byly uřezávány uši, mrskány a po složení reversů vypovídány (proces č.163/1714); při opakovaném návratu byly stínány. Též říčanský MS vedl několik procesů s cikánskými kočovníky. Roku 1726 byl veden proces proti dvěma cikánkám, které byly obě pro potulku sťaty (proces č.183/1726).

Delikt „Crimem laesae majestatis“ (útok proti vrchnosti, povstání) – stojí na rozhraní deliktů proti životu a zdraví (I. skupina) a deliktů této III. skupiny. Práva městská jej trestala hrdelním trestem, ztrátou cti a statků²⁷⁵. Josefina za spáchání tohoto deliktu, který zahrnoval „rebelii, zradu, urážku Nejvyššího důstojenství, hrozila vždy hrdelním trestem, který mohl být podle okolností i zostřen²⁷⁶. V Říčanech tento delikt není přímo doložen; pohrůžka ublížením na zdraví mečem hejtmanovi panství (tj. zástupci vrchnosti) byla u zdejšího MS projednávána a nadále jako úmysl trestána, ale ve srovnání s Právy městskými²⁷⁷ již velmi mírným, nehrdelním trestem – pouze složením prostého reversu. Stejně tak byly trestány i další pohrůžky a urážky (proces č.121/1702).

V praxi byl tento delikt poměrně vzácný. Avšak např. útok rekruta zbraní, kterou zranil rychtáře a jeho syna, doložený u MS v Příbrami byl trestán AS ve smyslu uvedeného ustanovení Josefiny na hrdle a odsoudil pachatele tohoto útoku ke stětí, které bylo zostřeno utětím pravé ruky²⁷⁸.

---

²⁷⁴ OZZ, čl.Y.I, s.572

²⁷⁵ Práva městská, čl. M.XXVII, s.307

²⁷⁶ CCJ, art. XIX, § 6

²⁷⁷ Práva městská, čl. M.XXVII, s.307; tento zločin trestala Práva městská ztrátou hrdla, cti a statků

²⁷⁸ SÚA Praha, f. AS, OM AS 177, fol.106a (1765 – „ku právu města Příbrami“)

Delikt „přelhání práva“ - tj. lživá výpověď - není Josefinou ani Právy městskými explicitně jako zločin jmenována a trestána. Zatímco CCJ uvádí pouze zločin „mocné protivení se právu“ tj. soudu²⁷⁹, Práva městská uvádí zločin „vydání falešného svědomí“²⁸⁰, pod který patrně AS extenzivním výkladem pojmu „svědomí“ při subsidiaritě Práva městského tento innominátní delikt podřadil. Uvedený zločin již nebyl trestán na hrdle jako za dob Koldína, ale v souběhu s méně závažným deliktem smilstva. AS jej potrestal jednoročními nucenými pracemi.

„Plagium“ – „Istná a nešlechtná krádež přechovávání lidí“ – byla velmi vzácným deliktem a nebyla totožná s přechováváním kradených věcí a delikventů. U říčanského MS je doložena samostatně v jediném procesu (proces č.76/1678), kdy dva delikventi tento delikt provedli opilí. Byli navedeni synem jakéhosi kováře, aby k sobě přijali neznámé lidi a odvedli je pryč. Dle Práv městských za tento delikt sice hrozilo rozčtvrcení²⁸¹, ale vzhledem k uvedeným skutečnostem (opilství a návodu), ale i faktu, že trest je neznámý, byli patrně tito delikventi potrestáni na panství nehrdelním trestem. Jiná byla situace v případě přechovávání kočujících cikánů. Zde byla pachatelka tohoto deliktu potrestána stětím²⁸².

Neoprávněné propuštění vězně - nebylo taktéž v Právech městských ani v CCJ definováno. Ustanovení, které Práva městská obsahuje, hovoří o násilném vloupání a osvobození vězňů, nikoli o nedbalosti rychtáře resp. biřice při propuštění vězně. CCJ by toto neoprávněné propuštění trestala jako zločin pouze v případě, že by se jednalo o zneužívání úřadu k vlastnímu prospěchu, tj. pachatel (zde rychtář) by byl za neoprávněné propuštění zadrženého odměněn nebo za něj získal jiný prospěch²⁸³. Pachatel býval za tento delikt odsouzen na několikaměsíční (buď půlroční²⁸⁴ nebo čtvrtletní) nucené práce „na obecním neb panským díle“ (proces č.179/1723).

---

²⁷⁹ CCJ, art. XIX, § 44

²⁸⁰ Práva městská, čl. B.LXXV, s.74

²⁸¹ Práva městská, čl.O.IV, s.335-6; Josefinu v art. XIX, § 37 trest zmírnila tak, že pachatel byl potrestán shodným trestem jako zloděj

²⁸² SÚA Praha, fond AS, OM AS 146, fol. 15a - b (1704 – „ku právu města Vlašimi“); jednalo se tu jak o přechovávání „roty cikánské“, tak přechovávání kradených věcí, které u ní tyto kriminální živly ukrývaly

²⁸³ CCJ, art.XIX, § 36

²⁸⁴ SÚA Praha, f. AS, OM AS 144, fol. 151a (1689 – „ku právu města Mělníka“)

Také tento delikt byl vzácný, stejně jako vloupání do vězení za účelem osvobození vězně. Takový případ byl projednáván např. r. 1700. Pachatel se pokusil osvobodit delikventku odsouzenou za zavraždění svého manžela „gedem a czáry“ k hrdelnímu trestu pomocí kouzel a čarování (ortely ani misívy obou procesů nikde nehovoří o tom, že by to snad byl její souložník). Pachatel byl potrestán víceméně symbolicky (neboť AS považoval jeho „čarování“ za zcela neškodné) 4týdenním arestem a při propuštění byl důrazně napomenut, aby se „budoucně takových pověr varoval“²⁸⁵.

Neoprávněná žaloba – na hejtmana za ochromení a zabití několika lidí byla potrestána AS 6týdenní nucenou prací (proces č.176/1721-22).

Útěk z výkonu trestu či panství – byl trestán obvykle nucenými pracemi. To se týkalo pochopitelně případů, kdy se uprchlé delikventy podařilo dopadnout. Tento delikt byl rovněž poměrně vzácný. Přesto je doloženo několik procesů, kdy se uprchlé zločince nepodařilo dopadnout.

3.2.2.4 Zločiny proti ideologickým základům feudálního státu

- zahrnovaly zejména delikty rouhání, čarodějnictví, kacířství, křivopřísežnost a apostázi (odpadlictví od Církve svaté).

Delikt rouhání²⁸⁶ – patřil i v pobělohorské době k jednomu z nejkrutěji trestaných deliktů a jeho postih byl nadále ovládán symbolikou trestu. V rámci trestání se rozlišovalo, zda rouhání bylo spácháno slovy nebo skutkem, případně kdo byl objektem rouhání. Pokud k jeho spáchání došlo slovy, byl pachatel po „vytažení jazyka tejem“ následně upálen, což přijalo i CCJ. Byl-li spáchán skutkem – byla pachateli uťata ruka a následně byl upálen. Toto nejtěžší trestání však postihovalo rouhání proti Bohu, sv. Kříži, dalším atributům Kristova umučení a svátostem. Pokud se jednalo o rouhání P. Marii a svatým, zde měl být pachatel „jen“ sťat, případně měl být před popravou trýzněn doprovodnými tresty. Obyčejné (nespecifikované) rouhání bylo trestáno nehrdelním (extraordinárním) trestem.

---

²⁸⁵ SÚA Praha, f. AS, OM AS 145, fol.295a (1700 – „ku právu města Ledec nad Sázavou“)

²⁸⁶ Práva městská, čl. M.XXVIII, s.307-8; CCJ, art.XIX, § 1

U říčanského MS je tento delikt doložen např. v procesu z r.1673 (proces č.56/1673), kde kníže z Liechtensteina, jemuž byly písemnosti procesu předány, odsoudil jistého Duchoslava Kafku dle Práv městských k „vytažení jazyka tejem“ za „hrozné“ rouhání proti Bohu. V této době bylo trestání ještě většinou motivováno náboženskými pohnutkami, zejména snahou upevnit násilím katolickou víru. Avšak i ve stejné době bylo toto výslovné rouhání proti Bohu („pro rouhanlivé proti Pánu Bohu mluvené řeči“) trestáno AS podstatně mírněji a delikvent byl potrestán jen 4týdenním vězením „o samém chlebu a vodě“. Poté byl propuštěn s ostrým napomenutím, aby se příště takových „rouhavých a nestydatých řečí“ varoval²⁸⁷. V 18. století je však trestání tohoto deliktu v řadě případů překvalifikováno na „obyčejné“ rouhání, jeho postih se poměrně liberalizuje a omezuje na nehrdelní tresty. Existovaly obdobně trestané případy, kdy AS za spáchání tohoto deliktu potrestal jeho pachatele 6týdenním vězením, třebaže se rouhal „samospasitelné katolické víře“, což mohlo implikovat i delikt kacířství či apostázi²⁸⁸, nikoli jen rouhání. Výjimku z této tehdejší trestní praxe představovaly procesy s členy náboženské sekty tzv. Abrahamitů, která se rozmohla před polovinou 18. století ve východních Čechách. Tato sekta vznikla z tajných nekatolíků souhrou několika faktorů (pruskou okupací kraje, spojenou s příchodem luteránských kněží a vypovězením židů z Prahy). Její učení bylo zvláštní syntézou židovské víry a protestantismu. Po odchodu Prusů byli její vedoucí představitelé potrestáni AS ztřeštěnými hrdelními tresty za rouhání, kacířství a odpadlictví od Církve svaté.

Taktéž přísně - avšak již nikoli trestem smrti - bylo stíháno rouhání proti sv. Janu Nepomuckému r.1731, k jehož svatořečení došlo jen o 2 roky dříve. Pachatel byl za něj potrestán u příbramského MS tříletými nucenými pracemi, tedy ekvivalentem hrdelního trestu. Běžné rouhání, spojené se znevažováním náboženských výtvarných děl patrně nebylo tak přísně trestáno. Pokud byl pachatel těchto řečí potrestán, stalo se tak na panství, nikoli u AS (proces č.166/1717). Rouhání bylo považováno (stejně jako kacířství v 1. pol. 18. století) spíše za politický než ideologický delikt, zejména pak v období válek vedených císařovnou Marií Terezií s luteránským Pruskem.

---

²⁸⁷ SÚA Praha, f. AS, OM AS 144, fol. 228b (1691 – „ku právu města Nymburka na Labi“)

²⁸⁸ SÚA Praha, f. AS, OM AS 144, fol. 23a - 24a (1687 – „ku právu města Boleslava Mladého“); navíc bylo zjištěno, že se delikvent ilegálně docházel na tajné evangelické bohoslužby což bylo toho jasným důkazem

Kacířství – mělo být též trestáno jako „urputný v člancích víry blud“ podle velikosti provinění nespecifikovaným hrdelním trestem nebo jiným (extraordinárním) trestem. Tento delikt se objevil až po Bílé hoře, kdy OZZ povolilo vyznávat pouze katolickou víru.

V praxi byl však tento zločin od 17. století, a zejména pak v 18. století až na výjimky postihován nehrdelním trestem; jeho pachatel byl obvykle potrestán pracemi na obecním či panském díle v délce trvání od několika týdnů až do 1 roku, nebo vězením. Tak tomu bylo v Říčanech v letech 1734-35, kdy byl i kacíř – „recidivista“ potrestán půlročními nucenými pracemi, když byl přistižen se zakázanými modlitebními knihami. Navíc bylo při vyšetřování zjištěno, že v minulosti znevažoval sv. přijímání ironickými poznámkami „Nachlastejte se mojí krve“ apod. (proces č.199/1734-35).

Od 40.let 18. století však byli kacíři trestáni přísněji, ale už nikoliv hrdelním trestem: v roce 1740 byl např. kacíř potrestán jednorozční nucenou prací a v roce 1748 byli dva kacíři trestáni dvouletou, resp. jednorozční nucenou prací²⁸⁹. Je pravděpodobné, že se tak stalo pod vlivem nebezpečí, které představovala již zmiňovaná sekta Abrahamitů ve východních Čechách. Nucenými pracemi v délce dvou let byla potrestána pachatelka o 4 roky později²⁹⁰, přičemž průvodní misív požadoval dbát na její děti, aby neutekly do „lutriánský“ země.

Podezření ze spáchání tohoto deliktu posuzovala nejprve arcibiskupská konzistoř, které byly inkvizitorní spisy zasílány k vyjádření, nebo zdejší katolický kněz. Podnětem ke stíhání tohoto deliktu byly nejen hlášené nekatolické názory, ale též nálezy zakázaných, luteránských knih u delikventa. Příklad z r.1748, projednávaný říčanským MS, se však nedostal před AS a hejtman panství po necelém půlroce vyšetřovací vazby, která byla patrně chápána jako „vystálý“ trest, rozhodl o propuštění delikventa z vězení (proces č.230/1748). Je pravděpodobné, že AS by v této době potrestal delikventa přísněji již s ohledem na probíhající války s protestantským Pruskem a souběžné stíhání sekty zmíněných Abrahamitů.

Jako prevenci těchto deliktů nařizoval AS obvykle v průvodním misívu k vydanému orteli, aby byl delikvent ve vězení navštěvován duchovními, „aby jej lépe v samospasitelné katolické víře vycvičilo“.

²⁸⁹ SÚA Praha, f. AS, OM AS 167, fol. 6a - b (1740 – „ku právu města Ledče nad Sázavou“); OM AS 170, fol.119b – 120a (1748 – „ku právu města Kostelce nad Černými lesy“)

²⁹⁰ SÚA Praha, f.AS, OM AS 171, fol.88b - 89a (1752 – „ku právu města Kostelce nad Černými lesy“)

Čarodějnictví – tj. „všelijaká kouzla škodná“ (tj. vč. kouzelnictví), které CCJ doplnilo o demonstrativní výčet jednotlivých definičních znaků („povětrné hádání a žehnání s potutelnou pomocí zlého ducha“ atd.). Konečnou definici čarodějnictví přinesl až tzv. Nový artykul o čarodějnictví (r.1766), který byl o 2 roky poté inkorporován do Constitutio criminalis Theresiana. Čarodějnictvím se obecně rozuměla taková neřest, „když si někdo osoboval právo obcovat s ďáblem a s takto získanou mocí činil skutky přesahující veškerou moc lidskou“. Přestože tato definice čarodějnictví platila až od r. 1766 (resp. r. 1768), odpovídala v podstatě tomu, co se pod pojmem „čarodějnictví“ mínilo několik století předtím.

Práva městská i Josefina tento zločin trestaly shodně upálením, ale Josefina přinesla určité zmírnění a vyžadovala předchozí stětí pachatele a jeho upálení až posmrtně. Již před vydáním Josefiny však AS trestal tento delikt podmíněným trestem smrti (složením hrdelního reversu s následným vypovězením). Stalo se tak i v případě, že se jednalo o „kouzla škodná“ a byla na jejich základě údajně způsobena škoda domácímu dobytku (tj. jeho uhynutí). V takovém případě byl delikvent kromě zmíněných trestů povinen vystát předtím i trest nucených prací v délce 1,5 roku (proces č.125/1704). Josefina trestání tohoto deliktu zpřísnila a umožňovala pouze v případě polehčujících okolností potrestat jeho pachatele 2 - 3letými nucenými pracemi na obecním/panském díle, jestliže se jednalo o zjevné pověry. Zostřeně trestání čarodějnictví stanovilo CCJ v případě, že byly k tomuto účelu užity „Bohu posvátné věci“ či „velebná svátost“ a docházelo tu k souběhu se zločinem svatokrádeže. Tyto případy (jednalo se např. o podřezávání Božích muk, odstraňování velebné svátosti aj.) však v praxi nastávaly tehdy, kdy tyto posvátné předměty měly být užity k čarování. I v Říčanech je takový případ doložen (proces č.87/1680-82). Delikvent uvedl, že podřezal dvoje Boží muka a hledal v nich „velebnou svátost“, což později popřel. Nicméně se ta u něj později našla v kapse. K čarování se sice nepřiznal, ale přesto byly u něho nalezeny „rozličné podezřelé věci“. Navíc byl trestán za prokazatelné opakované smilstvo (chybně kvalifikované jako cizoložství – byl totiž svobodný). Rozsudek vynesl kníže z Liechtensteina a odsoudil tohoto delikventa za čarodějnictví, sacrilegium a smilstvo k vymrskání 50 ranami na pranýři, složení hrdelního reversu a vypovězení ze všech lichtenštejnských panství.

Spisy, týkající se pověrečného čarování bez zlého následku, byly v jednom z procesů (č.229/1748) předány zdejším farářem pražské konzistoři a po jejím

vyjádření byl veškerý spisový materiál postoupen AS. Základem tohoto čarování byla jistá knížka, na jejímž základě se měly konat pověrečné modlitby ke sv. Kryštofovi, aby delikventi získali bohatství a prostředníkem toho měl být jakýsi „spiritus“. AS zjistil, že se jednalo o jejich prostoduchou naivitu (navíc byli podvedeni) a odsoudil je jen k několikátýdenním nuceným pracím. Ještě mírněji bylo trestáno pověrečné čarování (navíc nedoložené), při němž měla být zostuzena jistá děvečka. Proces byl řešen na panství a plnomocník kněžny z Liechtensteina dospěl k názoru, že kromě neškodnosti se na obžalovanou nic neprokázalo a s napomenutím jí propustil (proces č.194/1732). Obdobné pověrečné případy čarování jsou známy u zdejšího soudu z celého pobělohorského období (např. procesy č.95/1689 nebo č.175/1721). V jiném z těchto procesů byl pachatel tohoto deliktu potrestán peněžitým trestem 5 kop grošů (proces č.44/1668).

Čarodějnictví se však často sbíhalo i se zločinem travičství. Na rozdíl od předbělohorského období, kdy se jednalo z velké části o nechtěné otravy milenců již zmiňovanými „nápoji lásky“, spojené se zaříkáváním (tj. čarováním), šlo v této době o prokazatelné travičství. „Očarování“ proto v takových případech ustupovalo od konce 17. století do pozadí před zločinem travičství a mohlo znamenat nejvýše další ztížení trestu. Objevily se případy, kdy manželka „zamordovala“ svého manžela „gedem a czáry“²⁹¹. Čarodějnictví a travičství se během 18. století oddělují souběžně s tím, jak jsou okolnosti podezřelých úmrtí zjišťovány lékaři a krajskými chirurgy. Delikt čarodějnictví je v 1. pol. 18. století trestán na hrdle jen výjimečně, a to v případech usmrcení nebo vzniku velké škody (např. na uhynulém dobytku), a v pol. 18. století ze soudní praxe mizí.

Zbývající 2 ideologické delikty: křivopřísežnost (Práva městská J.XXXIX;CCJ, art.XIX, § 4) a odpadlictví „od víry pravé“ (apostaze - CCJ, art. XIX, § 4) se v praxi vyskytovaly zřídka a u MS v Říčanech nejsou doloženy.

Křivopřísežnost – byla v praxi trestána v souvislosti s úmyslně podaným nepravdivým svědectvím, které bylo potvrzeno přísahou. Spáchání tohoto deliktu však nenastalo porušením přísahy dané po složení hrdelního reversu, která byla spojena se závazkem pachatele, že po vykonání trestu bude respektovat i následné vypovězení (z města, z Království českého atd.). Součástí každého hrdelního reversu bylo ustanovení, že v případě nedodržení vypovězení a návratu bude

---

²⁹¹ SÚA Praha, f. AS, OM AS 145, fol.218a (1699 - „ku právu města Ledec nad Sázavou“)

pachatel potrestán na hrdle. Pachatel tedy nebyl trestán původním trestem za předchozí zločin, ani za křivou přísahu, ale za nově vzniklý delikt, definovaný v Právech městských sub P.XXX. Zatímco Josefina tento delikt trestala na hrdle (stětím) s možným zostřením, Práva městská jej trestala „vytažením jazyka tejem“.

Odpadlictví (apostaze) – se vyskytuje jen zcela výjimečně a u říčanského soudu a není za celou dobu jeho existence doložena ani v jediném procesu. V praxi byli za tento delikt trestáni např. stoupenci již zmiňované sekty tzv. Abrahamitů v letech 1746 – 48 ve východních Čechách.

3.2.2.5 Delikty proti feudálnímu manželství a delikty pohlavní

Cizoložství – představovalo mimomanželský pohlavní styk osob vdaných (resp. ženatých). Jeho trestání bylo v pobělohorské době značně proměnlivé, patrně v závislosti na tom, kdo trestal pachatele. V 2. pol. 17. století je v Říčanech doloženo trestání delikventů, kteří se dopustili tohoto zločinu, jak soudy (MS či AS), tak i v rámci panství (tj. vlastníkem panství – knížaty z Liechtensteina, hejtmanem panství nebo lichtensteinským plnomocníkem). V r.1671 byla pachatelka tohoto deliktu říčanským MS odsouzena ke stětí a popravena dříve, než mohla být vydána zmocněncům hraběte Šlika, jehož byla poddaná, k potrestání (proces č.52/1670-71). V jiném procesu na konci 17. století (proces č.112/1697-99) odsoudil kníže z Liechtensteina pachatelku stejného deliktu jen ke čtyřtýdenním nuceným pracím, dále k trdlici s následným složením hrdelního reversu a k vypovězení z lichtensteinských panství. Pachatelka však strávila v říčanském arestu 1,5 roku a byla mučena. Delikventce totiž přitížilo, že nepravdivě obvinila žida Samuela ze soulože a jejího těhotenství. V jiných případech téže doby byli delikventi za spáchání tohoto deliktu odsouzeni na panství pouze ke složení prostého reversu a následně propuštění bez vypovězení (procesy č.45/1668 nebo č.83/1669). CCJ tento delikt znovu trestalo jako hrdelní zločin, zejména pokud oba delikventi byli manželé (tzv. adulterium duplex). Delikventy odsouzené k hrdelnímu trestu testal výhradně AS. Zpravidla však dával odsouzeným možnost podat žádost o milost císaři. Pokud tak odsouzený učinil, pak v takovém případě AS sám změnil rozsudek a potrestal delikventa jednoróčními až tříletými pracemi na obecním/panském díle, později v „domě kázně“. V jiných případech byl trest ještě nižší; např. roku 1753²⁹² byl

---

²⁹² SÚA Praha, f. AS, OM AS 172, fol. 63a (1753 – „ku právu města Kostelce nad Černými lesy“)

cizoložník potrestán jedním rokem těchto nucených prací a v roce 1710 byl pachatel tohoto deliktu postižen čtvrtletním vězením²⁹³.

AS nepochybně přihlížel k počtu pohlavních styků cizoložníků a době, po kterou se tohoto „hříchu před Bohem“ dopouštěli. Pokud se ho dopustili delikventi jen jednou a tento delikt nebyl spojen s další kriminalitou (bez ohledu na typ), pak v takových případech trestal pachatele nucenými pracemi v délce několika měsíců až jednoho roku (proces č.236/1753).

I v případě, že došlo k opakování cizoložství, které bylo navíc spácháno v souběhu s incestem, postihoval tyto delikty AS vcelku mírně a oba delikventi byli o rok později potrestáni; žena dvouletými a muž jednoletými nucenými pracemi²⁹⁴.

Smilstvo – představovalo mimomanželský pohlavní styk svobodných či ovdovělých osob a patřilo v 17. – 18. století k nejčastěji stíhaným deliktům vůbec. Na rozdíl od cizoložství se však jednalo o méně významný delikt, který nebyl trestán na hrdle. Práva městská ho trestala vymrskáním (pachatele či spíše pachatelky) a jejich vypovězením z města²⁹⁵. Po Bílé hoře byl tento delikt trestán variabilními nehrdelními tresty, což umožnila i Josefina²⁹⁶, která kromě shodného trestání uvedeného Právy městskými umožňovala delikventa (či delikventku) potrestat několikátýdenními nucenými pracemi. Nastávaly i případy, kdy byl pachatel tohoto deliktu propuštěn z vězení pouze za příslib, že s dotyčnou ženou přestane „tělesně obcovat“ (proces č.79/1679). V roce 1702 byla jedna z potrestaných pachatelek tohoto deliktu odsouzena k vypovězení ze všech liechtensteinských panství na základě složeného hrdelního reversu (proces č.118/1702). Za smilstvo byla automaticky také potrestána pachatelka neprokázaného infanticidia, obvykle 6týdenními nucenými pracemi. V některých případech byla pachatelka tohoto deliktu (např. roku 1697) odsouzena zdejší MS ke složení hrdelního reversu a následně vypovězena ze zdejšího panství. Navíc se tohoto deliktu dopustila v souběhu s incestem, který – ačkoliv byl přísněji trestný než smilstvo (viz násl. text) – nebyl do potrestání vůbec zahrnut (proces č.107/1696-1700). Pachatelka tohoto deliktu však podle všeho strávila ve vazbě 4 roky!

²⁹³ SÚA Praha, f. AS, OM AS 148, fol.131a (1710 – „ku právu města Ledec nad Sázavou“)

²⁹⁴ SÚA Praha, f. AS, OM AS 173, fol. 66b - 67a (1754 – „ku právu města Kostelce nad Černými lesy“)

²⁹⁵ Práva městská, čl. M.XXX/I, s.308

²⁹⁶ CCJ, art. XIX, § 27

Incest - měl být dle Práv městských trestán přísněji než cizoložství, protože se na rozdíl od něj jednalo o tělesné obcování „osob krví neb příbuzenstvím sobě spojených“²⁹⁷, a mělo být tedy trestáno buď „těžším“ hrdelním trestem, nebo – a to spíše – doprovodným ztrestáním trestem vedle trestu smrti. V praxi však převažovaly případy trestání tohoto zločinu shodně se zločinem smilstva²⁹⁸. Zejména pokud se jednalo o osoby, které nebyly v manželství a jejichž původní trestání bylo postupně nahrazováno několikátýdenními až několikaměsíčními nucenými pracemi na obecním či panském díle (obvykle 6 týdnů), nebo vězením o stejné délce, případně doplněném zneuctvujícími tresty. Tak např. jedna delikventka byla kromě trestu 6týdenního vězení (obvyklým pro smilstvo), potrestána dvojnásobným stáním s hořící svící při nedělní mši²⁹⁹. Výjimečné byl trestán tento zločin ročními nucenými pracemi. Jednalo se však o možný souběh incestu s deliktem adulteria duplex (oboustranného cizoložství). Neboť nebylo jisté, zda manžel delikventky, který byl na vojně, zemřel, či nikoliv. Proto byl přísněji trestán souložník (jednoletými nucenými pracemi), kde souběh s jeho spáchaným cizoložstvím byl zřejmě prokázán, na rozdíl od jeho souložnice, kde adulterium prokázáno nebylo (potrestána půlročním vězením)³⁰⁰.

Bigamie (dvojmužství, dvojženství) – byl zločin, kdy ženatý muž či vdaná žena za života svého manžela (manželky) uzavřeli sňatek další. Práva městská i Josefina trestali tento delikt shodně hrdelním trestem³⁰¹. V praxi MS se vyskytoval poměrně vzácně a jeho trestání po polovině 17. století bylo obvykle již mírnější. U říčanského MS je doložen roku 1668 případ delikventa, který byl osvobozen a propuštěn na základě závazku jeho manželky, že dodá ke stanovenému datu MS jejich oddací list (proces č.38/1668).

---

²⁹⁷ Práva městská, čl. N.I, s.313; cizoložství bylo dle čl. M.XXIX, s.308; trestáno „hrdla ztracením“, v praxi u žen stětím

²⁹⁸ tamtéž, čl. M.XXX, s.308

²⁹⁹ SÚA Praha, f. AS, OM AS 143, fol. 3a (1682 – „ku právu města Příbramě“); též SÚA Praha, f. AS, OM AS 144, fol. 20b - 21a (1687 – „ku právu města Náchoda“)

³⁰⁰ SÚA Praha, f. AS, OM AS 144, fol. 22a (1687 – „ku právu města Poděbrad“)

³⁰¹ Práva městská, čl. M.XL, (s.311) trestal muže i ženu stětím; Josefina, art.XIX, § 25 stejným hrdelním trestem, ale jen v případě úmyslu. V případě nevědomosti se měli delikventi jen rozejít

Zoofilie – jakožto pohlavní styk se zvířetem, byl trestán smrtí již na základě biblického příkazu³⁰². Práva městská jej sice nezmiňují, ale nepochybně byl trestán „těžkým“ trestem smrti dle CCC³⁰³ (tj. upálením). Během 17. století došlo k částečnému zmírnění trestání tohoto deliktu, kdy byl usvědčený pachatel nejprve sťat a teprve následně se zabíjím zvířetem, se kterým se deliktu dopustil, upálen. Takový případ nastal u zdejšího soudu roku 1673, kdy kníže z Liechtensteina odsoudil pachatelku zoofilie k „mírnější“ formě hrdelního trestu jen „s ohledem jejího mladistvého věku“ (proces č.65/1676). Přitom nepřesně odkazoval na Práva městská čl. M.XXIX (tj. cizoložství). V 18. století došlo k dalšímu zmírnění trestání tohoto deliktu. Roku 1702 byl potrestán pachatel za jeho údajné spáchání 1,5 ročním vězením na základě rozhodnutí hejtmana panství. Když se však na něj dodatečně nic nezjistilo, byl po této vystálé době propuštěn (proces č.123/1702-03). V roce 1726 byl projednáván v Říčanech pokus zoofilie, kterého se měl dopustit nezletilý mladík. AS ho odsoudil ke trojnásobnému mrskání karabáčem a poté byl propuštěn (proces č.184/1726).

3.2.2.6 Nedoložené procesy u MS v Říčanech

V archiváliích, vztahujících se k hrdelnímu MS v Říčanech, se vyskytuje i několik stručných záznamů, z nichž nelze doložit existenci procesu.

Je tomu např. v roce 1640, kdy je dochována žádost adresovaná kouřimskému magistrátu o zapůjčení kata k vykonání blíže nespecifikované popravy neznámého delikventa.

Dále je tomu v případě jistého Jakuba Knížete, tovaryše zednického, který v roce 1703 spáchal sebevraždu. Aby sebevrah unikl posmrtnému „potrestání“, byla adresována hejtmanu panství suplika ze 6. srpna 1703³⁰⁴, v níž ho neznámý žadatel prosí, aby byl tento sebevrah pohřben mimo hřbitov nějakou zachovalou osobou, ale nikoliv katem („ne skrze kata na nějakém neposvátném místě zahrabati dáti, nařídil“). Výsledek této supliky není znám. Kromě toho, že sebevrah byl pohřben mimo hřbitov („zahrabán na neposvátném místě“), obvykle v lese či na rozcestí osobou

³⁰² Starý zákon, 2 Exodus 22,18

³⁰³ CCC CXVI (C.116) ; Carolina definovala delikt jako: „smilstvo, které proti přírodě se děje“ a ten zahrnoval i další sexuální deviace (homosexualitu, lesbicismus) a tyto deviace trestala upálením

³⁰⁴ SOA Praha, fond Velkostatek Uhříněves, kartón č.6

společensky sníženu (katem, biřicem apod.), byl v některých případech - v rozporu jak s Městskými právy, tak Josefinou – posmrtně „potrestán“ (či spíše zneuctěn) různými hrdelními tresty (posmrtným stětím) nebo tresty zostřujícími (rozčtvrcením, uštknutím kleštěmi apod.).

Uvedená žádost tak svým způsobem představovala prosbu o zmírnění trestu, byť ten byl vykonáván na mrtvém. „Zmírnění“ tu představovalo jen snížení jeho zneuctujícího charakteru.

Posledním případem je krátká zmínka z roku 1763 o třech arestantech (Janovi Zytovi, Janovi Pasákovi a Františkovi Mojžíšovi), kteří byli uvězněni v říčanském vězení a za které byla uhrazena částka 20 zlatých 15 krejcarů. V jiných písemných pramenech (vč. OM AS) není o těchto arestantech žádná zmínka. Zřejmě byli v Říčanech pouze ve vazbě a jejich další osud je neznámý.

4 Závěr

Hrdelní MS v Říčanech sice náležel v období 16. – 18. století k druhořadným MS, měl však díky rozlehlému uhříněvskému panství poměrně široký lokální dosah. To konečně potvrzují četné údaje z výsledku delikventů, z nichž plyne, že většinou pocházeli z okolních městeček a vesnic.

Přestože za období 2. pol. 16. století je znám pouze jediný proces a období let 1625 – 1662 není z hlediska činnosti zdejšího MS doloženo vůbec, je nepochybné, že městská správa i soud v období 30leté války fungovaly. Nasvědčuje tomu již zmíněný ojedinělý záznam z r.1640, žádající magistrát krajského města Kouřimi o zapůjčení kata. Vzhledem k tomu, že nejstarší (předbělohorské) procesy jsou doloženy až v zápisech z poč. 18. století z poškozených „krevních“ knih, je patrné, že ne všechny zápisy o procesech, konaných před r.1620, byly zničeny až v průběhu 30leté války.

V období let 1552 – 1765 bylo u říčanského MS evidováno celkem 244 procesů, které proběhly buď jako celek, nebo u nichž tento soud provedl jen některé procesní úkony (zatčení delikventa, uvalení vazby, výsledk atd.). Pro období předbělohorské (tj. v l.1552 – 1620) je doloženo 21 procesů, v nichž bylo souzeno 31 pachatelů, kteří spáchali celkem 36 zločinů.

Pokud jde o delikvenci, pak lze konstatovat, že v období předbělohorském převažovala majetková a násilná delikvence. Celkem byly v těchto procesech trestány 7x zločiny proti životu a zdraví (většinou loupežné „mordy“ vč. pokusů), ve 26 případech majetkové delikty (krádeže, loupeže, výjimečně podvody a žhářství), ve dvou případech delikty proti vládnoucí ideologii (čarodějnictví spojené s hanobením popravených delikventů). Delikty proti feudálnímu manželství a delikty pohlavní představovalo jen ojedinělé smilstvo. Způsob potrestání jejich pachatelů se opíral o dobově chápanou universálnost trestu smrti, neboť podle Práv městských byl tento trest ukládán za 53 druhů deliktů³⁰⁵. Tomu odpovídá i počet popravených. Z 31 pachatelů bylo 21 popraveno (7 potrestáno smrtí provazem, 3 sťati, 5 upáleno, 2 lámání kolem, z toho 1 s předchozím „šmejkáním“ na popraviště). V dalších případech nebyl druh trestu smrti uveden nebo byl trest neznámý. Jen dva pachatelé prokazatelně unikli popravě; jeden byl omilostněn, protože spáchal jen malou krádež a v druhém případě pachatel zřejmě zemřel ve vězení nebo na následky mučení

---

³⁰⁵ Práva městská – závěrečná Příloha: „Pokuty právy městskými obsažené“ s.396 - 400

(proces č.11/1610). Počet popravených v předbělohorském období tak představuje 67,7% z celkového počtu trestaných delikventů, nicméně jde o potvrzení dobové praxe, známé i u jiných MS v této době³⁰⁶. Z ostatních trestů se objevuje pouze zneuctvující trest výprask („pardus“) a cejchování u pranýře za spáchaný delikt smilstva.

Ostatní typy deliktů se nevyskytují. Týká se to zejména deliktu infanticidia nebo častějšího smilstva, které jsou v této době běžné.

Naproti tomu v pobělohorském období, které je podstatně lépe zachyceno díky pamětním soudním knihám a dalším písemným pramenům, máme doloženo celkem 223 procesů, v nichž 339 pachatelů spáchalo 280 deliktů. Tento nezvykle vysoký počet doložených procesů u méně významného MS je dán patrně již zmíněnou skutečností, že byl jediným hrdelním soudem na poměrně rozlehlém uhříněvském panství.

V období let 1621 – 1765 se spektrum stíhané delikvence podstatně mění. Z předbělohorských deliktů např. téměř mizí loupeže a loupežné „mordy“ a obvykle jeden pachatel spáchá pouze jediný zločin (pro statistické účely je u skupinových krádeží tento delikt považován za jediný zločin). Tato skutečnost je dána patrně bezpečnostními opatřeními habsburských panovníků na cestách a silnicích a zákazy podporovat loupežníky a zloděje, které jsou uvedeny i v OZZ³⁰⁷. Nižší delikvenci jednotlivých pachatelů lze též do jisté míry vysvětlit nesrovnatelně nižším používáním tortury v 17. a 18. století. Lze se totiž oprávněně domnívat, že někteří pachatelé se na tortuře přiznali i deliktům, které nikdy nespáchali.

Celkem však bylo 280 prokázaných zločinů rozloženo (z hlediska jejich četnosti) do jednotlivých skupin deliktů zcela nerovnoměrně, jak to ostatně ukazuje následující přehled:

1. skupina deliktů (proti životu a zdraví) – 50 deliktů, tj. 17,9% z celkového počtu
2. skupina deliktů (proti feudálnímu majetku) – 139 deliktů, tj. 49,6% z celkového počtu
3. skupina deliktů (proti feudálnímu pořádku a bezpečnosti) – 18 deliktů, tj. 6,4% z celkového počtu

---

³⁰⁶ např. u MS v Milevsku bylo v této době popraveno 82% všech obžalovaných za celou dobu existence zejšího hrdelního soudu – viz V.Stejskal: Hrdelní soudnictví města Milevska, v 16. – 18. století, PF UK, diplomová práce s.41

³⁰⁷ OZZ, čl. T.XXXI - XXXII, s.550

4. skupina deliktů (proti feudální ideologii) – 19 deliktů, tj. 6,8% z celkového počtu
5. skupina deliktů (proti feudálnímu manželství a delikty pohlavní) – 54 deliktů, tj. 19,3% z celkového počtu.

Zdaleka ne ve všech procesech rozhodovaly o trestech za spáchané delikty soudy (tedy zdejší MS nebo soud Apelační) nebo vlastníci panství. V řadě případů rozhodovali o potrestání panští úředníci.

Z celkem 223 doložených procesů vynášely rozsudek nebo rozhodovaly tyto orgány:

- a) Městský soud vedl 14 procesů (ve čtyřech z nich ale předal vyšetřované jinému MS) (tj. 6,3% všech procesů)
- b) AS vynesl rozsudky v 77 procesech (tj. 34,5% všech procesů)
- c) hejtman panství rozhodl 46 procesů (v nich potrestal delikventy téměř výhradně složením prostého či hrdelního reversu – tj. 20,6% všech procesů)
- d) vlastníci panství (knížata z Liechtensteina) vynesli rozsudek ve 13 procesech (tj. 5,8% všech procesů)
- e) neznámý subjekt rozhodl též ve 13 případech (obvykle složením reversu) (tj. 5,8% všech procesů)
- f) plnomocník knížete Liechtensteina vydal rozhodnutí v sedmi procesech (tj. 3,6% všech procesů)
- g) rozhodnutí je neznámé u 47 procesů (tj. 21% všech procesů)
- h) císařská amnestie („císařský pardón“) rozhodl 1 proces (tj. 0,4% všech procesů)
- i) krajský hejtman rozhodl též 1 proces (vydal příkaz k propuštění delikventa, kterého dal nejprve zatknout a vyšetřovat MS - tj. 0,4% všech procesů)
- j) – k) místní „foršmistr“ (lesník) a vikář uhříněvský rozhodli každý po jednom procesu a odsoudili delikventy ke složení reversu (tj. 0,8% všech procesů)
- l) ve dvou procesech nebyl rozsudek vynesena, neboť pachatelé uprchli z vězení (resp. zajišťovací vazby) a nebyli již dopadeni (tj. cca 0,8% všech procesů).

Různorodost stíhané delikvence byla však v uvedeném období naopak podstatně širší. Ve srovnání s předbělohorským obdobím dochází k podstatné změně v trestání pachatelů, neboť universálně užívaný trest smrti v „těžkých“ formách postupně mizí a v 18. století se objevuje zcela výjimečně. Trest upálení zaživa se v praxi již neobjevuje vůbec. V případě spáchání deliktu žhářství, za který byl výhradně ukládán, byl pachatel nejprve sťat nebo uškrten, a teprve poté upálen. Ve všech třech případech, které jsou u zdejšího soudu po r. 1621 doloženy, byli

pachatelé tohoto deliktu nejprve uškrcení a poté spálení. Trest lámání kolem se objevuje jen ve dvou procesech v 17. století. Byl ukládán obvykle v případech úkladných a loupežných vražd a většinou v mírnější formě, tj. „zhůry dolů“, kdy byl pachateli kolem nejprve zlomen vaz a další lámání kostí bylo prováděno již na mrtvém těle. V obou případech u říčanského MS byl však pachatel paradoxně potrestán těžší formou, tj. lámáním zdola nahoru. K tomu je však nutno uvést, že praxe, zmírňující tento trest v „lehčí“ formu, se objevila až kolem r. 1700. Navíc v takových případech byl pachatel předtím trestán doprovodnými (mrzačícími) tresty. Trestem smrti pro ženy bylo výhradně stětí, které bylo v případě infanticidia nebo vraždy manžela, nedospělých dětí či dalších příbuzných osob zostřeno doprovodnými tresty (obvykle „uškrcutím“ rozpálenými kleštěmi na těle nebo utětím pravé ruky). Jednalo se však o obecný jev známý i od jiných MS.

V období let 1621 – 1765 bylo u říčanského MS odsouzeno k různým formám trestu smrti 38 pachatelů. Z nich bylo 9 omilostněno (tj. trest jim byl panovníkem nebo AS změněn na 1-3leté nucené práce). Jednalo se však zpravidla o méně závažné delikty, jako cizoložství nebo krádeže, které v jiných případech nebyly vždy trestány smrtí. Prokazatelně mělo být popraveno 29 zločinců; jedna delikventka, která byla odsouzena k trestu smrti a čekala již jen na jeho výkon, zemřela náhle několik dní před popravou, patrně na infarkt.

Počet odsouzených k trestu smrti (tj. 38 osob) představoval 11,2% všech pachatelů. Navíc počet skutečně popravených (vč. této zemřelé delikventky) představoval jen 8,6% celkového množství stíhaných delikventů v tomto období. Z jednotlivých typů trestu smrti bylo užito nejčastěji stětí 17x, přičemž tento počet byl ovlivněn zejména trestáním deliktu infanticidia. Stejný hrdelní trest byl dále ukládán za cizoložství, vraždy, porušení hrdelního reversu, zoofilii nebo cikánskou potulku. Většinou byl výkon tohoto trestu spojen s doprovodnými mrzačícími tresty nebo zneuctvujícími tresty na mrtvých tělech popravených. Ostatní typy hrdelních trestů byly u říčanského MS po roce 1620 méně časté – trest smrti na šibenici je doložen jen 6x, většinou za krádeže a loupeže. Pouze výjimečně (v procesu z r. 1624) byl jeho výkon zostřen předchozím utětím pravé ruky.

Trest smrti upálením je doložen ve třech případech – vždy za žhářství nebo návod k němu. Pachatelé však byli před vlastním upálením pokaždé uškrcení. Lámání kolem je doloženo ve dvou případech (v jednom případě s předchozím utětím pravé ruky) a výčet forem trestů smrti uzavírá vytržení jazyka, které bylo užito

v jediném případě roku 1673, a to vůči delikventovi, který se „zlořečeně rouhal Bohu Všemohoucímu“.

Tresty smrti vynášely soudní orgány, jimiž byly: Městský soud (MS), Apelační soud (AS) nebo vlastník panství (tj. knížata z Liechtensteina). Z chronologického seznamu jednotlivých procesů lze dobře dokumentovat postupující státní ingerenci do městského soudnictví v podobě činnosti AS. Od r.1621 do 60. let 17. století trestá pachatele „na hrdle“ převážně MS (6x), od poslední třetiny 17. století do poč. 18. století vykonávají hrdelní jurisdikci vlastníci panství knížata z Liechtensteina a odsuzují k trestu smrti sedm delikventů. Od poč. 18. století se již projevuje zvýšená ingerence státu do výkonu soudnictví a veškeré hrdelní rozsudky vydává výhradně AS. Na základě jeho rozsudků je v Říčanech popraveno 16 delikventů.

Z hlediska jednotlivých skupin spáchaných deliktů byli hrdelním trestem potrestáni jejich pachatelé takto:

1. skupina deliktů (proti životu a zdraví) – 12 pachatelů
2. skupina deliktů (proti feudálnímu majetku) – 10 pachatelů
3. skupina deliktů (proti feudálnímu pořádku, bezpečnosti atd.) – 3 pachatelé
4. skupina deliktů (proti feudální ideologii) – 1 pachatel
5. skupina deliktů (proti feudálnímu manželství a delikty pohlavní) – 3 pachatelé.

Pokud jde o materiální zajištění a personální obsazení říčanského MS (tj. existenci zdejšího kata a popraviště), lze uvést následující skutečnosti:

Přestože se charakterem jednalo o druhořadý venkovský MS³⁰⁸, lze u něj spatřit určité výjimky, kterými se odlišoval od převážné většiny těchto soudů. Je to např. skutečnost, že městečko mělo doloženo nejpозději od r.1694 vlastního kata, což nebylo u těchto málo významných MS běžné. Do té doby si jej „vypůjčovalo“ od personálně lépe vybaveného MS v Kouřimi. (Stalo se tak roku 1640 k neznámé popravě a r. 1676 k popravě Kateřiny Zarmoucené).

Tímto prvním doloženým říčanským katem byl Václav Schönfeld, zmiňovaný v pramenech poprvé 24. dubna 1694 v souvislosti s pronájmem obecní zahrady, který byl v Říčanech zmiňován až do r. 1723. Poté se tu vystříдалo několik dalších katů (V. Vejlupek, J. Růžicka, F. Semín, J. Brajer) a následně rod Voglů, z něhož byl Antonín Vogl posledním říčanským katem (v letech 1749 – 1765).

---

³⁰⁸ Roučkova mapa trestních MS; říčanský MS byl po vydání Restrikčního patentu (1765) zařazen do III. třídy

Zbývá se ještě zmínit o zdejšímu popravišti, kde byly vykonávány hrdelní rozsudky, ať už zdejšího MS, vlastníků panství nebo od 18. století výhradně AS. V Říčanech existovala v průběhu několika staletí dvě popraviště. O prvním z nich nemáme žádné konkrétní zprávy – výkon hrdlení jurisdikce tu byl vykonáván patrně od 16. století do r. 1666. Podle stručných indicií, které jsou známy z několika útrpných výslechů zločinců, kteří „zloupali zdejší šibenici“ a zhanobili zdejší popravené poč. 17. století, vyplývá, že se šibenice nacházela směrem na Velký Tehov (dnes Tehov) patrně na kraji lesa – tedy jihovýchodním směrem, kde se dnes nachází polesí označené jako Říčanský les.

Novější říčanské popraviště, které bylo užíváno pro všechny druhy poprav v letech 1667 – 1765, se nacházelo dle regionální literatury³⁰⁹ na kopci jihozápadně od Říčan v místech, kde dnes přechází silnice na Benešov k Doubravicům. Tam byla umístěna zdaleka viditelná šibenice, a říkalo se tam Na Spravedlnosti. V 19. století stály na jejím místě dvě lípy, mezi které byl roku 1878 postaven kříž. Pozemek se měl nacházet při vchodu na dnešní hřbitov.

Při rekognoscaci současného stavu (v listopadu 2010) bylo autorem této práce zjištěno, že popis místa uváděný v průběhu 90. let není zcela přesný. V současné době lze konstatovat, že se říčanské popraviště nacházelo cca 1,5 km jihozápadně od centra města Říčan na kopci při vchodu na zdejší hřbitov, kde dnes stojí jedna lípa - údajně z 19. století - a u ní kříž z r. 1878, který tu nechal postavit bývalý sluha zdejšího soudu. Z toho lze dovodit, že minimálně ještě v 1. polovině 19. století tento MS alespoň formálně existoval.

Říčanský MS patřil mezi 378 městských soudů v Čechách, které byly v období pozdního feudalismu a raného novověku nadány hrdelní jurisdikcí. V kouřimském kraji, kam spadaly i Říčany, se v r. 1765 nacházelo 17 těchto MS. Říčanský hrdelní MS byl zrušen na základě Restrikčního teresiánského patentu (dále jen „patent“), vydaném 19.8.1765, který odňal hrdelní jurisdikci všem druhořadým MS k 31.12.1765 a ponechal jí jen 24 nejvýznamnějších MS, obvykle soudům krajských (královských) měst. Hrdelní agenda zdejšího MS přešla na s platností od 1.1.1766 na MS krajského města Kouřim. Tento MS zůstal od uvedeného data jediným soudem v Kouřimském kraji, který měl nadále hrdelní

---

³⁰⁹ J. Honcová, J. Honc: Kapitoly z dějin Říčan, 1. vydání, městský úřad Říčany 1997

jurisdikci. Současně byl tímto patentem zařazen do I. třídy společně s dalšími MS tohoto kraje v Českém Brodě, Kolíně a Jílovém, kterým však taktéž byla hrdební jurisdikce odňata. Všechny osoby, které byly k datu jeho platnosti vyšetřovány pro hrdební zločin a vězněny v „arestech“ MS, jimž byl odňato „ius gladii“ (tj. suspendovaných hrdebních soudů), měly být na náklady těchto soudů bez prodlení předány k dalšímu řízení do Kouřimi. Tyto soudy však byly nadále povinny vyšetřovat osoby podezřelé z trestné činnosti, a poté je předávat MS, kterým „ius gladii“ nadále zůstalo.

Po odnětí hrdební jurisdikce řešil říčanský MS v období let 1766 – 94 tři civilní případy, které jsou u něj doloženy: v letech 1765 - 66 to byl spor o peněžitý dluh mezi jistým Václavem Vaňkem (věřitelem) a Janem Strnadem; v r.1778 pak stížnost hejtmána panství vůči hostinskému Šimonu Stříbrnému v záležitosti krádeže 4 snopů obilí a konečně r. 1794 stížnost krajského úřadu v Načeradci ohledně útěku Jana Blažka ze zdejšího vězení.

Důvodem restrikce městských hrdebních soudů však nebyla jen jejich upadající odborná úroveň, ale též značné náklady na jejich činnost a jednotlivé procesy. Pokud se nepodařilo uhradit soudní náklady z majetku delikventa, pak představoval výkon hrdební jurisdikce pro nevýznamná a ekonomicky slabá poddanská města a městečka, jakým byly v uvedené době i Říčany, velké finanční břemeno. Např. jen v letech 1745-55 představovaly celkové soudní výlohy za procesy vedené u zdejšího MS přes 700 zl. Delikventi byli totiž zpravidla nemajetní a nebyli si schopni si z vlastních prostředků platit pobyt ve vězení. Jen v jediném případě (proces č.203/1737-38) je doloženo, že soudní výdaje byly částečně uhrazeny prodejem koní potrestaných pachatelů. Tudíž na krytí výdajů MS se musela podílet i vrchnost. Za těchto okolností lze předpokládat obtíže při pravidelném chodu těchto MS, což ale nebyl případ MS v Říčanech, jehož činnost je od r. 1667 do konce jeho existence jako hrdebního soudu (tj. 31.12.1765) spolehlivě doložena.

Této neutěšené situaci napomohlo vydání CCJ (1707), které stanovilo pevné taxy za jednotlivé druhy mučení, poprav a poplatky za úkony soudu a dalšího personálu (rychtáře, biřice a kata)³¹⁰. Kromě toho - na rozdíl od předbělohorských procesů, které trvaly jen několik málo dní - se v 18. století procesy táhly řadu měsíců. Proto největšími položkami z celkových výdajů na jednotlivé procesy obvykle

---

³¹⁰ CCJ, art.XXII - XXIII

převažovaly výdaje za stravování vězně, které i při nízké stanovené taxě 4 krejcarů na den „vyrostly“ při dlouhodobém věznění na desítky zlatých. Patrně nejnákladnější byl proces z let 1727-31 (proces č.191), jehož celkové výdaje činily přes 122 zl.!

Stejně jako většina malých venkovských MS, tak i MS v Říčanech během 18. století po odborné stránce upadal a bez spolupráce s pražskou apelací nebyl schopen vyřešit složitější případ. To koneckonců potvrzuje obsáhlá korespondence s AS, doložená v pamětních městských knihách, soudních manuálech aj. písemných pramenech. Ale i v jednodušších případech drobné kriminality, které nebyly předány AS, ale řešeny přímo v rámci uhříněvského panství, nebyl schopen MS provést celý proces sám a vynést rozsudek. V takovýchto případech se obracel na hejtmana panství, který tu „suploval“ činnost AS a určoval postup vyšetřování a nakonec i stanovil trest pro delikventy. Nešlo pochopitelně o rozsudek jako takový, ale spíše příkaz, aby delikvent uhradil škodu nebo setrval stanovenou kratší dobu ve vězení nebo složil prostý revers a následně byl propuštěn. Jsou např. doloženy případy, kdy jak AS, tak hejtman panství požaduje doplnění vyšetřování a opakování výsledků. Konstatuje se přitom, že výsledky jsou prováděny formálně a bez znalosti věci.

Jak již bylo uvedeno, existoval říčanský hrdelní MS až do r.1765. V tomto roce totiž vedl spolu s AS dva procesy, z nichž jeden skončil hrdelním rozsudkem (popravou na zdejší šibenici), v druhém případě byl delikvent poč. ledna 1766 odsouzen k nehrdelnímu trestu. Patentem z 19.8.1765 byl říčanský MS zařazen do předposlední, tj. III. třídy, tedy jen o jednu třídu výše než většina ostatních MS. Stalo se tak nepochybně proto, že tento MS byl jediným soudem s hrdelní jurisdikcí pro rozsáhlé uhříněvské panství a význam mu dodávala přenesená vrchnostenská pravomoc významného rodu Liechtensteinů – vlastníků tohoto panství.

Rozhodujícím hlediskem pro zařazení konkrétních MS do jednotlivých tříd nebyl jen počet projednávaných procesů (tj. vysoká exponovanost daného MS, intenzita trestné činnosti v závislosti na zvlátnostech lokality a regionu), ale kritéria další (sídlo vojenské posádky, centrum náboženských slavností, správní centrum rozsáhlého panství v oblasti, lidnaté a hospodářsky vyspělé město). Dalšími zkoumanými hledisky byla např. vzdálenost od jiných významných MS, výhodný systém komunikací aj. Počet doložených procesů u MS I. třídy obvykle přesahoval číslo 100³¹¹; soudy II. a III. třídy měly obvykle doloženo 30 – 90 procesů. Jednalo se

---

³¹¹ např. městský soud I.třídy Příbram má doloženo od 16.-18. století 267 procesů

o řadové MS, které splňovaly podmínky existenčního minima, tj. působily v nevelkém regionu s přiměřeným počtem obyvatel víceméně pravidelně a tvořily nejpodstatnější část sítě MS v období jejich decentralizace. Zbývající MS byly zaostávající soudy IV. třídy a MS v r.1765 již neevidované, které ležely na drobných statcích a panstvích a jednalo se o MS s nesoustavnou a úzce omezenou lokální působností.

Ve srovnání s okolními MS v 16. – 18. století (např. v Mnichovicích nebo Pyšelicích) však u říčanského MS vynikne množství vedených procesů. Zatímco u MS v Mnichovicích je od konce 17. století do r.1765 doloženo asi 10 procesů, jsou pro MS v Pyšelicích za stejnou dobu doloženy jen 2 ! Kvantitou procesů předčil MS v Říčanech dokonce i řadu jiných, významnějších městských soudů. Např. MS v Ledči nad Sázavou (zařazený zmiňovaným patentem r.1765 do I.třídy) měl od konce 17. století do r.1765 v OM AS evidováno jen okolo 30 procesů.

MS v Říčanech tak byl v celkovém pohledu soudem poněkud atypickým. Na jedné straně potvrzoval některé obecně platné závěry, které se těchto soudů týkaly (např. jejich činnosti, obsazení, odborné úrovně a dalších skutečností). Na druhé straně se však tento MS z jiných hledisek (např. ingerencí hejtmána panství a dalších panských úředníků do vedení procesů) nebo již zmíněným vysokým počtem vedených procesů, vymykal charakteristice běžného MS v období pozdního feudalismu a raného novověku.

4.1 Shrnutí

V této rigorózní práci se autor zaměřil na kompletní právní zpracování činnosti městského soudu v Říčanech po celou dobu jeho doložené existence. Zdejší soud vznikl patrně v 1. polovině 16. století a byl nadán hrdelní jurisdikcí, která mu byla odňata až teresiánským patentem r. 1765. Přestože u jiných městských soudů byla v 16. století ingerence do jejich činnosti ze strany patrimoniální (pozemkové) vrchnosti běžná, u zdejšího soudu není z dochovaných písemností doložena. Stejně je tomu tak i v období třicetileté války.

Z hlediska trestání pachatelů zločinů je pro toto starší období charakteristická universalita trestu smrti. Tímto trestem byli postihováni pachatelé téměř veškerých deliktů. Stejně tak bylo v té době obvyklé použití mučení při výslechu bez ohledu na to, z jakého deliktu byl podezřelý obviněn. Právní úprava užití tortury v tomto období zcela chyběla. Právním předpisem pro vedení řízení a trestání pachatelů byla od r.1580 Práva městská Pavla z Koldína, v některých případech i zemská zřízení.

Od 60. let 17. století je činnost zdejšího soudu velmi podrobně zachycena v soudních knihách, tzv. „manuálech“. Ty zachycovaly zpravidla celý průběh jednotlivých trestních procesů vedených u tohoto soudu (zejm. zatčení, výslechy, konfrontace aj.). Zdejší soud však v této době trestal usvědčené delikventy v menším měřítku; trestání většinou přecházelo na pražský Apelační soud. R.1707 byl vydán nový trestní zákoník, tzv. Constitutio criminalis Josefina, který upravil inkviziční proces. V oblasti trestání navazoval na Práva městská, ale soudní praxe již byla zjevně odchylná. Apelační soud, který během 1. pol. 18. století již převzal trestání většiny spáchaných deliktů, vytvořil ustálenou judikaturu. Na jejím základě ukládal trest smrti v této době pouze výjimečně a téměř výhradně za zločiny proti životu, dále za delikt žhářství nebo za rozsáhlé krádeže. V trestání převažovaly nucené práce v různé délce (od několika týdnů po 3 roky) nebo různé formy reversů.

Zánik hrdelního městského soudu v Říčanech nastal na základě zmíněného restriktivního teresiánského patentu 31.12.1765. Městský soud v Říčanech představoval atypický, malý městský soud, jemuž dodávala na významu zejména skutečnost, že byl jediným městským soudem s hrdelní jurisdikcí na rozsáhlém uhříněvském panství, které vlastnil významný feudální rod Liechtensteinů. Zejména však byl tento soud atypický nezvykle vysokým počtem doložených procesů, které u něj ve sledovaném období zcela nebo zčásti proběhly.

4.2 Abstract

This thesis is devoted to the detailed description of activities of the municipal court in Říčany in the course of its historical existence. The court had been established probably in the half of 16th century. The court disposed with the capital jurisdiction, which lost by the Theresian act in 1765. Although an entanglement of patrimonial establishments had been common in many municipal courts in the course of the 16th century, the preserved historical records did not confirm this praxis in the court of Říčany in the 16th century, as well as in the course of Thirty Years' War.

The universalism of capital punishment had been typical in this earlier period. The capital punishment was applied in offenders of almost all offences. Similarly, a torture had been used in interrogation of all criminal offences. Jural restrictions of torture application had been completely missing in this period. From 1580 the jural directive for court processes and punishment of offenders had been represented by the Municipal Laws by Paul Koldín or by the Land Constitution. From the sixties of the seventeenth century activities of the court had been described in details in jural records – „Manuals“. Typically, those records described contents of particular court processes in details, namely arrest, examination, confrontation, etc.

However, in this period the court had punished the convicted offenders less frequently, because these acts had been more often conducted by the Prague Appellate Court. The new legal code *Constitutio Criminalis Josefina* issued in 1707 regulated the inquisitional process. Evidently, it continued the Municipal laws, however court practices have been quite different. The Appellate Court, which in the course of the first half of 18th century took control over majority of criminal offences, developer fixed judicial decisions. On the basis of these fixed judicial decisions the Appellate Court assigned capital punishment only exceptionally for offences against human living, incendiarism, and extensive thefts, as well. Forced works of various durations (from several weeks to 3 years) or various forms of reverses had been prevailing. The municipal court in Říčany came to its end in December 31, 1765 as the consequence of the above mentioned Theresian act. The municipal court in Říčany represented atypical, small municipal court. Importantly, it has been only one municipal court with capital jurisdiction in the large dominion Uhřetěves ruled by important aristocratic family of Liechtenstein. Namely, the municipal court in Říčany was atypical by a high number of recorded law processes.

Klíčová slova / Key Words

městský soud / municipal court

rozsudek / judgement

mučení / torment

5 Přehled použité literatury a pramenů

Literatura :

Francek J.: Zločin a trest v českých dějinách, Rybka Publishers a Knižní klub, Praha 1999, 1. vydání

Hoffmann F. : K oblastem českých práv městských, SR 16, 1975

Honcová J.: Mučení jako metoda výslechu, České vězeňství 5, 1997 č.2

Honcová J.: Kapitoly z dějin Říčan, 1. vydání 1997, vydavatel: městská rada Říčany

Kincl J., Urfus V.: Římské právo, Panorama, Praha 1990, 1.vydání

Klabouch J.: Staré české soudnictví. Jak se dříve soudívalo, Orbis, Praha 1967

Kočí J.: Čarodějnické procesy. Z dějin inkvizice a čarodějnických procesů v českých zemích v 16. – 18. století, Praha 1973

Malý K.: Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století, Praha 1979

Malý K.: Dějiny státu a práva v Československu (1.díl), Panorama 1988, 1. vydání

Malý K.: Dějiny českého a československého práva do roku 1945, Linde 2003, Praha, 3. přepracované vydání

Pánek J.: Hrdelní soudnictví městečka Čechtice v 17. a 18. století, StřHS 12, 1977

Pánek J.: Hrdelní soudnictví města Příbrami v 17. a 18. století, StřHS 13, 1978

Pánek J.: Hrdelní soudnictví městečka Neveklova v 18. století, StřHS 14, 1979

Pánek J.: Hrdelní soudnictví na Vlašimsku v 16. – 18. století, SVVP 23, 1982

Pánek J.: Městské trestní právo, ČČH 32, 1984

Pánek J.: Smolná kniha městečka Divišova z let 1617 – 1751, StřHS č.8, 1973

Procházková E.: Hrdelní soudnictví města Miličína v 15. – 18. století, SVPP 26, 1985

Procházková E.: Hrdelní soudnictví městeček Prčice a Sedlce v 16. – 18. století, SVPP 24, 1983

Procházková E.: Hrdelní soudnictví města Votic v 16. – 18. století, SVPP 22, 1981

Roučka B.: Poznámky k mapě hrdelních soudů v Čechách v 1. a 2. polovině 18. století, PHS 3, 1957

Stejskal V.: Hrdelní soudnictví města Milevska, diplomová práce na katedře právních dějin PF UK, Praha 1994

Použité prameny:

Prameny tištěné

Jireček H.: Obnovené zřízení zemské, Corpus iuris Bohemici, IV. část edice, Praha 1888

Jireček J.: Městská práva magistra Pavla z Koldína, Corpus iuris Bohemici, III. část edice, Praha 1876

Kolektiv radů AS: Constitutio criminalis Iosephina (též Nové útrpné právo císaře Josefa I. – dobový tisk z r. 1707), KNM

Kytka J.: Smolná kniha města Milevska, Milevsko 1939

Lány E.P.: Kniha černá jinak smolná města Smidar, Liberec 1948

Lány E.P.: Knihy černé jinak smolné při hrdebním soudu v Bystrém, Liberec 1946

Lány E.P.: Smolná kniha města Solnice, Liberec 1948

Straka J.: Z tábořské knihy černé, Tábor 1937

Verbík A. – Škarha I.: Smolná kniha velkobítešská z l. 1556 – 1636, Brno 1973

Verbík A.: Smolná kniha města Velké Bíteše z let 1626 – 1736, Brno 1979

Verbík A.: Černé knihy práva loveckého na hradě Buchlově, Uherské Hradiště 1971

Prameny archivní

SOA Praha – fond Velkostatek Uhřetěves:

- 1. řada kartónů č.1 – 113 – Soudní, správní a hospodářská agenda z let 1650 – 1820
- 2. řada kartónů č.338 – 433 - bez označení - z let 1660 - 1850
- 4 gruntovní knihy označené „Městečko Říčany ve 4 dílech“ z let 1719 – 1806

SOkA Praha – východ – fond Archiv města Říčany:

- Kniha žalob a obvinění města Říčany z let 1605 – 24 (smolná kniha)
- Manuál soudní z let 1667 – 75
- Manuál právní založený r. 1676
- Manuál výsad založený r. 1684
- Manuál úřadu vejsadního městečka Říčany založený r. 1692
- Inventář městských knih říčanských (Manuál) z r. 1738
- Criminální manuál r. 1745 založený (z l. 1745 – 57)
- Kartón č. 10 ozn. „Soudní agenda města Říčan z let 1640 – 1794“

SÚA Praha – fond Apelační soud:

- česká řada OM AS č. 96 – 178
- OM AS 327, kraj kouřimský, kartón č.34, litera A - D
- německá řada OM AS z let 1548 - 1765
- Výpis z knih aneb protokolů pamětních práva Říčán (z let 1607-20), odd 1. fond
Sbírka autografů, i.č. 627

-----

6 Přílohy

Příloha č. 1

Stručný přehled všech procesů doložených u městského soudu v Říčanech v letech 1552 - 1765

Použité písemné symboly:

- A. delikvent (jméno, příjmení, případně společenské postavení, místo narození, věk, bydliště)
  - B. trestný čin („zločin“, přečinění“)
  - C. trest
  - D. stručné shrnutí procesu, poznámka
  - E. prameny
-

1. (1552) bez bližšího určení

- A. a) Martínek z Jazlovic, b) Vít, oba poddaní
- B. a – b) „mord“
- C. a – b) trest neznámý; hraniční soud městečka Říčan konstatuje, že oba delikventi „jsou tím mordem povinni“. Po odvolání k AS je též konečný rozsudek a stanovený trest neznámý.
- D. soud v Říčanech ve svém prvním doloženém procesu dal ve věci žaloby z mordu za právo žalobcům. Současně ale poskytl oběma stranám možnost obrátit se s odvoláním na pražský AS. Odvolali se patrně oba delikventi a AS rozsudek městského soudu zrušil pro rozporná tvrzení žaloby a neurčitým výpovědím svědků.
- E. SÚA Praha, f. AS, OM AS 99, fol. 57b – 58b

2. (1605) 9. – cca 13.-14.duben

- A. Petr Zuzka
- B. loupeže a krádeže
- C. trest smrti (blíže neurčený). Z dalších záznamů vyplývá, že P. Zuzka pečetil svou výpověď vůči jinému delikventovi (V. Vašíčkovi) smrtí na popravišti.

- D. z doby trvání pozdějších procesů (od r.1607) lze odvodit, že poprava tohoto delikventa se stala asi 5. den po jeho zatčení.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Kniha žalob a obvinění z let 1605 - 24, fol.2a - b; 45a - 49b

3. (1605) bez bližšího určení

- A. Matěj Spěváček
- B. loupeže, krádeže
- C. trest smrti (blíže neurčený). Z dalších záznamů vyplývá, že M. Spěváček pečetil svou výpověď vůči jinému delikventovi (V. Vašíčkovi) smrtí na popravišti.
- D. bez poznámek
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Kniha žalob a obvinění z let 1605- 24, fol.2b – 3b

4. (1605) bez bližších údajů

- A. Václav Vašíček jinak Vinař
- B. loupeže, krádeže
- C. trest neznámý (patrně trest smrti)
- D. delikty stvrzeny smrtí na popravišti jeho společníky P. Zuzkou a M. Spěváčkem, což bylo chápáno jako nejvěrohodnější forma svědectví (viz Práva městská art. S.XXX.)
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Kniha žalob a obvinění z let 1605- 24, fol.3b – 4a

5. (1605) bez bližšího určení

- A. Tomáš Vrba
- B. krádež obilí, pych (vodní pych – lovení raků), pokus „mordu“
- C. trest neznámý
- D. přestože se zločinec se ke všem zločinům uvedeným v žalobě dobrovolně přiznal, MS na základě žaloby jako obvykle rozhodl, aby byl delikvent podroben tortuře pro zjištění jeho další trestné činnosti.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Kniha žalob a obvinění z let 1605- 24, fol.4a – 5a

6. (1606) bez bližšího určení

- A. a) Jakub Syrový, b) Jan Skořepa
- B. a – b) krádež obilí (ječmene a ovsa)
- C. a – b) trest neznámý
- D. bez poznámek
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Kniha žalob a obvinění z let 1605-24, fol.5b – 6a

7. (1606) bez bližšího určení

- A. a) Šimon Kakas, b) Bartoň Habart, c) Jan Bezděk jinak Ryšlavý
- B. a – c) „úkladný mord“
- C. a) osvobozen, b - c) trest neznámý
- D. žalobcem byl rytíř Daniel Skalský z Dubu a obvinil uvedené 3 osoby z vraždy Adama Chochola, jeho poddaného, který jim k tomu nedal žádnou záminku. V žalobě závěrem žádal, aby všichni pachatelé byli potrestáni dle Práv městských (Práva městská: čl. N XXX, N XXXI rozdí 3 a N XXXII) a zemských zřízení (čl. L.XXXVI). Z výpovědí všech tří delikventů plyne, že zranili a usmrtili M. Chochola jako reakci na jeho předchozí urážky, ze kterých vznikla hádka a následně rvačka mezi těmito pachateli (na jedné) a M. Chocholem. Rytíř Skalský konstatoval jejich přiznání, takže další „průvod není“ zapotřebí (Práva městská čl. B. IV) s tím, aby tito delikventi byli dle uvedeného ustanovení Práv městských potrestáni. Předtím ale požaduje jejich mučení pro obvyklé „vyhledání dalších jejich jiných nepravostí“. Závěrem podotkl, že udělení milosti tu není možné pro surové zacházení se zabitým. Šimon Kakas před soudem dokázal, že se „zamordovaného“ nedotknul a MS ho osvobodil (tento delikvent se ocitl před soudem za jiný delikt znovu r.1610 kdy však byl již popraven). Mučení tedy byli jen oba zbývající zločinci.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Kniha žalob a obvinění z let 1605-24, fol.6b – 9a

8. (1607) 20.8. – 27.8.

- A. Jan Dršata
- B. loupeže a krádeže „po silnicích a domech“, 2 mordy
- C. trest smrti provazem

- D. proces trval jen týden (v něm se uskutečnilo zatčení, podání žaloby, výpověď inkvizita, jeho trojí výslech na mučidlech a nakonec vynesení hrdelního rozsudku následné pondělí a v tomtéž dni jeho vykonání oběšením).
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Kniha žalob a obvinění z let 1605-24, fol.9b – 10b; též SÚA Praha, OM AS 327, kartón č.34, litera A, též Výpis z knih aneb protokolů pamětních práva Říčan z let 1607-20, f. Sbírka autografů, inv. č. 627.

9. (1607) 21.8. – cca 24.8.

- A. Martin Malý též Martínek
- B. vraždy, krádeže, loupeže („nákeřnictví“)
- C. trest smrti provazem
- D. MS shledal žalobu jako oprávněnou a vůči podezřelému byla třikrát užita tortura (ve třech dnech po sobě). Následující den byl vynesen nad delikventem rozsudek a ještě týž den odsouzenec popraven.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Kniha žalob a obvinění z let 1605-24, fol.11a – 12a; též SÚA Praha, OM AS 327, kartón č.34, litera A; též Výpis z knih aneb protokolů pamětních práva Říčan z let 1607-20, f. Sbírka autografů, inv. č.627.

10. (1607) 27.9. – 4.10.

- A. Václav Vašek zvaný „Rakař“
- B. pych (vodní pych – krádež raků v potoce), krádeže
- C. trest smrti stětím a zahrabání do země
- D. pachatel byl třikrát mučen; při něm se přiznal k dalším krádežím („že veliký zloděj a škůdce zemský jest“) a navíc k blíže nespecifikovanému čarodějnictví. Poslední den byl znovu podroben tortuře, odsouzen k trestu smrti, který byl téhož dne vykonán.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Kniha žalob a obvinění z let 1605-24, fol.12b – 13b; též SÚA Praha, OM AS 327, kartón č.34, litera A; též Výpis z knih aneb protokolů pamětních práva Říčan z let 1607-20, f. Sbírka autografů, inv. č. 627

11. (1610) cca 14.2. – 22.2.

- A. a) Michal Karpíšek, b) Jan Vataček
- B. a – b) loupežné „mordy“, krádeže, loupeže (i v noci)
- C. a) trest neuveden (pachatel buď zemřel ve vězení nebo utekl)
b) šmejkání koněm po ulicích, lámání kolem zdola nahoru („aby mu hnátové kolem zpřeráženi byli“), vpletení do kola a s týmž kolem vyzdvižení (odkaz na Práva městská čl. N.XXX rozdíl 2)
- D. úředník panství V. Semilský obžaloval před MS oba delikventy z uvedených zločinů a s právní argumentací (Práva městská čl. P.I – VI. a XXII – zde předjímá pouze delikt krádeže a v posledním ustanovení i trest smrti mečem neb provazem). M. Karpíšek se dobrovolně přiznal pouze k několika krádežím a loupežím. Při jejich konfrontaci se na základě výpovědi M. Karpíška přiznal též Vataček i k dalším zločinům. Nastalo obvyklé mučení; z dodatečného zápisu však plyne, že M. Karpíšek byl mučen jen jednou (a dál o něm není zmínka, patrně zemřel ve vězení), zatímco J. Vataček byl mučen jako obvykle třikrát po sobě každý den. Poslední den byl odsouzen na následně popraven – viz C.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Kniha žalob a obvinění z let 1605-24, fol.14a – 18b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 327, kartón č.34, litera A

12. (1610) 3.6. – 7.6.

- A. a) Šimon Kakas jinak Homut, b) Vašek Holý
- B. a – b) krádeže a „mnohá čarodějnictví a kouzelnictví“ (odkaz na Práva městská čl. O.II.)
- C. a – b) trest smrti upálením zaživa, ale jejich pán jim může udělit „lehčí“ smrt
- D. delikventy obvinil z čarodějnictví před MS úředník Václav Semilský panství jménem Jaroslava ze Smiřic. Pachatelé zhanobili a okradli popraveného delikventa, který předtím byl vpleten do kola. Ukradli jeho oblečení a uřezali mu „tělesné údy“, které pak užívali k čarám a kouzlům („dali kusem košile z popraveného vytřít žlab, ze kterého koně jedí“), aby koně lépe jedli. Popud k činu dal V. Holý. Kakas si však předtím v hospodě Holýmu stěžoval, že mu koně nechtějí jísti, tak mu tento druhý delikvent poradil provést tento zločin a dále popsal jak s popraveným zacházel. Oba byli třikrát po sobě každý den vyslýcháni na mučidlech („právem outřpným“) a poslední den odsouzení a upálení. (Pozn. Jaroslav Smiřický tedy nevyužil svého práva a neudělil delikventům „lehčí smrt“).

- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Kniha žalob a obvinění z let 1605-24, fol.19a – 21a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 327, kartón č.34, litera A; též Výpis z knih aneb protokolů pamětních práva Říčan z let 1607-20, f. Sbírka autografů inv. č.627

13. (1610) 3.6. – 8.6.

- A. Matěj Kalfas
B. vražda („hrozný mord“)
C. trest smrti lámání kolem a vpletení do kola
D. z výpovědi delikventa vyplynulo, že se pohádal s formanem, který ho fyzicky napadl a on ho zabil nožem v sebeobraně. Přestože byl poškrábaný v obličeji od tohoto formana a protože neměl žádného svědka, MS tuto skutečnost, (tj., že se nejednalo o úkladnou vraždu) nevzal v potaz. Obvinil M.Kalfasa z „hrozného“ mordu, ke kterému vyslýchaný dobrovolně přiznal. Proto MS nařídil pro odhalení jeho další trestné činnosti použít vůči němu tortury, které bylo užito třikrát.
E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Kniha žalob a obvinění z let 1605-24, fol.21b – 22b; též SÚA Praha, Výpis z knih aneb protokolů pamětních práva Říčan z let 1607-20, f. Sbírka autografů, inv. č.627

14. (1610) 5.6. – 7.6.

- A. Jan Vaněk, pastucha
B. krádež obilí
C. osvobozen („hrdlo mu bylo darováno“), neboť při opakovaném mučení se k dalším krádežím nepřiznal a jednalo se o malou krádež
D. delikvent se při výslechu k jedné krádeži dobrovolně přiznal a žádal soud, aby mu bylo odpuštěno. Soud namísto toho užil „pro vyhledání dalších jeho nešlechtností“ torturu. Byl 2 dny po sobě opakovaně mučen, ale k dalším krádežím se nepřiznal. Dále – viz C
E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Kniha žalob a obvinění z let 1605-24, fol.23a – b; též SÚA Praha, Výpis z knih aneb protokolů pamětních práva Říčan z let 1607-20, f. Sbírka autografů, inv. č. 627.

15. (1612) cca 21.7. – 24.7.

- A. Jan Kňourek,
- B. noční krádeže koní a jejich prodej
- C. trest smrti provazem
- D. bez poznámek
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Kniha žalob a obvinění z let 1605-24, fol.24a – b; též SÚA Praha, Výpis z knih aneb protokolů pamětních práva Říčan z let 1607-20, f. Sbírka autografů, inv. č.627

16. (1612) 26.11. – 3.12.

- A. Pavel, pacholek ovčácký
- B. noční krádeže ovcí
- C. trest smrti provazem
- D. inkvizit podrobně popsal provedenou krádež ovcí i to, že druhý pachatel utekl a nechal ho tam samotného. Uvádí, že se jednalo o jeho první krádež. Přesto MS soud rozhodl, aby vůči němu byla užita tortura, jako obvykle „k vyhledání dalších jeho nepravostí a zlých skutků“. Následovalo dvojí mučení (opět každý den jednou) a následné odsouzení a ve stejném dni poprava.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Kniha žalob a obvinění z let 1605-24, fol.25a – 26b; též SÚA Praha, Výpis z knih aneb protokolů pamětních práva Říčan z let 1607-20, f. Sbírka autografů, inv. č. 627

17. (1613) 9.9. – 16.9.

- A. a) Šťastný jinak Šnejdar, b) Nikodém Holý
- B. a – b) krádeže („rozličné noční krádeže“)
- C. a – b) trest smrti provazem („provazem ztrestání“)
- D. žalobce před MS v Říčanech zažaloval oba delikventy z krádeží, které podrobně označil (krádeže krávy, ručnice, noční vloupání 25. července 1613). Závěrem žalobce navrhnul MS, aby s odkazem na Práva městská (art. S.XVII a S.XX) pro vyhledání dalších a větších „zlých skutků“ byli oba podrobeni tortuře. Zde se mj. přiznali, že většinu krádeží provedli v noci. Oba delikventi byli postupně 3 dni po sobě jednou mučeni. Poslední den byli odsouzeni a popraveni – viz C.

- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Kniha žalob a obvinění z let 1605-24, fol.27a – 29b; též SÚA Praha, Výpis z knih aneb protokolů pamětních práva Říčan z let 1607-20, f. Sbírka autografů, inv. č.627

18. (1614) 12.5. – 15.5.

- A. a) Jan Rejsek, b) Petr, jeho tovaryš
- B. a – b) čarodějnictví („mnohé čarodějnictví a kouzla“)
- C. a – b) trest smrti stětím („mečem na hrdle trestání býti mají“) a zahrabání
- D. z hlediska spáchaného deliktu čarodějnictví obdoba procesu č.12/1610. Delikventi podle žaloby v noci na Květnou neděli ze šibenice „ležící mezi lesy říčanskými k Tehovu“ odřezali oba popravené, svlékli jim košili, jednomu z nich uťali ruku a provazy či oprátku ke kouzlům a čárám užívali. Žalobce požádal závěrem soud, aby dle Práv městských art. S.XVII, S.XX a O.II pro „lepší vyhledání dalších nešlechtností právo outřpné na ně puštěno bylo“. Při výpovědi J.Rejzek potvrdil žalobu a popsal nakládání s popraveným delikventem. Současně dodal, že rukou, kterou uťali popravenému míchával koňům řezanku, obojkem a košilí popraveného vytíral žlab, protože pak „koně hezky žerou a jsou hladký“. Dále chtěl „vousy, které uřezal koni Laurencovému“ vložit do Božích muk, ale nakonec to neudělal. Petr tovaryš házel přes hlavu třikrát vodu z potoku a tvrdil, že se mu nemůže nic stát. Z rozhodnutí MS byli oba třikrát mučeni (úterý – čtvrtek). Poslední den odsouzení a popravení. Na popravišti byli napomenuti, aby křivdy nikomu nečinili když „konec svého života již vidí“.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Kniha žalob a obvinění z let 1605-24, fol.30a – 31b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 327, kartón č.34, litera A; též Výpis z knih aneb protokolů pamětních práva Říčan z let 1607-20, f. Sbírka autografů, inv. č. 627

19. (1614) 27.3. – cca 5.4.

- A. Jan Medulandský jinak Krčmář
- B. opakované krádeže dobytka a napomáhání k nim, podvody a „mnohé jiné nepravosti“ (mj. podpora a fedrování škůdců zemských) /Práva městská art. O.XXX/.
- C. trest smrti provazem

- D. žalobce v podané žalobě odkazuje na řadu ustanovení jak ze zemských zřízení (dále jen „ZZ“) – čl. R XIX, LXXVI, XXVII, XXIX a XXXIII; tak Práv městských (čl. N VIII, P XII, O.X – 2 – 4, A XXXV, B XXXVI, 1-2, O.XXX - podpora delikventů). Delikvent byl opět třikrát – každý den jednou – vyslýchán na mučení. Čtvrtý den byl odsouzen a ještě týž den popraven.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Kniha žalob a obvinění z let 1605-24, fol. 32a – 35b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 327, kartón č.34, litera A; Výpis z knih aneb protokolů pamětních práva Říčan z let 1607-20, f. Sbírka autografů, inv. č.627

20. (1619) 23.- 25. září

- A. Jiřík jinak Maxmilián Pražský
- B. smilstvo
- C. výprask a ocejchování delikventa („pardus a cejch od mistra popravního trpěti měl“)
- D. majitel panství Adam Zapský ze Zap obvinil se smilstva uvedeného Jiříka, který byl při jehož spáchání byl přistižen s děvečkou Kateřinou a k deliktu se přiznal. Žádal MS, aby ho odsoudil za ustanovení o smilstvu (stuprum) - nikoliv dle městského práva (Práva městská M.XXX/I) k vymrskání z města či panství, ale aby dle zemského zřízení (dále jen „ZZ“) byl na hrdle ztrestán. Delikvent ve své výpovědi uvedl, že by si Kateřinu rád vzal za ženu. Oba však uvedli ve svém vyznání, že oba tělesný skutek učinili dobrovolně. Proto Jiříka městská rada odsoudila dle práv městských k nehrdelnímu trestu (viz C)
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Kniha žalob a obvinění z let 1605-24, fol. 36a – 37a

21. (1620) 27.1. – 31.1.

- A. a) Jakub Živnůstka, b) jeho manželka, c) syn
- B. a – c) žhářství; a) krádeže
- C. a – c) trest smrti upálením
- D. žalován byl nejprve jen Jakub Živnůstka pro založení ohně ve Světicích. Podezřelý toto popřel. Žalobce dále uvedl, že žalovaný je podezřelý i z krádeže obilí, neboť v minulém roce byl za ní trestán vězením. Navíc se dal před rychtářem na útěk když pro něj šel, čímž na sebe vztáhl podezření, že založil

oheň. Obviněný opětovně odmítl, že by on nebo někdo z jeho rodiny založil oheň. MS nařídil, aby bylo byla proti němu užita tortura (Práva městská čl. S.XX) „pro vyhledání dalších jeho nešlechetností“. Krátký dodatečný zápis uvádí, že do vězení byla vzata celá rodina (Jakub Živnůstka, jeho manželka a syn – všichni pro žhářství). Mučení byli postupně třikrát jen otec a syn. Po třetí tortuře byli všichni odsouzeni trestu smrti a upálení (viz C).

- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Kniha žalob a obvinění z let 1605-24, fol. 37b – 38b; též SÚA Praha, Výpis z knih aneb protokolů pamětních práva Říčan z let 1607-20, f. Sbírka autografů, inv. č.627

22. (1624) 10.6. – 12.6.

- A. a) Vít Smrkovický jinak Moudrý, b) Jan Kalenda
- B. a - b) loupeže, krádeže dobytka, pytláctví (lov zvěře v lese), usilování o bezhrdlí vrchnosti
- C. a) utětí pravé ruky a její přibití na pranýři a poté trest smrti provazem
b) utětí pravé ruky a její přibití na pranýři a poté trest smrti lámáním kolem „zdůli nahoru“ („též jeho práva ruka utiata a na pranýř přibita. Potom „hnátové jeho zlámání, do kola vpleten a zaživa i s kulem vyzdvižen“)
- D. Vít Smrkovický při výslechu dobrovolně popsal svou četnou delikvenci se svou bandou (tj. kde se dopustil uvedené trestné činnosti). Jan Kalenda popřel, že se s V. Smrkovickým zná, ale poté co se V. Smrkovický se na něj odkázal, změnil výpověď a uvedl, že provedli spolu noční loupež v Senohrabech, kde získali „tři kopy šestáků a něco grošů“ a zde se v lese dělili o peníze. MS města Říčan je však namísto toho podrobil tortuře „pro vyhledání dalších zlých skutků“ (dle obvyklého a chybného odkazu na Práva městská art. S.XVII a S.XX) s výhradou AS (tj. „vrchního práva“).
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Kniha žalob a obvinění z let 1605-24, fol.39a – 43a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 327, kartón č.34. litera A; Výpis z knih aneb protokolů pamětních práva Říčan z let 1607-20, f. Sbírka autografů, inv. č.627

23. (1663) bez bližších údajů

- A. Jan Smolík
- B. zoofilie („in pto bestialitis“- pohlavní styk se zvířetem)

- C. trest neznámý
- D. stručný německy psaný zápis z r. 1807 obsahující projednávanou delikvenci v Říčanech v l. 1663 – 1755 zmiňuje tento proces. Odkazuje pouze na ortel a výsledky (oba archivně nedoloženy). Další písemné prameny k tomuto procesu patrně neexistují.
- E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhřetěves, kartón č. 137

24. (1666) bez bližších údajů

- A. a) Anna Marie Benátská (Benatschin) b) Martin Veprašek
- B. a)-b) zavraždění manžela, oboustranné cizoložství (in pto duplicis adultery)
- C. a) bičování metlou, poté vedena na popraviště a zde potrestána trestem smrti stětím („mečem na hrdle“);
b) lámání kolem a vpletení do něj
- D. delikt je doložen pouze ve stručném německy psaném zápisu z r. 1807 obsahující delikvenci projednávanou u říčanského soudu v l. 1663 – 1755. (Inkvizitorní akta, na které zápis odkazuje, nebyla nalezena).
- E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhřetěves, kartón č. 137

25. (1666) bez bližších údajů

- A. Jiří Kopřiva, černínský poddaný
- B. vražda („mord propíchnutím nožem“)
- C. trest smrti stětím a vpletení do kola
- D. delikt je doložen pouze ve stručném německy psaném zápisu z r. 1807 obsahující delikvenci projednávanou u říčanského soudu v l. 1663 – 1755.
- E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhřetěves, kartón č. 137

26. (1667) 1. červenec – 10. srpen

- A. a) Martin Maršálek, b) Matěj Smrčka
- B. a – b) krádež dobytka (souvisí s procesem č. 27)
- C. a) složení reversu, v němž slibuje polepšení svého života; b) porovnání se všemi postiženými a složení reversu, v němž se zaváže, že se tohoto deliktu již nedopustí, poté propuštění. (Rozhodnutí hejtmana panství – pachatel byl povinen složit revers)
- D. bez připomínek

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol.6a – 9b

27. (1667) 13. červenec – 5. srpen

A. Adam Černý

B. krádež dobytka

C. složení reversu, v němž se delikvent zavázal, že se dalších krádeží nedopustí, uhrazení vzniklé škody způsobené krádeží. Poté propuštěn. (Rozhodnutí hejtmana panství – pachatel byl povinen složit revers)

D. pachatel byl dvakrát vyslýchán. (Proces souvisel s předchozím procesem č.26)

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol.10a – 11b; 16a

28. (1667) 2. červenec - 10. srpen

A. Jan Jindra

B. čarodějnictví

C. složení hrdelního reversu, v němž se delikvent zavázal, že se čarování již více nedopustí a následné vypovězení z uhříněvského panství pod hrdelním trestem. (Rozhodnutí o složení reversu vydal hejtman panství)

D. jednalo se opět o pověrečné čarování bez škodlivých následků. Pachatel uvedl, že omyl vodou z potoka své koně a tuto vodu vylil jistému O. Plachýmu přes cestu, aby jeho koně nebyli hladší než jeho. K ničemu dalšímu se odmítl přiznat. Hejtman panství rozhodl, aby proces byl rychle ukončen a nevznikaly zbytečné výdaje. Dále - viz C.

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol.10a – 14a

29. (1667) 4. červenec – 10. srpen

A. Mikoláš Zemína

B. krádež dobytka (crimen abigeatus)

C. složení reversu, ve kterém se delikvent zavazuje, že svůj život polepší, nebude se nikomu mstít a žádných zlých skutků se již nedopustí. V opačném případě bude „bez milosti ztrestán“. (Patrně opět rozhodnutí hejtmana panství)

D. delikvent dodán do říčanského arestu za krádež vola hejtmanem panství, který požaduje jeho vyslechnutí a podání zprávy. Současně přikazuje ho dobře zajistit kládou za nohy a ruce na dobu tří dní, což označuje jako formu trestu. Delikvent

se ke krádeži přiznal a stručně jí popsal. Při dalším examenu se přes učiněné pohrůžky delikvent již k ničemu nepřiznal.

- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol.14b – 15b, 16b – 17b

30. (1667) 5. srpen – 9. září

- A. Kateřina Zarmoucená, 22 let
B. infanticidium („zamordování svého neřádně nabytého plodu“), smilstvo
C. trest smrti stětím, probití kulem a zahrabání („mečem na hrdle trestána, kulem skrze srdce probita a zahrabána“)
D. delikventka byla zatčena, arestována a vyslechnuta v Říčanech na základě příkazu hejtmána uhříněvského panství. Na rozdíl od ostatních delikventek se k infanticidiu dobrovolně přiznala a uvedla, že dítě zabila (zlomila mu krček) proto „abych zase za děvečku choditi mohla“. Protože se delikventka přiznala byla akta odeslána AS, který ji 30. srpna téhož roku odsoudil k obvyklému hrdelnímu trestu za tento delikt – viz C. V té době neměly Říčany ještě vlastního kata a „vypůjčily“ si ho z královského města Kouřimi na popravu, ke které došlo 9. září téhož roku. Celkové výdaje za tento proces vč. exekuce činily 56 zl. 51 kr.
E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol.18a – 31a, 37a – 39a

31. (1667) 22. srpen – (1668) 5. březen

- A. Vavřinec Skočdopole
B. krádež dobytka („crimen abigeatus“), zranění dvou ovčáckých pacholků
C. půlroční nucené práce na obecním neb panském díle v poutech a železích, poté složení hrdelního reversu. Rozsudek vydal AS.
D. delikvent se vloupal v noci do ovčína a při krádeži, při které byl vyrušen, popíchal nožem 2 ovčáky. Při útěku ho zasáhl šafář střelnou zbraní a zranil do nohy. Následně byl dopaden a na příkaz hejtmána panství J. Kolovratského dodán do říčanského vězení. Našli se při něm i instrumenty ke krádeži. Následně byl delikvent vyslechnut, popsal provedenou krádež a uvedl, že neměl s ženou co jíst. Přiznal popíchání obou ovčáků i postřelení šafářem. Kromě toho na něj byli puštěni psi. Podotkl, že ukradl jen jednu ovci. AS ho poté odsoudil k nuceným pracím (viz C)

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol.32a – 36a, 79a – 80a

32. (1667) 9. září – 16.září

A. Kateřina Kozová

B. smilstvo

C. hejtman panství dal příkaz, aby mlynář Meloun se s delikventkou před úřadem porovnal a vyplatil jí a poté může být propuštěna. Dále uvádí, že oba jsou stejně vinni

D. k sexuálnímu styku dal podnět její hospodář, mlynář Meloun, který jí slíbil, že si jí vezme za manželku

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol. 45a – 47a

33. (1667) 9. říjen

A. Martin Procházka

B. krádež obilí

C. složení prostého reversu. Současně se měl ujmout některého opuštěného gruntu. Hejtman pak nařídil, aby byl pachatel na revers propuštěn

D. podezřelý byl vzatý do arestu na příkaz hejtmana panství a vyslechnut. K žádné krádeži obilí se ale nepřiznal. Na otázku, proč utíkal před lipanským rychtářem, odpověděl, že se bál bití

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol.48a – 50a

34. (1667) 28. říjen – 6.listopad

A. a) Václav Hubátka, b) Dorota Hubátková

B. a – b) krádež

C. a) složení reversu, ve kterém se delikvent zavázal, že se s právem a postiženými lidmi „srovná“ (tj. uhradí vzniklou škodu), poté bude jeho žena propuštěna z arestu.

b) zproštěna obžaloby, ale jako rukojmí zůstala v arestu do uhrazení škody jejím manželem, která byla způsobená krádeží. Oba delikventy potrestal hejtman panství

D. bez poznámek

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol. 50b - 53a

35. (1667) 23. říjen

- A. Alžběta N., děvka
- B. krádež peněz
- C. trest neznámý
- D. doložen pouze podnět k žalobě, který adresoval Melichar Strašínský hejtmanovi panství, v němž uvádí, že mu byly ukradeny ze spížku 2 dukáty (tj. 6 zl.). Nevěděl kdo mu je ukradl, ale před krátkou dobou se od lidí dověděl, že jistá Alžběta N. (pozn. neznámé příjmení) děvka, tento spížek několikrát odmykala a jemu tyto peníze měla ukrást.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol.57b – 58a

36. (1668) 5. leden – 8.březen

- A. a) Martin Železný, b) Jiří Baudyš
- B. a) krádež obilí, b) přijímání kradeného obilí
- C. a) složení ostrého reversu, ve kterém se delikvent zavázal, že se žádné krádeže nedopustí a nebude se nikomu mstít, jinak bude trestán na hrdle a poté propuštění
b) složení hrdelního reversu a vypovězení z panství JKnM ve 2 týdnech. Oba potrestáni složením reversu hejtmanem panství.
- D. M. Železný byl dán do říčanského arestu na pokyn hejtman panství Uhříněves za krádež obilí v Běchovicích a jeho dodání pekaři J. Baudyšovi, který ale nevěděl o tom, že je kradené (uvedl, že je mu známo, že namísto peněz se všude v okolí platí mlatcům v naturáliích tj. obilím a že nemůže vědět, zda jde o obilí kradené). Železný se přiznal ke krádeži obilí, kterou spáchal třikrát. Hejtman pak MS rozhodl, že tento delikvent bude konfrontován se svědky, kteří o jeho krádežích vědí a má být přikován na hodinu za ruce a nohy ke kládě. Před říčanský soud byl nakonec obeslán i pekař Baudyš, který opět zapíral, ale když byl konfrontován s M. Železným přiznal, že od něj v noci kupoval obilí a že ten mu povídal, že obilí je kradené. A vyzýval ho, aby přinesli další obilí. Byl tedy dán krátce do vězení, ale propuštěn protože ho potřeboval počernický správce.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol.61a – 78b

37. (1668) 14.březen – 17.březen

- A. Matouš Krátký
- B. čarodějnictví
- C. pouze porovnání mezi podezřelým M. Krátkým a P. Dražeckým, že jeden proti druhému a proti jeho poctivosti nebudou nic mluvit a to pod pokutou 10 kop grošů. Patrně opět rozhodl hejtman panství.
- D. jednalo se opět o pověrečné čarování. K soudu se dostavil P. Dražecký a P. Dvořecký, kteří nemohli prokázat, že by jim bylo čarami ublíženo. Dále - viz C.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol.80b – 85a

38. (1668) 21. – 29. březen

- A. Jan Slatinský
- B. bigamie (dvojženství)
- C. propuštění z vězení na základě závazku jeho manželky Kateřiny, že do sv. Jiří dodá jejich oddací list. Patrně opět rozhodl hejtman panství.
- D. podezřelý byl zatčen na udání jistého V.Šupa. Delikvent připrvém výslechu uvedl, že sice žil s ženou, měl s ní 2 děti, ale nebyl s ní oddán, nikde ho nechtěli oddat a za falešný oddací list je oba jejich pán, pan Straka nechal vsadit do arestu. Hejtman konstatoval rozpory ve výpovědích podezřelého i svědka Šupa. Nakonec hejtman uvádí, že oddací list podrobně prohlédl a shledal, že byl oddán s manželkou Kateřinou. Ta se zavázala oddací list složit k úřadu městys Říčan – trest viz C
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol.86a – 94a

39. (1668) 14. - 23. březen

- A. Adam Srbek
- B. spolupráce s loupežníky
- C. osvobozen a propuštěn na základě příkazu MS Starého Města pražského
- D. jmenovaný byl dodán do říčanského arestu; hejtman panství ho na upozornění staroměstského purkmistra převezl k výslechu a konfrontaci k soudu Starého Města pražského, neboť někteří členové bandy Petrovských se na něj odvolávali. Zde byl v přítomnosti komisařů AS konfrontován s některými zajatými „Petrovskými“. Staroměstský soud ho však shledal za nevinného a poslal ho zpět. Následně byl podezřelý osvobozen a propuštěn (viz C).

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol.95a – 96b

40. (1668) 1. květen – 24.květen

A. Anna Vrabcová

B. žhářství (podezření)

C. složení přísahy, v níž podezřelá uvádí, že byla z tohoto deliktu obviněna skrze závist a nepřítelství jiných lidí, že se ho nedopustila, ani na to nemyslela ani jiného k tomu nenavozovala. Nakonec hejtman panství rozhodl v této věci tak, že vzhledem k tomu, že se na ní nic prokázat nemůže, ale nikdo se za ní nechce zaručit, byla povinna se očistit přísahou.

D. podezření inkvizitky se zakládalo na nepřímých důkazech – indiciích - (pohrůžka svědkovi V. Kopeckému, že ho vypálí, pokud o ní ještě něco špatného řekne a obvinění děvečky z paličství, za urážku, že je nečistá). Jiný svědek uvedl, že inkvizitka přiběhla domů když už bylo vidět požár, ale podezřelá běžela domů oklikou, nikoli přímo. Obvinění ze žhářství od děvečky odmítla s tím, že ona o ní řekla, že je nečistá. Podle výpovědí však byla D. Vrabcová energická a svárlivá žena.

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol.97a – 103a, 105b – 106b

41. (1668) 5.květen – 14.květen

A. a) – c) Jiřík a Jan Vystrčil, Mikoláš Váňa

B. a – c) krádež obilí

C. a – c) propuštění na revers, protože se zavázali uhradit pokutu. Kromě toho se v něm zavázali, že polepší svůj život, nebudou se nikomu mstít a žádného zlodějství se v životě již nedopustí. Jinak budou bez milosti trestáni tj. pokutováni částkou 50 kop míšeňských a poté vypovězeni z gruntů JKnM. Na prosby jejich manželek byli na základě rozhodnutí hejtmána panství a po složení reversu propuštěni.

D. všichni tři delikventi byli arestováni a vyslechnuti a k této krádeži obilí se přiznali

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol.103b – 105b

42. (1668) 2. – 4.srpen

- A. a) Matouš Těžký, b) Mikoláš Tyčka
- B. a – b) pych (vodný pych)
- C. a – b) složení reversu a následné propuštění
- D. oba delikventi se při dobrovolných výsleších k vodnímu pychu tj. lovu ryb a raků v panských potocích přiznali. Hejtman panství rozhodl, aby oba delikventi byli po složení reversu propuštěni.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol.113a – 116b

43. (1668) 26. srpen – 5.září

- A. Jiřík Jonáš zv. Strnad
- B. krádež peněz (15 grošů)
- C. prostý revers pachatele, že se nebude mstít ani jiného navozovat. (T.Holub se zavázal, že Strnada z té krádeže dále vinit nebude). Rozhodl opět hejtman panství – viz D.
- D. hejtman posléze rozhodl, aby mlynář Holub, chce-li podeřelého nadále vinit z krádeže i když k tomu nemá žádný přímý důkaz nebo, zda ho chce „z trestání propustit“. Holub rozhodl, že ho nadále nechce vinit z krádeže.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol. 116a – 125b

44. (1668) 15. – 17. říjen

- A. Jan Rohožka
- B. čarodějnictví (žádal pacholka, aby nastrouhl hlínu z pluhu rychtáře, že jí přinese domů a bude do ní dávat sůl, aby jí dával do žlabu a koně to lízali)
- C. zaplacení pokuty 5 kop grošů do týdne po propuštění a porovnání a smíření se s D.Šebkem v přítomnosti celého úřadu (Rozhodnutí hejtmana panství).
- D. Daniel Šebek, dubecký rychtář podal žalobu na Jana Rohožku hejtmanovi panství, který nařídil soudu v Říčanech vyslechnout resp. konfrontovat žalobce Šebka i obžalovaného Rohožku. Ten žalobu odmítl a všechno zapřel a uvedl, že byl velmi opilý a nepamatuje si co říkal. Rohožka byl vzat do vězení se souhlasem hejtmana, ale protože byl čas k setí, nařídil ho zase propustit s následujícím trestem (viz C). Obě strany se smířily pod pokutou 10 kop grošů.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol.127a – 129b

45. (1668) 4. – 16. listopad

- A. Martin Krátký
- B. cizoložství („s cizí manželkou zle obcoval“)
- C. složení reversu na příkaz hejtmana panství, že se odřekne dalšího „proti přikázání Božímu čelícímu hříchu“ a zaváže se, že se nikomu nebude mstít, jinak bude na hrdle trestán. Jako součást trestu zhotoví jakožto tesař jednu kůlnu na sloupech (tj. aby „šatlávku z dřeva roubenou vystavěl.“
- D. bez poznámek
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol. 130a – 131b

46. (1668) 30. říjen - 20. listopad

- A. a) Jan Wintzer, ovčák, b) Jakub Drábek, c) Jan Polívka jinak Pekárek, d) Pavel Hořejší, šafář kyjský
- B. a – d) krádež ovčí vlny
- C. a – d) vězení o délce jednoho týdne
  - a) pokuta 20 kop grošů – za iniciování krádeže, b) 15 kop grošů - za pomoc při krádeži, c) 5 kop grošů, že se dal přemluvit ke krádeži, d) 20 kop grošů - že ovčí vlnu zavezl do Prahy a tam prodal. Rozhodnutí o potrestání jednotlivých delikventů vydal hejtman panství a potrestal je podle míry účasti na této krádeži – viz D.
- D. z výsledku M. Střechy vyplynulo, že se jednalo o krádež a prodej panské ovčí vlny. Podezřelí byli arestováni a přísně vyslechnuti MS (s pohrůzkou mučení), mučení ale nebyli. Následně byli krátce vyslechnuti i další 3 delikventi. Vyšlo najevo, že krádež inicioval ovčák kyjský, což při výsledku přiznal. Výsledky všech delikventů byly zaslány hejtmanu panství k dalšímu rozhodnutí – viz D.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol. 135a – 140b, 142a - 143a

47. (1669) 19. březen - 12.duben

- A. a) Matěj Kabourek, b) Jan Hloupý, c) Jan Svoboda, d) Jan Dolejší jinak Švec, e) Kryštof Vojta
- B. a – e) krádež obilí
- C. a) složení reversu a předání hejtmanovi z Kácova, kde byl poddaným, který ho chtěl sám potrestat; b – e) složení reversu, kde se delikventi zavazují polepšit svůj

život, odříkají se do smrti dalších krádeží a „jiných zlých skutků“. Pokud by tento revers přestoupili, budou pokutováni částkou 50 kop grošů a poté vypovězeni z gruntů JKnM. Povinnost složit revers všem delikventům rozhodl patrně hejtman panství.

- D. všichni delikventi se přiznali, že veškeré kradené obilí nosili do „rathousu“ a šenkýři do komory, což on potvrdil. Při výslechu nebylo užito mučení, jen pohrůžka.
- E. SOKA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol. 182a – 196a

48. (1669) 8. – 28. červen

- A. Jakub Procházka
- B. krádež dobytka (crimen abigeatus)
- C. trest neznámý
- D. hejtman panství nařídil uvěznění podezřelého, jeho přísný výslech s pohrůzkou užití palečnic a uvedl otázky, na které měl být podezřelý dotazován. Procházka uvedl, že krádež provedl sám a nikdo ho nenavedl. Odpovědi poslal MS hejtmanovi panství, který následně nařídil, aby delikvent odpověděl na další sérii podrobnějších otázek, které vypracoval. Po druhém výslechu podezřelého již nejsou doloženy další zprávy o pokračování a konci tohoto procesu.
- E. SOKA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol. 208a – 213a

49. (1669) 1. – 14. červenec

- A. Václav Vaněček, šafář
- B. krádež peněz
- C. složení přísahy, že ztracených peněz nebylo víc jak 9 tolarů a 6 dukátů a že víc peněz na dvoře nenašel. Rozhodl opět hejtman panství.
- D. delikvent Vaněček nepřiznal přijetí žádných peněz, ani jeho žena o ničem nevěděla. Okradená dívka specifikovala krádež na 9 tolarů a 6 dukátů a uvedla, že jsou oba zloději a že jim nevěří. Při opakovaném examinu sdělil uvedený šafář, že její peníze našel v nezamčené truhle, vzal je a dal mezi panské peníze s tím, že je nepře počítával, neboť byla tma. Zaručil se za něj Matěj Novák, aby mohl delikvent s celou rodinou zůstat na zdejších gruntech.
- E. SOKA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol. 215a – 220a

50. (1669) 7.srpen

- A. Jan Radimovský
- B. pych (vodní pych)
- C. složení hrdelního reversu, vypovězení z gruntů JKnM v okruhu třech mil. Rozhodl opět hejtman panství
- D. delikvent v reversu uvedl, že lovil ryby a raky v potocích JKnM. Zavazuje se, že se polepší, nebude provádět pytláctví ani žádnou jinou kriminální činnost, jinak bude potrestán provazem na hrdle a že se nebude nikomu mstít.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol. 141a – b

51. (1669) 31. srpen

- A. Václav Kraboška
- B. pohrůžka zbitím
- C. složení prostého reversu, ve kterém se inkvizit zavazuje, že polepší svůj život a ničeho zlého se do smrti nedopustí. Rozhodl hejtman panství.
- D. podezřelý odmítl, že by najal skupinu lidí, aby lidi, kteří vysláni pro cizí poddanou, zbili. Byly však vyslechnuty 3 osoby, které inkvizit poslal, aby tuto poddanou dívku zajistily a odňaly osobám, které byly pro ní vyslány.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol. 221b – 224a

52. (1670-71) bez bližšího určení

- A. Anna Rakubková
- B. cizoložství s Jakubem Šrámkem (in ptco simplicis adultery) – odkaz na Práva městská čl. M.XXIX
- C. trest smrti stětím. Ortel patrně vynesl zdejší MS
- D. pachatelka byla poddanou hraběte Šlika na Starých Hradech. J.Šrámek zas poddaný panství uhříněvského z Benic. Oba byli zajištěni v říčanském arestu. Dne 4.srpna poslal hejtman panství Staré Hradky na příkaz hraběte Šlika k magistrátu tohoto městečka vybrané lidi s písemnou potvrzenou žádostí, aby delikventku „vyzdvihli“ (převzali) a mohla být potrestána na jeho panství v městě Libáni. Žádost byla datována 4. srpna 1671. Z „Repetitoria criminálních deliktů“ z let 1663 – 1755 pořízeného r.1807 však vyplývá, že delikventka byla v Říčanech již r. 1670 odsouzena „k meči“ (tj. ke stětí) a popravena, a žádost o její převzetí přišla pozdě.

- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol.224b – 225a; též SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č.137

53. (1670) 9. květen

- A. a) Bohuslav Kuban, b) Tomáš Kuthan
B. a - b) usmrcení ve rvačce Matěje Řezáče
C. a) jeden rok vězení, práce na obecním neb panském díle v poutech a železích po stejnou dobu; b) osvobozen a propuštěn z vězení
D. doložen jen ortel a misív AS
E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol. 225b – 226a

54. (1671) 8. červenec

- A. Pavel Vyskočil
B. krádež drůbeže
C. složení reversu. Není známo kdo příkaz k jeho složení delikventem.
D. z procesu doložen pouze revers, ve kterém delikvent popisuje svou trestnou činnost
E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol.253b – 254a

55. (1671) bez uvedení bližšího data

- A. Magdalena Popovková
B. infanticidium (nechala své dítě ve stáji roztrhat prasaty), smilstvo
C. trest neznámý
D. delikt je doložen jen ve stručném německy psaném zápisu z r. 1807 obsahující delikvenci projednávanou u říčanského soudu v letech 1663 – 1755
E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č.137

56. (1673) 6. květen

- A. Duchoslav Kafka
B. rouhání („blasfemie“)
C. vytržení jazyka („vytažení jazyka tejllem“)
D. ortel vydal osobně kníže z Liechtensteina s odkazem na ustanovení Práv městských čl. M.28 („aby jeho zlořečený jazyk od mistra popravního teylem vytažen byl“)

- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol. 231a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 327, kartón č.34, litera B

57. (1673) 6. říjen

- A. Matěj Kočí
- B. čarodějnictví (snaha o zošklivení kovářovy dcery pomocí čarování)
- C. složení reversu, ve kterém se pachatele zavazuje, že se stejného deliktu do smrti nedopustí, podmíněné vypovězení (pokud chce na gruntech JKnM setrvat, musí se „náležitě, pobožně a poctivě chovat“). Pokud svůj závazek z reversu poruší bude trestán „podle práva“. Není známo kdo příkaz k jeho složení delikventu vydal
- D. bez poznámek
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol. 232a

58. (1673) 6. září – 16. říjen

- A. a) Václav Kratochvíl, b) Judita N., dcera mlynáře berounského
- B. a) cizoložství, b) smilstvo
- C. a) složení reversu, ve kterém se zavazuje, že v budoucnu se takového hříšného skutku nedopustí, této dívce se vyhne, bude se věnovat „v lásce“ své manželce a nebude se nikomu mstít, jinak bude ztrestán podle práva.
b) složení reversu, že se o své dítě – pokud se narodí – bude svědomitě starat a dalších hříchů se nedopustí, jinak bude ku příkladu jiným potrestána. Děvečka však „měla co činit“ i s nějakými vojáky. V obou případech rozhodl o složení reversu hejtman panství
- D. delikvent tělesně obcoval se svou děvečkou a obtěžkal jí.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol. 232b – 233b

59. (1673) 6. říjen

- A. a) Jan Zahradníček, b) Jan Černý
- B. a – b) podezření z krádeže
- C. a – b) trest neznámý
- D. podle dvou svědků byl J. Zahradníček podezřelý z krádeže 30 zl. 8 kr. jisté pastušini Juliáně. Ke krádeži mělo dojít na klecanských polích a Zahradníček řekl svědkům, že tato Juliána nosí s sebou vždy peníze a že „o ně přijde dřív, než se

naděje“. Krádež se měla stát 29. září. Zahradníček byl toho dne v polích přistižen „začerněný“ v obličeji. Oba delikventi byli arestováni. O úloze J. Černého v krádeži se nikde nemluví.

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol.234b – 235b

60. (1673) 3. září – 1674 11. březen

A. Jan Šatoplet

B. podezření z „mordu“ Samuela Janka

C. propuštění z vězení na revers a na základě císařské amnestie („císařského pardónu“)

D. ze znění spisů je patrné, že se podezření z „mordu“ na delikventa nepotvrdilo

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol.236a – 237a

61. (1675) 18. – 21. říjen

A. Jakub Čermák, hrnčíř

B. sebevražda (suicidium)

C. sebevrah byl vyvezen ke staré šibenici u Velkého Tehova kde mu kat rozťal prsy, vytrhl srdce, sťal hlavu a následně zahrabal. Není uvedeno kdo vydal příkaz k tomuto posmrtnému potrestání delikventa.

D. delikvent spáchal sebevraždu 18. října. Byl přivezen ke staré šibenici, „kde se k Velkému Tehovu jede“. Práva městská sice nařizovala (čl. O.I./I), aby tělo sebevraha bylo vyvezena na rozcestí (tj. popraviště) a tam spáleno, ale v praxi se to nedělo. Mrtvé tělo bylo jen zahrabáno na popravišti. Celkové výdaje za tento proces činily 16 zl. 16 kr.

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol. 107a – b

62. (1676) 22. duben

A. a) Kryštof, syn Šimona kováře, b) Jakub Tuček

B. a) čarodějnictví

b) čarodějnictví + krádež obilí

C. a) složení prostého reversu, v němž se delikvent zavazuje, že se stejného jednání do smrti nedopustí a nebude se nikomu mstít;

b) složení prostého reversu stejného obsahu – viz a); dále se zavazuje, že zaplatí 6 kop grošů do důchodu JKnM a ještě 4 kr. zvlášť. Způsob potrestání stanovil hejtman panství.

- D. a) obviněný při dobrovolném výslechu uvedl, že ho k tomu nikdo nenavedl. Provedl to v noci. Vylezl na šibenici, vytloukl z ní hřebík po oběšenci a utekl s ním. Udělal to proto, aby mu dobytek koňský šel dobře pod ruku. Odmítl, že byl podřezal kříž a Boží muka, z nichž ho soud obvinil. Obdobně se ke své činnosti vyjadřuje ve svém reversu; b) užíval kus tohoto hřebu za šibenice resp. dával z něho jíst koním a užíval k čarám a pověrám. Dále v noci kradl obilí ze dvora křenického.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1667, fol. 239a – 243b

63. (1676) 24. září

- A. Václav Truhlář
- B. pytláctví – „spáchané krádeže v bažantnici“ v roce 1675
- C. věznění v arestu od 20. září 1675 – do 24. září 1676; poté složení obyčejného reversu a propuštění. Příkaz ke složení reversu vydal hejtman panství.
- D. doložena jen stručná zpráva, z níž plyne, že delikvent se dopustil pytláctví v předchozím roce (1675), dále viz C.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 1b – 2a

64. (1676) 2. srpen

- A. Tomáš Řehák
- B. krádeže
- C. trest neznámý
- D. ve výslechu podezřelý uvedl, že byl naveden nupackým švecem. Dále popisuje provedenou krádež. Další písemnosti k tomuto procesu nejsou doloženy.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 4b – 5a

65. (1676) 12. srpen – 5. listopad

- A. Eva Vaňková, 19 let
- B. zoofilie (pohlavní styk se psem ovčáckým)
- C. trest smrti stětím s následným upálením; ortel osobně vynesen knížetem z Liechtensteina s chybnou právní kvalifikací (Práva městská čl. M.XXIX označují

pod tímto ustanovením cizoložství); delikventka byla vzhledem k mladému věku (polehčující okolnosti) potrestána „lehčím“ trestem smrti namísto obvyklého upálení zaživa.

- D. z výsledku delikventky vyplynulo, že pohlavní styk se psem sama vyhledala. Byla při tomto přistižena na chmelnici šafářovou dcerou, se kterou byla konfrontována
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 7a – 13a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 327, kartón č.34, litera B

66. (1677) 14. leden

- A. Václav Truhlář jinak Student
- B. pohrůžka vypálením obce
- C. trest neznámý
- D. doložena jen žaloba purkmistra a konšelů adresovaná hejtmanovi panství
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol.15a - b

67. (1676) 16. říjen - (1677) 23.srpen

- A. Petr Formánek jinak Cibulka
- B. krádeže dobytka (25 kusů ovcí v Královicích)
- C. trest neznámý
- D. delikvent odmítl při prvním výsledku (16.10.1676) většinu krádeží dobytka, ze kterých byl obviněn; přiznal se však k jiným krádežím dobytka (ovcí, vepřů), které byly na něj vyznány jinými delikventy. Jistý Jakub Kříž, sedící pro krádež v malostranském vězení (a jeho společník) ho nazval největším škůdcem. Formánek se přiznal, že např. ve Zlonicích před určitou dobou seděl ve vězení pro krádež 40 kusů ovčího dobytka a z tohoto vězení utekl. Další výslech se konal až 16. března 1677 a delikvent v něm opakoval stejné odpovědi jen je doplnil a zpřesnil. Zápis končí sdělením MS hejtmanovi panství ze srpna 1677, že delikvent byl pro krádeže dodán do zdejšího arestu a s jeho arestováním vznikly městu značné výlohy.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol.19b – 29b, 38a

68. (1677) bez bližšího údaje

- A. Václav Canisius
- B. krádež zvířete, pohrůžka pálením

- C. složení hrdelního reversu, postavení za sebe dvou rukojmích. Způsob potrestání stanovil hejtman panství
- D. bez poznámek
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, kartón č.10

69. (1677) 11. březen – (1678) 5.duben

- A. a) Jan Kaprálek , b) Anna Kaprálková, jeho pastorní dcera
- B. a) pokus smilstva, b) opakované smilstvo (stuprum duplex)
- C. a) složení reversu + postavení dvou rukojmích a propuštění (18. ledna); b) složení hrdelního reversu a vypovězení z panství v okruhu šesti mil, jinak bude delikventka „mečem na hrdle trestána“ (5. duben 1678). Oba delikventy potrestal hejtman panství.
- D. Anna při třech výsleších uvedla, že se dopustila postupně smilstva s několika muži, které jmenovala. S některými smilnila opakovaně. Dále uvedla, že jí naváděla místní židovka Lída. Narodila se dcera, kterou, jak uvedla, měla s holomkem – Janem Kaprálkem, což se nepotvrdilo. Otec dítěte byl neznámý. Hejtman panství nařídil jejich konfrontaci a pokud by před otčímem zapírala, mělo se jí pohrozit mučením (palečnicemi). Ona zopakovala, že se jí J. Kaprálek snažil dvakrát znásilnit. Ten jí označil za kurvu a tvrdil, že na ní na hrázi pouze padl, podruhé však přiznal, že jí chtěl znásilnit, ale zrovna někdo šel. Anna jeho výpověď potvrdila. Kaprálek závěrem dodal, že jí měl vhodit do vody a utopit.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 42a – 52b, 94b

70. (1677) 18.září – 7.říjen

- A. Tomáš Svoboda
- B. krádež obilí
- C. vykonání přísahy, očištění se od krádeže a propuštění z vězení. Rozhodl MS
- D. Kateřina Kohoutková adresovala hejtmanu panství žalobu na Tomáše Svobodu, že jí ukradl 4 pytle pšenice. Při výslechu krádež odmítl, připustil jen, že byl tajně v Praze prodávat pšenici, ačkoliv jí měli dát do důchodu – bál se pokuty. Tvrdil však, že ta pšenice byla jeho a nikoli kradená. Žalobkyně však neměla žádné svědky k podané žalobě. Proto MS, aby je pachatel očistil přísahou, že tu krádež nespáchal. Před přísahou T. Svoboda upozorněn, co znamená falešná přísaha

(„zapírání Boha Všemohoucího, zbavení se božských milostí, zapomínání na svou duši a Krista Pána“ atd.)

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 54a – 57b

71. (1677) 1. listopad – (1678) 5. duben

A. Kateřina Kočová

B. čarodějnictví („zlých věcí z ponuknutí ďábla zlého, čarův se přidržela, z provazu mlíko dojívala a takovým lidem poctivým z něho másla dělajíc, prodávala“)

C. složený hrdelní revers, ve kterém se delikventka zavazuje, že podobných praktik zanechá a polepší svůj život. V opačném případě bude jako čarodějnice upálena na hranici. O potrestání rozhodl opět hejtman panství.

D. delikventka byla při výslechu byla mučena palečnicemi. Při konfrontaci se synem, který opakoval, že došla krávu s pomocí provazu, jeho tvrzení odmítla a synovi řekla, že byl naveden. MS ve zprávě o výslechu uvedl hejtmanovi panství, že delikventka přestála mučení aniž dala najevo jakoukoli bolest.

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 59b – 62b, 94b

72. (1677) 13 .září - 16. prosinec

A. Matouš Vrabec

B. krádeže

C. složení hrdelního reversu, v němž se uvádějí podrobnosti tohoto procesu. Propuštěný se zavázal, že polepší svůj život, nebude krást ani se nikomu mstít a okamžitě opustí grunty JKnM v okruhu šesti mil. V opačném případě bude trestán na hrdle. Na návrh MS rozhodl o potrestání hejtman panství.

D. delikvent odmítl nařčení z krádeže kalicha posvátného v kostele, účast tovaryšů přes pohrůžku, že „na něj bude kat puštěn“ a že to na něj pověděl žid uhříněvský, kterému chtěl kalich prodat. Jeho manželka dosvědčila, že M. Vrabec seděl u staroměstského soudu v šatlavě 5 let, dále v Plzni; na Starém Městě byl vyslýchán i na tortuře a všechna inkviziční akta dostal AS. Následně složil revers, ve kterém se zavázal polepšit svůj život a stvrdil podpisem. MS poslal zprávu hejtmanovi panství, ve které uvedl, že na tohoto zločince není podaná žaloba dostatečná a nejsou žádné konkrétní indicie ohledně spáchaných krádeží. Uvádí se v ní, že se jedná o zkušeného zločince, který se vymlouvá, snese torturu a nic

neprozradí. Navrhuje mu, aby Vrabec byl povinen složit ostrý revers stvrzený přísahou. Dále - viz C.

- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 70a – 78a, 81a – 84b

73. (1677) 28.květen – 1678 (28.květen)

- A. Jiří Topinka
- B. krádež peněz, svatokrádež (krádež kalicha a dalších věcí „mobilií“ na faře v Uhříněvsi
- C. složení hrdelního reversu, ve kterém se Topinka zavazuje, že pomůže při pátrání po všech ukradených věcech na faře, že polepší svůj život a nebude pomlouvat p. faráře. Rozhodl hejtman panství.
- D. delikvent popíral všechny krádeže. Nakonec mu bylo mu vyhrožováno mučením pokud se nepřizná. Až 7. ledna 1678 byl Topinka podruhé vyslýchán. Výslech se týkal zejména ztráty „kalichu posvátného“, účasti dalších osob, jejich bydliště atd. Přitom mu byla mu opět učiněna pohrůzka mučením (palečnicemi). Nakonec vyšlo najevo, že Topinka se dopustil hrubé nedbalosti tím, že byl „velmi ožralý“ a tím krádež umožnil.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 88a – 93a, 141b – 142a

74. (1678) 14.listopad

- A. Kateřina Strausingerová
- B. úmyslné spáchání škody na panu faráři („škoda a záhuba jeho hospodářství“)
- C. složení reversu, kterým se delikventka zavazuje, že se odstěhuje s dcerami a synem z fary. Rozhodl hejtman panství.
- D. doloženy pouze dvě podobné verse složeného reversu této delikventky
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 93a - b

75. (1678) 8. červen – 4. červenec

- A. a) Kateřina Zákosová, b) Máša z Vlašimi
- B. a – b) krádež; vyšlo však najevo, ji spáchali jejich muži, kteří již byli předáni do arestu k soudu královského města Kouřimi. Obě arestantky jim pouze pomáhaly.

- C. a – b) složení reversu, že se ničeho zlého v budoucnu nedopustí ani svým mužům nebudou pomáhat. Rozhodl hejtman panství
- D. bez poznámek
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 95a – 98b

76. (1678) 29. říjen

- A. a) Jan Stárek, b) Jan Hotovec
- B. a – b) „Istná a nešlechtná krádež, přechovávání lidí“ když otci někdo syna ukrývá, pánu služebníka a ty prodává do cizí země
- C. a – b) trest neznámý
- D. po jejich výpovědi se dotazoval MS hejtmana panství, zda mají trest určit dle OZZ (čl. L 16 a 21) nebo dle Práv městských (čl. O.IV – pozn. plagium – „Istivá a nešlechtná krádež“ a přechovávání lidí). Za tento delikt jim dle čl. O.IV. hrozil trest smrti rozčtvrcením.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 107a – 108b

77. (1678) 23.prosinec – (1679) po 3.1.

- A. a) Mikuláš Mráz, b) Jan Černý
- B. a - b) krádeže
- C. a - b) pachatelé předání jejich vrchnosti k potrestání
- D. oba delikventi byli z cizího panství; purkmistr po jejich výsledku doporučil v dopise adresovaném hejtmanovi panství je předat jejich vrchnosti k potrestání. To se patrně stalo, neboť další záznamy o nich (zejména o jejich potrestání) nejsou v písemnostech doloženy
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 109a – 110a

78. (1679) bez bližšího určení

- A. Jan Vampola
- B. pohrůžka krádeží
- C. složení reversu, že se v budoucnu žádné krádeže nedopustí a následné propuštění. Není známo kdo složení reversu pachateli uložil
- D. doložen pouze stručný zápis, že delikvent se v opilství chtěl dopustit krádeže a byl dán do říčanského arestu – dále viz C.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 15b

79. (1679) 2. leden

- A. Jakub Holeček
- B. smilstvo
- C. propuštěn z arestu na základě slibu, že M. Kvasničkovou nebude vyhledávat a polepší svůj život. Rozhodl hejtman panství.
- D. delikvent se dopustil smilstva s jistou Márou Kvasničkovou a na základě příkazu hejtmana panství byl dán do říčanského arestu. Zavázali („připověděli“) se za něj jako rukojmí 3 zachovalí lidé pod „propadením“ 50 kop grošů. Doložena pouze stručná zpráva.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 146a

80. (1679) 24.duben

- A. Jakub Holík
- B. krádež
- C. trest neznámý
- D. doložen pouze výslech jeho přítelkyně, ve kterém popisuje kde a komu tento delikvent co ukradl
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 30a – 31a

81. (1679) 21. únor

- A. Mikuláš Havlátko
- B. krádeže
- C. složení hrdelního reversu a vypovězení v okruhu třech mil ze všech liechtensteinských panství. Rozhodl patrně hejtman panství.
- D. z celého procesu doložen jen text reversu delikventa, ve kterém popisuje svou delikvenci a zavazuje se, že krádeží zanechá, bude se „bát Pána Boha, svého Stvořitele a jeho božská přikázání v paměti své míti“ (dále viz C).
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 140b – 141a

82. (1679) 13. duben – (1680) 23.červen

- A. Dorota Růžičková, poddaná z panství Lipnice
- B. dvojnásobné infanticidium, krádeže, potulka, smilstvo
- C. trest smrti stětím, probití kulem a zahrabání; k výkonu popravy nedošlo, přestože byl její termín stanoven a již „vypůjčen“ kat od kouřimského městského soudu,

neboť delikventka 4 dny před popravou, (která byla stanovena na 28.6.) po večeři náhle zemřela, patrně na infarkt. Její tělo bylo katem pouze zahrabáno na popravišti.

- D. ortel na pachatelku vynesl přímo vlastník panství, Carl Eusebius kníže z Liechtensteina dne 20. května 1680 - (viz C), přičemž z celkově čtyřech spáchaných deliktů posuzoval pouze delikty hrdelní, tedy opakované infanticidium. Celkové náklady na proces činily 20 zl. 12 kr., z toho jen na kata připadlo 9 zl. 55 kr.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 93b, 111a – 113b, 117a – b, 120b – 121a, 124a – 125b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 327, kartón č.34, litera B

83. (1679) 17. červenec

- A. Mára (Máří) Kvasničková
- B. cizoložství
- C. složení prostého reversu a následné propuštění. Rozhodl hejtman panství
- D. pachatelka ve složeném reversu konstatuje, že „příbytky poctivých lidí lehkomyšlností svou zprznila a v takovém obcování nešlechtném své kochání měla“. Nakonec se zavázala „takového kurevství přestati, svého života polepšiti a za přečinění své zlé se modliti, pokojně živa býti a svůj chléb v potu tváře dobejvati“. Nebyla však vypovězena z panství.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 121b

84. (1680) 5.červenec - Juni

- A. Jan Novák
- B. krádež dobytka
- C. složení přísahy a očištění se z krádeže. Rozhodl patrně hejtman panství
- D. inkvizit se deliktu nedopustil, neboť v tu dobu byl „dobře opilej“ a v čas krádeže se z hospody nehnul, ale slíbil, že se nikomu nebude mstít.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 24b – 25a, 63a

85. (1680) 9. leden

- A. Mikuláš František Stříbrský
- B. přijímání kradeného dobytka

- C. trest neznámý
- D. doložen pouze jeho výslech, ve kterém přiznává delikt, z něhož je obžalován. Zároveň však popírá obvinění, že by byl v arestu Starého Města pražského půl roku za stejný delikt, ale za to, že se finančně angažoval při výhodné koupi ovčího dobytka, o kterém nevěděl, že je kradený. Kdyby se to zjistilo, musel tento kradený dobytek zaplatit. Soud jeho výpověď odmítl a pohrozil mu mučením (palečnicemi).
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 127a – 128a

86. (1680) 9. leden - 2. březen

- A. Mikuláš Třebíčský
- B. krádež ovčího dobytka (crimen abigeatus)
- C. složení hrdelního reversu a vypovězení z panství JKnm. Rozhodl hejtman panství
- D. bez poznámek
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 139a - b

87. (1680) 28. červen - (1682) 5. říjen

- A. a) Jindřich Tuček, b) Dorota Vrabcová
- B. a) svatokrádež (sacrilegium), čarodějnictví, cizoložství b) cizoložství (adulterium duplex)
- C. a) vymrskán 50 ranami na pranýři, složení reversu, ve kterém se zavazuje pod ztrátou hrdla okamžitě opustit všechna liechtensteinská panství; b) má stát následující neděli v době bohoslužeb před kostelem s černou svící. Delikventi byli potrestáni ortelem vydaným knížetem z Liechtensteina za cizoložství, trojí podřezání Božích muk a „rozdílné věci, které při sobě delikvent měl, ho podezřelého z čar učinily“.
- D. delikvent podřezal troje Boží muka, protože v nich hledal velebnou svátost, kterou tam však nenalezl. Byl však obviněn celkem ze čtyřech podřezání. Velebnou svátost však u něj údajně našla spolupachatelka Dorota v kapse když u ní usnul, která však byla již zčásti plesnivělá a porušená a s ní i křížek. Vtom se on probudil, vytrhl jí svátost z ruky a řekl, aby o tom nikomu neříkala. Současně odmítl její jakékoliv čarodějná užívání.

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol. 132a – 136b, kartón č.10; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 327, kartón č.34, litera C

88. (1685) 5. prosinec

- A. Mikoláš Šorma, pacholek
- B. krádež ovčího dobytka (crimen abigeatus)
- C. peněžitá pokuta, krátkodobé vězení (bez bližších údajů) a ukradený dobytek musel pachatel přihnát zpět; následné složení reversu, na jehož základě se delikvent zavazuje, že se další krádeže do smrti nedopustí. Není známo kdo trest pachateli uložil.
- D. vedle M.Šormy je ještě zmiňován Jiřík Černý, který mu pomáhal. Protože však revers skládal jen Šorma a o druhém pachateli není jinak zmínka – není ve statistice kriminality uváděn.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1684, fol. 137b; 167b – 168a

89. (1685) 5. prosinec

- A. Mikuláš Formánek
- B. krádež dobytka a jeho prodej několika osobám (crimen abigeatus)
- C. peněžitá pokuta, krátkodobé vězení (bez bližších údajů). Není známo kdo trest pachateli uložil
- D. bez poznámek
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1684, fol. 168a

90. (1685) 12.duben – 31. duben

- A. Mářa Zídková
- B. infanticidium, smilstvo
- C. složení reversu, že se polepší a nebude se nikomu mstít. V případě, že by se v budoucnu prokázalo, že dítě dala sviním, bude potrestána na hrdle. (Pozn. nic takového se dle písemností nestalo). Následně složila delikventka hrdelní revers a to na základě rozhodnutí hejtmana panství.
- D. vyšetřování neprokázalo, že narozené dítě dala delikventka roztrhat sviním jak byla napadána v žalobě. Tělesně však obcovala v chlívě s pacholkem Martínkem. Ženy však při tělesné prohlídce nezjistily jasný důkaz, že se jí narodilo dítě.

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1684, fol. 16a – 19a

91. (1686) 2. září – 8. prosinec

A. a) Šimon Budrák, b) Jiřík Trachtora, c) Tomáš Malešický

B. a – c) krádeže (peněz 450 zl., obilí)

C. a – c) trest smrti provazem; ortel vydal osobně kníže Jan Adam z Liechtensteina dne 16. listopadu 1686

D. říčanský MS v této době neměl vlastního kata, protože písemnost obsahuje žádost o zapůjčení mistra popravního. (Pozn.: vlastního kata získaly Říčany trvale někdy v období let 1686 – 1694).

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1684, fol. 39b – 58b; SÚA Praha, f. AS, OM AS 327, kartón č.34, litera B

92. (1688) 2. srpen

A. Matěj Holma,

B. pytláctví (lesní pých)

C. 6 týdnů nucených prací na obecním nebo panském díle v poutech a železech a následné složení hrdelního reversu. Rozsudek vynesl kníže z Liechtensteina.

D. delikvent při výslechu popřel, že by v lese Fidrholci cokoliv zastřelil, neboť s ručnici neumí zacházet. Uvedl, že chodil se svým strýčkem Václavem. Myslivec Mates ho však přistihl jak má ručnici připravenou ke střelbě a pachatel se skrýval za dubem odkud chtěl střílet.

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1684, fol. 88a – 91b; též SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č.5

93. (1687) 17. červen – (1689) 15. březen

A. Václav Vltavský, 26 let

B. krádeže dobytka (crimen abigeatus), „faleš“ (užívání falešného – smyšleného - jména)

C. jeden trhový den „postaven“ s metlami k pranýři, následně složený hrdelní revers a vypovězení z Království českého. (Bylo mu navrženo, zda se chce proti němu odvolat, ale on uvedl, že by se odvolal jen v případě hrdelního ortele a trest přijal). Rozsudek vynesl kníže z Liechtensteina. Ortel mu byl publikován 14. března 1689 a následující den složil hrdelní revers.

- D. bylo zjištěno, že tento pachatel byl v minulosti již trestán v Praze, kde byl „pranýřován“, následně vymrskán a vypovězen. Kromě toho bylo svědecky zjištěno, že se jmenuje Kosa a ne Vltavský. (Další svědek, který byl přítomen jeho vymrskávání, tvrdil, že se jmenuje Václav Bartoš). Dne 9. ledna 1688 byl třikrát mučen; naposledy byl natažen na žebřík a pálen svíčkami. Popřel až na jednu krádež a prodej dvou hříbat vše. Obvinění z ostatních krádeží a veškerá svědectví označil vždy za lživá. Kníže z Liechtensteina ho odsoudil dne 22.2. 1689 - viz C.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1684, fol. 65b – 67b, 80a – 81b, 96a – 97b, 118a – b; též SOA Praha, f. Velkostatek Uhřetěves, kartóny č. 3 a 5; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 327, kartón 34, litera C

94. (1688) 24. leden

- A. Dorota N., 18 let
B. infanticidium, smilstvo
C. trest neznámý
D. bez poznámek
E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1684, fol. 77a – 83b, str. 70 – 71 (pozn.: dvojí značení)

95. (1689) 3. – 14. březen

- A. Jan Smetana
B. čarodějnictví
C. trest neznámý
D. jednalo se o formu pověrečného čarodějnictví, ke kterému došlo proto, že klisna v minulém roce (1688) nechtěla žrát. A týden poté, co předmět čarování (tj. 4 špalíčky s močí všech čtyřech koní pustil do potoka) jim bylo již lépe. Další osud delikventa je neznámý.
E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1684, fol. 93a – 100a

96. (1689) 30. červenec

- A. a) Jiří VACLÍČEK, b) Jan Staněk
B. a – b) pytláctví (lesní pych)
C. a – b) trest neznámý

- D. doloženy jen výsledky obou delikventů
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1684, fol. 101a – 104a, 118a– b; též SOA Praha, f. Velkostatek Uhřetěves, kartón č.3

97. (1689) 1. červenec – (1691) 16. srpen

- A. Václav Chadima, 28 let,
- B. smrtelné zranění jistého Pohanky ve rvačce
- C. složení reversu; delikvent byl povinen „trpět pardus“ (tj. výprask) a poté byl vypovězen z liechtensteinského uhřetěvského panství. Delikvent byl odsouzen majitelem panství knížetem z Liechtensteina dne 16.10.1690. V ortelu bylo konstatováno, že bitku (rvačku), začal zabít Pohanka. Ortel byl publikován delikventovi 27.října 1690. Delikvent podal prostřednictvím svého přítele právního proti rozsudku odvolání k AS. Konečný ortel není znám.
- D. delikvent Chadima byl vyslýchán i na tortuře (je uvedena položka katovi za torturu), ale není uveden stupeň, ani examen. V. Chadima byl vězněn až do 16. srpna 1691.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1684, fol. 123b – 137a, 172a – 177a, 184a, 194a; též SOA Praha f. Velkostatek Uhřetěves, kartón č. 5; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 327, kartón č.34, Lit. C

98. (1692) 14. únor – 22.duben

- A. Anna Palečková
- B. infanticidium, smilstvo
- C. trest smrti stětím a následné probití kůlem a zahrabání na popravišti
- D. ortel vydal vlastní rukou Jan Adam kníže z Liechtensteina – viz C. Celkové výdaje procesu neuvedeny; z dílčích položek plyne, že to bylo minimálně 17 zl., z toho kat dostal 5 zl. 30 kr.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 4a – 9a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 327, kartón č.34, litera C; též SOA Praha, f. Velkostatek Uhřetěves, kartón č. 137

99. (1692) 16. červen – 17. září

- A. Alžběta Ženíšková
- B. pohrůžka pálením

- C. složení hrdelního reversu. Není známo kdo rozhodnutí o složení reversu vydal
- D. bez poznámek
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 10a – 11b

100. (1692) 13. září – 4. říjen

- A. Jiří Petržílka
- B. krádež, cizoložství
- C. složení hrdelního reversu, ve kterém se delikvent zavazuje, že se těchto deliktů v budoucnu již nedopustí a nebude se nikomu mstít. V opačném případě bude na hrdle trestán. Poté propuštěn z vězení. Není známo kdo rozhodnutí o složení reversu vydal.
- D. proveden pouze jediný podrobný výslech kde se inkvizit k oběma deliktům přiznal
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 12a – 14b

101. (1692) 23. únor – 4. prosinec

- A. Mařená Čerstvá
- B. cizoložství
- C. trest neznámý
- D. o delikventce uvedl její čeledín jejímu manželovi i čeládce, že s ním třikrát tělesně obcovala a navíc ho k tomu sama vyzvala. M. Čerstvá to kategoricky popřela s tím, že je věrná manželovi. Při konfrontaci na radnici řekl její domnělý souložník, že kdyby nebylo jiných, tak by žádné děti neměla. Tím záznam končí.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 14b – 16b

102. (1693) bez bližšího údaje

- A. Jan Rambousek
- B. krádež dobytka (crimen abigeatus)
- C. povinnost dát poškozenému jiné vlastní prase. Rozhodl patrně zdejší MS
- D. pouze stručná zpráva o ukradení a zabití prasete Matěje Svobody a přiznání pachatele krádeže před MS
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1684, fol. 186a

103. (18. října 1694)

- A. Alžběta Křtěnová
- B. návod k otrávení vlastního manžela
- C. trest neznámý
- D. z procesu je doložena pouze výpověď děvečky Anny, která sloužila u manželů Křtěnových. Dle této výpovědi jí Alžběta Křtěnová naváděla, aby otrávila jejího manžela „utrejchem“, že jí koupí veškeré ošacení. Odůvodnila to tím, že má s mužem velké trápení (bije jí), ale současně vyšlo najevo, že je Alžběta zamilována do dvou mužů, z nichž jeden byl zahradníkem a u nich žal. S tímto zahradníkem následně zcizoložila a koupila mu následně řadu věcí a dala mu dva stříbrné prsteny. Děvečka závěrem sdělila, že tuto výpověď může odpřisáhnout.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1676, fol.14a – b

104. (1694) 1. – 17. červenec

- A. Martin Škorpil,
- B. cizoložství s Máří Novákovou, jeho děvečkou
- C. trest neznámý
- D. bez poznámek
- E. SOA Praha, fond Velkostatek Uhříněves, kartón č.6

105. (1696) – červenec, blíže nedatováno

- A. Kašpar Podleský
- B. pokus loupežné vraždy
- C. složení reversu a vypovězení, jedna hodina stání u pranýře s pardusem a s držením „kosčičtě“ a následné vymrskání. Ortel vynesl kníže z Liechtensteina, vlastník zdejšího panství.
- D. delikvent chtěl šenkýřku zabít úderem čekanu, dále ji škrtil, zavřel do sklepa a utekl. Když ho dostihl šenkýř se svým bratrem, chtěl kordem, který při sobě měl, spáchat sebevraždu, neboť se obával, že ho zabijí.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 42a - b

106. (1696) 5. březen – 9.květen

- A. Jan Svoboda
- B. krádež dobytka (crimen abigeatus)
- C. trest neznámý
- D. doloženy pouze 2 výsledky uvedeného inkvizita. V nich tvrdil, že ukradl vola, kterého pak přijal do pastvy.
- E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č.5

107. (1696) 4. červenec – (1700) 23. červenec

- A. Anna Krejšťadlová, 20 let, služebná
- B. opakované smilstvo a) ve formě incestu (s vlastním švagrem) + b) v arestu s vězněm; infanticidium („in pto suspecti infanticidy“ - neprokázané)
- C. složení hrdelního reversu, ve kterém se delikventka zavázala, že bez meškání do smrti opustí panství JKnM. Delikventka byla odsouzena zdejším MS ! (viz proces č.108).
- D. v arestu se delikventka dopustila dalšího smilstva s vězněným Matějem Novotným. Přes velké podezření se infanticidium nepodařilo prokázat, protože delikventka se k němu nepřiznala jak při dobrovolném výslechu, tak při představení kata, poté i se všemi mučícími nástroji, tak i opakované tortuře („ostrém vyptávání“) a tvrdila, že se dítě narodilo mrtvé, při porodu neplakalo ani nekřičelo ani nejevilo žádnou známku života. Postup výsledků a jednotlivých stupňů mučení stanovil hejtman panství Salomon ! Předtím ale prohlásila, že „jen drobět křičelo“. Takže tu byl rozpor v jejich výpovědích. Důvody, pro které byla delikventka víc jak 4 roky arestována, spisy neuvádějí.
- E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č. 5; též SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 1a, 43b – 44b

108. (1697) 10. březen – (1699) 23. červenec

- A. Matěj Novotný
- B. krádeže koní (crimen abigeatus), které byly následně vráceny jejich majiteli; smilstvo s Annou Krejšťadlovou ve vězení
- C. 4týdenní nucené práce v poutech a železích a následné složení reversu. Delikvent odsouzen zdejším MS.

- D. podezřelý čtyřikrát vyslýchán ohledně spáchaných krádeží i smilstva s vězněnou A. Krejšťadlovou. Uvedl, že po propuštění si jí vezme za manželku (viz předchozí proces).
- E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č.5

109. (1697) 3. červenec

- A. Andreas Tybmann
- B. pytláctví (úmysl střílet zvěř v lesích)
- C. složení hrdelního reversu, v němž se delikvent zavazuje, že nebude v budoucnu střílet zvěř a po propuštění se nebude nikomu mstít. Není uvedeno kdo rozhodl o potrestání delikventa složením reversu.
- D. jeden z několika případů trestání úmyslu spáchat zločin (porušení zásady římského práva (viz Ulpianus: „úmysl není trestný“).
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 27a

110. (1699) 10.březen – 5.duben

- A. Jiřík Drška
- B. útěk z panství, 2letní potulka, pytláctví („krádež zvěře zlodějským způsobem“)
- C. jedna hodina stání na pranýři s jelením parožím, potom složení přísěžného hrdelního reversu, v němž se delikvent zavazuje, že nebude nadále provozovat pytláctví ani se nebude nikomu mstít a posléze je do smrti vypovězen z kosteleckého a uhříněvského panství. Ortel vydal dne 10.3.1699 kníže z Liechtensteina.
- D. bez poznámek
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 37a – 38b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 327, kartón č.34, Lit. C

111. (1698) 26. červenec – (1699) 21.březen

- A. a) Václav Ježula, b) Jiří Svoboda, c) Jiřík Tříška
- B. a – c) podezřelost svatokrádeže
- C. a - b) osvobození, c) šestitýdenní vězení a poté propuštění. Rozsudek vydal AS
- D. Jiřík Tříška při výpovědi na tortuře (palečnice) uvádí, že dostal kříž při páraní ornátu od dvou delikventů, Jiřího Svobody a Václava Ježuly v maštali, protože se báli, že je prozradí. Ukradli ornát, komži, 3 šátky, rozbitou monstranci aj. Měli

toho plný pytel. Říkali, že to vzali v rychnovském kostele. Ten kříž mu dali k prodeji, a pokud by ho neprodal, aby ho někde položil na cestě. Jeden kalich oba prodali židovi, ale neřekli za kolik. Vyslýchán byl pouze J. Tříška. Celý proces stál 49 zl. 33 kr.

- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 39a, 156b – 157a ; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 145, fol.221a – b; též SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č.5

112. (1697) 27. září – (1699) 2. březen

- A. Rozina Frantová
B. cizoložství a falešné obvinění žida Samuela kolínského z jejího těhotenství
C. 4týdenní nucené práce v poutech a železích na obecním díle, poté potrestána trdlicí. Následné složení hrdelního reversu a vypovězení z uhříněvského liechtensteinského panství. Rozsudek vynesl sám kníže Jan Adam z Liechtensteina 30. prosince 1698 ve Vídni a delikventce byl přečten 29. ledna 1699.
D. jediný výslech obsahuje pouze pohružku delikventce, že pro rozporné výpovědi a zapírání jí bude představen kat se všemi „instrumenty“ k mučení.
E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 34b – 35b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 327, litera C; též SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č.5

113. (1699) 8.květen

- A. a) Jiří Procházka, b) Lukáš Křovina, c) Martin Procházka, d) Matěj Svatoš, e) Jakub Jankásek
B. a – e) smrtelné zranění ve rvačce
C. a – e) trest neznámý
D. z procesu jsou doloženy jen „exameny“ jednotlivých delikventů, které byly všechny provedeny u MS v Říčanech dne 8.května 1699.
E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č.5

114. (1699) 11.červenec – 5.listopad

- A. Václav Čmuchálek
B. krádež dobytka

- C. trest neznámý
- D. doložen pouze německy psaný dopis knížete z Liechtensteina, který se týká tohoto procesu. Další písemnosti nejsou známy.
- E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č.5

115. (1700) a) 7. duben – 3. prosinec; b) (1700) 7.duben - (1701) 7.březen

- A. a) Havel Šamon (30 let), b) Mariána Kořínková (24 let)
- B. a - b) oboustranné cizoložství, b) čarodějnictví (in ptco duplicis adultery et maliciosa desertionis)
- C. a - b) trest smrti stětím; a) udělena milost a hrdelní trest změněn na 2letní nucené práce na panském nebo obecním díle
- D. AS odsoudil oba delikventy 5. listopadu r.1700 k trestu smrti (viz C); avšak pouze za oboustranné cizoložství, (které bylo hrdelním a hlavním deliktem a delikt čarodějnictví ortel vůbec nezmiňuje, neboť údajné očarování ukradenou „vařenou čepicí“, kterého se měla dopustit spolupachatelka, mělo zjevně pověřený charakter). H. Šamon podal žádost o milost, která byla vyřízena 7.března 1701 a trest mu změněn na nucené práce. Zároveň byl MS dotázán, zda jeho souložnice byla již popravena nebo je dosud naživu – pro ten případ měla být její exekuce poodložena. (M.Kořínková žádost o milost nepodala nebo o této možnosti nebyla informována - což je pravděpodobnější - a byla 3. prosince roku 1700 na říčanském popravišti sťata). Z toho lze předpokládat, že pokud by podala i ona žádost o milost, byl by jí trest změněn jako H. Šamonovi. Celkové výdaje na proces činily 27 zl. 37 kr.
- E. SÚA Praha, f. AS, OM AS 327, kartón č.24, litera D; též OM AS 145, fol.285a – b; též SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č.5, též Manuál 1692, fol. 45a – 48a, 49a - b

116. (1702) 7. červenec

- A. Tomáš Janota
- B. pytláctví (lesní pých)
- C. trest neznámý
- D. jsou doloženy pouze 2 téměř totožné výslechy, ve kterých se delikvent přiznal, že před 4 – 5 lety zastřelil 2 laně, ale ne na knížecích gruntech, ale na gruntech „nejvyššího pana purkrabího“

E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č. 3

117. (1702) 13. – 16. únor

A. a) Matěj Škorpil, b) Kateřina Janoušková

B. a – b) smilstvo (stuprum duplex)

C. a – b) trest neznámý

D. K. Janoušková uvedla, že prvního muže, se kterým se „zlého skutku“ dopustila a měla s ním dítě byl její hospodář Martin Škorpil. Jeho manželce jen řekla, že jí stále obtěžuje. Věc se dostala i k místnímu faráři, kterého požádala, aby jí Škorpil poslal jeho prostřednictvím nějaké peníze pro ní a dítě. Ten jí poslal 17 zl. s požadavkem, aby odešla z panství. Matěj Škorpil potvrdil výpověď K. Janouškové s tím, že s ní měl dvakrát „hříšný skutek“, ale jednou byl přitom opilý.

E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č.6

118. (1702) 4.únor – 25.únor

A. a) Mařena Wentryková a b) neznámá dívka

B. a) – b) smilstvo, a – b) pokus o infanticidium

C. a) složený revers, ve kterém M. Wentryková popisuje stručně své provinění. Na základě tohoto složeného reversu je delikventka propuštěna

b) nezmiňována. Rozhodnutí o složení reversu vydal zřejmě hejtman panství

D. hejtman panství dal příkaz říčanskému rychtáři, aby dal do vězení dvě nejmenované dívky, které se dopustily smilstva ve dvoře kolovratském a otěhotněly. Dále uvedl, že jedna z nich (M. Wentryková) se pokusila dítě zakopat (!) do slámy, ale podle všeho zůstalo jen u pokusu, neboť hejtman nařizuje, aby byla delikventka dotazována, zda dítě chtěla usmrtit. Dále je známý pouze revers Mařeny Wentrykové. O druhé delikventce a jejím osudu písemnosti mlčí.

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol.50a, 138a; též kartón č.10

119. (1702) 29.květen

A. Tomáš Kozášek

B. smrtelné zranění („zbití“)

C. trest neznámý

- D. doložena pouze žaloba s vylíčením děje od Anny Kratochvílové na Tomáše Kozáška adresována hejtmanovi panství, že fyzicky napadl (kopáním, pěstmi) jejího opilého manžela kvůli dluhu 3 zl., který následkem toho v několika dnech zemřel.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol.51a

120. (1703) 14.květen – 16. srpen

- A. Matyáš Rathouský, myslivec
- B. zastřelení pytláka Hájka v lese Fidrholec – „vražda zloděje zvěrního“ („in ptco homicity“)
- C. osvobozen z deliktu zastřelení neboť jednal v sebeobraně; pro jiné (neuvedené) „vejstupky“ měl být potrestán symbolickým 8denním vězením a poté propuštěn. Rozsudek vydal AS
- D. k potírání pytláctví a posílení právního postavení panských myslivců vydal Karel VI. 2 patenty proti pytlákům: první z roku 1713 a druhý z roku 1726. Prvý patent mj. stanovil, aby pytláky trestal AS hrdelním trestem. Tím v podstatě zpřísnil sankcionování tohoto deliktu, který byl do té doby upraven jen v ZZ. Dle tohoto patentu byl myslivec při dopadení pytláka v revíru oprávněn zavolat „stůj“ a pokud se ten nezastavil, ale naopak se chystal k obraně, mohl myslivec střílet jako první, ale mířit na nohy. Jestliže ho přesto zastřelil, mohl složit očištnou přísahu. Navíc dle řady svědectví byl zastřelený Hájek i jeho 2 sourozenci profesionálními zločinci. Ti však byli již v minulosti popraveni.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol.1a, 50b – 52a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 146, fol.81b – 82a; též SOA Praha, f. Velkostatek Uhřetěves, kartón č.6

121. (1702) 11. červenec

- A. Pavel Svoboda
- B. pohrůžka zastřelením
- C. složení prostého reversu, ve kterém se zavazuje, že se do smrti podobného jednání nedopustí, jinak bude vypovězen z panství JKnM. Rozhodnutí o složení reversu vydal zřejmě hejtman panství.
- D. bez poznámek
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol.158a - b

122. (1703) 12.říjen

- A. Jiřík Košťál
- B. pych (vodní pych)
- C. složení reversu a následné propuštění. Rozhodnutí o složení reversu vydal hejtman panství
- D. delikvent v reversu uvádí, že 2 roky lapal a lovil raky v panských potocích a prodával. V reversu se zavazuje, že se do smrti nikde nedopustí tohoto zločinu, jinak bude stížen těžkým vězením a „skutečným trestáním“.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 39b

123. (1702) bez bližšího určení – (1703) 1. prosinec

- A. Pavel Němeček
- B. zoofilie (pohlavní styk s koněm)
- C. složení hrdelního reversu. Není známo kdo vydal příkaz ke složení reversu delikventem
- D. delikvent byl zadržen a uvržen do vězení na příkaz hejtmana panství pro uvedený delikt na dobu 1,5 roku. Následně byl po výslechu, kdy se na něj nic konkrétního ohledně spáchaného deliktu nezjistilo, a po složení tohoto reversu, propuštěn.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol.40a, 59a

124. (1703) 7.prosinec

- A. Kateřina Hejdová
- B. krádeže
- C. složení hrdelního reversu obvyklého obsahu (tj. že se nebude nikomu mstít, polepší svůj život atd.) a vypovězení z uhříněvského liechtensteinského panství. Opět není známo, kdo vydal příkaz ke složení reversu delikventkou.
- D. z celé kauzy doložen pouze revers delikventky, ze kterého vyplývá, že se krádeže dopustila v Dubči na uhříněvském panství
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol.55a

125. (1704) 14. březen – (1706) 26. březen

- A. Matěj Kosýk
- B. čarodějnictví (in ptco maleficidy), způsobení škody na koních,

- C. trest nucených prací v poutech a železích v délce 1,5 roku na obecním neb panském díle a poté propuštění. Předtím však dne 26. března 1706 složil ještě delikvent hrdelní revers, ve kterém se zavázal, že polepší svůj život. Rozsudek vydal AS.
- D. podnět k žalobě byl podán Martinem Anderličkou za vzniklou škodu způsobenou čarováním. Podnět byl poslán krajskému hejtmanovi, který nařídil hejtmanovi panství Uhříněves podezřelého ostře arestovat a ihned pořádně vyslechnout. Výslech včetně inkvizitorních spisů MS není dochován. Doložen je pouze ortel a průvodní misív AS z 11. září 1704. Teprve v březnu r. 1706, po předchozím složení hrdelního reversu, byl delikvent propuštěn.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol.48a, 55b – 56a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 146, fol.149b – 150a, OM AS 327, kartón č.34, litera D

126. (1705) 7.srpen – 30. září

- A. František Plánička (též Plánický)
- B. krádež obilí
- C. dva dny stání v trdlici s pytlém obilí, poté složení hrdelního reversu kde se delikvent zavazuje, že se nebude nikomu mstít, poté je vypovězen na věčnost ze všech panství JKdM. V opačném případě bude trestán na hrdle. Přestože se k činu nepřiznal, byl potrestán rozhodnutím hejtmana panství.
- D. výslech se týká obilí ukradeného ze špejcharu, kterou podezřelý tvrdě popíral. Proto byl závěru výslechu varován užitím tortury. K dalšímu výslechu již nedošlo. Propuštěn na příkaz JUDr. Tobla, liechtensteinského právníka a plnomocníka.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol.59b – 60a, kartón č.10

127. (1705) 15.duben – 2.říjen

- A. Tomáš Černý
- B. krádež (dobytka, oblečení)
- C. stání na pranýři po dobu jedné hodiny s metlami v ruce, poté složení hrdelního reversu (Práva městská čl. P.XXX), na jehož základě je delikvent vypovězen navždy z celého Království českého pod hrozbou trestu smrti, poté vymrskání z města. Rozsudek vynesl AS dne 9.9.1705.

- D. delikvent přiznal jen 2 krádeže. Další krádeže, které se na panství staly, kategoricky odmítl. Byly však při něm nalezeny instrumenty ke vloupání (falešné klíče, dláto apod.). Tvrdil, že je nepoužil. Výslech byl sice dobrovolný, ale zřejmě byl proveden i další, kde byla delikventovi učiněna pohrůžka představením kata se všemi instrumenty k mučení, neboť ve výdajích za tento proces, který stál 19 zl. 18 kr., je uvedena i položka týkající se „představení“ kata se všemi mučícími nástroji.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 60a – b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 146, fol.227a - b, OM AS 327, kartón č.34, lit. D

128. (1706) 26. březen – 2. duben

- A. Jindřich Tuček
- B. porušení složeného hrdelního reversu
- C. složení a podpis opakovaného hrdelního reversu a uhrazení soudních výloh. Pokud by ho pachatel opět porušil bude bez milosti ztrestán na hrdle. Rozhodnutí o opětovném složení reversu vydal hejtman panství.
- D. delikvent složil revers již 26. října 1682, kterým byl vypovězen do smrti ze všech panství JKnM
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol.54a

129. (1706) 15. leden

- A. a) Martin Šehsa, b) Máří, jeho žena
- B. a – b) pohrůžka ublížením mečem na zdraví hejtmanovi panství
- C. a – b) složení reversu, v němž se oba zavazují nikomu neškodit. Poté propuštění. Není známo kdo vydal příkaz ke složení reversu oběma delikventy.
- D. oba tuto pohrůžku popřeli a potvrdili přísahou. Nic konkrétního na ně shledáno nebylo. (Další podrobnosti nejsou doloženy).
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 61b – 62a

130. (1705) 23. září – (1706) 9.červen

- A. Jan Kratochvíl, 29 let
- B. smrtelné zranění pacholka („vražda“ - „ex capite homicidy“)
- C. 14denní vězení (z dikce znění ortele se do doby vězení započítala již vystálá vazba) a napomenutí, aby čeládku opatrněji trestal + složení reversu, ve kterém

se delikvent zavazuje nikomu se nemstít ani nikoho nenavádět jinak bude „mistrem popravním“ trestán na hrdle.

- D. pachatel uvedl, že usmrčený nechtěl na jeho příkaz připravit koně, neboť chtěl jet pro slámu. Místo toho vytáhl nůž a skočil na něj. Napadený popadl váleček, udeřil ho a ten nůž mu vzal. Udělal to on a pomáhala mu jeho žena. Pacholek zemřel druhý den. Neměl s ním dosud žádné problémy. AS se spokojil s touto výpovědí a odsoudil inkvizita dne 20. května 1706 k trestu vězení – viz C.
- E. SOKA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 62b – 63b, kartón č.10; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 147, fol.26b – 27a; OM AS 327, kartón č.34, lit. D.

131. (1706) 27. duben – (1707) 23. únor

- A. a) Dorota Rychlíčková, b) Kašpar Štolba
- B. a) infanticidium, smilstvo, b) smilstvo
- C. a) mečem na hrdle trestána, kůlem skrz srdce probita a tak zahrabána býti má
b) 14denní vězení, poté ostré napomenutí a propuštění
- D. delikventka byla vyslýchána celkem 4x. Uvedla, že dítě dala schválně do slámy, aby umřelo. Uvádí, že ho nechtěla žít. Ze „specifikace aneb outrat“ vyplynulo, že však byla mučena. K. Štolba byl tázán na obvyklé otázky (kdy se poprvé sešli, kdo dal k „hříšnému“ skutku podnět, kdy věděl, že je těhotná atd.). AS vynesl ortel na oba delikventy dne 17. ledna 1707. Celkové výdaje na proces činily 39 zl. 17 kr.
- E. SOKA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 64a – 66a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 147, fol.71a – b; OM AS 327, kartón č.34, lit. D

132. (1706) bez bližšího určení – 1708 (13. prosinec)

- A. Jan Drbal
- B. pytláctví (lesní puch – „krádež zvěře“)
- C. složení přísěžného hrdelního reversu (odkaz na Práva městská čl. P.XXX), v němž se delikvent zavazuje, že se pod ztracením hrdla do „okršku“ říčanského do smrti nenavrátil a následně je vypovězen. (Mínilo se tím patrně uhříněvské panství). Rozsudek AS je datován 7.dubna 1707.

- D. tento přísežný revers složil delikvent až v prosinci následujícího roku 1708, přičemž je v reversu uvedeno, že „v arestu 2 roky vystál“, tedy, že byl 2 roky vězněn. Z toho plyne, že zatčen byl již patrně v r.1706.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 41a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 147, fol.82a – b; OM AS 327, kartón č.34, lit. D; též SOA Praha. f. Velkostatek Uhřetěves, kartón č.3

133. (1707) 2. – po 27. září

- A. a) Mikuláš Budešínský, b) Martin Veselý
- B. a – b) pych (vodní pych)
- C. a – b) dle ortele AS jsou delikventi povinni uhradit vzniklou škodu ve výši 75 zl. a polovinu soudních výloh z částky 12 zl. 49 kr., dále jsou oba odsouzeni k nuceným pracím na obecním/panském díle v poutech a železích a poté musí složit revers.
- D. ortel vynesl AS dne 27. září 1707
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 67a – 69b; též SÚA Praha, f. AS, OM - AS 147, fol.110a – b; OM AS 327, kartón č. 34, lit. D

134. (1707) cca 13. - 27. září

- A. Anna Válková
- B. infanticidium, smilstvo
- C. trest smrti stětím, následně vložení do hrobu, probití kulem a zahrabání
- D. delikventka podrobena dvěma stručným dobrovolným výslechům. Proces byl relativně krátký, neboť dle výčtu jednotlivých položek na tento proces je mj. uvedeno, že pachatelka byla v arestu (tj. ode dne zajištění do dne popravy jen 14 dní). AS vydal rozsudek 27.9. K popravě tak došlo patrně na poč. října téhož roku. Celkové výdaje na tento proces činily 31 zl. 10 kr.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 69b – 71a; též SÚA Praha, OM-AS 147, fol. 117a – b; OM AS 327, kartón č.34, lit. D

135. (1707) 3. říjen

- A. Jakob Kršňák
- B. cizoložství
- C. trest neznámý

- D. doloženy pouze výslechy delikventa Kršňáka a Evy, manželky Franze Ignidesa, ve kterém si oba protiřečí ohledně sexuálního styku. Delikvent nejprve odmítl její obvinění, prý se s ní setkal jen jednou v říčanském revíru kde chtěla žat travu, on na ní vykřikl, co si to dovoluje. Ona se mu prý vrhla okolo krku a co se dělo dál neví, prý byl velmi opilý. Delikvent řekl, že se s ní jen mačkal, ale neví, zda ke skutku došlo, pak ale řekl, že skutek měli jen jednou. Z výpovědi ženy Evy však vyplynulo, že „hříšný skutek“ styk měli ještě jednou.
- E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č.8

136. (1708) 30. květen – 26. červen

- A. a) Anna Jaroušková, b) Václav Klouček
- B. a) smilstvo a „přelhání práva“ (tj. lživá výpověď před soudem), b) smilstvo
- C. a) jeden rok nucených prací na obecním neb panském díle v poutech a železích; b) 14denní arest mimo nedělní a sváteční dni. Rozsudek vynesl AS.
- D. delikventka Jaroušková uvedla, že s V. Kloučkem tělesně obcovala jen 4x a jinak s nikým. Při konfrontaci s ním tvrdila, že byla těhotná, pak toto tvrzení odvolala a tvrdila to jen proto, že si chtěla chromého V. Kloučka vzít za muže. Dále přiznala, že jí k tomuto tvrzení nenavedla hospodyně jak dříve uvedla. Že je těhotná mluvila i proto, že se bála mučení. Nakonec přiznala, že všechno „lživě mluvila“.
- E. SOKA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol.71b – 73b ; též SÚA Praha, f. AS, OM-AS 147, fol.195a – b; OM AS 327, kartón č.34, litera D

137. 1708 (bez bližšího určení) - 1709 (25. září)

- A. Jan Krčka
- B. pytláctví (lesní pych)
- C. půlrok nucených prací na obecním neb panském díle v poutech a železích; AS vynesl rozsudek 1.srpna roku 1709.
- D. delikvent byl dán do vězení na příkaz knížete z Liechtensteina a zde byl přes jeden rok arestován před vynesemím ortelu AS.
- E. SOKA Praha – východ, f. Archiv města Říčan, kartón č.10; též SÚA Praha, f. AS, OM-AS 148, fol. 40b - 41a; OM AS 327, kartón č.34, litera D

138. (1709) 15. – 19. červenec

- A. Máří Korbelová
- B. smrtelné zranění („zbití“) nevlastní dcery
- C. 4týdenní nucené práce na obecním neb panském díle v poutech a železích, následně delikventka propuštěna s ostrým napomenutím, aby děti tak přísně netrestala. Rozsudek vynesl AS.
- D. pachatelka byla celkem 4x vyslýchána; poprvé dobrovolně, pak dvojitým „strašením“ mistrem popravním, naposledy s užitím tortury (palečnice). Při výslechu vyšel najevo rozsah poranění její pastorkyně, která na jeho následky třetí den zemřela. Celkové výdaje na tento proces činily 17 zl. 18 kr.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol.56b – 57b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 148, fol. 35a – b;

139. (1709) 31. červenec

- A. Matěj Švancar
- B. pytláctví (lesní pych)
- C. trest neznámý
- D. ze zprávy vyplývá, že M. Švancar střílel v noci černou zvěř se svým kumpánem a když narazili na forsta říčanského, uloveného kance shodili, utekli a již nebyli dopadeni (Pozn. o druhém delikventovi není nic známo).
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 73b – 74a

140. (1710) 17.květen

- A. Lidmila Jindrová
- B. smilstvo
- C. trest neznámý
- D. doložen jediný krátký výslech, ve kterém se delikventka přiznala ke smilstvu s pacholkem Pavlem
- E. SOkA Praha - východ, f. Archiv města Říčany, kartón č.10

141. (1710) 17. – 24. květen

- A. a) Jan Skořepa, b) Kateřina Šipálová
- B. a – b) cizoložství (adulterium duplex)
- C. a – b) trest neznámý

- D. Skořepa při výslechu odmítl, že by se svou mistrovou či její dcerou spáchal „zlý skutek“. Pouze mu pomáhala když byl nemocný. Její dcera Kateřina ho před hejtmanem obvinila z obtěžkání, ale při výslechu u soudu tvrdila, že je tím vinen syn obročního. Říkala, že on jí slíbil, že si jí vezme a 2-3x se dopustili „zlého skutku“. Změnu výpovědi odůvodnila tím, že jí k tomu navedla její matka. Tuto výpověď potvrdila i při dalších dvou výsleších. Další písemnosti chybí.
- E. SOKa Praha -východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, kartón č.10

142. (1711) 12. srpen - 18. září

- A. a) Matěj (Jan) Blažek, bratr Víta Blažka (viz následující proces), b) Tobiáš Sobotka
- B. a – b) pytláctví (lesní pých)
- C. společný revers obou delikventů, ve kterém se zavazují, že nikdy více nebudou střílet v revíru JKnM a nikomu se nebudou mstít. Poté, co ho ztvrdili přísahou, byli propuštěni. Rozhodnutí vydal plnomocník knížat z Liechtensteina JUDr. Voit.
- D. Tobiáš Sobotka popsal při výslechu, že jistému Honzovi pomáhal při střílení srnce v lese Fidrholci. Připustil, že to byla jedná akce, na které se účastnil a že ho o pomoc požádal uvedený šestájovický forst Honza. K pytláctví došlo na hranicích s šestájovickým panstvím. (Pozn. T. Sobotka mluvil o Honzovi – nesoulad ve jménech druhého delikventa je dán patrně tím, že vyslýchaný použil druhého jména M. Blažka).
- E. SOKA Praha - východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 75a – 77a

143. (1711) 13.srpen – 20. listopad

- A. Vít Blažek jinak Čekan
- B. pytláctví (lesní pých)
- C. složení reversu, v němž se delikvent zavazuje, že nikdy více pod „velikým trestáním“ se nikde nedopustí pytláctví, ani sám, ani se svými kamarády; dále se nebude nikomu mstít. Poté, co revers ztvrdil přísahou, byl propuštěn. Delikventa potrestal plnomocník knížat z Liechtensteina JUDr. Voit.
- D. delikvent se dostal do arestu na poručení foršmistra Mateše Rathouského; v examenu přiznal, že ve Fidrholci střílel, ale zastřelil jen srnce; k ničemu dalšímu se nepřiznal. Doložen pouze jediný výslech; foršmistr předal písemný examen

k rozhodnutí JUDr. Voitovi, který rozhodl – viz C. Delikvent následně propuštěn z arestu dne 20. listopadu.

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 77b – 80a

144. (1711) 27.únor

A. Mikoláš Šavel

B. krádež

C. 6 týdnů nucených prací na obecním neb panském díle v poutech a železích.
Rozsudek vynesl AS

D. bez misívu

E. SÚA Praha, f. AS, OM AS 148, fol. 161b

145. (1711) 11. listopad

A. a) Jakub Kayrhal, b) Karel Růžička

B. a) – b) pytláctví (polní puch)

C. a) - b) trest neznámý

D. J. Kayrhal popřel, že zastřelil 6 bažantů, označil to za pomluvu a byl připraven své tvrzení potvrdit přísahou. Při konfrontaci s Karlem Růžičkou za přítomnosti celého úřadu, dalších úředníků a „pánů oficírů“ tvrdil K. Růžička, že mu J. Kayrhal daroval jednoho bažanta a zajíce. To J. Kayrhal resolutně popřel. Na obdobné otázky byl vyslýchán i Karel Růžička – stejně jako J. Kayrhal popřel pytláctví a nikomu nic nedal. Tím záznam tohoto případu končí.

E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhřetěves, kartón č.3

146. (1711) 18. listopad

A. Antonín Pastyřík

B. pytláctví (lesní puch)

C. trest neznámý

D. doložena pouze část výslechu A. Pastyříka a jeho konfrontace s Karlem Růžičkou. Jak trestnou činnost (pytláctví – zastřelení kance pro K. Růžičku) při výslechu, tak při konfrontaci s K. Růžičkou inkvizit popřel. Žádného pytláctví se nedopustil, s výjimkou jednoho zraněného zajíce, za kterého dostal 17 kr. (souvisí s procesem č. 145/1711).

E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhřetěves, kartón č.3

147. 1711 (10.říjen) – 1712 (17.únor)

- A. Magdalena Jelenová („Gelenová“)
- B. infanticidium („zamordování svého neřádně nabytého plodu“), smilstvo
- C. hrdelní trest – stětí mečem, probití srdce kůlem a zahrabání
- D. delikventka uvedla při výslechu, při konfrontaci i na popravišti, že jí k zahubení dítěte ponoukl její souložník J. Hrubec, který měl být zatím jen předveden a vyslechnut. Celkové výdaje za proces činily 24 zl. 51 kr. Rozsudek vynesl AS.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol.85b – 86b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 149, fol. 1b – 2b; též SOA Praha, f. Velkostatek Uhřetěves, kartón č.9

148. 1710 (13. květen – 1712 (17.únor)

- A. a) Michal Boučka, b) Kašpar Špinka, c) Jan Homolka, d) Jan Kratochvíl též Pokorný, e) Jan Růžička
- B. a) – e) krádeže
- C. b), c), e) - jeden rok nucených prací na obecním/panském díle v poutech a železích kromě nedělních a svátečních dnů, poté složení přísežného hrdelního reversu (čl. P:XXX) a následně mají být propuštěni a vypovězeni z panství JKnM; d) – e) – zemřeli v šatlavě; d) ještě před vynesení rozsudku AS; a) – není zmiňován, pouze vyslechnut, ale účastnil se trestné činnosti. Rozsudek vynesl AS
- D. kromě výslechů delikventů Boučky, Homolky a Špinky byly součástí procesu i konfrontace mezi všemi delikventy, ve kterých Homolka, Boučka a Růžička mluvili Špinkovi a Kratochvílovi dle svých výslechů do očí o tom kdo co z nich ukradl. AS vydal rozsudek na 3 z nich dne 25.1.1712. Homolka a Špinka později z vězení utekli, ale pro další krádež byli dáni do vězení Menšího Města pražského. Celý proces stál 102 zl. 44 kr.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 82a – 84a, kartón č.10; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 149, fol. 3b – 4a

149. 1712 (9. květen)

- A. Jan Hrubec (Hrubeš)
- B. cizoložství a návod Magdaleny Jelenové k vraždě novorozence, jehož byl otcem

- C. hrdební trest – stětí mečem, vpletení do kola a nastrčení hlavy na špici kůlu („mečem na hrdle trestán, tělo jeho na kolo vloženo a hlava na špic nastrčena“).
Rozsudek vynesl AS
- D. viz proces č. 147/1711-12
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 87a – 88a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 149, fol. 25b – 26a; též SOA Praha, f. Velkostatek Uhřetěves, kartón č.9

150. 1712 (29.únor)

- A. Horák, syn z Nedvězí
- B. smrtelné zranění
- C. trest neznámý
- D. na příkaz hejtmána panství sdělil MS felčar, který prohlédl mrtvého, že zabítý měl ránu na hlavě a „lepku“ proraženou
- E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhřetěves, kartón č.9

151. 1712 (8.březen)

- A. Ondřej Lapský
- B. zoofilie
- C. trest neznámý
- D. inkvizit se měl tohoto zločinu dopustit s klisnou již před pěti lety
- E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhřetěves, kartón č.9

152. 1713 (25.duben)

- A. Martin Fiala
- B. pytláctví (lesní pych)
- C. složení reversu na příkaz hejtmána panství F.Bartla, v němž se delikvent zavázal, že této delikvence se do smrti nedopustí a nikomu se nebude mstít.
- D. delikvent při výslechu uvedl, že sice nic nezastřelil, ale pomáhal jiným odnášet kořist. Sdělil, že již byl 3/4 roku v arestu s jinými dvěma delikventy v Poděbradech, potom dostal půlroční trest na obecním díle. Forsta Dobiáše, který na něj v lese přišel, chtěl jen odstrašit, ale ne zastřelit. Dále – viz C.
- E. SOkA Praha -východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 36a - b

153. 1713 (31. červenec)

- A. Václav Horák
- B. krádež koně (crimen abigeatus)
- C. složení reversu jehož obsahem je trest nucených prací na obecním nebo panském díle v délce 4 týdnů a závazek, že se delikvent nebude nikomu mstít nebo „punktovat“ proti své vrchnosti a jeho stvrzení přísahou. V opačném případě bude potrestán vrchností. Pachatele potrestal plnomocník knížat z Liechtensteina JUDr. Voit.
- D. doložen pouze revers delikventa, jehož obsahem je i jeho potrestání
- E. SOkA Praha - východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 79b

154. 1712 (20.červenec) - 1713 (15.březen)

- A. Jan Drbal
- B. opakované pytláctví (lesní pych) a porušení 2 hrdelních reversů - recidivista
- C. trest smrti stětí mečem („mečem na hrdle trestán býti má“). AS vynesl rozsudek 6. února r. 1713.
- D. bez misívu. Hrdelní trest vynesl AS 6.února a 15.března byl v Říčanech vykonán. Celkové náklady na tento proces činily 25 zl. 5 kr.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 88b – 91b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 149, fol. 87b – 88a

155. 1713 (22. březen - 10. červenec)

- A. Alžběta Rolencová (16 let)
- B. žhářství („in ptco incendii“)
- C. hrdelní trest – upálení s předcházejícím uškrcením („na hranici postavena a zaživa spálena býti má“). Rozsudek vynesl AS.
- D. delikventka zapálila stodolu mlynáře Hulána z návodu své báby Anny Rolencové, která jí poslala k němu pro mouku, ale nic nedostala. V průvodním misívu přikázal AS zdejšímu MS delikventku před popravou na místě právním („in banco juris) konfrontovat ještě jednou s její babou a na místě popravním („in loco supplici“) se pachatelky ještě jednou tázat, zda-li stojí na svém předešlém vyznání, což mladší Rolencová potvrdila „a na tom umřela“. Byla popravena 10. července 1713.

- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 92a – 96a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 149, fol. 116a – b; též SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č.11

156. (1714) 27.srpen

- A. Jan Klenovský
B. pokus znásilnění (stuprum seu violentum)
C. trest neznámý
D. delikvent se pokusil znásilnit Maří Zelenkovou (asi 18letou) což vypověděla. Ona se mu však bránila. Vtom se objevil jistý p. Johan, který se jí ptal, co se děje. Následně byli konfrontováni před MS. Delikvent pokus znásilnění popíral i když mu to mluvila do očí. Nakonec J. Klenovský říkal, že se nemůže upamatovat, zda jí o něco žádal. Zde písemnost končí.
E. SOkA Praha - východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 28b – 29a

157. 1714 (31.červenec)

- A. Jakub Procházka
B. krádeže (obilí a domácí drůbeže)
C. složení prostého reversu, ve kterém se delikvent zavazuje, že polepší svůj život a nebude se nikomu mstít. Revers delikvent skládal na příkaz uhříněvského vikáře. Poté byl propuštěn.
D. pachatel se dostal do arestu na příkaz vikáře uhříněvského
E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol.30a – 31b

158. 1714 (23.červenec)

- A. Václav Maňas
B. útěk od hospodáře (panství), úmysl spáchat sebevraždu – „učinit sobě nějaký kvalt“ (tj. násilí či spáchat sebevraždu)
C. doložen jen revers delikventa, v němž se zavazuje, že se nebude nad nikým „vymstívat“ a potvrzuje tento slib tělesnou přísahou a svým podpisem. Revers složil taktéž na příkaz hejtmana panství.
D. delikvent se dostal do vězení na příkaz hejtmana panství Ferdinanda Bartla
E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 58b

159. 1713 (2. prosinec) - 1714 (patrně 1. pol. září)

- A. Anna Rolencová
- B. návod ke žhářství její vnučky Alžběty Rolencové (viz proces č.155/1713)
- C. trest smrti upálením s předcházejícím uškrcením. Rozsudek vydal AS dne 30. srpna 1714.
- D. Anna Rolencová byla podrobena při výslechu mučení (palečnicím a španělským botám) z příkazu AS v prosince roku 1713. Delikventka nejprve odmítla, že by svou vnučku navedla a její předchozí výpovědi odmítala. Následně byla koncem července následujícího roku 1714 podrobena mučení (tažení za sucha), kde se k návodu vnučky zapálit stodolu přiznala. AS vynesl uvedený hrdelní rozsudek 30. srpna 1714. Přesné datum popravy není uvedeno ani v soudobém soudním manuálu.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 96b – 99a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 149, fol. 188b – 189a

160. 1714 (27. červen - 27.srpen)

- A. a) Jiří Douša, b) Jan Poyerštejn, c) Jan Škarda a d) Štěpán Lhoták
- B. a – d) usmrcení ve rvačce („společenství pŭtky“)
- C. a – d) osvobození a propuštění z vězení po dobrém napomenutí. Rozsudek vydal AS („vrchní právo“)
- D. krajský úřad nařídil městskému soudu v Říčanech, aby všichni 4 podezřelí byli zajištěni, arestováni a odděleně vyslechnuti a jejich vyznání mu bylo obratem zasláno. Z výpovědi třech podezřelých (mimo J. Škardy, jehož výslech není doložen) však vyplynulo, že rvačku vyprovokovali opilí otec a syn Němečkovi, kteří jmenované 4 osoby verbálně a posléze i fyzicky napadli a ti se byli nuceni bránit. Při konfrontaci se potvrdily jejich výpovědi. Navíc vyšlo najevo, že Jan Němeček vyhrožoval J.Škardovi v hospodě zabitím. AS naopak v průvodním misívu přikázal, aby Stanislav Němeček, který vyhrožoval všem zadrženým pomstou, musel složit revers, v němž se zavázal, že se nikomu nebude mstít, jinak bude AS potrestán.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 129a – 133a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 149, fol. 185b – 186a

161. 1714 (2. květen - 29. říjen)

- A. a) Anna Pokorná, (26letá) b) Martin Košťál, její souložník
- B. a) infanticidium - vražda novorozence („pro nevážené do studnice uvržení a tudy usmrcení svého neřádně nabytého plodu“), smilstvo
b) smilstvo
- C. a) trest smrti stětím (bez dalšího zotřetí); b) čtvrtletní nucené práce na obecním neb panském díle v poutech a železích. AS vynesl rozsudek 17. září 1714, který MS obdržel 13. října a delikventka Pokorná byla popravena 29. října.
- D. delikventka uvedla, že jí „obtěžkal“ Martin Košťál, který dal první příčinu k sexuálnímu styku a sliboval jí, že si ji vezme za manželku. Jeho bohatí rodiče však byli kategoricky proti. Pachatelka uvedla, že pokud si jí Košťál nevezme, ani ona nebude jeho dítě žít. Když jim přinesla dítě, jeho otec Jan mu řekl, aby ho odhodil. Delikventka vzala dítě a řekla jeho otci, že ho víc nespátí. V závěru žádala soud, aby byl Martin Košťál, který jí podvedl, potrestán stejně jako ona. Další svědci říkali, že dítě ze studně vytáhli ještě živé, ale to zemřelo později (patrně na podchlazení). V OM AS č.149 je ortel a průvodní misív uveden dvakrát; AS zde provedl „rozdvouzení“ delikventa Košťála ve 2 osoby – Jiřího (odsouzeného 17. září 1714 k tříměsíčním nuceným pracím a Martina – odsouzeného 19. listopadu k šestinedělním nuceným pracím). V soudním manuálu z r. 1692, který písemně zachycuje celý případ, není žádný Jiří Košťál zmiňován, ale pouze Martin Košťál (jako souložník A. Pokorné) a jeho otec Jan Košťál.
- E. SOKA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol.99b – 106a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 149, fol. 194b – 195a; 203a – 204a

162. 1714 (16. listopad) – 1715 (14.únor)

- A. Jan Košťál, otec syna Martina Košťála
- B. navádění syna ke zranění dítěte (aby odhodil své dítě, které mu dala na klín jeho matka Anna Pokorná)
- C. 4týdenní vězení. Rozsudek vydal AS
- D. AS zřejmě nepovažoval jeho poznámku ke svému synovi „aby to dítě odhodil“ za návod k vraždě, tím spíše, že dítě zabila jeho matka, ačkoli k tomu byla jejich jednáním přinucena. Proto AS odsoudil dne 11. ledna 1715 starého Košťála za jeho nevhodné řeči jen k symbolickému trestu. Jeho řeč, kterou popíral, však AS

měl za prokázanou, neboť delikventka tuto jeho poznámka potvrdila svou smrtí na popravišti.

E. SÚA Praha, f. AS, OM AS 149, fol. 203b – 204a

163. 1714 (3. – 19. prosinec)

A. a) Anna Šarlatina, b) Dorota Hejduková (Hejdučka) – cikánky

B. a – b) potulka („protulování proti mnohonásobným patentům v Království českém“)

C. a – b) uřezání pravého (event. levého) ucha, jeho přibití na šibenici, vymrskání okolo šibenice a po složení hrdelního reversu jejich vypovězení ze všech dědičných císařsko-královských habsburských zemí. Rozsudek vynesl AS.

D. trest uřezání ucha byl specificky určen pro toulající se cikány v Království českém; při opakovaném dopadení byli cikáni obvykle popraveni.

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol.107a – 108b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 149, fol.207a – b

164. 1715 (12. září) – 1716 (26.únor)

A. a) Karel Procházka, b) Vilém Borecký

B. a - b) pytláctví (lesní pých)

C. a - b) 6týdenní nucené práce na obecním/panském díle v poutech a železích; následné složení reversu, že se žádné krádeže nedopustí, nebudou se nikomu mstít. V opačném případě se odevzdávají v moc práva. Rozsudek vynesl AS.

D. doložen pouze revers Karla Procházky

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 110b; též kartón č.10; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 150, fol. 76a – b

165. 1717 5.duben - 27. květen

A. Mářa Kalinová

B. smilstvo

C. trest neznámý

D. pachatelka se přiznala při 2 výsleších (z 5.4. a 27.5.) k opakovanému smilstvu s pacholkem Martinem Vojáčkem. Následkem porodila dceru Lidmilu. Pohlavní styk s jiným člověkem odmítla. Byli předtím spolu v hospodě, tancovali a pak se u

Kalinů v posteli „nešlechtného“ skutku dopustili. Poté zápis celého procesu končí.

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 109a – 110a

166. 1717 (21. květen)

A. Jiří Zich

B. rouhání

C. trest neznámý

D. dle žaloby měl vést rouhavé řeči před kamenickým mistrem Holcem, který tesal podstavec pod obraz „Nejsvětější rodičky Boží“. Měl říci: “Na co tak velké kusy kamene děláte, snad na nějaký mariáš“ ? On to však popřel. Přiznal však, že řekl na adresu tohoto posvěceného díla vulgární poznámky, v nichž snižoval zobrazení P. Marie. Potvrdil, že byl již jednou za poklesek oproti svaté katolické víře trestán a v Hradešíně p. páterovi již dříve vyznání víry pravé činil. Další text je neznámý. Náklady na proces činily cca 5 zl. 50 kr.

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 111a – 112a

167. 1717 (17. červenec)

A. Zuzana Bernáková, 25 let

B. smilstvo

C. trest neznámý

D. doložena pouze část výsledku

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 113a

168. 1718 (28. březen)

A. neznámí pachatelé; podle svědectví sloužících se jednalo o 2 židy z Libně

B. dvojnásobná loupežná vražda rychtáře Jana Zvolského a jeho manželky

C. rozsudek nebyl vyneset - pachatelé nedopadeni

D. k loupežné vraždě došlo v noci z 8. na 9. březen. Královský krajský hejtman nařídil MS v Říčanech, aby přizval k podání svědectví o tomto zločinu svědky a jejich exameny byly odeslány zpět krajskému úřadu v Kouřimi. Byli vyslechnuti 4 sloužící, kteří na statku v tu dobu přebývali. Při výslechu 2 z nich uvedli, že loupež spáchali patrně 2 židé, kteří u nich nedávno přenocovali. Jeden z vyslýchaných totiž uvedl, že z nich byl cítit „židovský smrad“. Jiný povídal, že mluvili hebrejsky

nebo česky. Proti sloužícím ženám též užili násilí, bili je holemi, svázali je a chtěli udusit poduškami. Delikventi se sháněli po penězích, které ukradli z komory. Doloženy pouze výpovědi svědků a uvedený požadavek krajského úřadu v Kouřimi na jejich výslech

- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol.119a – 122b; kartón č.10

169. 1718 (16. srpen) – 1719 (14.únor)

- A. Jakub Stehlík
B. pytláctví (lesní pých)
C. rozhodnutím kanceláře knížecí odevzdal delikvent svůj svobodný list a stal se poddaným panství uhřetovského a byli za něj postaveni rukojmí, přičemž se zavázal, že pytláctví do smrti zanechá. Poté byl propuštěn.
D. delikvent se přiznal k zabití srny po velkém bití a odmítl se přiznat, že by něco sám zastřelil. Jeho pytel byl však zkrvavený a měl nabitou flintu. Navíc na něj přišla zpráva, že se chlubil kolik zastřelil bažantů. Toto napadení odmítl s tím, že to řekl jeden z jeho nepřátel. Pod nátlakem přiznal, že sice několik kusů bažantů zastřelil, ale nikoli na zdejším panství. Delikvent poté sepsal „memoriál“ knížeti kde uvedl, že byl delší čas ve zdejším vězení, na jehož základě byl při splnění dvou podmínek potrestán (viz C).
E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol.125a – 127b

170. 1719 (3. srpen) – 1721 (8. květen)

- A. Jan Hossmann, 26 let
B. krádeže („pro spáchané rozličné krádeže při právě městys Říčan“); např. 120 zl. šafáři netluckému
C. trest smrti provazem („sobě k zasloužilé pokutě provazem na hrdle trestán býti má“). AS vynesl rozsudek dne 3. srpna 1719. Po podané žádosti o milost mu byl císařem hrdelní trest změněn dne 16.1.1721 na 3leté nucené práce v poutech a železích, poté musel složit revers, v němž se zavázal, že polepší svůj život, zanechá krádeží, nikomu se nebude mstít ani jiného navádět, jinak se „v moc práva odsuzuje“. Po vykonání trestu nucených prací a složení reversu byl propuštěn z říčanského arestu dne 8.5.1724.

- D. při výslechu delikvent uvedl, že krádež peněz provedl se svým společníkem (pozn. nepotrestán – nedopaden); dále popisuje podrobně krádež domácího dobytka, krádež oněch 120 zl. a na dotaz, co kde jinde ukradl, uvedl i další spáchané krádeže. Nejprve odsouzen k hrdelnímu trestu, který mu byl změněný „via gratia“ na nucené práce, ze kterých utekl a byl znovu dodán do říčanského arestu – dále viz C.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1738 (!), fol. 13a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 152, fol. 44a – b; též SOA Praha, f. Velkostatek Uhřetěves, kartón č.11

171. 1719 (23. říjen - 2. prosinec)

- A. Marie (Máří) Srbová
- B. travičství (pokus o usmrcení manžela) „in ptco attentati veneficima ricitidy“
- C. jeden rok nucených prací („jednoročním obecním neb panským díle v poutech a železích krom nedělních a svátečních dnů trestána býti má“). Rozsudek vynesl AS.
- D. pachatelka učinila pokus otrávit svého manžela pro údajné ústrky a hrubé zacházení. Jejímu manželovi se však nic nestalo. Ve skutečnosti se seznámila na posvícenské zábavě s jistým Honzou Preclíků, tancovala s ním a zamilovala se do něj. Misív obvyklý.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1738, fol. 3a – 4b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 152, fol. 77a – b

172. 1719 (3.únor – 7.červen)

- A. a) Tomáš Dlouhý, b) Petr Vopálka
- B. a) krádež obilí, b) přijímání kradeného obilí
- C. a - b) tresty neznámé
- D. doložen pouze výslech Tomáše Dlouhého a konfrontace obou delikventů
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1692, fol. 128a - b

173. 1719 (18. červen) – 1720 (15. červenec)

- A. Lazar Feitlebe (či Vogtlebe), žid stránčický
- B. loupež, přijímání kradených věcí („in puncto suspecti robbariae et receptationis rerum furtivarum“)

- C. vypálení litery „R“ na zádech, a po složení hrdelního reversu vypovězení „na věky“ ze všech dědičných císařsko-královských habsburských zemí. Rozsudek nad delikventem Feitlebem vynesl AS 18. června 1720.
- D. celkové soudní výdaje na tento proces činily 56 zl. 27 kr. Následně dne 15. 7. složil delikvent hrdelní revers, v němž se zavázal, že se nikomu nebude mstít, nedopustí se žádné trestné činnosti a bezodkladně opustí všechny dědičné CK země.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738 (!), fol. 10a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 152, fol.146b – 147a; též SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č.11

174. 1719 (blíže neuvedeno) - 1721 (13. březen)

- A. a) Jan Formánek, b) Jakub Svoboda
- B. a – b) krádeže dobytka
- C. a – b) čtvrtletní nucené práce („čtvrtletím obecním neb panským díle v poutech a železích krom nedělních a svátečních dnů potrestáni býti mají“), poté složení reversu, ve kterém se o zavazují, že se v budoucnu žádné krádeže nedopustí. Oba delikventi byli AS odsouzeni 16. ledna 1721.
- D. oba delikventi se dostali do arestu již někdy v r.1719. Jan Formánek dobrovolně přiznal krádež jehňat a kozlů, ostatní obvinění z krádeží s P. Svobodou odmítl, třebaže při konfrontaci mu P. Svoboda přímo řekl, že ho naváděl jít za Divišov na krádež peněz.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol. 14a – 17a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 153, fol. 9b

175. 1721 (23.červenec)

- A. a) Jakub Patočka, b) Tomáš Kašpárek
- B. a) – b) čarodějnictví – pověrečné praktiky byly však provedeny na příkaz dobřejovského hejtmana
- C. trest neznámý
- D. doloženy pouze výslechy obou delikventů; J.Patočka uvádí, že mu přikázal dobřejovský hejtman, aby mu přinesli drn ze hřbitova a hůlku z klokočí. Hejtman si obojí vzal a schoval. Ještě tentýž den mu poručil dát si drn na hlavu a chodit s ním po dvoře, že přijde-li čarodějnice, tak ji uvidí nebo uslyší. Takto chodil po

dvoře do 11:30 hodin, pak drn shodil a šel domů. T.Kašpárek zas vypověděl, že po něm tento hejtman chtěl, aby mu jako hrobník přinesl pár prkýnek z rakvičky pro nekřtěňátka, že prý bude „vosadní telátka pro uhranutí kouřit“. Uvedl, že to udělal z bázně vůči hejtmanovi a nic za to nedostal. Protože šlo o jednání na příkaz hejtmana a jednalo se o bezvýznamné, neškodné „pověrečné“ praktiky, byla věc vyřešena na panství a zřejmě „usnula“. (Proces není v OM AS doložen).

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, kartón č.10

176. 1721 (1. říjen) – 1722 (16. leden)

- A. a) Anton Tuftingar, bývalý dobřejovský hejtman,
b) – c) Vít Kabeláč, Alžběta Polánecká
- B. a) smrtelné zbití Bohuslava Černého a ochromení Jana Mráze, šafáře kamenického a Víta Kabeláče a dalších osob
b) – c) podvodná žaloba, nepravdivé udání
- C. a) osvobozen a zproštěn viny
b) – c) 6týdenní vězení
- D. AS ze zaslaných inkvizitorních akt nejen, že nezjistil důvodnost podané žaloby, ale v rozsudku označil žalobce za „podvodné“ a „falešné“ a odsoudil je. Naproti tomu bývalého hejtmana Tuftingara zprostil viny a osvobodil – viz C.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, kartón č.10; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 154, fol.6b – 8a

177. 1721 (bez bližšího určení)

- A. a) Anna Tobiášová, b) neznámý dubečský šafář
- B. a - b) cizoložství (adulterium duplex)
- C. a - b) čtvrtletní nucené práce na obecním nebo panském díle. Oba delikventy potrestal hejtman panství.
- D. kausa doložena pouze ve třech krátkých německy psaných zprávách Antona Floriána, hejtmana domu liechtensteinského z února – dubna 1721
- E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhřetěves, kartón č.12

178. 1723 (18. březen)

- A. Josef Veselý
- B. krádež (blíže neuvedená)

- C. trest smrti provazem a následně i se šibenicí, která k jeho popravě byla schválně postavena, spálen. Rozsudek vynesl AS.
- D. bez poznámek
- E. SÚA Praha, f. AS, OM AS 155, fol. 74a

179. 1723 (16. prosinec)

- A. Šimon Štich, rychtář
- B. neoprávněné propuštění z arestu 2 židů podezřelých z krádeže
- C. čtvrtletní nucené práce na obecním nebo panském díle v poutech a železích mimo neděle a svátky. Rozsudek vydal AS.
- D. bez poznámek
- E. SÚA Praha, f. AS, OM AS 155, fol. 230b – 231a

180. 1723 (23.říjen)

- A. a) Jiřík Procházka, b) Jan Pokorný
- B. a – b) krádež dobytka (crimen abigeatus)
- C. a – b) trest neznámý
- D. doložena pouze zpráva královského hejtmána kraje kouřimského hraběte Karla z Halleweilu, který upozorňuje MS v Říčanech, že oba delikventi se přiznali ke krádeži dvou volů a byli dáni zatím do dobřejovského arestu. Dobřejovskému hejtmanovi přikázal krajský hejtmán, aby mu byli oba delikventi předáni a bezpečně arestováni u říčanského MS jako soudu nejbližšího, aby nemohli utéci a též byli vyslechnuti. Jejich „examina“ měla být odeslána na AS, aby nad nimi vynesl rozsudek. To se patrně nestalo, protože v OM AS není rozsudek uveden a pachatelé byli potrestáni zřejmě na panství, což bylo v té době za tento delikt již obvyklé.
- E. SOKA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, kartón č.10

181. 1724 (7. březen)

- A. Václav Bázler
- B. zastřelení pytláka Matěje Khona
- C. osvobození s napomenutím
- D. doložen je pouze ortel a misív AS (oba uvedené jak v OM AS, tak pamětním manuálu z r.1738, který obsahuje i starší soudní záznamy). Misív pouze doplňuje,

že zastřelený Matěj Khon byl viničný zloděj. AS tak zřejmě vycházel z faktu, že se jednalo o známého pytláka a ten se chystal ke střelbě. (Obdobně – viz proces č.120)

- E. SOKA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol. 19a – b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 156, fol. 43b – 44

182. 1724 (19.červenec) – 1725 (9.květen)

- A. Matěj Kouřimský
B. krádež dobytka (crimen abigeatus)
C. osvobozen a propuštěn z vězení; podezřelý se musel pouze písemně zavázat, že kdykoli to bude třeba dostaví se před soud. Následně bylo za něj postaveno šest rukojmích. Rozhodl opět AS.
D. bez poznámek
E. SOKA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol.22b – 23a, též kartón č.10; též SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č.14

183. 1726 (26. červenec – po 8. srpnu)

- A. a) Judita Frkačová, b) Wawrle – cikánky
B. a – b) potulka („protulování proti mnohonásobným císařským patentům“)
C. a – b) trest smrti stětím – („mečem na hrdle trestány býti mají“). Rozsudek na obě delikventky vynesl AS.
D. delikventky se dostaly do říčanského arestu při potulce na příkaz krajského hejtmana kraje kouřimského, přestože věděly o zákazu potulky po Čechách. Judita Frkačová byla arestována předtím 2 týdny v Sasku, kde byla sebrána spolu s druhou arestantkou při vizitaci a kde jim byly uřezány obě uši a vypovězeny ze země. Druhá delikventka v podstatě potvrdila výpověď J. Frkačové. Všechny výslechy byly dobrovolné. Celkové výdaje na proces činily cca 40 zl., z toho kat za stětí obou delikventek obdržel 12 zl. (2 x 6 zl.).
E. SOKA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol. 27a – 29b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 158, fol. 139b

184. 1726 (23. srpen - 12. říjen)

- A. Matouš Šlechta
B. zoofilie (pohlavní styk s ovci) – ex capite suspecta bestialitates

- C. AS odsoudil pachatele třikrát mrskat pokaždé 15 ranami karabáčem od posla právního (biřice) a po dobrém napomenutí propustit z arestu
- D. pachatel byl dle své výpovědi teprve 14letý a byl přistižen jak se pokouší učinit s ovčí násilím pohlavní styk. Výdaje na jeho proces činily 11 zl. a 33 kr.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol.31a – 32b

185. 1726 (15. říjen - 19. prosinec)

- A. a) Václav Zahradníček, b) František Ruda, c) Jan Samuel
- B. a – c) pytláctví (lesní pých)
- C. a) čtvrtletní galeje („galéry“), b – c) jeden rok nucených prací na obecním neb panském díle v poutech a železích. Poté se museli pachatelé sub b – c) složit revers a zavázat se v něm pod přísahou, že nebudou dále krást zvěř ani se nikomu mstít. (Pozn. doložen pouze revers F.Rudy, který mj. uvedl, že byl ve zdejším arestu 10 týdnů; následujícího roku 1727 z nucených prací utekl, ale 4.června téhož roku byl znovu dodán do říčanského arestu). Rozsudek na všechny tři delikventy vynesl AS.
- D. pachatelé se přiznali k rozsáhlé pytlácké činnosti a zastřelenou zvěř distribuovali do hostinců v Praze a v Kutné Hoře. Peníze však přijímal výhradně V. Zahradníček, který byl patrně velitelem a koupil si za ně šaty, proto byl nejpřísněji potrestán.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol. 33a – 37a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 158, fol.182b – 183a

186. 1726 (11.červenec)

- A. Dorota N.
- B. krádež peněz (opakovaná)
- C. trest neznámý
- D. doložen pouze jediný výslech před MS týkající se dvou krádeží peněz, kterých se delikventka dopustila. V prvním případě ukradla 50 tolarů, v druhém 8 zl. 30. kr.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol.24a – 26a

187. 1726 (30. prosinec) - 1727 (18. květen)

- A. Kateřina Palásková
- B. krádež

- C. čtvrtletní nucené práce na obecním neb panském dílem poutech a železích. Rozsudek vynesl AS
- D. pachatelka byla mučena, neboť ze „specifikací outrat“ na její proces je uvedena položka „felčarovi auřinovskému od hojení“ což běžně následovalo po mučení. (A to přesto, že ortel AS zmiňuje jen její „dobrovolné vyznání“). Celkové výdaje na její proces činily 17 zl. 36 kr.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol.30a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 159, fol. 59a – b

188. 1727 (17. duben)

- A. Jiří Šafář
- B. krádeže
- C. trest neznámý
- D. doložen pouze výslech delikventa. Vyplývá z něj, že jedné sousedce ukradl podušky, povlaky a potraviny
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, kartón č.10

189. 1727 (13. květen – 6.červen)

- A. Jakub Šafránek
- B. pytláctví (lesní pych)
- C. trest neznámý
- D. doloženy pouze 2 výslechy tohoto delikventa. V nich se přiznal, že sice na zvěř střílel, ale nic netrefil.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, kartón č.10

190. 1727 (3. leden) – 1727 (28.červen)

- A. Jakub Duchoslav
- B. krádež dobytka (crimen abigeatus)
- C. trest smrti provazem („provazem na hrdle trestán býti má“), který však byl „via gratia“ panovníkem změněn na 2leté nucené práce v poutech a železích.
- D. celkové výdaje na tento proces činily 45 zl. 52 kr.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol.37b – 40b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 159, fol. 69a – 70a

191. 1727 (26. červen) – 1731 (27.srpen)

- A. František Ruda
- B. pytláctví („krádež zvěře“) a zběhnutí z prací na obecním (panském) díle
- C. 3leté nucené práce na galejích („galérách“) změněné po útěku císařem na dvouleté nucené práce v poutech a železích. Původní rozsudek vynesl AS
- D. delikvent byl od 4.června 1727 uvězněn v říčanském arestu, ale ještě týž den z vězení utekl. Kdy byl dopaden není známo. Roku 1728 byl odsouzen v procesu se svými dvěma společníky ke tříletým pracím na galejích („galérách“). Patrně podal žádost o milost a v této době asi znova uprchnul. Z mezerovitě dochovaných zpráv stojí proti sobě na jedné straně výdaje vzešlé na Františka Rudu, kde se uvádí, že byl v arestu 220 týdnů (tj. téměř 4 a 1/4 roku) a proti tomu četné útky z vězení. Císař mu přesto zmírnil jeho původní rozsudek a změnil jeho trest třech let nucených prací na galejích na 2letní nucené práce na Špilberku. Delikventovi byl nový změněný rozsudek publikován až 9. srpna 1731 a následně byl eskortován na Špilberk. Celkové výdaje na tento proces byly jedny z nejvyšších a dosáhly 122 zl. 55 kr., přičemž jen za stravování delikventa bylo vydáno víc jak 103 zl.
- E. SOKA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol.53a – 54b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 159, fol. 206b – 207a

192. 1730 (25.únor – 31.květen)

- A. Vít Šváb
- B. krádeže
- C. čtvrtletní nucené práce na obecním neb panském díle v poutech a železích bez odvolání k AS, který by ho odsoudil k těžšímu trestu a následně ke složení reversu. V něm se delikvent zavázal, že opustí všechny grunty JKnM. Pokud by některý závazek porušil, bude arestován a bude souzen a odsouzen AS k většímu trestu. To potvrzuje svým podpisem. Delikvent byl odsouzen MS.
- D. celková škoda způsobená jeho krádežemi činila 65 zl. 33 kr. Poté mu však škodu trpící krádež odpustili na základě jeho závazku, že polepší svůj život. Celkové výdaje na tento proces činily 17 zl. 21 kr. (Revers složen až 23. října po propuštění).
- E. SOKA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol.42a – 47b; též SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č.5

193. (1730) 26. květen – 1731 (29. leden)

- A. Bartoloměj Kautský
- B. přechovávání kradených věcí (ptáka výra)
- C. složení reversu a závazek, že pokud bude třeba, dostaví se ke zdejšímu soudu a byl propuštěn. Není zjištěno kdo vydal příkaz ke složení reversu delikventem.
- D. inkvizit při dvou výsleších uvedl, že přijal v Praze od jistého Martin Švajcara ptáka výra, který patřil místnímu foršknechtovi, který ho požádal, aby mu ho prodal. Krádež dalších věcí u tohoto foršknechta odmítl. Následně byl obviněn z dalších krádeží, které byly v okolí provedeny. Když krádeže odmítl, připomenul mu soud, že již v minulosti seděl v arestu. Nic dalšího se mu však neprokázalo. Celkové výdaje na tento proces činily 31 zl. a 29 kr.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol. 48a – 53b

194. 1732 (8.srpen – 9.září)

- A. Anna Forková,
- B. čarodějnictví
- C. propuštění po napomenutí, že pokud se čarodějnictví znova dopustí, neproběhne proces na panství, ale bude předán k rozhodnutí AS. Plnomocník knížat z Liechtensteina JUDr. Tobl z písemností došel k právnímu názoru, že se na obžalovanou Fórkovou nemůže nic ohledně čarování prokázat a proto nařídil její propuštění.
- D. delikventka byla obviněna dvěma děvečkami z pověrečného čarování („aby na cestě kde jiná děvečka chodí vyrostla kočičí hlava a ona byla před muži zostuzena“). Delikventka se přiznala ke všem svým odpovědím s tím, že k tomu byla navedena.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol.55a – 56a

195. 1732 (22.září – 28. říjen)

- A. Karel Mikolášek
- B. potulka, kacírství

- C. osvobození a propuštění z vězení dle příkazu krajského hejtmána hraběte z Halleweilu, neboť proti němu nebylo nic zjištěno a dokázáno
- D. delikvent byl zadržen na příkaz krajského hejtmána hraběte Jana Karla z Halleweilu (seděním v Pyšelích) a dodán do vězení v Říčanech pro podezření z kacířství (za žalm sv. Davida, který měl při sobě).
- E. SOkA Praha - východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol.57a - b

196. 1732 (27. leden – 11.únor)

- A. a) Bartoloměj Rohožka, b) Jakub Vojáček
- B. a – b) krádež vlny
- C. a – b) trest neznámý
- D. doloženy jen výslechy obou podezřelých; třetím výsledkem B. Rohožky záznam procesu končí. Případ byl zřejmě řešen na panství a pokud byli delikventi potrestáni, stalo se tak příkazem plnomocníka JUDr. Tobla nebo hejtmána panství.
- E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhřetěves, kartón č.14

197. 1733 (27. listopad 1732) – 1734 (2. leden)

- A. a) Jan Němeček, b) Václav Němeček
- B. a – b) krádeže dobytka (58 kusů ovcí a jejich prodej)
- C. a – b) trest smrti provazem („provazem na hrdle oba ztrestáni, pak řetězem ke spravedlnosti přitaženi býti mají“). Hrdelní trest jim však byl změněn na základě jejich žádosti o milost ve 2letní nucené práce na obecním/panském díle v poutech a železích. Rozsudek na oba delikventy vydal AS.
- D. Jan Němeček (arestován od 27.listopadu 1732; Václav od 20.února 1733 – oba do 2.1.1734). Toho dne jim byl publikován ortel AS (z 3.12.1733) a hrdelní trest. Oba podali dne 8.1. žádost o milost. Na jejím základě jim AS změnil dne 27. března 1734 tento hrdelní trest na nucené práce v trvání dvou let v poutech a železích. Nedlouho poté však Jan Němeček uprchnul z výkonu trestu, ale byl zadržen na Starém Městě pražském, zde arestován a 27. září opět předán krajským úřadem říčanskému MS. AS pak rozhodl, že začátek 2letých nucených prací v železích a poutech se mu bude počítat znova od data vydání tohoto misívu (tj. od 12.listopadu 1734). Jan Němeček zůstal v říčanském arestu necelé 2 měsíce (do 22.listopadu) a pak předán na obecní dílo do Škvorce. Celkové

výdaje za proces s oběma bratry činily 69 zl. 37 kr. a Jana Němečka (za období 27.9. – 22.11.) 21 zl. 40 kr.

- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol.58a – 66b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 161, fol.220b – 221b; též SOA Praha, f. Velkostatek Uhřetěves, kartón č.15

198. 1734 (5.srpen - 1735 (12. únor)

- A. Dorota Otmarová
B. infanticidium, smilstvo
C. osvobozena z infanticidia, ale pro smilstvo potrestána 6nedělními nucenými pracemi na obecním/panském díle v poutech a železích. AS vynesl rozsudek nad delikventkou dne 11.1.1735, který jí byl publikován 12.února 1735.
D. standardní postup nařízený AS v případě kdy znalecké posudky (krajského chirurga a porodních bab) vyznívaly na usmrcení novorozence – zde zlomený krček. Pokud se inkvizitka nepřiznala ani po „představení“ mistra popravního, měla být mučena třemi stupni. Každý stupeň trval čtvrt hodiny a inkvizitka při něm odpovídala na 6 opakujících se otázek. Delikventka vydržela všechny tři stupně. Mučení bylo provedeno 29. listopadu. Celkové soudní výdaje činily 35 zl. 26 kr.
E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol.71a – 85a, kartón č.10; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 163, fol.1b – 2b

199. 1734 (25. květen) - 1735 (18. leden)

- A. Jan Klika
B. kacírství („kacírstvo“)
C. 1/2roční nucené práce na obecním neb panském díle v poutech a železích. Pachatele odsoudil AS 18. ledna 1735
D. pachatel při výslechu přiznal, že se dostal do arestu kvůli zakázaným evangelickým modlitebním knihám, při jejichž četbě ho přistihl farář auřinovský, který mu vyhrožoval, že ho za to dá do arestu a proto odtud utekl, ale byl dostižen. Podezřelý z kacírství byl již před 14 - 15 lety. Měl prý rouhavé řeči („Nachlastejte se ještě trochu mé krve“). Další knížku našel u podleského mlýna v dubu. Prohlédl si jí, ale neužíval. Uvedl, že letos ještě nebyl u svaté zpovědi. Examen dostala k posouzení i konzistoř. Celkové výdaje na proces činily 24 zl. a 30 kr.

- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol.67a – 70a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 163, fol. 2b – 3a

200. 1735 (11. leden – 22.březen)

- A. Václav Jelínek
- B. krádež dobytka (crimen abigeatus) a oblečení (několika košil)
- C. po vystálém arestu byl potrestán 30 ranami karabáčem. Poté složení reversu, v němž se zavázal k opuštění panství (resp. byl vypovězen z panství JKnM) dne 22. března. Pokud by spáchal opět nějakou krádež bude předán k potrestání „vrchnímu právu“ (tj. AS). Delikventa potrestal plnomocník vévodkyně ze Savoje JUDr. Tobl.
- D. část ukradených věcí se nakonec postižené osobě (jistě Kateřině Smolíkové) vrátila. Soudní výlohy na tento proces činily 12 zl. 17 kr.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol.87a – 94b

201. 1737 (9. březen – 26.března)

- A. a) Matěj Fidrlík – otec, b) Matěj Fidrlík - jeho syn
- B. a – b) pytláctví (lesní pých)
- C. a – b) složení prostého reversu a následné propuštění. Rozhodnutí o složení reversu vydal „foršmistr“ panství
- D. žena zadrženého Fidrlíka se zavázala uhradit soudní výlohy pokud budou oba z vězení propuštěni. Oba složili prostý revers, v němž se písemně zavázali, že se již nikdy nedopustí pytláctví, jinak se odevzdávají v moc práva a následně byli za necelé 3 týdny propuštěni.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčan, Městské knihy 1738, fol.95a - b

202. 1737 (20. srpen) – 1738 (28. leden)

- A. Jan Němeček
- B. krádež
- C. 6týdenní nucené práce na obecním neb panském díle v poutech a železích. Rozsudek vynesl AS dne 12. prosince 1737.
- D. soud delikventovi připomněl, že měl být již v minulosti se svým bratrem Václav za krádeže trestán na hrdle, ale trest jim byl milostivě změněn na 2leté „opus

publikum“, ale svůj život nepolepšil. Celkové výdaje na jeho proces vč. vězení činily 18 z. 19 kr.

- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčán, Městské knihy 1738, fol.96a – 98b, kartón č.10; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 164, fol. 90a – b

203. 1737 (24.prosinec) - 1738 (2. květen)

- A. a) Josef Salomon, b) Jakub Joachym – židé, c) další 4 neznámí židé uprchli
- B. a) – c) noční loupež („ex capite suspecti robbariae“), krádež koní
- C. a) pokus sebevraždy - těžké zranění nožem a následně 3. den smrt, zahrabán
b) delikvent měl být jednu hodinu představen na pranýři („planýři“), pak po vysekání litery „R“ (relegatio – vypovězení) na zádech, složení hrdelního reversu a vyjádření Práv městských čl. P:XXX, vymrskán ze všech dědičných císařsko-královských zemí.
c) – uprchli. Rozsudek vynesl AS 17.3.1738
- D. loupež se stala v noci z 23. na 24. prosince 1737 u purkrábkyně Markéty Seyzerové. Při prohlídce J. Salomona byl zjištěn na zádech vypálený cejch, který dostal jistě „pro své dobré skutky“ (jak ironicky konstatoval MS) a připomenul, že mu byl vypálen v roce 1734 za krádež v Kostelci nad Černými lesy a následně byl odsouzen ke stání u pranýře a vyvedení z města, což popřel, a tvrdil, že byl zmrskán od Turků. Soud ale nezjistil prohlídkou jeho těla žádné známky bití. Po jeho smrti byli vyslechnuti z podnětu MS v Říčanech ohledně jeho smrtelného zranění svědci, kteří potvrdili, že J. Salomon chtěl svou sebevraždu vydávat za vraždu. Joachym Jakub tvrdil, že zbývající čtyři židé, se kterými provedl loupež, byli z Lipska a žádného předtím neznal. AS 28.1.1738 nařídil, že Joachym Jakub má být vyslýchán nejprve dobrovolně, poté s pohružkou „představením“ kata a pokud by nemluvil pravdu, pak má být postupně mučen všemi stupni (tj. moravskou vazbou, palečnicemi a tažením za sucha a ohněm). AS dále nařídil, aby oběma židům byly zabaveny koně, prodány a získané peníze použít na uhrazení soudních výloh. Dobrovolně i při představení mistra popravního s mučícími nástroji žid znovu vše popřel, zejména účast na loupeži. (Nicméně předtím „při ukázání takových nástrojů žid strachy se třásl a zubama jektal“). Byl mučen čtyřikrát! Při 1. a 2. stupni mučení (vazbě a palečnice) opakoval, že loupež u purkrábkyně Seyzerové neprovedl, a odmítl prozradit identitu uprchlých židů; stejně tak i při 3. stupni (za sucha tažení) a 4.stupni (ohni). Inkvizitorní akta byla

odeslána na AS až 6.3.1738. Rozsudek AS byl doručen do Říčán 5.4. a 11.4. delikventovi vyhlášen a po 14 dnech od vypálení cejchu měl složit revers. Ten delikvent složil až 2. května a téhož dne byl vymrskán z města a vypovězen (viz C). Celkové soudní výdaje za tento proces činily 82 zl. 59 kr., přičemž AS dne 9.10.1738 uvedl, aby škoda vzniklá purkrábce Seyzerové ve výši 167 zl. 59 kr. nebyla zahrnuta do soudních výdajů, neboť její škoda „jinší cestou vyhledávati se bude“. Kromě toho nařídil, aby vzniklé soudní výdaje byly uhrazeny z ceny za prodané židovské koně ve výši 40 zl. , společně se 42 zl. 59 kr. z židovské kasy.

- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčán, Městské knihy 1738, fol. 99a – 134a, kartón č.10; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 165, fol.21a – b;

204. 1738 (23. červen - 13. listopad)

- A. Jan Němeček
B. krádež, pych (vodní pych)
C. půlroční nucené práce na obecním neb panském díle v poutech a železích. Rozsudek vynesl AS.
D. delikvent byl zajištěn ve Vršovicích („Veršovicích“) a krajský úřad nařídil MS v Říčanech, aby jej zajistil a vyslechl. Delikvent měl sice rozpory při výpovědích, odmítal výpovědi svědků i konfrontace, takže AS nařídil MS, aby mu pohrozil katem, tj. „představením mistra popravního“ a pokud by to nepomohlo, mučením (vazbou, palečnicemi a „suchým tažením“). Další examen se stejnými otázkami se už konal v přítomnosti kata („s představením mistra popravního“), ale delikvent se odmítl přiznat. Přiznal se až při 3. stupni mučení a následně 4. den potvrdil své přiznání. Náklady na uvedený proces činily 29 zl. 21 kr.
E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol.135a – 153b, kartón č.10; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 165, fol. 63a

205. 1739 (24. červen – 21.červenec)

- A. a) Matouš Skřivánek, b) Jan Šimon
B. a - b) přijímání kradených věcí
C. a) půlrok nucených prací na obecním neb panským díle v poutech a železích, b) propuštěn. Rozsudek na oba delikventy vynesl AS.
D. celkové soudní výdaje na tento proces činily 10 zl. 25 kr.

- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol.158a – 165b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 165, fol.45a – b

206. 1739 (9. říjen - 23. listopad)

- A. Rozina Léwová, židovka
- B. smrtelné zranění
- C. šest týdnů nucených prací na obecním neb panském díle v poutech a železích. Rozsudek vynesl AS.
- D. celkové výdaje za tento proces činily 11 zl. 35 kr., které však byly uhrazeny jejím mužem Mojžíšem, židem průhonickým
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol.172b – 181; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 166, fol. 75b – 76a

207. 1739 (5.červen – 6.červenec)

- A. Pavel Cibulka, svobodný
- B. svatokrádež (sacrilegium)
- C. předán MS v Říčanech MS v Čelakovicích
- D. dodán do vězení do příkaz hejtmana panství, protože byla u něj nalezena stříbrná pixla (miska) od sv. Olejů, kterou údajně našel na cestě. Soud však byl názoru, že ji ukradl. Na základě rozhodnutí krajského úřadu předán k potrestání hrdelnímu MS v Čelakovicích. Náklady procesu činily 8 zl. 12 kr.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol.154a – 157b

208. 1739 (21.duben – 21.září)

- A. Jakub Koppel, žid uhříněvský
- B. krádež
- C. složení židovské přísahy dle CCJ, jejímž prostřednictvím se měl očistit z krádeže. Rozhodl plnomocník Liechtensteinů JUDr. Tobl. Proti podezřelému totiž nesvědčily žádné přímé důkazy.
- D. bez poznámek
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol.166a – 171b

209. 1740 (29.červen) – 1741 (6.březen)

- A. Mařena Klausová
- B. krádež
- C. trest smrti stětím; delikventka však podala žádost o milost, kterou nakonec vyřídil JUDr. Tobl, liechtensteinský plnomocník. AS uznal pohnutky delikventky za dostatečné, zrušil svůj původní rozsudek a nově odsoudil dne 20.února delikventku k jednoročním nuceným pracím v poutech a železích na obecním/panském díle
- D. delikventka byla předána MS v Říčanech krajským úřadem v důsledku podezření ze spáchání krádeže. Po publikování ortele a odsouzení k hrdelnímu trestu stětím se delikventka ohlásila s podáním žádosti o milost. Celkové výdaje na proces činily 26 zl. 51 kr.
- E. SOKA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol.184a – 188b

210. 1740 (15. červenec – 22. září)

- A. František Havlata
- B. vražda dítěte (ex capite vulnerationis)
- C. pachatel předán soudu Nového Města pražského
- D. pachatel byl nejprve vzat do říčanského arestu. Jeho otec, měšťan Nového Města pražského, požádal AS, aby jeho syn byl na jeho vlastní útraty předán soudu Nového Města pražského. AS přikázal MS, aby byl tento pachatel nadále zajištěn ve zdejším arestu, ale současně se na něj dal pozor, aby sobě ani jinému nemohl „uškodit“. Byl prohlídnut zdejším felčarem (náklady na jeho „vizitírování“ – 4 zl. 40 kr.), přičemž byl shledán duševně nemocný. Následně zaslal AS MS v Říčanech závazné stanovisko, aby poté, co o jeho vydání požádá zástupce novoměstského soudu, aby ho tomuto zástupci vydal. Následně otec delikventa zaplatil zdejšímu soudu vzešlé soudní výlohy, které činily 30 zl. 10 krejcarů.
- E. SOKA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol.180a – 183b; též SOA Praha, f. Velkostatek Uhřetěves, kartón č.16

211. 1741 (28. září – 12. říjen)

- A. František Miller
- B. loupež – vloupání do „kasy důchodní“

- C. krátkodobé vězení (28. září – 12. říjen), poté odsouzen ke „vzetí na vojnu“. Plnomocník JUDr. Tobl odsoudil pachatele k uvedenému trestu
- D. delikvent byl dán do vězení na příkaz liechtensteinského plnomocníka JUDr. Tobla; v Manuálu z r. 1738 není k tomuto procesu žádný záznam.
- E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č.16

212. 1742 (29. březen)

- A. Martin Doležal, Vojtěch Bariška a dalších 12 spolupachatelů
- B. krádež obilí
- C. trest neznámý
- D. v Manuálu z r. 1738 není k této cause záznam. Doloženy jsou jen výsledky některých pachatelů.
- E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č.16

213. 1743 (bez bližšího údaje)

- A. a) Josef Horák, b) Václav Plachý, c) Václav Tomsa, d) Vít Švejda, e) Pavel Černý, f) vdova Magdalena
- B. a – f) krádež obilí v Majerově dvoře v Pitkovicích
- C. a – f) trest neznámý
- D. doloženy pouze výsledky Josefa Horáka, který byl označen na vůdce této „zlodějské bandy“ a Václava Tomsy. Celkové výdaje na tento proces činily 76 zl. 36 kr. (J. Horák byl ve vězení 156 dní, V. Plachý – cca 1/4 roku, V. Tomsa, V. Švejda a P. Černý – všichni 54 dní a vdova Magdalena - 39 dní).
- E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č. 17

214. 1743 (11. prosinec) - 1744 (20. duben)

- A. a) Václav Jelínek, b) Jiřík Jelínek, jeho syn
- B. a – b) krádeže dobytka (crimen abigeatus)
- C. a) jednoroční nucené práce na obecním/panském díle v poutech a železích, b) půlroční nucené práce na obecním neb panském díle v poutech a železích. Oba delikventi byli odsouzeni AS rozsudkem ze dne 21. března. 1744.
- D. MS uvedl, že je o jeho otci známo, že se několik let živí krádežemi a že již před sedmi lety za krádež seděl (viz proces č.200/1735). Syn uvedl, že to byla jeho první krádež na rozdíl od otce. Jiří Jelínek měl být původně odveden do vojska

(„postaven za recruta“), ale nehodil se na něj. Celkové výdaje na proces činily 55 zl. 15 kr.

- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Městské knihy 1738, fol.189a – 201b, fol. 204a – 213b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 168, fol. 64a – b

215. 1745 (4.leden – 24.březen)

- A. Tomáš Kořínek
- B. přechovávání kradených věcí (17 kusů ovčího dobytka) - („ex capite receptationis furum et rerum furtivarum“)
- C. čtvrtletní nucené práce na obecním neb panském díle v poutech a železích. Rozsudek vynesl AS.
- D. celkové výdaje za tento proces činily 13 zl. 41 kr.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol.1a – 10a a kartón č.10; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 169, fol.9b – 10a

216. 1745 (9. březen – 7.říjen)

- A. Jan Randa jinak Čárka
- B. loupeže, krádeže („ex capite robbariae et furti“)
- C. trest smrti stětím, následné vpletení do kola a nastrčení jeho hlavy na špici kůlu. („meczem na hrdle trestán býti má, tělo po smrti do kola vloženo a do povětří vyzdvíženo, hlava na špic nastrčena býti má“). Podal však žádost o milost. a jeho advokát požádal AS, aby exekuci delikventa odložil. Rozsudek vynesl AS.
- D. delikvent byl předán dne 9.března 1745 říčanskému právu po předchozím výsledku u soudu v Benešově jako člen lupičské bandy a všechny výsledky byly postoupeny AS. Dne 25. června 1745 nařídil AS svou resolucí MS v Říčanech exekuci delikventa poodložit. Před jejím vyřízení J. Randa spolu s dalšími dvěma vězni (P. Novákem a V. Žežulou) v noci z 19. na 20. července uprchnul z říčanského arestu, přestože byl Randa byl zanýtován za kládu a další dva delikventi byli přikováni. Zpráva o tom byla zaslána 21. července 1745 z MS na AS a současně byl připojen stručný popis všech třech vězňů, dále sdělení, že po nich začalo pátrání a poslali zprávu krajskému úřadu. Bylo vyslechnuto několik osob, že jim umožnilo útěk, zejména jistá žena, která jim nosila jídlo a zde existovalo podezření, že jim přinesla nástroje k „vylámaní“ z vězení v jídle nebo že přijala úplatek. Zjistilo se pouze, že zvenku byla do vězení vysekaná díra, ale

kdo jí vysekal, se nezjistilo. Uprchlý delikvent Jan Randa (Čárka) byl dopaden náhodně až 27. srpna r. 1750 (viz proces č.234/1750).

- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol. 15a – 28b; též kartón č.10; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 169, fol. 20a – 21a

217. 1745 (24.květen – 25.červen)

- A. Pavel Novák
B. kacířství (ex capite haeretica) a útěk z panství
C. trest neznámý; měl ho vynést AS, ale patrně k tomu nedošlo
D. delikvent při výslechu uvedl, že se dostal do arestu pro odchod z panství do Žitavy a pak do Berlína před 12 lety. Nabádala ho jeho žena, aby se dal na luteránskou víru. On se chtěl vrátit k Církvi svaté. Navrátil se jen proto, že chtěl navštívit přátele. Dopadl ho místní kontribuční. S ním pak „právo duchovní potřebnou a spasitelnou práci vážíce“ poznalo, že jeho věc musí být předána AS. Proto jeho inkvizitorní spisy byly předány AS k vydání sentence. V OM AS (ani v písemném pramenu sub E pro léta 1745 – 46) však žádný ortel na tohoto delikventa adresovaný na MS v Říčanech uveden není.
E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol.11a – 14b; kartón č.10 a 17

218. 1745 (7. říjen)

- A. Jakub Holík
B. loupež („ex capite robbariae“)
C. 6nedělní nucené práce na obecním (panském) díle v poutech a železích. Rozsudek vynesl AS.
D. bez poznámek
E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol.29a, kartón č.10; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 169, fol. 40b – 41a

219. 1745 (13. říjen) - 1746 (1. březen)

- A. Vavřinec Heřmánek
B. krádež
C. půlroční nucené práce na obecním (panském) díle v poutech a železích; protože nebyl odveden k vojsku byl odsouzen AS k uvedenému trestu

- D. delikvent byl nejprve arestován ve Vlašimi a poté 13. října předán fořtem chotýšanským na příkaz Krajského úřadu v Benešově říčanskému MS s příkazem, aby byl dán do vězení a vyslechnut („examinírován“). Při výslechu delikvent mj. uvedl, že byl v noci zajat vrchností pro krádež šatů spáchanou v Městečku (pozn. dnes Městečko u Benešova). Uvedl, že byl naveden sluhou z Takonína. Dále přiznal v Takoníně krádež čtyř ovcí. Jeho kumpáni byli již v arestu v Načeradci a Kolíně a vyhrožovali mu fyzicky, pokud je prozradí. AS před vynesením rozsudku nařídil prohlídku delikventa felčarem, zda by byl schopný vojenské služby („za recruta schopný býti“) a odveden. Přes jeho kladné stanovisko byl následně komisařem odmítnut pro malou postavu a dán k dispozici zdejšímu MS.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol.30a – 34a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 169, fol. 66a - b

220. 1746 (17. leden – 14.únor)

- A. Joachym Keller (+ 4 nedopadení pachatelé)
- B. loupež v panské koželužně
- C. složení přísěžného reversu z rozhodnutí AS a následné propuštění. Rozsudek vynesl AS a uložil v něm delikventovi, aby složil přísěžný revers a poté byl propuštěn z vězení.
- D. vloupání provedlo 5 pachatelů, z nichž byl chycen jen Joachym Keller. Ostatní uprchli (a pro statistické účely nejsou evidováni). Protože v Úvalech nebyl žádný hrdelní soud ani vězení, byl předán do Říčan. Pachatelé vylomili v okně futro a mříž a chtěli vlézt dovnitř. Vyrušila je koželuhova žena, stal se pokřik a začali je honit. Dopadli ale jen jeho. Při výslechu byl mj. dotazován na údaje o těchto společnících a zda se s nimi dopustil i jiných krádeží nebo loupeží, což popřel. Z výslechu vyplynulo, že iniciátorem celé akce byl jistý V. Bechyně, který utekl. Všichni byli desertéři. Při výslechu dostal záchvat padoucnice, kterou trpěl už 14 let. Městská rada pak podala zprávu AS. Celkové náklady na proces činily 11 zl. 7 kr. (Tyto náklady byly říčanskému soudu uhrazeny hejtmanstvím škvoreckým).
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol.35b – 40a

221. 1746 (19. srpen - 12. září)

- A. Matěj Nykodým
- B. smrtelné zranění
- C. jeden rok nucených prací na obecním (panském) díle v poutech a železích. Rozsudek vynesl AS
- D. bez poznámek
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol.40b – 45b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 169, fol. 104b – 105a

222. 1746 (30. říjen) – 1747 (28. leden)

- A. a) Matěj Komárek, b) Martin Svatoš - mlatci
- B. a – b) krádeže obilí
- C. a – b) ostré napomenutí obou delikventů, aby se v budoucnu varovali dalších krádeží a jiných nepřístojností. Poté byli propuštěni. Jejich spisy byly zaslány na AS. Ten vynesl rozsudek, který hejtman panství kritizoval jako velmi mírný s tím, že ale proti tomu nemůže nic dělat.
- D. celkové výdaje na tento proces činily 30 zl. 34 kr.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol.46a – 65a

223. 1746 (14.červen) – 1749 (6.březen 1749)

- A. Josef Šťastný, 28 let
- B. smrtelné zranění („vražda“)
- C. jeden rok nucených prací na obecním/panském díle v poutech a železích (pozn. v OM AS r. 1748 rozsudek není uveden). Rozsudek vynesl AS
- D. pachatel odešel po vraždě z panství, až 7. června 1747 bylo zjištěno, že našel azyl v klášteře Trinitářů kde byl víc jak 2 roky, proto proces trval tak dlouho. Z kláštera byl „vyzdvížen“ až 29. července 1748 a arestován u soudu Nového Města pražského, odkud byl deportován 28. srpna k soudu v Říčanech se všemi akty a kde měl být na rozkaz AS znovu vyslechnut. AS v rozsudku ze dne 13.9.1748 kvalifikoval delikt jako „vraždu“, (tedy jako úmyslné usmrcení), třebaže pachatel výslovně uvedl, že nechtěl napadeného zabít, jen zranit. (Dále – viz C). Pachateli byl však na základě jeho žádosti rozhodnutím AS ze 6.3.1749 zbytek trestu prominut. Celkové náklady na proces činily 9 zl. 32 kr.

- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol. 66a – 72b, 88a – 94a

224. 1746 (5. říjen)

- A. Tomáš Stejskal a dalších 9 mlatců
- B. krádež obilí v kolovratském dvoře
- C. trest neznámý
- D. doloženy jsou pouze výsledky některých zlodějů, při nichž bylo užito u některých z nich namísto mučení bití karabáčem
- E. SOA Praha, f. Velkostatek Uhříněves, kartón č.17

225. 1747 (23. leden – 21.květen)

- A. a) Matěj Zahořanský, b) Matěj Doubek, c) Jan Herzl
- B. a – c) krádež dobytka (crimen abigeatus)
- C. a – c) všichni pachatelé uprchli z vězení a nebyli již dopadeni.
- D. bez poznámek
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol.73a – 81b, 87a - b, kartón č.10

226. 1747 (16. duben – 22.květen)

- A. Jan Blažek
- B. pych (vodní pych)
- C. pachatel uprchnul z vězení společně s Matějem Zahořanským (viz proces č.225/1747) před vynesením rozsudku a zůstal nepotrestán
- D. delikvent byl dodán do říčanského arestu na základě příkazu krajského úřadu v Načeradci. Ten při výslechu mj. uvedl, že byl vzat do vězení pro vodní pych. Následně podal MS 25.5. zprávu AS, že delikventi Blažek a Zahořanský dne 22.5. využili toho, že celá obec byla v kostele na mši sv. včetně biřice a jeho ženy a z arestu utekli. Stalo se tak přesto, že biřic všechny dveře šatlavy uzavřel. Delikventi si bez porušení sejmuli pouta, vylámali kachle a „skrz kamna na střechu vylezli“ zrovna když zvonili v kostele pozdvihování. Viděla je přitom jedna žena jak se spouští ze střechy. Oznámila to do kostela, načež z něho vyběhlo mnoho lidí a začalo uprchlíky pronásledovat. Protože však v okolí bylo mnoho

lesů a houštin, tak se je nepodařilo dopadnout. Za to byl na poručení krajského úřadu biřic vzat do arestu.

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol.82a – 87b

227. 1747 (23.září – 17. říjen)

A. Jiří Přibyl

B. krádež koně („ex capite furti“)

C. delikvent byl vzat na vojnu („postaven za recruta“) na základě rozsudku AS

D. hejtman panství dal příkaz kyjskému rychtáři dát do vězení uvedeného delikventa a rychle ho vyslechnout ohledně této krádeže. Examen pak poslat na krajský úřad. Celkové výdaje za proces 16 zl. 3 kr.

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol.96a – 103a

228. 1748 (23. červenec – 7. listopad)

A. Anna Synecká (též Synáčková)

B. infanticidium („in ptco infanticidii“), smilstvo

C. osvobozena z infanticidia, ale pro spáchané smilstvo potrestána 6nedělními nucenými pracemi na obecním (panském) díle v poutech a železích. AS jí odsoudil 7. listopadu 1748.

D. delikventka byla poslána do říčanského arestu hejtmanem panství. Mezitím „neřádně“ otěhotněla s jistým pacholkem Václavem a při cestě do Poříčan se jí udělalo zle, porodila mrtvé dítě a zakopala ho u plotu. Potvrdila, že 4 týdny před porodem ho cítila, ale narodilo se přesto mrtvé. Při výslechu s představením kata na stejné otázky popřela, že by ho usmrtila. Nato „nadpravená delikventka posledně s třesením audóv a pláči v tváři změněna jsouc, dobrovolně se k tortuře chystala a z šatův se svláčela“. (Dále dle CCJ, art. XVI, § 5). Při prvním stupni (vazbě) i 2. stupni (palečnicích) setrvala na svých dřívějších výpovědích na stejné otázky a torturu vystála. Výdaje na proces činily 27 zl. 29 kr.

E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol.114a – 129b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 170, fol. 127a – b

229. 1747 (30.září – 4.prosinec)

- A. a) Václav Košťál, b) Jan Rameš
- B. a - b) čarodějnictví
- C. a - b) šestitýdenní nucené práce na obecním neb panském díle, poté ostré napomenutí a propuštění. Rozsudek vynesl AS.
- D. výdaje na proces činily 19 zl. 33 kr.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol.100a, 104a – 113b

230. 1748 (30.duben – 11.říjen)

- A. Václav Slavík
- B. kacířství
- C. vězněn od 30.4. – 11.10. a poté propuštěn na příkaz hejtmána panství
- D. podnětem bylo sdělení tuklatského faráře Pečeného z 20.4., že uvedený delikvent je kacířem již 8 let („skrže kacířskou knihu, se kterou se v hospodě na Dobytčím trhu vytasil, takovou schvaloval a na pocestné proti svatým Božím řeči provozoval“). Poté s touto knihou seznamoval i ostatní sousedy, až mu jí zabavil tuklatský farář. Examen byl AS postoupen arcibiskupské konzistoři k nahlédnutí. Další kacířské knihy odnesla na faru jeho zbožná manželka. Z výsledku vyplynulo, že se jednalo o luteránské špalíčky. Další zakázanou knihu měl ukrytou ve vrbě.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol.130a – 138a

231. 1749 (15.červen – 4. srpen)

- A. Šimon Salomon, žid
- B. podvod (výměna diamantu za podobný bezcenný kamínek)
- C. delikvent byl povinen složit revers, v němž se zavazuje zaplatit postižené Marii Budešínské odhadní cenu za tento kamínek ve výši 20 zl. a soudní výlohy a že kdykoliv bude třeba dostaví se ke zdejšímu soudu. Rozsudek vynesl AS.
- D. soudní výlohy činily 30. zl. 45. kr.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol.138b – 150a, kartón č.10

232. 1749 (3. říjen) – 1750 (6. duben)

- A. a) Josef Kuchař, b) Kateřina, jeho dcera
- B. a - b) krádež peněz a stříbra v celkové hodnotě 334 zl. 24 kr.
- C. a) trest smrti oběšením; b) trest smrti stětím; oba však mají možnost podat žádost o milost, což učinili. Následně „via gratia“ byl: a) odsouzen ke dvouletým nuceným pracím na obecním/panském díle v poutech a železích a každého čtvrt roku trestán 30 ranami karabáčem; b) odsouzena k jednoročním stejným nuceným pracím a trestána každých čtvrt roku 15 ranami karabáčem. Rozsudek vynesl AS 17. února 1750, publikován byl oběma delikventům dne 18. března 1750
- D. bez poznámek
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol.150b – 172a

233. 1750 (11. červen) – 1751 (10. duben)

- A. Jan Černý
- B. krádeže
- C. jednoroční nucené práce na obecním neb panském díle v poutech a železích. Rozsudek vynesl AS. Propuštěn na urgenci své manželky po cca 2/3 vykonaného trestu.
- D. bez poznámek
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol.173a – 175b, kartón č.10

234. 1750 (27. srpen – 8. říjen)

- A. a) Jan Randa jinak Čárka, b) Ondřej Schlanhost, c) Jakub Bareš
- B. a - c) krádeže, a) útěk z vězení před obdržením císařské milosti, b - c) útěk z vězení
- C. a – c) všichni delikventi předáni 8. října 1750 na soud Nového Města pražského
- D. bez poznámek
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol.176a – 193b

235. 1753 (7. leden - 10. duben)

- A. a) Anna Sobotníková, 28 let, b) Martin Pospíchal, 30 let
- B. a) infanticidium a cizoložství, b) smilstvo

- C. a) osvobozena z infanticidia, ale za cizoložství potrestána 1/2roční nucenou prací na obecním (panském) díle v poutech a železích (opravování městských zdí a silnic)
- b) čtvrtletní nucené práce na obecním neb panském díle (opravování městských zdí a silnic). Oba delikventi byli odsouzeni AS dne 16.2.1753 a posláni na výkon nucených prací až 10.4.1753
- D. pachatelka vystála trojnásobnou torturu; soudní výlohy činily 25 zl. 19 kr.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol.194a – 205a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 172, fol.15a – b

236. 1753 (18. říjen - 6. prosinec)

- A. Pavel Stárek
- B. cizoložství („jednonásobné cizoložstvo“), incest
- C. půlrok nucených prací na obecním (panském) díle v poutech a železích – pachatel však v arestu před výkonem trestu onemocněl a 6. prosince zemřel. Rozsudek vynesl AS
- D. bez poznámek
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol. 206a – b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 172, fol.60b

237. 1753 (19. říjen) - 1754 (20. duben)

- A. Dorota Štastná (viz proces č.236/1753)
- B. infanticidium, cizoložství („jednonásobné cizoložstvo“)
- C. jeden rok nucených prací v domě kázně neb přádla (tj. v káznici); AS došel v březnu 1754 k závěru, že dítě se narodilo mrtvé a odsoudil delikventku pouze za cizoložství.
- D. celkové soudní výdaje činily 17 zl. 42 kr.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol.207a – 216b, fol. 223a – 228a; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 173, fol.13a – b

238. 1754 (16.únor - 24. květen)

- A. a) Dorota Myllerová (též Millerová), b) Jakub Tuček
- B. a) infanticidium (podezření), smilstvo , b) smilstvo

- C. a) jeden rok nucených prací v domě kázně; b) 6týdenní nucené práce na obecním/panském díle. AS odsoudil delikventku 7. května 1754 k nuceným pracím a ortel jí byl publikován 22.května. Jakub Tuček byl odsouzen AS v německy psaném průvodním misívu.
- D. Dorota opětovně uváděla, že dítě se narodilo mrtvé. Krajský chirurg na něm neshledal žádná zranění. Proto delikventka nebyla mučena.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol.217a – 222b; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 173, fol.24a

239. 1755 (2.únor) – 1757 (15. březen)

- A. a) Salomon Hendrych, b) Filip Jakub, židé
- B. a – b) krádeže, loupeže („ex capite robbariae et furtorum“)
- C. a) předán k soudu v Kostelci nad Labem; b) třikrát na pranýři „představen“, „vysekání“ litery „R“ na zádech, složení přísěžného hrdelního reversu a vypovězení ze všech dědičných CK zemí (Práva městská čl. P.XXX). Protože však delikvent „kleknouce na kolena svá a slzavě želíce svého přečinění“ požádal o ustanovení přítele právního pro udělení nejvyšší milosti, bylo vykonání rozsudku odloženo. Ortel vynesl AS dne 18. prosince 1756 pouze na Filipa Jakuba; poslední záznam týkající se udělení milosti je z března 1757 a týká se opět jen jeho; konečný trest je neznámý, neboť v tomto stádiu procesu manuál končí.
- D. bez poznámek
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, Manuál 1745, fol.222b – 251a

240. 1758 (12. červen)

- A. Anna Hönigová
- B. infanticidium (ex capite infanticidii)
- C. trest smrti stětím, vložení do hrobu a probití kůlem („mečem na hrdle trestána, do hrobu vložena, kůlem skrz srdce probita a tak zahrabána býti má“). Rozsudek na delikventku vynesl AS.
- D. misív potvrzuje rozsudek
- E. SÚA Praha, f. AS, OM AS 174, fol.150a – b

241. 1763 (27.červen – 22.srpen)

- A. Karel Horák, 19 let
- B. žhářství (ex capite incendii)
- C. upálení s předchozím uškrcením. Poprava byla provedena dne 22.srpna 1763 na říčanském popravišti. Jednalo se o předposlední zdejší provedenou popravu. Rozsudek vynesl AS.
- D. misív německý patrně obsahuje zmírnění trestu a usmrcení s předchozím škrcením
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, 2. farní kniha města Říčany; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 176, fol.119b

242. 1764 (7. červen)

- A. Anna Průchová
- B. travičství (namíchala utrejch s moukou a zadělala do jídla)
- C. trest 6 let káznice a každý půlrok zostřený 20 ranami karabáčem („pro lstné přečinění šesti lety v domě kázně a každý půlrok 20 ranami karabáčem trestána býti má“). Rozsudek vynesl AS.
- D. misív český potvrzuje rozsudek
- E. SÚA Praha, f. AS, OM AS 177, fol.37a – b

243. 1765 (8.červenec – 9.srpen)

- A. Matěj Kříž
- B. opakované „rozličné krádeže“, prodávání kradených věcí
- C. trest smrti provazem („provazem na hrdle trestán býti má“). Rozsudek vynesl AS.
- D. jednalo se o poslední provedenou popravu u MS v Říčanech. Trest smrti byl vykonán dne 9. srpna 1765 na říčanském popravišti jak dokládá 2. farní kniha města Říčan. Pachateli přitížila recidiva (CCJ art. XVIII, § 7), neboť pro stejný delikt byl v r. 1764 na základě předchozího rozsudku, který vynesl soud Nového Města pražského, již trestán. Tento soud o této skutečnosti a dalších krádežích spáchaných delikventem zpravil říčanský MS ve své zprávě z 31.1.1765. Navíc měl delikvent zorganizovánu „sít“ několika osob, kterým kradené věci prodával.
- E. SOkA Praha – východ, f. Archiv města Říčany, kartón č.10, též 2.farní kniha města Říčany; též SÚA Praha, f. AS, OM AS 177, fol.112a – b

244. 1765 – 1766 (7.leden)

- A. Vojtěch Falter
- B. krádeže, loupeže
- C. 6leté nucené práce „v domě kázně“, zostřené každého půl roku 15 ranami karabáčem („a každého půl léta patnácti ranami karabáčem kárán býti má“). Rozsudek vynesl AS.
- D. jednalo se o poslední trestní proces u říčanského městského soudu před vydáním teresiánského restričního patentu
- E. SÚA Praha, f. AS, OM AS 178, fol.3a – b

Příloha č. 2

Přílohy mikroedice /výběr textů ortelů a reversů/

SÚA Praha, fond AS, OM AS 99, fol. 57b – 58b

Ortel městského soudu a ortel AS Martínek z Jazlovic a Vít, poddaní (1552)

Z Rzyczian przynessena apellací mezi Pavlem a Ondřejem, syny někdy Duchka Mudráka z Votic, původy z jedné a Martínkem z Jazlovic a Vítem, poddanými pana Hunusse Ronssperga, obžalovanými ze strany druhé. Co se mordu dotýče.

Ortel na témž právě:

Tu my, soudcové soudu hraničného v městě Rziczianech – žaloby, odporu, przelíczení a nahledsse w swiedomí s obogi strany, podle práwa a zrzyzený zemského vedených.

A toho wsseho s pilností poważiwsse takto o tom podle prawa weypowied czynime.

Poniewadź se to zrzetedlně z tiecj swiedkuow nachází, že Martínek z Jazlowic, maje wytazienu zbraň na Duchka Mudraka, kterémuž žádné, podle wyswiedczeni przycziny nedal – sekal a rucze wosekal a netoliko tou zbraní na niego gest sáhl, ale y rzeczy skutek nad ním gest prowadl, pobízegicz: біте a zabіте na mý, na wsseczko. A w tom ge nebožtík Duchek od gich – Martínka s Vítem – v newoli zabit a hanebnie zamordowan. Pravímíme, že Martínek ge tím mordem powinen, proti kterémuž se syroktuom nebožtíka Duchka Mudraka za práwo dává.

Chzeli on pak Martínek také swe towarysse k polhczení swemu z czieho prawem wini, prawo se gemu nezawira. Newiedíli se které stranie na tomto nálezu nassem przestati, gest od králowsská pana nešego nejmilostiwieyssi a gest od kralowské raddy k Apellaczym narzynené, gich se wyhrazuge, aby gedna każda strana mohla se odwolati.

Stalo se w pondieli po swaté Trogiczy Léta padesátego druheho.

Takto ten ortel napraven:

Poniewadź w te przy zialoba s půwodem se nesrownawa a swiedkowe neweyslownie a zatmiele o tom swiedczy. I z tee przyczyny taaż żialoba y s sskodami se zdwíhá. A czo k apelacji slozeno, to aby zase nawraczeno bylo. Léta w pondielí po vssech swatých, Léta padesátego druheho.

SÚA Praha, fond AS, OM AS 327, kartón č.34, Litera A

Ortel na Jana Dršatu (1607)

My, purkmistr a konšelé městys Říčan přeslyševši obvinění urozeného Václava Semilského ze Semil, ouředníka na Auřinovsi, na Jana Dršatu pro skutky jeho zlé spáchané a krádeže lidem škodění, po silnicích loupení i také v domích kradení, měšců řezání lidem, peněz z kapsy vytahování se společníky svými – tak, jak jeho vlastní – v radě, na trápení, po trápení – přiznání jest.

Toho všeho s velkou bedlivostí pováživše a v práva nahledše.

Takto ortel z práva naň vypovídáme: Poněvadž se to z práva autrpného vyhledalo jakožto na zjevného zloděje, loupežníka a nákeřníka lidského, tak jak jeho vlastní přiznání před trápení, na trápení i po trápení jest. A to vše šíře v artykulích jeho zločinných obsahuje a zavírá, aby takový škůdce a zloděj, nákeřník a po silnicích loupežník lidský provazem ztrestán byl. Podle práva.

Actum v pondělí po sv. Bartoloměji LP 1607.

Za ouřadu purkmistrského Jiříka Kopřivy.

SÚA Praha, fond AS, OM AS 327, kartón č.34, Litera A

Ortel k smrti Víta Smrkovického, též Moudrýho a Jana Kalendy (1624)

Tu my, purkmistr a konšelé městys Říčan pováživše bedlivě čtených artykulů právních a také na trápení zločinného vyznání Víta Smrkovického a Jana Kalendy a tovaryšův a společníkův, k ztrestání takových nepravostí a nešlechtností jejich z práva našeho vypovídáme:

Poněvadž se ti zlosynové svrchupsaní mnohých zlých aučinků, zapomenouce se na příkázání Boží, dopustili, totiž – lidi na silnicích loupili, obírali, mordovali, ženám těhotným neodpouštěli, nýbrž z nich plod vyřezávati ponechali; koně, klisny, krávy, ovce a na cokoliv přišli kradli, do domů lidí se času nočního dobejvali a je po své vůli, chtíc peněz dostati, jako katané mučili.

Nadto i o bezhrdlí pana hejtmána, jakožto vrchnost naší, s pomocníky svými usilovali, zvěř vysoko v horách JKnM krásti a střílet napomáhali.

Protož takoví škůdcové zemští nahoře dotčený, aby ku příkladu i vejstraze jiným škůdcům, mordýřům a zlodějům, ztrestáni byli a to rozdílně:

Předně – Vítovi Moudrému ruka prává uťata a na planýři přibita býti a potom aby oběšen byl.

Za druhé – Janovi Kalendovi také ruka pravá uťata a na planýři přibita a po vykonání toho jemu hnátové na místě popravištném přelámány.

SOkA Praha- východ, fond města Říčan, Manuál 1684, fol. 58b; OM AS 327, kartón č.34, Litera B

Ortel od vysoce osvěceného, urozeného knížete a pana, pána Jana Adama Ondřeje z Liechtensteina na Šimona Budráka, Jiříka Trachtora a Tomáše Malešického (1686)

Poněvadž přikázání Boží sedmé přestoupili, na vzaté povědomosti a učiněné rozmlouvání šafářovi ze dvora šibřinského jeho sklep slezli a jeho zakopanou truhlu otevřeli, do půl pátého sta zlatých peněz vzali a mezi sebou rozdělili. Pročež za takový to činění zasloužili trestání a odstrašující příklad na šibenici skrze provaz od života k smrti odpraveni býti mají.

Potvrzeno vlastnoručním podpisem JKnM a pečeti canceláře JKnM dne 19. listopadu 1686.

SOkA Praha – východ, fond města Říčan, Manuál 1692, fol. fol. 83b – 84a

Ortel AS na Kašpara Špinku, Jana Homolku a Jana Růžičku (1712)

Jménem a na místě etc.,

Měvše tu od Kristiána Schaubelka, knížecího lichtenštejnského hejtmána Kašpara Špinky, Jana Homolky a Jana Růžičky při právě městys Říčan pro krádež vězením zjištěných spolu s dobrovolným jejich vyznáním se tejkající odeslanou žádost a otázku v svém pilném a bedlivém povážení na ní toto naučení dávají a z práva nacházejí, že nadřečený Kašpar Špinka, Jan Homolka a Jan Růžička pro takové jich přečinění jeden rok pořád zběhlý krom nedělních a svátečních dnů v poutech a železích na obecním neb panským díle pracovati mají. Pak dajíce od sebe přisežný hrdelní revers, že se budoucně krádeže varovati budou. Po přečtení a vyjádření jim práva městského P:30 z vězení propuštění býti mají. Podle práva.

Dáno na Hradě pražském 25. ledna Léta 1712.

Jan hrabě z Vrtby.

Pozn.: 26. Aprilis zase 2 z nich utekli a ten arest nevystáli (tj. Jan Homolka a Kašpar Špinka). A zase sedí pro krádež v arestu Menšího Města pražského. Jak Kratochvíle tak Jan Růžička v šatlavě umřeli.

SÚA Praha, fond AS, OM AS 149, fol.87b-88a

Ortel AS na Jana Drbala (1713)

Jménem a na místě etc.,

Měvše tu od JUDr. Tobiáše Damiána, knížecího liechtensteinského plnomocníka Jana Drbala, při právě městečka Říčan pro podezřelost zvěře krádeže a přestoupení dvouch od sebe daných přísežných hrdelních reverzů, vězením zjištěného spolu s dobrovolným jeho vyznáním se tejkající odeslanou žádost a otázku v svém pilném a bedlivém povážení na ní toto naučení dávají a z práva nacházejí, že nadřečený Jan Drbal pro takové těžké a nevážné přečinění své, jiným ku příkladu a ostrachu, sobě pak k zasloužené pokutě mečem na hrdle trestán býti má. Podle práva. Tomu na svědomí pečeti JMCK k tomu soudu obzvláště zřízenému jest pečetěno.

Dáno na Hradě pražským 6. února 1713.

Jan hrabě Schaffgotsch.

SÚA Praha, fond AS, OM AS 156, fol.43b – 44a

Ortel AS na Václava Bazlera (1724)

Jménem a na místě etc.,

Na ta, od královské canceláře místodržitelské české, Václava Bázlera v příčině blíž Klokočný v lese od něho zastřeleného člověka Matěje Khona na toto vrchní právo odeslané inkvizitorní akta a na tu od těch, za tou příčinou a na tu od královských rad a komisařů přednešenou zprávu, z práva nacházejí, že naddotčený Václav Bazler od té, proti němu zaražené vyhledávajícínosti, osvobozen býti má, jakož se tuto osvobozuje. Podle práva.

Actum na Hradě pražském 7.března LP 1724.

Václav hrabě z Kokořova.

Misív AS k ortelu na Václava Bazlera

který v příčině blíž Klákorny v lese zastřelil člověka Matěje Khona, který dle zprávy ouřadu hor viničných zloděj zvěře býti měl. (Dále se konstatuje, aby ortel vyneseny AS mu městský soud v obvyklém místě a v jeho přítomnosti vyhlásil a dále mu dal dobré napomenutí, aby příště v takovém případě, pokud to dovolí okolnosti, svého bližního šanoval).

Dáno na Hradě pražským dne 2.března 1724.

Václav hrabě z Kokořova

**SOKA Praha – východ, fond města Říčan, Městské knihy 1745, fol. 174a; též
SOKa Zdiby Kartón č. 10**

Ortel na Jana Černého (1750)

Jménem a na místě etc.,

Měvše tu od práva městys Říčan Jana Černýho, při témž právě za příčinou rozličné krádeže vězením zjištěného spolu s dobrovolným jeho vyznáním se tejkající odeslanou žádost a otázku, v svém pilném a bedlivém povážení na ní toto naučení dávají a z práva nacházejí, že nadřečený Jan Černý pro takové přečinění své s jednoročním, v železích a poutech (krom nedělních a svátečních dnů) vykonati majícím obecním neb panským dílem potrestán býti má. Podle práva.

Actum na témž Hradě pražském 25.srpna 1750.

Josef Vilím hrabě z Nostic.
